

ספר חנוך

תרגום: אברהם כהנא ויעקב נח פיטלוביץ

מתוך 'הספרים החיצוניים', בעריכת אברהם כהנא, תל אביב תש"ך

ספר חנוך הוא מן הספרים החיצוניים, שפרטים עליו ניתן למצוא [כאן](#).

הספר הנקרא בשם "ספר חנוך" הוא ספר אפוקריפי שנכתב בידי יהודי בא"י בימי החשמונאים, ונמצא בימינו בלשון געז. הספר נכתב תחילה עברית, תורגם ליונית, וממנה ללשון געז. הספר דומה לספר דניאל. בפתחת הספר מצוי הספור על חטא מאתיים מלאכים נפילים שהיו בימי ירד וחמדו את בנות האדם.

פרטים על הספר, מקורו ותרגומיו מצויים בהקדמה המפורטת של אברהם כהנא.

אתר דעת

תשע"ח

ספר חנוך א

מבוא

א. על ספרות חנוך.

אחד המוטיבים שהיו רווחים ביצירותיה של האגדה הישראלית למימי קדם היה שגדולי הצדיקים מן הראשונים היו זוכים למעלה נכבדה יותר משאר בני תמותה והיו מקבלים מעל פני הארץ למרומי שמים בעודם בחיים בגוף ונפש, ושם – למעלה – היו מתמנים לשרת את פני רבונם בתפקידים חשובים שהיה מטיל עליהם, כיוצא בזה שנו רבותינו (בספרי דברים שניז) על משה: – וימת שם משה [דב' ליד ה'–ו']... ויש אומרים לא מת משה אלא עומד ומשרת למעלה. – והרי אגדה זו היא נגד כתוב מפורש בתורה על מיתתו של משה וקבורתו.

עד כאן על משה, ואילו על הסתלקותו של אליהו מן העולם מספרים הכתובים בעצמם שלא טעם טעם מיתה ועלה בסערה השמימה (מל"ב ב' א'). וודאי נשאר שם חי וקיים, כמו שבאה האגדה והשמיעתנו שהוא כותב שם מעשה כלם (סדר עולם רבה י"ז), ומה שהוא כותב הקביה חותם (קידושין ע' א').

אבל חבה יתירה נודעת בפינה זו מאת האגדה לחנוך בן ירד. על סמך הכתוב (ברא' ה' כ"ד) ויתהלך חנוך את-האלהים ואיננו כי לקח אתו אלהים נוצרו בישראל ואף היו חוזרים בכתב כמה ספרי אגדה על הסתלקותו של חנוך הצדיק (השוה בן סירא מ"ד ט"ז, מ"ט י"ד). אמת, בעלי אותם הספרים השתמשו בחומר של האגדה על הסתלקותו של חנוך למרום בעודו בחיים ועל היותו מקורב אל רבוננו, ויחד עם זה באמונות עם ובשיטות של אותן האמונות שהיו קשורות בהסתלקותו של חנוך. רק לשם מסגרת לגופו של תכן כל ספר וספר, ובעצם היה כל בעל ספר חנוך מכניס אל תוך המסגרת את עניניו המעסיקים אותו והכוללים השקפתו שהיתה סוכנת בו על מה שנעשה ומה שהיה ראוי להיות נעשה בשמים ובארץ.

אותם הספרים שהיו נושאים עליהם את שמו של חנוך היו נפוצים ומפורסמים באומה וחביבים על העם ממש כחביבותו של עצם המוטיב האגדי על חנוך.

אבל לאחר שנתהוותה הנצרות וראשונה התחילו משלשלים מתוך הספרות החנוכית רמזים וסיועים לענינים שבמסותרי דתם, היו היהודים הנאמנים נמלכים בדעתם ומוותרים על אותן היצירות החביבות, וכבר מעיד סירטוליאנוס אחד מראשוני הנצרים (חי בסוף המאה ה"ב) שלהם חביב ס' חנוך, ואילו היהודים דחוהו, כדרכם לדחות כל מה שיש לו רמז לנצרי, ולא רק את היצירות הספרותיות התלויות בשמו של חנוך דחו מתוך ספרות ישראל, אלא אף על עצם צדקתו של חנוך היו מערערים¹, מטעם זה היו נוהגין לעבור עליו בשתיקה (בכל ספרות התנאים ושני התלמודים אין זכר לחנוך²) והגיעו הדברים לידי כך שר' חמא בר' הושעיא² אמר שחנוך אינו נכתב בתוך טומס

(1) ויש להעיר שדעה זו על חנוך, שלא היה כלו צדיק, מצינו גם לפילון (על אברהם ג'): אדם שעבר

מחיים רעים לטובים... וחלשון לקח ענינו פניה ושינוי, וחוא שינוי לטובה שנעשה ע"י השגחה אלהית. –

(2) חי במאה ה"ג לטה"ג (ע' באכיר Agada d. Paläst. Amoräer III, 549), ואף ר' אייבו (ע"ש 63

ואילך) נראה שבאותו זמן היה. –

(τόμος=ספר יחש) של צדיקים אלא בטומסן של רשעים. ור' אייבו אמר שחנוך חנף היה — פעמים צדיק פעמים רשע. אמר הקב"ה, עד שהוא צדיק אסלקנו (ע' ב"ר). דברים אלו וכיוצא בהם נאמרו בשעתם נגד המינים, הם ראשוני הנצרים, שהיו מתרבים באותם הזמנים בישראל והיו נכנסים בכל פעם להתווכח עם אחיהם היהודים ומונים היו להם בענין של חנוך, שנכתב עליו בתורה שנסתלק מן העולם בעודו בחיים. כלו' מביאים היו ראייה מן התורה למוטיב שהוא קרוב כל כך לעיקר שבדתם, ולפיכך הלכו קדמונינו עוד הלאה והיו מסרבים להסכים להם, למינים, אף על פשוטו של עצם הכתוב, שהוא מתכוון להסתלקותו של חנוך כשהוא חי: — המינים שאלו את אבהו. אמרו לו, אין אנו מוצאים מיתה לחנוך. אמר להם, למה, אמרו לו, נאמר כאן [ברא' ה' כ"ד] לקיחה ונאמר באליהו [מליב ב' ג'] לקיחה, אמר להם, אם לקיחה אתם דורשים, נאמר כאן לקיחה ונאמר ביחזקאל [כ"ד ט"ז] הנני לוקח ממך את מחמד עיניך [במגפה]. אמר ר' תנחומא, יפה השיבם (ב"ר). —

ולא עוד אלא שבעל תרגום אנקלוס ראה צורך למסור את הלשון כ"ל לקח אתו אלהים בלשון זה: ארי אמית יתיה ה' (=כי המית אותו אלהים).

ורק לאחר זמן, כשנעשית התבדלות גמורה והמינים רחקו ממחנה ישראל לחלוטין, נעשה שוב הענין של חנוך חביבה של אגדת ישראל, והתרגום הירושלמי (=תי) מוסר כבר בתרגומו אותו הכתוב שבבראשית (ה' כ"ד) כפשוטו: וסלח חנוך בקושטא קדם ה' והא ליתוהי עם דיירי ארעא ארום איתנגיד וסליק לרקיעא במימר קדם ה' וקרא שמיא מיטטרון ספרא רבא (=ועבד חנוך באמת את ה' ואיננו עם יושבי ארץ כי נמשך והועלה למרום בגזרת ה' וקרא שמו מיטטרון הסופר הגדול).

ועם כל זה לאחר שויתרה כבר הספרות העברית לגמרי על הספרים הקדומים שהיו קשורים בשמו של חנוך לא החזירתם עוד, מכיון שנעשו נחלתם של הנצרים, והתחילה יוצרת לה מחדש וברוח חדשה לגמרי ספרות חנוכית-מיטטרונית. ספרות מאוחרת זו מתעסקת אף היא במעשה בראשית ובמעשה מרכבה, שלפי נוסח ביאורו המוצלח של ר' מנחם המאירי¹, ענין מעשה בראשית הוא ידיעת חכמת הטבע ונכלל בה ידיעת שני עולמות, ר"ל עולם היסודות ועולם הגלגלים, ומעשה מרכבה... היא ידיעת מה שאחר הטבע, והוא ע"ס המלאכים, ר"ל ידיעת אמתת מציאותם וידיעת מציאותו ית' ואחדותו. ואף על פי כן לא כלם היו יכולים להשלים עם אבידתה של ספרות חנוך הקדומה מתוך מחנה ישראל, וכבר הצטער בעל ס' הזהר (ברא' ע"ב ב') על השתכחותו של ס' חנוך הקדום מישראל ועל הכנסו לתוך רשותם של נכרים: — רבי שמעון אמר, אילו הוינא שכיח בעלמא כד יהב קדשא בריך הוא ספרא דחנוך בעלמא וספרא דאדם אתקיפנא דלא ישתכחון בני נשא, בגין דלא חיישו כל חכמאן לאסתכלא בהן וטען במלין אחרנין לאפקא מרשו עלאה לרשו אחרא, והשתא הא חכימי עלמא ידעין מלין וסתמין לון ומתתקפי בפולחנא דמאריהון. —

ועל תכנו של אותו ספר חנוך שהוא, בעל ס' הזהר, השתמש בו הוא משמיענו

(שם ל"ז ב'):

— ספר הוה ליה לחנוך ודא ספר מאתר דתולדות אדם הוה ודא הוא רזא דחכמתא, דהא מארעא אתנטייל, הדא היא דכתיב ואיננו כי לקח אתו אלהים [ברא' ה' כ"ד]... וכל גנוי עלאה אתמסרן בידיה ודא מסיר ויהיב ועביד שליחותא, ואף מפתחן אתמסרן בידיה, מאה ברכאן נטיל בכל יומא וקשיר קשירין למאריה, מעלמא נטיל

(1) בפ"י לחגיגה י"א ב', הוצ' לאנגי, ס"פ הרפ"ח.

ליה קדשא בריך הוא לשמושיה. הדא הוא דכתיב כי לקח אתו אלהים. ומן דא אתמסר ספרא דאקרי ספרא דחנוך. בשעתא דאחיד ליה קדשא בריך הוא אחמי ליה כל גנוי עלאי. אחמי ליה אילנא דחיי בגו מציעות גנתא ןְטְרָפּוּי ןְעָנְפּוּי. וכלא חמינן בספריה...— ובמקום אחר (שמות ג' א') הוא אומר:

— אשכחנא בספרא דחנוך דלבתר דסליק ליה קדשא בריך הוא ואחמי ליה כל גנויא דמלכא עלאי ותתאי אחמי ליה אילנא דחיי ואילנא דאתפקד עליה אדם ואחמי ליה דוכתיה דאדם בגנתא דעדן. וחמא דאלמלא נטיר אדם פקודא דא יכיל לקיימא תדירא ולמהוי תדירא תמן. הוא לא נטר פקודא דמאריה נפק בדימוס ואתענש. — ועוד הוא אומר (ויקרא י' ב'):

— תאנא בספרא דחנוך. בשעתא דאחזיאו ליה חכמתא דרוין עילאין וחמא אילנא דגנתא דעדן אחזיאו ליה חכמתא ברזא עילאה וחמא דכלהו עלמין הוו מתקשרן דא בדא. שאיל לון על מה קיימין. אמרו ליה על י' קיימי כלהו ומניה אתבניאו ואשתלשלו (גיא אתבריאוו ואשתכללו)... וחמא דכלהו מזדעזעי מדחילו דמאריהון ועל שמה אתקרונ כלהו. —

ורגיל הוא. בעל ס' הזהר. להביא ספרא דחנוך יחד עם ספרא דאדם (ברא' ג' ב'). וכך הוא אומר (שם ג' ב'): וכן לחנוך (כמו לאדם) אתייהיב ספרא ואסתכל מניה ביקרא עילאה. והוא מדבר על ס' חנוך בלשון: הכא אית רוא דרוין בספרא דחנוך (שמות ק' א'). או: כמה דאיתמר בספרא דחנוך. או: והכי אכר בספרא דחנוך (שם ק"ה ב'). או: בספרא דחנוך אשכחנא (שם קצ"ב ב'). או: ורזא דא אשכחנא בספרא דחנוך (שם ר"י א'). ופעם אחת מצינו לו הלשון: ובספרא דרוין דחנוך (שם ק"פ ב'). ושוב מצינו בג' מקומות בס' במדבר שהוא רומז לס' חנוך ובונה על דבריו את דרשותיו בלשונות: בגין דחמינא בספרא דחנוך (במד' ר"מ א'). אשכחנא בספרא דחנוך (שם רמ"ח א', רנ"ג ב').

למדנו מכאן עד כמה היה יקר לו ס' חנוך. אע"פ שלא היה נמצא בידו אלא בתרגום לועזי.

ב. על גילוי ס' חנוך בתרגום הכושי וקטעים יווניים ופרסומם.

לא רק היהודים דחו את ספרי חנוך אלא אף הנצרים מאסו בהם אחר כך, כשנפסקו ויכוחיהם עם היהודים ולא היו צריכים עוד להביא ראיות לעניני אמנותם מתוך דברי אגדה על הסתלקותו של חנוך מן העולם כשהוא חי. אוריגינס (חי בתחלת המאה הג') מקיים בפירושו שהכנסיה הנצרית לא קבלה את ס' חנוך. ובאמת לכנסיה המערבית הלכו ספרי חנוך לאיבוד, ורק בכנסיה המזרחית נשארו שנים מספרי חנוך לפליטה: אחד בלשון הכושית (=חנוך א') ואחד בלשון הסלאבית (=חנוך ב'). — שניהם תרגומים מתוך תרגומים יווניים שנעשו בשעתם מתוך הגוף העברי.

את חנוך הכושי (משערים שתרגומו נעשה במאה הששית, בערך) גילה בשנת 1769 הנוסע האנגלי Bruce באפריקה. הוא הביא אתו מחבש לאירופה שלשה כ"י מס' חנוך. אחד מהם נתן לספריה של המלך בפריז. אחד הכניס לספריה שבאוכספורד, ואחד — שהיה קבוע (לפני ס' איוב) בחניך חבשי — השאיר לעצמו.

מתוך הכ"י שבאוכספורד עשה R. Laurence את תרגומו האנגלי, שהו"ל בשם The Book of Enoch the Prophet an apocryphal production, supposed to have been lost for ages — —, Oxford, 1821 ואחר כך פרסם אף את הנוסח הכושי בשם Libri Enoch Versio Aethiopica (Oxoniae, 1838)

אחריו בא דילמן והוציאו לאור על פי חמשה כ"י: Dillman, Liber Henoch, Aethiopicæ, ad quinque codicum fidem editus, cum variis lectionibus (Lipsiæ, 1851).

אחרי דילמן הוציאהו פלימינג על פי חמשה עשר כ"י: Fleming, Das Buch Henoch, Aethiopischer Text (Leipzig, 1902).

ובאחרונה פרסמהו צ'ארלס על פי עשרים ושלושה כ"י: Charles, The Ethiopic Version of the Book of Henoch edited from twenty-three Mss. (Oxford, 1906).

חוץ מזה שחק לו מזלו לנוסח הכושי ונמצא אף חלק הגון מאביו היווני. הקטעים היווניים שנמצאו מוצאם משני מקורות:

(א) הפרקים א' א'-ליב ו' וי"ט ג'-כ"א ט' נתגלו בשנות 1886-1887 ע"י המיסיון הארכיאולוגית הצרפתית שבקהיר. בתוך שאר ענינים שבספר קטן על קלף שנמצא בקבר נצרי באכמים (Panopolis). ונתפרסמו ע"י M. Bouriant בכתבים של אותה מיסיון (כרך ט', 1892, עמ' 91-136) בשם Fragments grecs du livre d'Enoch (רשימת המקומות שנדפסו בהם הקטעים היווניים אחיכ והערכתם נתן Charles במבוא לחנוך הכושי שלו, עמ' XI-XIII, וכמו כן הוא מברר שם בעמ' XIII-XVI את יחסם אל התרגום הכושי). קטעים אלו רגילים לסמן G¹ (והמקומות הכפולים שבהם נסמנים G¹, G²).

(ב) קטעים ו' א'-י"ד, ט"ו ח'-ט"ז א', ח' ד'-ט' ד' שנשתמרו אצל גיאורגיוס סינקילוס (חי במאה השמינית). הם נסמנים G² (והכפולים שבהם נסמנים G¹, G²).

חוץ מן הקטעים היווניים נתפרסם אף קטע רומי קטן (ק"ו א'-י"ח) ע"י Charles בתרגומו לס' חנוך.

ג. שם הספר.

פשוט הוא שהספר נקרא בשם ספר חנוך (כגון אוריגנס 3, 3 De Princ. I, 3 מזכירו in Enoch Libro = בספר חנוך, ועוד) או חנוך סתם (אוריגנס 25, In Ioannem VI, 25; De Cultu Fem. II, 20; at Enoch refert = כמו שמספר חנוך). או דברי חנוך (כגון בס' היובלים כ"א י': כי כן מצאתי כתוב בספרי אבותי ובדברי חנוך ובדברי נח).

ועוד מצינו לראשונים שהיו נוהגים לקרא את הספר בלשון רבים: ספרי חנוך. שם זה נהוג הן בספרים החיצונים (כגון צוואת יהודה י"ח א': בספרי חנוך הצדיק. או צוואת לוי י' ה': ככתוב בספרי - כך בקצת נוסחאות. ובאחרות בל' יחיד - חנוך) והן בספרי הנצרים הראשונים (כגון אוריגנס 54, Contra Celsum V, 54 τὰ ἐπιγεγραμμένα τοῦ Ἐνώχ; = βιβλία = בספרים [הקטנים] הנקראים חנוך, או XXVIII, in Num. Homil. XXVIII = in libellis qui appellantur Enoch; יתיר מפורש בענין זה לשונו של סינקילוס בספרים [הקטנים] הנקראים חנוך). יותר מפורש בענין זה לשונו של סינקילוס (Chronographia, ed. Dind, I, p. 20): τὸ πρῶτον βιβλίον τοῦ Ἐνώχ; (=מן הספר הראשון של חנוך).

ועדיין אין אנו יודעים איך היה ספר חנוך מחולק. אפשר שהראשונים היו מחלקים אותו לפי הרשימות ההתחליות שבספר בכמה מקומות (י"ד א' - דברי הצדק. ע"ב א' - ספר מהלך מאורות השמים. ע"ב א' - ועתה מתושלה בני כל אלה אספר לך ואכתב לך. ע"ב א' - ספר כתוב ביד חנוך. ק"ח א' - ספר שני אשר כתב חנוך). ואולי - וזה נראה קרוב לוודאי - היתה בספריהם החלוקה היסודית שיצאה מידי בעל הספר בעצמו.

ד. חלוקתו היסודית של הספר ותכן חלקיו.

נראה שהמחבר גופו חלק את הספר לחמשה חלקים. חלוקתו בולטת מתכנו האחדותי של כל חלק וחלק ומן הפתיחה שכתב לכל חלק באופן שמתחלתה של כל פתיחה אפשר להוציא שמו של אותו חלק מנוסח כמעט על ידי הסופר בצצמו. חמשת החלקים הם:

- (א) ספר על מה שהראוהו והשמיעוהו המלאכים (א' ב') בקשר עם מעשה המלאכים שקלקלו עם בנות האדם ועם סיוריו של חנוך בשמים ובארץ מתוך תעופת מרום (א'—ל"ו).
  - (ב) ספר החכמה או ספר המשלים (ל"ז—ע"א).
  - (ג) ספר מהלך מאורות השמים (ע"ב—פ"ב).
  - (ד) שני מראות [היסטוריים] (פ"ג—צ').
  - (ה) דברי חנוך לבניו על המאורעות שעתידים לבוא (צ"א—ק"ה).
- תכן הספר הוא בקירוב כך:
שער הספר (א' א').

ספר המלאכים: פתיחה (א' ב'—ה' ט'). שבה מסופר על חנוך שראה בחזון מה שהראוהו המלאכים והודיעוהו על יום הדין שלעתיד לבוא לרשעים ועל השלום והטוב הגנוזים לבחירים ולצדיקים. אחר הפתיחה בא גופו של הספר (ו'—ל"ו): ה' פקד על המלאכים שקלקלו עם בנות האדם את עונם וטהר את הארץ מרשעתם. מלאכי מרום שולחים את חנוך אל הארץ להודיע לגפילים על הפורענות שעתידה לבוא עליהם. כשראו אותו התחננו לפניו להתפלל בעדם, אבל תפלתו במחזה נדחתה והוא נצטוו להודיעם שוב על אבדנם. דרך אגב מספר חנוך מה שראה ממסתרי הבריאה ומה שלמד ממהלך חלקי הבריאה: אף קצות הארץ הראוהו והמקום ששם נשרפים המלאכים הרשעים ומקומן של נשמות הצדיקים והרשעים וגן־עדן ועץ הדעת ועץ החיים המיועד לנשמות הבחירים ומקום הפורענות לרשעים.

ספר החכמה או המשלים. מחזה זה נחלק לשלושה גאומים: (א) חנוך רואה משכנות הצדיקים והקדושים ורבוה רבבות המשמשים לפני אדון הרוחות וארבעת השרים—מיכאל ורפאל וגבריאל ופנואל. כמו כן רואה הוא את מסתרי השמים: אוצרות הרוח והשמש והירח והברקים והכוכבים, וכלם בשמות יקראו והם נשמעים לקוראיהם (ל"ח—מ"ד). (ב) לחנוך נגלה ענין הבחיר, הוא המשיח, וטיבו ותפקידו שהוא עתיד לדון את העולם (מ"ה—נ"ז). (ג) על הטוב הגנוז לצדיקים ולבחירים ועל מסתרי הברק והרעם ועל הדין שיהא נעשה על ידי הבחיר (נ"ח—ס"ט). ולבסוף בא סיום לג' הגאומים (ע'—ע"א).

ספר מהלך מאורות השמים והיא שיטת הקלינדר שנמסרה לו ע"י אוריאל המלאך (ע"ב—פ"ב).

שני מראות היסטוריים: (א) נח ראה במחזה ענין המבול שעתיד לבוא על הארץ המקולקלת, והוא מתפלל שלא ישמדו כל בני האדם (פ"ג—פ"ד). (ב) מחזה המשל של הבקר והצאן והרועים והחיות הרעות, והנמשל היא כל ההיסטוריה הישראלית למן אדם הראשון ועד ימות המשיח (פ"ה—צ').

דברי חנוך לבניו (צ"א—ק"ה): בתחלה פתיחה (צ"ב) ואחר כך חזון השבועות, כל"ו תקופות ההיסטוריה—שבוע א' של חנוך, ב' של נח, ג' של אברהם, ד' של משה, ה' של בנין הבית, סוף ו' חורבנו, ז' דור של פושעים ובסופו ינדעו לצדיקים רזי שמים, ח' מלחמת הצדק בחרב, ט' עריכת המשפט, י' בחלקו השביעי יהיה המשפט לעולם (צ"ג, צ"א י"ב—י"ז). אחר כך באה תוכחה: אוי להם לרשעים מאבדנם לעתיד

לבוא ולצדיקים יש שמחת תקוה (צ"ד-צ"ה). אחר כך בא ספור לידתו של נח והודעתו של חנוך על המבול, שעתידי להיות בימיו של נח (ק"ו-ק"ז). וסיום (ק"ח) על אש הגיהנם המוכנה לנפשות הרשעים ועל הברכות המזומנות לצדיקים.

ה. הספר הוא מידי סופר אחד.

ספר חנוך מידי סופר אחד יצא. על זה מעידה האחדות הן בסגנון והן בלשונות הבודדים הפזורים בכל חלקי הספר.

על אחדות הסגנון יש להביא ראיה, למשל, מן המדה שנקט בה לעבור תוך כדי המשך הדיבור מגוף נסתר לגוף מדבר בעדו, כגון א' ב', י"ב א'-ג', ל"ז א'-ב', ע' א'-ג', ע"א ה', צ"ב א' ועוד.

הלשונות הבודדים הדומים, כגון הכחירים והצדיקים (א' א', ליח ב' וג' וד', ל"ט ו', מ"ח א', נ"ח א' וב', ס"א י"ג, ס"ב י"ב י"ג וט"ו, ע' ג') וכדומה, פזורים הם בכל הספר וכל קורא ירגיש בהם.

אחדותו של הספר נראית ג"כ מתוך הרעיון האחד היסודי העובר כחוט השני דרך כל הספר, והוא: דינם של הרשעים והחוטאים באחרית הימים, היינו בימות המשיח. ברעיון זה קשורים כל הענינים, למן הענין של קלקול מלאכי מרום עם בנות האדם שממנו נתהוותה ההשחתה המרובה בארץ, ועד הרעיונות העיקריים על סדרי העולם ועל הנהגתו בידי רוחות שונים שהם סמל לתופעות הטבע. כל אלו הענינים מוכיחים על יד אחת שהיתה שוקדת על השלמת עיבודו של הספר וסידורו על פי מהלך המחשבה האישית בזמנים שונים להתפתחותה.

אבל הספר לא בכת אחת נכתב, אלא הוא בבחינת קובץ כולל לכתבי הסופר. שאסף לתוכו וסידר - הוא גופו דוקא, וודאי בסדר כרונולוגי - אחת לאחת את יצירותיו שכתב בזמנים שונים. לפיכך אין תמיהה אם לאחר דיוק ימצאו כמה הבדלים בתיאורים או בפרטים אחרים בין חלק אחד לשני. כן ירגיש הקורא שבמקום אחד (ל"ג ד') כותב לו לחנוך אוריאל המלאך, ואילו במקום אחר (ע"ב א') מראה לו אוריאל לחנוך את מכתבי השמים, ועוד מצינו (ע"ד ב', ע"ה ג', ע"ט ב'-ו') שחנוך בעצמו כותב לאחר שהראהו אוריאל את הענינים השונים, או שהוא כותב ספר מיוחד למושלח בנו (פ"ב א'). והוא הדין, למשל, בהפרש שבין תיאור הרוחות בצאתם ממשכנותיהם שבין טרקים ליד - ל"ז ובין פרק ע"ו, או שבמקום אחד (י"ח י"ב-ט"ז, כ"א א'-ו') משמע שצבא השמים הם בעלי דעת, וממקום אחר (ע"ב-פ"ב) יוצא שאין בהם דעת, וכיוצא בהן מן הסתירות והחזרות שהן תלויות בכל פעם בהלך הנפש והפנטסיה של הסופר.

ו. האיש וספרו.

הסביבה שהיה האיש נתון בתוכה היתה מחולקת לשני מחנות מתנגדים זה לזה ונלחמים זה בזה בחרף נפש: המחנה האחד היה שומר אמונים ליהדות ולתורתה מורשת אבות, והמחנה השני היה מן העוזבים נחלת אבות והולכים בדרכי הגוים עד הגבול האחרון, עד עבודת אלילים ממש.

למחנה זה של הנטמעים היו שייכים עשירי העם (צ"ד ו'-ז') ואילך, צ"ז ח', צ"ט י"ג), שהיו חיים חיי הוללות ומתמכרים לתענוגים נפרזים בחייהם: הגברים היו מתקשטים בתכשיטי נשים ומתנהגים בדרכי מותרות עד לאין שיעור (צ"ח ב') והיו עובדים עבודה זרה לכל פרסיה ולכל מיני אליליה (צ"ט ז'-ט') ולא היה לבם נוטה לשום ענין מן הדברים שביהדות (צ"ט י"ד).

על צדה של כת זו וברשותה היו הרבה מאנשי רוח, נואמים וסופרים, שהיו מבעלי אותה השיטה של הוללות וטמיעה, והם היו סובבים בעם ועושים נפשות לרעיונותיהם ולדרכיהם בלעגם לצד שכנגד, לנאמני היהדות, בפה ובכתב. הם היו לועגים לאותם הצדיקים (שבס' חנוך) ואומרים שלשוא הם מענים את נפשם לבלתי ראות בטובה בחייהם, שהרי סופם של אלו ואלו, של הצדיקים והרשעים, אחד הוא (ק"ב ו' ואילך). והם היו מצליחים הרבה והיה עולה בידם למשוך אל צדם אנשים שעשו את עצמם לאשר לא היו מקודם, — לחטאים, כמו שמעיד בעל ס' חנוך בעצמו (צ"ט ב'). ועוד הוא נאנח במר נפשו: — ידעתי כי החטאים יפתו אנשים לעשות רע לחכמה לבל ימצא לה מקום וכל עצה לא תחסר להם (צ"ד ה').

והמלחמה בין שני המחנות היתה לא לחיים אלא למות, הרשעים היו מתנהגים כצוררי היהודים ממש: הם היו מחרימים את הצדיקים (צ"ה ד'), היו הורגים בשכניהם הצדיקים (צ"ט ט"ו), שורפים אותם (ק' ז'), רודפים את בתי-הכנסיות (מ"ו ח'), שלא יהיה להם ליהודים הנאמנים מקום להתפלל (נ"ג ו'), ואף לשלטונות שהיו על צדם של הרשעים (ס"ג ז') היו מלשינים עליהם (צ"ה ז').

ובמערכת הצדיקים, בראש מחנהו, כנראה, היה עומד בעל ס' חנוך, שהיה מקנא לחכמה, כל' לחכמת התורה והיהדות (צ"ח ג'), שהיא תורת עולם (צ"ט ב'), והיה נלחם נגד האנשים הנפסדים ונגד הדעות הנפסדות.

כל הימים היה מתכונן למלחמה סופית, גדולה ומכריעה, של שפך דמים בלי קץ (צ"ט ו') עד שישטפו נחלים מדמם של הרשעים (ק' א').

בעיקר היה מתמרמר על המלחמה שהיו מנהלים אותם הרשעים בספרות: ממש באותם האמצעים שבהם אפשר להפיץ את דברי התורה בעולם, בדיו ובנייר, היו מנהלים הם את מלחמת השקר שלהם, מוטב היה להם לאמצעים אלו שלא יהיו ידועים כלל בעולם אם לתכלית זו הם משמשים. ולפיכך גדול הוא ענשו של אותו מלאך מן המלאכים שקלקלו שירד אל הארץ ולימד את בני האדם לכתב בדיו של עפצים ובנייר, שחטאו בהם רבים מן העולם ועד העולם ועד היום הזה (ס"ט ט'), והוא — בעל ס' חנוך — נלחם מלחמת הקדש נגד אותם הספרים הטמאים שהם מלמדים את ההפך מדבריהם של שלומי אמוני ישראל והם משפיעים הרבה, והוא מכיר בהשפעתם והוא צווח במר לבו: — אוי לכם כותבי שקר ודוברי רשע כי יכתבו שקריהם למען ישמעו אליהם אנשים ופועלי רע לשכנם (צ"ח ט"ו).

— ועתה ידעתי את הסוד הזה כי החטאים יִשְׁנו הרבה ויטו דברי יושר וידברו דברי רשע וישקרו ויעשו מעשים גדולים ויכתבו ספרים על דבריהם (ק"ד י').
ונראה שאותם הספרים היו נכתבים לועזית דוקא — ודאי יוונית, ואולי גם ארמית — והוא היה כותב רק עברית. אבל מקוה היה לתרגמם תרגום מדויק:

— אכן כאשר יכתבו באמונה את כל-דברי בל שונותיהם, ולא ישנו ולא יחסרו מדברי כי אם יכתבו באמונה את כל אשר העידותי בראשונה עליהם, אז ידעתי סוד אחר כי ספרים ינתנו לצדיקים ולחכמים להיות לשמחה וליושר ולחכמה רבה ולהם ינתנו הספרים והם יאמינו בהם וישמחו עליהם ואז כל הצדיקים אשר למדו בהם את כל דרכי היושר יבאו על שכרם (ק"ד י"א—י"ג).

בטוח היה בהשפעתם של דבריו: מקוה היה שאפילו הרשעים יכירו ויבינום (ק' ו'). יש לשער שהיה רושם לו בכתב ומאסף חומר על מעשיהם של הרשעים, ובאמרו שחטאיהם נכתבים יום יום (צ"ח ח', ק"ד ז') אל כרוניקה של עצמו הוא מתכוון שהיה רושם לו פעם בפעם.

ומאותן הרשימות ומתוך הרוגזו התמידי והתסיסה התמידית שבלב יצאו אחר כך היצירות הבודדות שחרזן וסידרן לספר בן חמשה חלקים, וכל חלק הקדים לו לדברי חזון שבו פתיחה מענייני הזמן.

והספר נתלה באילן גדול. כמו שהחטא והקלקול שבעולם מוצאו מימי קדם. עוד למן המלאכים שנשתלחו לארץ בראשית הימים והם במקום לתקן קלקלו. כך אף הצדק שלשלת יוחסין קדומה לו: הוא הולך ונמשך מאת חנוך שהיה ראשון לצדיקים ואף הכיר הצדק והרשע ועושיהם לפי מה שגילו לו והראו לו ברשימות שבשמים. ואת הדברים שכתב בפקודת מלאכי מרום (פ"א ה') מסר חנוך למתושלח בנו (ע"ז י"ד. ע"ט א', פ"ב א'). גם נח קבל הימנו (ס"ח א'). והוא, הנכד, הכניס לתוך הספר של זקנו אף מזכרונות של עצמו על ענין המכול (ס"ה-ס"ז).

ספר חנוך בן הוא לנבואה ואב לאגדה. רוחם של כתבי הקדש מרחף על הספר: תופעות הטבע כלן ברוח המקרא נאמרו וכל המליצות הציוריות שבמקרא כמשמעותן ניטלו משם: אוצרות הרוח והשלג והגשם והכפור והטל והברקים והרעמים, ואבן הפנה - יסוד הארץ ועמודי השמים - וקשתות וחצים ואשפות שבשמים. - כל אלו לציוריות שבמקרא הם שייכים (השוה ישע' כ"ד י"ח, חבקוק ג' ט', תה"ל ז' י"ג, י"ז ח' וס"ז-ס"ז. ל"ז ג', קמ"ג ו', איוב ה' י', ו' ד', ט' ו', ל"ח ו', ס' ט' ועוד).

ולעומת הענינים על המלאכים - הגדולים והקטנים - השרים הממונים על האומות ועל תופעות הטבע ועוד, - כל אלו רק רמזים קלים יש להם במקרא וכאן הם מורחבים ומפורטים בהרצאה של שיטה, ואין כאן אלא מעבר אל האגדה שלדורות הבאים.

ז. זמנו של הספר ומקומו.

זמנו של ס' חנוך נקבע מתוך הלך רוחו של הסופר: בחלק הרביעי הוא גומר בתסיסת המרד של החשמונאים. לטלאים צמחו קרנים והוא מאמין שבהן ינגחו את האיבים וינצחו. אבל בשעה שכתב את דבריו אלו עדיין לא היה נצחונם של הצדיקים על הרשעים נצחון שלם: בחלק החמישי עדיין מרחיב הוא הדיבור על מה שעתיד לבוא בקץ הימים. אם כן נגמר הספר לפני מותו של יהודה המקבי (בשנת רל"א לפני חרבן הבית). ואולי עוד קודם טיהורו של הבית על ידי יהודה.

נראה, שהסופר היה יושב וכותב לא בירושלים, שהרי הוא מתגעגע בעיקר על בנין בתי כנסיות, ואילו על בית המקדש אינו מדבר כמעט, ואין בדבריו שום זכר לקרבנות ולעבודת המקדש. רק בחלק האחרון, כשהוא מהרהר על נצחון גמור ועל החזרת השלטון לידי יהודים נאמנים חושב הוא אף על החזרת ירושלים לידים נאמנות ואתה אף בית מקדשה - מרכזה.

ח. השפעתו של הספר על הספרות שלאחריו.

ס' חנוך השפיע הרבה על מהלך המחשבה בישראל ובנוצרים⁽¹⁾ וראשונים היו מסתייעים בו כבבר-סמכא. השפעתו נראית כבר בראשוני הספרים החיצונים: בס' היובלים, צוואות השבטים, העלאת משה, חזון ברוך הסורי, חזון עזרא. עקבות השפעתה של ספרות חנוך נראית בספרות העברית המאוחרת בכלל⁽²⁾ ובפרט

(1) וכבר הקדיש לכך Charles בתרגומו - אנגליים ל"ט' חנוך פרקים מלאים על הסתייעות וציטטות מס' חנוך הנמצאות לרוב הן בספרים החיצונים והן בספרי הנוצרים.

(2) השוה, למשל, דבריו של סטר הקנה (קוריץ תקמ"ד, דף ק"ז א') שכתב, כנראה, בהשפעת ס' חזרה (ע' לעיל בס"ק א'): "וכן אמרו רז"ל סטר היה לו לחנוך, וזה הספר הוא הספר שהיה לאדם הראשון לשבח

באותה הספרות המאוחרת המוקדשת לחנוך ביחוד³, והם המדרשים הקטנים, כגון ס' היכלות ושיעור קומה ומרכבה רבה וכיוצא בהם. ספרות מאוחרת זו כלה רוויה היא וספוגה תיאורים ורעיונות מִשָּׁל ספר חנוך הקדום.

ט. תרגומים חדשים מן הנוסח הכושי.

(א) בעברית:

1) ספר חנוך אחד מן הספרים הגנוזים נמצא מקרוב בארץ כוש ועתה נעתק מכושית לעברית ונוסף עליו באר יוסף הוא ביאור מספיק וחוקר אל תולדות אגדות רבות בספרי דורות החרבן ובתלמוד ובמדרשים ובכתבי המקובלים וערכם לספרי הקדש מאת יוסף הלוי 1864. Buouresci.

מהוצאה זו היה בידי רק הגליון הראשון (שהשאיילני כטובו ר' ג"ש ליבוביטש מברוקלין). בן שמונה עמודים. הכוללים שער הספר ושמונה פרקים ראשונים (הטיכסט באותיות מרובעות בניקוד והפירוש באר יוסף בכתב רש"י).

על תרגומו ועל הוצאתו זו – שנדפסו הימנה רק שנים או שלשה גליונות – מספר יוסף הלוי במאמרו⁴, „אלה דברי יוסף הלוי (בהקדמתו לספר חנוך המתרגם מאתו משפת כושית לעברית עם באור נרחב)“ דברים אלו:

– הספרים האלה [הוצאת ספר חנוך בכושית ותרגומו בגרמנית כאת א' דילמאן] הגיעו לידי ימי מספר אחרי צאתם לאור, ובהתבונני אליהם [נקשרה נפשי בספר חנוך, ולא שקטתי ולא נחתי עד אשר תרגמתי לעברית את הנוסח הכושי וגם עטרתיו בביאור נרחב לתועלת בני עמנו הדורשים קדמוניותם. אולם תקותי להעלותו על המכבש ולהפיצו בקהל רב עלתה בתהו. וגם בשנת 1863 [צ"ל 1864] אשר חדשתי בה את הנסיון לגלותו בקרב עם לא יכלתי להדפיס ממנו יותר משנים או שלשה עלים ונלחצתי לשום קץ למגמתי ממחסר הכסף הנדרש להוצאות הדפוס. על כן נשאר כתב ידי טמון וכמוס וכסוי אבק בתוך המגלות אשר בתחתית ארגוני עד היום. אולם מקרוב העירני לבי עליו על פי סבה מעצבת לב ומדיבת נפש אשר יסודתה במצב רב עמנו בעת החיה הזאת הקרוב מאד למצב אבותינו בעת אשר נכתב בה ספר חנוך, ואחרי התבונני למדי חשבתי כי הגלות הספר הזה היום אולי לא יהיה בלי כל תועלת לרבים מאחינו היוודעים שפת עברית באשר הם יסודות נאמנים לנחלת אבותם... כל התנחומים אשר נוכל לתת להם לא למותר יהיו. יבא נא כותב ספר חנוך גם הוא בתוך הבאים ויטיף נטפי נחומיו ויחליפו כח! –

כך כתב הלוי בשנת תרנ"ב בעשותו הכנות לגשת שוב להוצאת תרגומו. אבל

מאריה דעלמא... וכל הסודות [הנעלמות נמסרו בידו של חנוך ע"י ת"ת (=תפארת) ואלף מפתחות נמסרו בידך וקושר כתרם למאריה דעלמא וקב"ה לקח אותו... ובשעה שמתייחד הקב"ה עם חנוך מראה לו גנוזי עלאת מראה לו אילנא דחיי בתוכו וטרפיו דאילנא וענפיו וכולם רואה" (ע"ש דף י"ט ב').

3) על הספרות המאוחרת של חנוך (למן ס' הישר לסדר בראשית ועד ביה"מ של ילינא ג' קניה, די קב"ט ואילך, ועוד) ע' ס' מרכבה שלמה, כולל ברייתות מהתנאים רבי עקיבא ורבי ישמעאל כה"ג.. יצא לאור פעם ראשונה מעצם כ"י ישנים... ירושלים הרפ"ה, והס' H. Odeberg, 3 Enoch or the Hebrew Book of Enoch (Cambridge, 1928). בפרט מענינים במבוא לספר זה של אויבירג הסקרים המוקדשים לרעיונות המקבילים שבין חנוך הכושי וחנוך הסלאבי (המקוצר, שהוציאו Charles—Morfill) ובין חנוך המאוחר (אודיבירג מכנהו בשם חנוך ג').

4) המליץ לשנת תרנ"ב, גליון קט"ט.

הפעם לא עלה בידו אף להתחיל בהדפסת הספר מחמת שקמץ צעיר בן עשרים והתחרה בו (אף-על-פי שידע על תרגומו של הלוי) והוציא פרי בסר שלו. והוא:
 2) ספר חנוך תרגם משפת הכושים לשפת העברים והוסיף עליו מבוא הערות ובאורים [הכל בגרמנית] אליעזר גולדשמידט. ברלין 1892.
 ב) באנגלית (חוץ מתרגומו של Laurence שנזכר לעיל):

- 1) Charles, The Book of Enoch translated from Dillmann's Ethiopic Text, emended and revised in accordance with hitherto uncollated Ethiopic MSS. and with the Gizeh and other Greek and Latin Fragments, Oxford, 1893.
- 2) " The Book of Enoch... translated from the Editor's ethiopic Text..., Oxford 1912.
- 3) " Book of Enoch (Apokr. and Pseudep. II, 163-281).
- 4) Schodde, The Book of Enoch, Andover, 1882.

ג) בגרמנית:

Beer (Kautzsch, Apokr. und Pseudep. 1900, II, 236-310).
 Dillmann, Das Buch Henoch, Leipzig, 1853.
 Flemming u. Radermacher, Das Buch Henoch, Leipzig, 1901.

ד) בצרפתית:

Martin, Le Livre d'Hénoch, Paris, 1906.

התרגום הניתן כאן נעשה מתוך ההוצאה הכושית של צ'ארלס על ידי א' כהנא ויעקב נח פייטלוביץ: הראשון אחראי לעצם התרגום והמבוא וההערות. והשני - לבדיקה מדוייקת מלה במלה מתוך הנוסח הכושי.
 החלוקה לפרקים (מאה ושמונה) ולפסוקים נעשית לפי דילמן. שכוון מבלי דעת לחלוקה שקדמה לו באחד הכ"י (מן המאה הי"ח). אם גם בשינויים בגודל הפרקים (אבל בשאר כ"י החלוקה לפרקים ופסוקים מחולפת. כמו שהעיר Laurence בסוף המבוא לתרגומו. וע' Charles במבואו לתרגומו משנת 1912. עמ' XXII).

א' ב'

ספר חנוך א

- א דברי ברכת חנוך אשר ברך את הבחירים ואת הצדיקים אשר יהיו ביום המצוקה כאשר יקחדו כל־הרעים והרשעים:
- ב וישא משלו ויאמר חנוך איש צדיק אשר עיניו נסקחו ביד יי ויחזו מחזה־קדש בשמים אשר הראוני המלאכים ומהם שמעתי הכל ומהם בינותי את אשר־ראיתי ולא לדור הזה כי אם־לדור רחוק אשר יבוא: על הבחירים דברתי ועליהם אשא משלי הקדוש והגדול יצא ממקומו: ואלהי עולם ידרך וארץ על־הר סיני ונרח עם־צבאותיו ובעזו חילו יופיע משמים: וסחדו כלם וקעירים יחילו וסחד גדול ורעד יאחזמו עד־קצות הארץ: ורעשו הקרים הרמים והנקעות הנשאות תשפלה ונמסו כדונג משני להבה: ונקעה הארץ בקיעים וכל אשר־על־הארץ יאבד והנה משפט על־בל: ולצדיקים כלם יעשה שלום ואת־הבחירים ישמר ותקד יהנה עליהם והיו כלם לאלהים והיטיב להם ומברכים יהיו ואור אלהים להם ונרח: ואתא עם־רבבות קדש לעשות משפט בכל ולהקריא את־הרשעים ולהוכיח לכל־בשר על־כל־אשר עשו החוטאים והרשעים ואשר הרשיעו לסניו:
- ב התבוננו אל־כל־המעשים אשר בשמים והם לא ישנו את־דרכיהם והמארות אשר בשמים והם יעלו ויבאו כלם כמשפט

חלק א: ענין המלאכים שקלקלו וחנוך בשמים וסיווריו (א-לו).

א-ה. פתיחה לחלק א: משלו של חנוך על גורלם של הצדיקים והרשעים לעתיד.

- א כל הרעים. ביווני G^ε: פ־הַצְּרִים, בחילוף עיין בצדי (כיוצא בכך משלי כ' כ"ב
- ב בע'). - G^ε יש תוספת בסוף הפסוק: והצדיקים יִצְלוּ. - ויחזו. היווני מסר: ויחזו (=ויאחזו = ἤν εἶκων) מחזה קדוש ושמים. - אשר הראוני. המעבר מגוף נסתר לגוף מדבר שכיח בספר זה (השוה י"ב א'-ג', ל"ז א'-ב', ע' א'-ג', ע"א ה', צ"ב א'). - אשר יבא. אני מדבר (G^ε). - ידרך [ארץ]. כך ביווני (השוה מיכה א' ג'). ובכושי: ידרך משם. - על הר סיני. מתמיה, שהרי אין ענין הר סיני אצל יום הדין הגדול, ואולי עיקרו: [ן]על־הר־סיני, כלו' ירעיש העולם כבמעמד הר סיני, והיא השוואה שכיחה לגבי משוררים ראשונים. - ואלהי עולם. תרתי משמע: אלהי הנצח ואלהי התבל. - והעירים. על מלאכי מרד אלו - שקלקלו בחטאם עם בנות האדם - הורחב הדיבור בפרק ו' ואילך (וע' חנוך הסלאבי ז'). - ונבקעה... בקיעים. כך ביווני. -

ב איש בעתו ולא יעברו [חק] מערכתם: ראו את-הארץ והתבוננו
 אלה-המעשים הנעשים עליה מראשון ועד-אחרון כי לא ישנה כל-
 ג מעשה האלהים בהראתו: ראו את-הקוץ ואת-החרף כי מלאה
 קל-הארץ מים ועננים וטל ומטר ינחו עליה:

ג התבוננו וראו את-העצים בלם והם נראים כמו ייבשו וישירו
 את-עליהם וולתי ארבעה עשר עץ אשר לא ישירו כי אם-יעמדו
 [בעליהם] הישנים עד-בא חדשים מחמיהם שנים ושלשה חדשים:
 ד ושבבתם והתבוננתם אל-ימי הקוץ בהיות השמש ממעל לה
 ולארץ ממולה ואתם תבקשו סבה וצל מלהט השמש והארץ גם-
 היא תחר מלהב-חרב ואתם לא תוכלו לדרך על-הארץ ועל-
 הסלע מרב חמם:

ה התבוננו בהתבסות העצים ורק עלים ובעשותם פרי ושימו

ב לבבכם אל-כל-אלה [ודעו כי הוא החי לעולם עשה אלה בלם:
 ומעשיו לפני שנה ושנה ונבאו] וכל-מעשיו מפניו וקנעו ולא ישנו

ג כי אם-כאשר אנה אלהים פן יעשה פל: וראו איך הנמים
 ד והנהרות יתרו יפעלו את-פעלתם: ואתם לא נאמנתם ולא עשיתם

ה את-מגות הארון כי אם-ששעתם ותדברו נבחה ודברים קשים
 בפיכם השמא על-גדלו קשירלב לא יהי שלום לכם: לכן תקללו

ו את-ימיהם ושנות מניכם תבדתנה ושנות הדרכתכם תבדינה בקללות
 ז עולם ולא יהי לכם חסד: בימים ההם תתנו את-שמכם לקללת

ח עולם לקל-הצדיקים ויבכם וקללו כל-המקללים וכל החוטאים יחד:
 וליבחרים יהי אורה ושמחה ושלום והם יירשו ארץ ולכם הרשעים

ט תהי קללה: ואז תנמן להם לבחירים חכמה והם יחיו בלם ולא
 יחטאו עוד לא בדרך ולא בשנה ביהם החכמים ענוים יהיו: ולא

ס ישובו לפשע ולא יאשמו כל-ימי חיהם ולא ימותו במנוסה וקצף

ג זולתי ארבעה עשר עץ... Geoponica 112 (מביאו Charles) מוזכרים יד אילנות
 שהם ירוקים תדיר ואינם משירים עליהם בחורף. - חרפים. בכושי: כרמת. ואע"פ
 שמלה זו משמשת במקומות אחרים (כגון י"י) לענין שנה. כאן ענינה חרף ממש.
 כנראה מן הפסוק הבא הסותח בקיץ. -
 ח-ט פשעתם. ἀπέστρεψε. - ולא יאשמו. לא יחטאו. כך ביווני G⁸—ἀμάρτωσαν. וזמ.
 ובכושי: ולא יפסוטו. כלו בעד אשמחם. וידוע שהפעל אשם בעברית סובל ב' המשמעיות. -
 במגפה וקצף. ביווני: במגפת קצף. -

וּמְסַפֵּר יְמֵיהֶם וּמִלְאוּ וְאָרְכוּ יְמֵיהֶם בְּשָׁלוֹם וּשְׁנוֹת שְׁמִחָתָם תִּרְבֶּינָה
 בְּאִשֶּׁר עוֹלָם וּבְשָׁלוֹם כָּל יְמֵי חַיֵּיהֶם:

ו וְיִהְיֶה כִּי־רַבּוּ בְּנֵי־הָאָדָם בְּיָמִים הָהֵם וּבָנוֹת נְפוֹת וְנָאוֹת וְלָדוּ
 2 לָהֶם: וַיֵּרְאוּ אוֹתָן הַמַּלְאָכִים בְּנֵי־הַשָּׁמַיִם וַיִּקְדּוּ אוֹתָן וַיְדַבֵּר אִישׁ
 אֶל־רֵעֵהוּ לֵאמֹר נִבְחַרְהֶ־לָּנוּ גְשִׁים מִבָּנוֹת הָאָדָם וְנִלְיָדָה־לָּנוּ בָּנִים:
 3 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם שְׁמַחְוֵי וְהוּא גְשִׁיָּאִם יִרְאֵתִי שֶׁן־תִּמְאַנּוּ לַעֲשׂוֹת אֶת־
 4 הַדָּבָר הַזֶּה וְהָיִיתִי אֲנִי לְבָדִי נוֹשֵׂא הַקֶּזֶן הַגָּדוֹל: וַיַּעֲזֶהוּ קָלָם
 וַיֹּאמְרוּ הַשֶּׁבַע נִשְׁבַּע קָלָנוּ וְהִתְקַשְׁרְנוּ בְּחֶרֶם קָלָנוּ בִּינוֹתֵינוּ לְבָלְתֵי
 5 סוּר מִן־הַעֲצָה הַזֹּאת וְכִּה נַעֲשֶׂה אֶת־הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה: אִזּוּ נִשְׁבַּעוּ קָלָם
 6 יָחַד וַיִּתְקַשְּׁרוּ בִּינֵיהֶם בְּחֶרֶם: וַיְהִי קָלָם מְאֹתִים מִלְאָךְ וַיִּרְדּוּ בִּימֵי
 7 גֶרֶד עַל־רֹאשׁ הַר־חֶרְמוֹן וַיִּקְרְאוּ לָהֶר חֶרְמוֹן כִּי בּוֹ נִשְׁבַּעוּ
 8 וְהִתְרִימוּ בִּינֵיהֶם: וְאֵלָּה שְׁמוֹת גְּשִׁי־יָהֳיִים שְׁמַחְוֵי וְהוּא הַגָּדוֹל בָּהֶם
 אֲרַכְבָּה רְמַאֵל פּוֹקְבִי־אֵל תְּמִי־אֵל רְמִי־אֵל דְּנִי־אֵל וְכִי־אֵל בְּרַקִּי־אֵל

ו-יא. קלקול המלאכים - קלקולם של בני האדם - המלאכים בשמים ממליצים לבני האדם - גזר דין
 נחרץ על המלאכים שקלקלו - מלכות המשיח.

1 פרק זה הוא מדרש אגדה שיסודו בבראשית ו' א'-ד', ואף שם הוא פותח בלשון
 ויהי כיו... - אגדה זו רווחת בספרות המדרשים והקבלה בקשר עם דורו של נח (השוה
 2 י' א'). דור המבול. - שמחזי. בצורה זו הוא מצוי בספרות העברית, ואף (בחילוף
 3 חייית בעינין) בצורת עזא או עזוא (אם כן שמחזי = שמעזי). ובכושית צורתו סמִינּוּ או
 סמִינּוּ (יוסף הלוי מסרו: שְׁמִינְעָא). בזהר (ברא' ל"ז א') נעשו הימנו שני מלאכים:
 4 סמיא עזא ועזאל. - את הדבר הזה. כך ביווני. ובכושי גם כאן: את העצה הזאת. -
 5 כתוב זה נמסר כאן לפי הנוסח היווני G^s (בכושי הנוסח: וירדו אל ארְכָדִים והוא ראש
 6 הר חרמון ויקראו להר חרמון כי בו נשבעו ויתקשרו בחרם ביניהם). וללשון וירדו
 7 בימי ירד השוה ס' היובלים ד' ט"ו: ירד כי בימיו ירדו מלאכי ה' על הארץ (אבל
 8 שם - וע' ג"כ שם ה' א' ואילך - ניתן טעם אחר לירידת המלאכים על הארץ). והשוה לקמן
 9 ק"ו י"ג. - ברשימת המלאכים יש כאן רק י"ט שמות, ואחד חסר (אחר טראל). - א ר כ ב ה. G^s -
 Ἄταρχούφ. הלוי מעתיק (מבלי להודיע טעמו) באותיות עבריות: עֲטַרְקוּף. G^s - Ἀραθία.
 גינצברג (Legends v, 153) פותרהו: ארעא תקיף, ואין להכריע. - ר מ א ל. G^s - Ἀρακίηλ.
 (=ארקיאל). ולקמן (ח' ג') בנוסח זה כשמדובר עליו נאמר: השלישי לימד אותות הארץ,
 אם כן ארקיאל=הממונה על ארקא (=ארץ, בארמית). וכן העתיקו הלוי: אַרְכִּי־אֵל. -
 ת מ י א ל. לפי צ'ארלס: תהמיאל (=ממונה על תהום). G^s - Ὁραμμαμή. והעתיקו הלוי:
 תְּרַמִּי־אֵל. - ר מ י א ל. אולי: רעמיאל (=ממונה על הרעם). - ד נ י א ל. לפי גינצברג (שם)
 הוא משובש מן ליליאל (=ממונה על לילה). שנזכר בספרי חנוך המאוחרים (ע', למשל,
 ס' חנוך לר' ישמעאל כיג הוצאת אודיבירג ג' י"ט, או בס' מרכבה שלמה י"א
 ב'). - ז כ י א ל. הלוי גורס צחיאל (בכושי: אַזְקְאֵל). ולפי צ'ארלס עיקרו: שְׁתַּקִּי־אֵל.
 ושניהם לנוסח G^s נתכוונו, שנאמר בו (ח' ג') על מלאך זה: השמיני לימד לראות
 בשחקים (ἀερεσκοπίαν). וגינצברג (שם) משער שעיקרו ויקיאל (שבחנוך המאוחר, שם) =

עזאל ארמלם בטרואל עגניאל וקיאל סקסספאל סתרואל סרואל
 יומיאל ארזיל: אלה הם שריהם לעשרותיהם: ה
 ויקחו להם הם וכל-האחרים עמהם נשים ויבחרו להם איש ז
 אחת אהת ויחלו לבא אליהן ויךקו בהן וילמדון קסמים וכשמים ב
 ויורון לכת שרשים וצמחים: והן הרו וסלךנה גבורים גדולים ג
 שלשת אלפי אמה נבהם: אשר אכלו את כל-יגיע בני-האדם וכאשר ד
 לא יכלו-עוד בני-האדם לכלקלם: ונהקכו הגבורים נגדם ויאכלו את- ה
 בני האדם: ויחלו לכתא בעוף ובחנה ובשרץ ובדנה ולאכל איש ו
 בשר רעהו ולשתות את-דמו: אז האשימה הארץ את-בני-הקדם: ח
 ועזאל למד את-בני האדם לעשות סרבות ומאכלות ומגנים
 ושריונות ויוריעם את-מחצבות האדמה ומלאכת מחשבתן וצמידים
 ועדיים ומעשה הפוך ולנפות את-נבות העינים וכל-האנשים הוקרות ב
 וכל-צבאי רקמתים: ותהי רשעה רבה ויעשו זמה ויתעו וישחתו ג
 בכל-דרךביהם: שמחו למד קשאים וקרת שרשים ארמלם הסר

ממונה על הזיקים. - עזאל. בכושי: אזאל (באלף), כדרכו. - ארמרס. לפי G^o (ח' ג')
 לימד זה (Φαρμαρός, ובנוסח G^o Ἀρεαρός) להתיר כשפים, ועל סמך זה ניסחהו
 הלוי: ערסראש. - בטרואל. כך מנקד הלוי: בטרואל (בטיית שואיה). גינצברג (שם) סבור
 שהוא משובש מן מטריאל (=ממונה על מטר), שבחנוך המאוחר (שם). - עגניאל. בכושי.
 כדרכו: אגנאל (באלף). - סמסספאל. אולי משובש מן שמשיאל (=ממונה על השמש).
 שבנוסח G^o לקמן (ח' ג') נאמר עליו: שלימד אותות השמש. והלוי מסרו: שמיאל. -
 סתרואל. הלוי: סרתאל=שרותיאל. - טרואל. הלוי: טוריאל. - יומיאל. ממונה על
 היום. ובחנוך המאוחר (שם) שמשיאל שמו. - ארזיל. אין עיקרו רזיאל. משום שמנוסח
 G^o (ח' ג') נראה שעיקרו סהריאל (=לימד אותות הירח). וכך מסרהו הלוי. -
 שריהם לעשרותיהם. כך לפי G^o (ἀρχαὶ αὐτῶν). ובכושי צורת הפסוק: אלה הם
 גשיאי מאתים המלאכים והאחרים כלם עמהם. -

וידבקו בהן. G^o: ויטמאו בהן. - לכת שרשים וצמחים. לשם כישופים
 בעגני אהבה של אישות. - וצמחים. כך G^o: βοτάνας, ונכון. בכושית סובל שם זה
 אף ענין עצים. - גבורים גדולים. בנוסח G^o: ותלדנה להם שלשה מינים (γέννη).
 בראשונה גבורים (γίγαντες) גדולים והגבורים הולידו נפילים ולנפילים נולדו עליונים
 (ἑλειούδ). ויגדלו לפי גדלם. כל זה הוא דרש על פי הכתוב בברא' ו' ד': גבורים
 נפילים ואנשי השם. וכבר השתמש בזה הדרוש בעל ס' היובלים (ו' כ'). -

ועזאל. אולי הוא קרוב לעזאל שבויקרא טיז ח' (ובפש' הוא נכתב שם להדיא
 עזואל). שם זה מצוי אף בקיצור: עזאל (והשוה ביהמיד של ילינק ד' קכ"ז: עזאל לא
 חזר בתשובה ועדיין הוא עומד בקלקולו להסית בני אדם לדבר עבירה במיני צבעונין של
 נשים... והוא עזאל שבתורה). שני ענינים שמביאים הפסד לעולם לימדם עזואל: עשיית
 כלי זין ועשיית תכשיטין של מותרות. - מחצבות האדמה. (G^o) μέταλλα. - שם חז"י.

ד בשמים בְּקִיאוֹל חֲזוֹת בְּכּוֹכְבִים בּוֹכְבִיאוֹל מְעַרְכַת הַכּוֹכְבִים וְתַמְיאוֹל
 ד ראות בְּכּוֹכְבִים וְסִבְרִיאוֹל תְּקוּסַת הַגֵּרָם: וְהִי כְּאֶשֶׁר גָּוְעוּ בְּנֵי הָאָדָם
 וַיִּנְעָקוּ וַתַּעַל שׁוֹעַתָם הַשְּׁמַיְמָה:
 ז וְאִז הַשְּׁקִיפוּ מִיבְּאֵל וְאִזְרִיאוֹל וְרִשְׁאֵל וְגִבְרִיאוֹל מִשְּׁמַיִם וַיִּרְאוּ
 ז אֶת־הַיָּם הַרְבֵּה אֲשֶׁר גִּשְׁפָּה עַל־הָאָרֶץ וְכַל־הַחֲמָם הַנִּעֲשֶׂה עַל־
 ז הָאָרֶץ: וַיִּדְבְּרוּ זֶה אֶל־זֶה הָאָרֶץ נִעְדְּרַת יוֹשְׁבֶיהָ צוֹעֲקִים וְקוֹל
 ז צַעֲקוֹתָם עַד־שַׁעַר הַשְּׁמַיִם: וַעֲתָה אֲלֵיכֶם קְדוֹשֵׁי הַשְּׁמַיִם נִפְשׁוֹת
 ד הָאֲנָשִׁים מִתַּחֲנִנּוֹת לֵאמֹר הַגִּישׁוּ מִשְׁפָּטֵנוּ לִפְנֵי עֲלִיּוֹן: וַיֹּאמְרוּ אֶל־
 ז [רַבּוֹן הָעוֹלָמִים] אֲדוֹן הָאֲדוֹנִים אֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים מֶלֶךְ הַמַּלְכִים כִּסֵּא
 ז כְּבוֹדְךָ בְּכַל־דְּרוֹת הָעוֹלָמִים וְשִׁמְךָ קְדוֹשׁ וּמְהֻלָּל וּמְבֻרָךְ בְּכַל־
 ז הָעוֹלָם: אֵתָה עֲשִׂיתָ כָּל וְלָךְ כָּח עַל־כָּל וְהַכָּל גָּלוּי וְפָתוּחַ לְעֵינֶיךָ
 ז וְכָל תִּרְאֶה וְאִין־דְּבָרְךָ יָכֹל לְהַסְתֵּר מִפָּנֶיךָ: אֵתָה רְאִיתָ אֵת אֲשֶׁר־
 ז עָשִׂה עֲוֹנָאֵל אֲשֶׁר לִמַּד אֶת־כָּל־הַחֲמָם עַל־הָאָרֶץ וַיִּגַּל מִסְתָּרֵי עוֹלָם
 ז אֲשֶׁר נִעֲשׂוּ בַשְּׁמַיִם [וְאֲשֶׁר לְדַעַת] שְׁאֵפוּ בְּנִי־אָדָם: וְשִׁמְחוּ אֲשֶׁר־
 ז לֹא נִתְּתָ אֶת־הַכָּח לְמַשָּׁל בְּחַבְרֵיּוֹ אֲשֶׁר עִמּוֹ: וַיִּלְכוּ וַיַּחְדּוּ אֶל־בְּנוֹת
 ז הָאָדָם עַל־הָאָרֶץ וַיִּשְׁכְּבוּ עִמָּהֶן עַם־הַנְּשִׁים וַיִּשְׁמְאוּ וַיִּגְלוּ לָהֶן כָּל־
 ז הַחֲסֻסִים: וְהַנְּשִׁים יָלְדוּ אֶת־הַגִּבּוֹרִים וַתִּמְלֹא כָל־הָאָרֶץ דָּם וְחַמָּם:
 ז וַעֲתָה הִנֵּה נִפְשׁוֹת הַמֵּתִים קָרְאוֹת וְשִׁלְחוֹת תַּחֲנוּנֵיהֶן עַד־שַׁעֲרֵי
 ז הַשְּׁמַיִם וְאִנְחוּמֵיהֶן עָלוּ וְלֹא תוּכַלְנָה לְצַאת מִפְּנֵי מַעֲשֵׂי הַחֲמָם
 ז אֲשֶׁר נִעֲשׂוּ עַל־הָאָרֶץ: וְאֵתָה יִדַּע כָּל־דְּבָרְךָ בְּסֵתֶרִים יְהִיֶּה וְאֵתָה
 ז רְאִיתָ אֶת־הַדְּבָרִים הַהֵם וַתִּשְׁאֵם וְלֹא אֶמְרָתָ לָנוּ דְּבָר לַעֲשׂוֹת לָהֶם
 ז עַל־אֵלֶּה:
 ז אִז אָמַר הָעֲלִיּוֹן הַגָּדוֹל וְהַקְּדוֹשׁ דְּבָר וַיִּשְׁלַח אֶת אֹרִיאוֹל אֶל־
 ז בְּן־לְמָךְ וַיֹּאמֶר אֵלָיו: [לָךְ אֶל־נַחַם] וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּשֵׁמִי הַקְּתִירָה

בכּוּשִׁי: אִמּוּרַס. - חֲזוֹת הַכּוֹכְבִים. ἀστροσκοπῖαν (G¹). - מְעַרְכַת הַכּוֹכְבִים. ἀστρολογία.
 (G²). - וְסִבְרִיאוֹל. כַּךְ G³: Σειρή(λ). ובכּוּשִׁי נִשְׁתַּבַּשׁ: עֲשֵׁרְדָאֵל (וּלְעִיל ו' ד': אֲרִיזֵל). -
 [רַבּוֹן חַעוֹלָמִים]. בכּוּשִׁי: אֲדוֹן הַמַּלְכִים. ואִין לֹה כֹאן מְקוּם. מִשׁוּם שֶׁהַתֵּאֲרָה הוּא
 ח מֶלֶךְ הַמַּלְכִים. הַבֵּא לְקַמֵּן. - וַיִּשְׁכְּבוּ עִמָּהֶן עַם־הַנְּשִׁים. כַּךְ הוּא בְּכּוּשִׁי. וְהוּא
 ז בַּסַּגְנוֹן שֶׁל לִשׁוֹן חַכְמִים (G²) נִמְשַׁךְ הַלִּשׁוֹן עַם־הַנְּשִׁים אֶל־הַפַּעַל שֶׁלֹּא חֲרִירוֹ: וַיִּשְׁמְאוּ עַם־הַנְּשִׁים). -
 ז אֹרִיאוֹל. G¹. כַּךְ צִיל (הַשׁוּה ט' א'). ובכּוּשִׁי אֶפְרָלְנָר, וְקָרׁוּב לֹזֶה G²:
 ז Ἰστραήλ. - [לָךְ אֶל נַחַם]. עַל פִּי G¹. - G² יוֹתֵר מֵלֵא: תִּלְמַד אֶת הַצִּדִּיק אֶת אֲשֶׁר
 ז עָלָיו לַעֲשׂוֹת [אַחַ] בֶּן לְמַךְ וְשִׁמְרָה אֶת נַפְשׁוֹ בַּחַיִּים וְנִמְלֵט בַּעוֹלָם וּמִמֶּנּוּ יִנְטַע נִטַּע אֲשֶׁר

ראשָׁה וּגְלִיתָ לוֹ אֶת־הַקֶּץ הַבָּא כִּי כֹל־הָאָרֶץ תִּבְחָד וּמְבוּל יָבֹא
עַל־כָּל־הָאָרֶץ וּמָחָה אֶת כָּל־אֲשֶׁר עָלֶיהָ: וְעַתָּה תִלְמַדְהוּ לְהַמְלִיט
וּנְשָׂאָר וְרַעוּ לְכָל־דְּרוֹת הָעוֹלָם: וְעוֹד אָמַר יי אֶל־דָּסָאֵל אָסַר אֶת־
עֲזוּאֵל גִּדְיוֹ וּרְגָלָיו וְהִשְׁלַכְתּוּ אֶל־הַחֹשֶׁף וְעֲשִׂיתָ שְׂמַח אֶל־הַמְּדַבֵּר
אֲשֶׁר בְּדוּדָאֵל וְהִשְׁלַכְתּוּ שָׂמָה: וְשָׂמַתָּ עָלָיו סְלַעִים קָשִׁים וְחַדִּים
וְכִסִּיתוּ בַחֹשֶׁף וַיָּשָׁב שָׁם עַד־עוֹלָם וְכִסִּיתָ אֶת־סָנְיִי לְכָל־יַרְאֵה־אֹרֹךְ:
וּבַיּוֹם הַדִּין הַגָּדוֹל יִשְׁלַח אֶל־תּוֹךְ הָאֵשׁ: וְרַסַּאתָ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר
הִשְׁחִיתוּ הַמַּלְאָכִים וּבִשְׂרָתָהּ רַסוּאת הָאָרֶץ כִּי־נִרְסָא לָאָרֶץ וְלֹא
יִקְחָדוּ כָל־בְּנֵי הָאָדָם מִסָּנֵי כָל־הַגְּרוּזִים אֲשֶׁר גָּלוּ הָעִירִים: וְתִשְׁמַח
כָּל־הָאָרֶץ בַּלְמַד־מַעֲשֵׂי עֲזוּאֵל וְכַמְבָּתָּ עָלָיו אֶת־כָּל־הַחֲסָא: וְאֵל־
גְּבִירָאֵל אָמַר יי צֵא לְקַרְאֵת הַמַּמְנֻרִים וְהַמְתַּעֲבִים וְיִלְדֵי הַזָּמָה
וְהַכְּסָדָת בְּנֵי הַזָּמָה וּבְנֵי הָעִירִים מִתּוֹךְ הָאֲנָשִׁים וְהוֹצֵאתָם וְשִׁלַּחְתָּם
אִישׁ בְּרַעְהוּ לְמַעַן יִשְׁמִידוּ אִישׁ אֶת־רַעְהוּ בַּמְלַחְמָה כִּי אַרְךָ יָמִים
לֹא־יִהְיֶה לָהֶם: וְלְכָל־אֲשֶׁר יִשְׁאַלוּ מִמֶּךָ אַבּוֹתֵיהֶם לְתַקּוּתָם כִּי חֲנִיָּהִם
יִמְשָׁכוּ לְעוֹלָם וְכִי כָל־אִישׁ מֵהֶם יִתְּנֶה חֲמַשׁ מֵאוֹת שָׁנָה אֶל־תִּשְׁמַע:
וַיֹּאמֶר יי אֶל־מִיכָאֵל לֵךְ וְאָסַרְתָּ אֶת־שְׂמֹנְיוֹ וּרְעִי אֲשֶׁר עִמּוֹ
שֶׁהֵתְחַבְּרוּ אֶל־נָשִׁים וַיִּשְׁמָאוּ אִתָּן בְּשִׂמְאָתָן: וְכֹאֲשֶׁר יִרְצָחוּ כָל־
בְּנֵיהֶם וְכֹאֲשֶׁר יִרְאוּ בַּהֲשָׁמַד אֲהוּבֵיהֶם תִּפְסְרוּם לְשִׁבְעִים דּוֹר מִתַּחַת
לְגַבְעוֹת הָאָרֶץ עַד־יוֹם דִּיגָם וְכֹלּוֹתָם עַד־קְלוֹת הַמִּשְׁשָׁם אֲשֶׁר
לְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים: בְּיָמִים הַהֵם יוֹבְאוּ אֶל־תַּחְתִּיּוֹת הָאֵשׁ אֶל־הַצֶּעֶר
וְהַמֶּאֱסָר וְהָיוּ כְּלוֹאִים בּוֹ לְעוֹלָם: וְאֲשֶׁר יִקְעַר וַיִּשְׁמַד מֵהֶם יֹאסֵר
אֹתָם יַחַד עַד־סוֹף כָּל־הַדְּרוֹת: וְהִשְׁמַדְתָּ אֶת כָּל־רוּחוֹת הַתַּמְאָה
וְאֶת־בְּנֵי הָעִירִים יַעַן אֲשֶׁר עָשׂוּ חָמָס לְבְנֵי הָאָדָם: וּבְעֶרְתָּ אֶת־
כָּל־הַחָמָס מֵעַל פְּנֵי־הָאָרֶץ וְכָל־מַעֲשֵׂה רָע יִסּוֹף וְהוֹסִיעַ נִסְעֵי הַצְּדָקָה
וְהַיֹּשֶׁר וְהָיָה מַעֲשֵׂה הַצְּדָקָה וְהַיֹּשֶׁר לְבָרְכַת עוֹלָם וְנִטְעוּ בְּשִׂמְחָה:
וְאֹז־יִמְלָטוּ כָּל־הַצְּדִיקִים וְחָיו עַד־אֲשֶׁר יוֹלִידוּ אֶלֶף בָּנִים וְכָל־יָמֵי
יַח גְּעוּרֵיהֶם וְשִׁיבָתָם יָכֻלוּ בְּשָׁלוֹם: וּבְיָמִים הַהֵם תַּעֲבֹד כָּל־הָאָרֶץ

ד יעמד כל דורות העולם. - לעזואל נתבצר מקום פורענות בפני עצמו. - המדבר אשר
בדודאל. הוא המדבר של בית חדודי (עי' משנה יומא ו' ח'), וכן ת"י לויקרא ס"ז
ה כ"א-כ"ב). י"ב מילין מירושלים. - סלעים. הם הסלעים הקשים והחדים שבבית חדודי עד
טז-יז היום הזה. - נטע הצדקה. ישראל שהם זרע שנזרע מאת ה' (ס"ב ח'). - ושיבתם.
המתרגם הראשון טעה וקרא: וְשִׁבְתָם וְחָרְגָם τὰ ὀββάτα αὐτῶν = שבתותיהם, ולא הרגיש

יט בְּבָרְכָהּ וְנִשְׁעָה בְּלֶה עֲצִים וּמִלֵּאָה בְּרָכָה: וְכִלְעֲצֵי הַחֲמֻדָּה יִנְטְעוּ
עָלֶיהָ וְגִסְנִים וְהַגִּסְנִים אֲשֶׁר יִטְעוּ עָלֶיהָ יַעֲשׂוּ בֵּן לָרֵב וְכִלְעֲרַע אֲשֶׁר
יִגְרַע עָלֶיהָ מִדָּה אֶחָת אֶלֶף תַּעֲשֶׂה וּמִדַּת וַיִּתִּים אֶחָת עֲשֶׂרָה בַת
כ שָׁמֶן תְּכִיל: וְאִתָּה תִּטְהַר אֶת־הָאָרֶץ מִכִּלְלֵחוּץ וּמִכִּלְחֻמָּם וּמִכִּלְ-
חֲטָא וּמִכִּל רָשַׁע וְכִלְהַטְמָאָה הַנַּעֲשָׂה עַל־הָאָרֶץ תִּשְׁמִיד מֵעַל פְּנֵי
כא הָאָרֶץ: וְכִלְבְּנֵי הָאָדָם יִהְיוּ צַדִּיקִים וְכִלְהַעֲמִים יִמְלִיכוּ וַיִּבְרְכוּ
אוֹתִי: וְהָאָרֶץ תִּטְהַר מִכִּלְרָשַׁע וּמִכִּלְחֲטָא וּמִכִּלְקִצָּה וּמִכִּלְצִעַר
וְלֹא אֲשַׁלַּח עוֹד עָלֶיהָ לְדוֹר דוֹר וּלְעוֹלָם:

יא וּבִנְיָמִים הָיָה אֶסְמַח אוֹצְרוֹת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם לְשִׁלְחָם
ב אֶל־הָאָרֶץ עַל־מַעֲשֵׂה בְנֵי־הָאָדָם וְעַמְלָם: וַיִּשָּׂר וְשָׁלוֹם יִהְיוּ יַחְדָּו
כִּלְיִמִּיהֶעוֹלָם וְכִלְיִירוֹת הָעוֹלָם:

יב לִפְנֵי הַבְּרָרִים הָאֵלֶּה נְעַלְמֵם חֲנוּךְ וְאִישׁ מִבְּנֵי הָאָדָם לֹא־יִגְדַע
כ אִיפֹה נְעַלְמֵם וְאִיזוּ וּמַה־הִנְיָה־לוֹ: וְכִלְמַעֲשׂוֹי הָיוּ עַם־הַעִירִים וְנָמִיו
ג הָיוּ עַם־הַקְּדוֹשִׁים: וְאִנִּי חֲנוּךְ בְּרַכְתִּי אֶת־וְגוֹ הַגְּדוֹל מִלֶּךְ הָעוֹלָמִים
ד וְהַנְּהַה הַעִירִים קָרְאוּ אֵלַי חֲנוּךְ הַסּוֹפֵר וַיֹּאמְרוּ אֵלַי: חֲנוּךְ אַתָּה סוֹפֵר
הַצֶּדֶק לָכֵה וְהוֹדַעְתָּ לְעִירֵי הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר עֲזָבוּ שָׁמַי מַעֲלָה אֶת־
הַמְּקוֹם הַקְּדוֹשׁ לְעוֹלָם וַיִּטְמְאוּ בְּנָשִׁים וַיַּעֲשׂוּ כְּמַעֲשֵׂה בְנֵי־הָאָדָם
ה וַיִּקְחֵוּ לָהֶם נָשִׁים הַשְּׁחֵת הַשְּׁחֵתוֹת הַרְבֵּה עַל־הָאָרֶץ: וְלֹא יִהְיֶה לָהֶם
ו שְׁלוֹם וּקְלִימַת חֲטָא: וְתַחַת שְׁמֻחָם בְּבִנְיָהֶם בְּרַצַּח אֶהוֹבִיָּהֶם יִרְאוּ
וְעַל־הַכְּתֹר בְּנִיָּהֶם וְקוֹנְנֵוּ וְהַתְּפַלְלוּ לְנִצָּח וְרַחֲמִים וְשָׁלוֹם לֹא־יִהְיוּ
לָהֶם:

יג וַיִּלְךְ חֲנוּךְ וַיֹּאמֶר אֶל־עֲזוּאֵל לֹא־יִהְיֶה לָּךְ שְׁלוֹם דִּין קִשָּׁה
ב יֵצֵא לְאַחֲרָה: וְלֹא תִהְיֶה לָּךְ חֲנִינָה וְשִׂאֲלַת [רַחֲמִים] עַל־הַחֲמָם
אֲשֶׁר הוֹרִיתָ וְעַל־כִּלְמַעֲשֵׂי הַרָשָׁע וְהַבָּשָׁע וְהַחֲטָא אֲשֶׁר הִרְאִיתָ
ג לְאֲנָשִׁים: וְאַלְךָ וְאֶדְבַר אֶל־בָּלָם יַחַד וַיִּירְאוּ וַיִּפְחַד וַרְעַד אֶחָוִים:

יט שְׁנֵעוּרִיהֶם מוֹכִיחִים עַל שִׁיבְתָם. - ע ש ר ה ב ת. כך להדיא G⁸: βάτους δέξα. -
יב-כ טו. חנוך מתפלל בעד עזאל וחבריו ושליחותו אליהם להודיעם על סופם.
יג לִפְנֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. שְׁנֵאֲמָרוּ קוֹדֵם לְכֵן. וְכוּוְנָתוּ לְגִזְרָה עַל הַעִירִין
(שְׁבַפְרָק י). - נ ע ל ם. לִשׁוֹן זֶה (הַשׁוּה לְקַמֵּן עֵי א' וְה') הוּא כַעֲפִין הַפַּעַל לְקַח שְׁבַרְא' ה'
ג כִּד. - הַעִירִים קָרְאוּ. הַמְּלֹאכִים הַמְּמוֹנִים בַּשָּׁמַיִם הַלּוֹצִיא גּוֹר־הַדִּין לְפַעַל שִׁלְחוּ אֵת
חֲנוּךְ לְהוֹדִיעַ הָעֵנִין לְחַבְרִיהֶם שְׁקַלְלוּ. -
יג ב וְשִׂאֲלַת [רַחֲמִים]. בְּכוּשֵׁי וַיּוֹנִי: וְשִׂאֲלָה (ἐρωτήσεις) סַתֵּם. וְהוּסַפְתִּי מִסְבְּרָא. -

ד וּבְקִשׁוֹ מִמֶּנִּי לְכַתֵּב בְּקִשָּׁה בְּעַדְם כִּי־יִמְצְאוּ סְלִיחָה וְלִהְעֲלוֹת אֶת־
 ה בְּקִשְׁתֶּם לִפְנֵי אֲדֹנָי הַשָּׁמַיִם׃ כִּי מֵעַתָּה לֹא־יוֹכְלוּ הֵם לְדַבֵּר עִמּוֹ
 וְלֹא לְשֹׂאת אֶת־עֲוִיּוֹתֵיהֶם לְמָרוֹם מִחֲרַפְת עוֹנֹתֵיהֶם אֲשֶׁר עָלִיהֶם
 ו גְּדוֹנוֹ׃ וְאֶכְתֵּב אֶת־זְכוּרֹן בְּקִשְׁתֶּם וְאֶת־הַתְּסֵלָה לְנִשְׁוֹתֵיהֶם
 וּמַעֲשֵׂיהֶם לְכָל־אֶחָד עַל־דְּבַר בְּקִשְׁוֹתֵיהֶם לְסְלִיחָה וּלְאֶרֶךְ (וְאֶסְיִם):
 ז וְאֶלֶךְ וְאֶשָּׁב עַל מִי־רֵדִן בְּאֶרֶץ־דָּן אֲשֶׁר מִזְמִין לְמַעַרְב חֲרָמוֹן
 ה וְאֶקְרָא אֶת־זְכוּרֹן בְּקִשְׁתֶּם עַד־אֲשֶׁר נִרְדַּמְתִּי׃ וְהִנֵּה חֲלוֹם בָּא
 אֵלַי וּמְרָאוֹת נִסְלוּ עָלַי וְאָרָא מְרָאוֹת קָצָף וַיְבֹא קוֹל מִצְוֶה עָלַי
 ט לְדַבֵּר אֶל־בְּנֵי מָרוֹם וְלִהְיוֹתֵיהֶם׃ וּכְאֲשֶׁר הִקְיִצְוֹתִי בְּאֵתִי אֶלִיהֶם
 וְהֵם הָיוּ יוֹשְׁבִים כָּלֵם גְּאָסָסִים וְחַד אֲבָלִים בְּאֲבָלִים אֲשֶׁר בֵּין
 י לְבָנוֹן וְשֹׁנֵי וּפְגִיחֵם חֲפוּ׃ וְאֶסְפֵּר לָהֶם אֶת־כָּל־הַמְּרָאוֹת אֲשֶׁר
 רָאִיתִי בַשֶּׁנָּה וְאֶחַל לְדַבֵּר דְּבָרֵי צֶדֶק וְלִהְיוֹתֵיהֶם אֶת־עֵרֵי הַשָּׁמַיִם׃
 יד סָפֵר דְּבָרֵי הַצֶּדֶק וְהַזְכוּרָה לְעֵרֵי הָעוֹלָם כְּמִצְוֹת הַקְּרוֹשׁ
 ב הַגְּדוֹל בַּמְּרָאָה הַהוּא׃ רָאִיתִי בַשֶּׁנָּתִי אֲשֶׁר אֲנִי עִמָּה בְּלִשׁוֹן
 ג אֲשֶׁר וּבְרוּחֵי אֲשֶׁר נָתַן הַגְּדוֹל שָׁה לְאֲנָשִׁים לְדַבֵּר וּלְהִבִּין בַּלֵּב׃
 נ כְּאֲשֶׁר בָּרָא וַיִּתֵּן לָאָדָם כֹּחַ לְהִבִּין דְּבָרֵי חֲכָמָה בֵּן בָּרָא גַם־אוֹתִי
 ד וַיִּתֵּן־לִי לִהְיוֹתֵיהֶם אֶת־הַעֲוִיּוֹת בְּנֵי־הַשָּׁמַיִם׃ אֲנִי כְּתִבְתִּי אֶת־בְּקִשְׁתְּכֶם
 וּבְמִרְאֵי רָאִיתִי כְּכֹה כִּי בְקִשְׁתְּכֶם לֹא־תִנָּתֵן לָכֶם כָּל־יְמֵי עוֹלָם
 ה וְכִי דִין נִחְרַע עֲלֵיכֶם וּבְקִשְׁתְּכֶם לֹא־תִנָּתֵן לָכֶם׃ וּמֵעַתָּה לֹא־
 ו תַּעֲלוּ לְמָרוֹם עַד־עוֹלָם וּבְאֶרֶץ יִצְחָק הַגְּזֵרָה לְאַסְרְכֶם לְכָל־יְמֵי
 ו עוֹלָם׃ וְלִשְׁנֵי־כֵן תִּרְאוּ בְּהַקְּחֵר בְּנִיכֶם הַהֵאוֹבִיּוֹת וְלֹא יְהִי לָכֶם כָּל־
 ז דְּבַר בָּהֶם כִּי־יִשְׁלוּ לְפָנֵיכֶם בְּחָרָב׃ וּבְקִשְׁתְּכֶם בְּעַדְם לֹא־תִנָּתֵן
 וְאִף לֹא בַעֲדְכֶם גַּם כִּי־תִכְפוּ וְתִתְחַנְּנוּ וְתִתְדַבְּרוּ אֶת־כָּל־הַדְּבָרִים׃
 ח הַנִּמְצְאִים בַּסֶּסֶר אֲשֶׁר כְּתִבְתִּי׃ וְהַמְּרָאָה נִרְאָה אֵלַי כְּכֹה הִנֵּה
 בַּמְּרָאָה עֲבִים קְרָאוּנִי וְעַרְשָׁל בְּקִשְׁנִי וּמִתְלַךְ הַכּוֹכְבִּים וְהַמְּאֹרוֹת
 הַרְיִצְוֹנִי וַיְבַהֲלוּנִי וְהַרְוִיחוּת בַּמְּרָאָה הַעֲוִיּוֹנִי וַיַּעֲלוּנִי וַיִּשְׁאוּנִי אֶל־
 ט הַשָּׁמַיִם׃ וְאֶבֹּא עַד־אֲשֶׁר קָרַבְתִּי אֶל־חוֹמָה בְּנוּיָה אֲבִנֵי בְדֹלַח

ז על מי מי-דן. אחד מסניפי הירדן. יוספוס קורא לו הירדן הקטן (קדמ' ה' ג' א' ח' ח'
 ט ד'). - באבליים. או באבילין (Abelāyah). עיר באנטילבנון. ולשון נופל על לשון הוא:
 אבליים באבליים. ובכּוּשִׁי נשחבש: אבְלִסְיָאֵל. - וּשְׁנֵי. כינוי לחרמון (רבי' ג' ט, שחיש
 ד' ח'). בכּוּשִׁי: סְנַפֵּר. -

ומוסקה לשנות אש ויחל והמראה] להסחידני: ואבא אל-תוף
 לשנות האש ואקרב אל-בית גדול והוא בניי אבני בדלח וקירות
 הבית היו קצין מרצפת אבני בדלח ורצפתו היתה בדלח: פשתו
 היתה קצין שביל הפוכבים והמארות וביניהם היו כרובי-אש
 ושמייהם מים: ואש להטת הקיפה את-הקירות ופשתיהם היו
 להטים אש: ואבא אל-הבית ההוא ויהי חם קאש וקר פקרח
 כל-תענוג היום לא-הנה בתוכו שחר כסני ורעד אחוני: ועד-אני
 מתחלחל ורועד ואפל על-קני וארא מראה: והנה בית שני גדול
 מזה וכל-הסתחים היו סתוחים לקני והוא בניי להבת-אש: ונעלה
 הנה בכל-רב הדר וקבוד וגדל עד לאין-יכלת לתאר לכם את-
 הדרו ואת-גדלו: ורצפתו היתה אש וממעל לו ברכים ומרוצת
 הפוכבים וכשתו גם-היא אש להטת: ואביט וארא שם כסא רם
 מראהו כבדלח וסביבו כשמש זרח ושם [מראה] כרובים: ומתחת
 לכסא יצאו נהרות-אש להטת עד לאין-יכלת להביט: והקבוד
 הגדול ישב עליו ומעילו הנהיר משמש והלבין מקל-שלג: כל-
 מלאך לא-יכל לבא ולא יכל לראות את-פני הקבוד וההדר
 וכל-בשר לא-יכל לראתו: האש הלהטת היתה מסביב לו ואש
 גדולה עמדה לקניו ואיש מסביב לא-יכל לקרב אליו רבי רבבות
 עמדו לקניו ולא הנה לו חסך בכל-יועץ: וקדושי הקדושים
 הקרובים אליו לא-התרמקו בלולה ולא הלכו מפניו: ועד-אז
 היתי נפל על-פני רעד ויגררני !! כסיו ויאמר אלי קרב הנה
 חנוך ואל-קול קדשי: [ואחר הקדושים נגש אלי ויעוררני] ושמידני
 ויקריבני אל-הסתח ואני הורדתי פני למטה:
 ויצן ויאמר אלי ואני שמעתי את-קולו אל-תירא חנוך איש
 צדיק וסופר צדק קרב הנה ושמע קולי: לך והגדת אל-עירי
 השמים אשר שלחוה לבקש בעדם עליכם לבקש בעד אנשים ולא
 אנשים בעדכם: למה עזבתם את-השמים העליונים והקדושים
 מעולם ותשקבו עם-נשים ותטמאו עם-בנות האדם ותקחו לכם
 נשים ותעשו כבני הארץ ותולידו בנים גבורים: ואתם קדושי-
 רוח החיים חני נצח ותטמאו בנשים ותולידו בדם-הבקשר ובדם-

אדם חמדתם ומעשו קשר ודם קמעשי אלה המתים והאבדים:
ה על-כן נתתי להם נשים לעבר אותן ולהוליד בנים על-גון לכל-
ו ינתק [נרעם] על-הארץ: ואתם מקדם היותם בני-רוח חיים חני נצח
ז וימי אל-מות לכל-הרות העולם: ועל-כן לא יעדתי לכם נשים כי
ח כבני-רוח בשמים משקנם בשמים: ועתה הגבורים אשר נולדו
ט מרוח ובקשר רוחות רעות יקראו על-הארץ ועל-הארץ יהי משקנם:
י רוחות רעות יצאו מגיומיהם כי [מאנשים] נולדו ומעירין קרישין
י תחלתם ושרשם הראשון ורוחות רעות יקראו: ורוחות השמים
יא בשמים משקנם יהי ורוחות הארץ אשר נולדו על-הארץ משקנם
יב על-הארץ יהי: ורוחות הגבורים [מענים] מדבאים משחיתים
מתנשלים עושים רעות ומעשי הרם על-הארץ ועושים עמל הם
לא יאכלו אכל וכי אם-ירעבו [ויצמאו ויביאו בשלון: והרוחות
ההן מתנשאה על-בני האדם ועל-הנשים כר-על-כן מהם יצאו:
טז מימי ההרג וההרס ומות-הגבורים בשחרווחות בצאתן מנששות
קשרן ששחתנה בלי משפט בן משחתנה ער-יום האחרית הדין
הגדול אשר-בו יכלה העולם הגדול עם-העירים והרשעים בלם
ז יכלו: ועתה העירים אשר שלחוה לבקש בעדם אשר היו לפני
ח בן בשמים ותאמר להם: אתם היותם בשמים אבל הרזים בלם
לא-נגלו עוד אליכם [ורק] אחרים הודעתי לכם ואלה בקשיר
ד לבכם הודעתם לנשים וברזים אלה נשים ואנשים יעשו רעות על-
הארץ: ואמרת אליהם אין שלום לכם:
יז וישאוני [והביאוני] אל-מקום אחר אשר הנמצאים שם הם
ב כאשר להשת ובחפצם והופיעו כאנשים: [והביאוני] אל-מקום סופה
ג ואל-הר אשר קצה ראשו מגיע השמומה: וארא מקום המארות
ד והרעם ובקצה העמק אשר שם קשת-אש וחצים ואשפתם וחרב-
אש והבדקים בלם: ויקחוני אל-המים החיים ואל-אש המערב

טו ט"א [מאנשים]. כך G⁶. ובכושי: מעליונים. - [מענים]. כך מגיה צ'ארלס. ובכושי
עננים. ואין לו מובן. - [כי אם ירעבו]. כך G⁶. - ירעבו ויצמאו. כלו תמיד
זוללים הם וסובאים. -

יז-לו. הלוכו של חנוך בארץ ובשואל.
א) יז-יט. ההלוך הראשון.

יז א-ב [ויביאוני]. כך G⁶. - אל-מקום סופה. השוה איוב ליז ט' מן-החדר תבוא

ה המקבילת קל-בוא השמש: ואבא אל-נהראש והאש תמשך-בו
ו כמים וזרמת אליהם הגדול לצד מערב: ראיתי את-הנהרות
הגדולים ואבא אליהם-שך הגדול ואלף אל-מקום אשר קל-בשך
ו-ח לא יגיע: ראיתי הרי חשך שפלתרף ורחבי-מים שפלתהם: וארא
פיר-קל-נהרות הארץ ופיר-תהם:
יח ראיתי אוצרות קל-הרוחות וארא איך הוא קשט קהם את-
ב קל-הבריאה ומופדי הארץ: וארא אכן סנת הארץ וארא את-
ג ארבע הרוחות אשר תשאנה את הארץ ואת רקיע השמים: וארא
את-הרוחות אשר תפרשנה את-כפת השמים ומתנומן בין שמים
ד וארץ הן עמודי השמים: ראיתי את-הרוחות הפוכבות את-השמים
ה והן מעריבות את-תקופת השמש וקל-הפוכבים: ראיתי את-רוחות
ו הארץ הנשאות את-העננים ראיתי את-נתיבות המלאכים ראיתי
בקצה הארץ את-רקיע השמים ממעל: ואעבר דרומה וארא מקום
ז הבער יומם ולילה ושם שבע גבעות אבנים נהדרות שלש לצד
ח מזרח ושלוש לצד דרום: ומן האבנים הצבעוניות האלה אשר לצד
ח מזרח אחת פנינה ואחת ישפה ואשר לצד דרום אכן אדם: ואשר
ט בתוך הגיעה ער-השמים ככסא אכן פוך ומראשות הכסא הנה
ט-י ספיר: ואש להטת ראיתי בקל-הגבעות: וראיתי שם מקום מעבר
יא ארץ הגדולה שם נקוו המים: וארא תהם עמקה ועמודיה אשר-
שמים ובתוכם ראיתי עמודי אש יורדת והם לאין ערוך לגבה
יב ולעמק: ומעבר תהם הריא ראיתי מקום אין רקיע השמים ממעל
לו ולא קרקע מוסדה-לו לא היו מים עליו ולא עוף כי
יג אם-מקום-שקמה ונורא הנה: ראיתי שם שבעה כוכבים קהרים
יד גדולים בערים: וקחקרי אותם אמר המלאך המקום הזה הוא קצה
השמים והארץ והוא בית-אסורים לבוכבים ולגבאות השמים:
טו והכוכבים המתגוללים באש הם אשר עברו מצות יי בתחלת
טז עלותם כי לא-באו בעתם: ויקצף עליהם ונאסרם [לעשרת אלפי
שנה] ער-הזמן אשר תתם תפאתם:

1 סופה. - הרי חשך. השה ירמי יג טז הרי נשף. -
יח-טז ישפה. כך מתקן Ch. - נקוו המים. ניא: קלו השמים. - [לעשרת אלפי
שנה]. כך G. ובכושי: בשנה הסתומה. אבל השה כיא ו. -

יט ואוריאל אָמר אַלי פּה יַעֲמְדוּ הַמַּלְאָכִים שֶׁהִתְחַבְּרוּ עִם־נָשִׁים
 ורוחותיהם לבשו צורות הרבה ותטמאנה את־הָאֲנָשִׁים ונתְּעַנְיָה
 לנבט לשדים קלאלהים (ופה יַעֲמְדוּ) עֲרִיזִים הַדִּין הַגָּדוֹל שָׁבוּ
 ב יְדוּנוּ עַד־קְלוֹתָם: וְנָשִׂיהֶם שָׁל הַמַּלְאָכִים אֲשֶׁר תָּעוּ בְּאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמָן
 ג תְּהִינָה: וְאֲנֹכִי חֲנוּךְ לְבָדִי רְאִיתִי אֶת־הַמַּרְאֶה קֶץ־כָּל וְאִישׁ
 לֹא־יִרְאֶה בְּאֲשֶׁר רְאִיתִי אֲנִי:

כ ב וְאַלְהָ שְׁמוֹת הַמַּלְאָכִים הַקְּדוּשִׁים הַשּׁוֹמְרִים: אוריאל אַחַד
 ג הַמַּלְאָכִים הַקְּדוּשִׁים אֲשֶׁר עַל־תֵּבֵל וְעַל־שְׂאוּל: רִשָּׁאֵל אַחַד
 ד הַמַּלְאָכִים הַקְּדוּשִׁים אֲשֶׁר עַל־רוּחוֹת הָאֲנָשִׁים: רִעוּאֵל אַחַד
 ה הַמַּלְאָכִים הַקְּדוּשִׁים הַלּוֹקֵחַ נֶקֶם מֵעוֹלַם הַמְּאֹרוֹת: מִיְקָאֵל אַחַד
 ו הַמַּלְאָכִים הַקְּדוּשִׁים לְהַמְלִיכָה אֲשֶׁר הִסְקֵד עַל־הַטּוֹבִים בְּאֲנָשִׁים
 ז וְעַל־הָעָם: שְׁרָקָאֵל אַחַד הַמַּלְאָכִים הַקְּדוּשִׁים אֲשֶׁר עַל־הַרוּחוֹת
 ח הַחַטָּאוֹת בְּנֶפֶשׁ: גְּבִרְיָאֵל אַחַד הַמַּלְאָכִים הַקְּדוּשִׁים אֲשֶׁר עַל נֶךְ
 אֲשֶׁר שָׁמְדוּ אֱלֹהִים עַל־הַמַּתְקוֹמָמִים):

יט ורוחותיהם לבשו צורות הרבה. בכושי: ורוחותיהם הרבה מראות
 [ל]תכונותיהם. - לזבח לשדים. הוה דבי ליב ייז, תהלים קיז ליז, ברוך ד' ז'.
 ב ונשיהם של המלאכים אשר תעו. מן G¹ נראה בנין זה של לשון חכמים:
 αἱ γυναῖκες αὐτῶν τῶν παραβάτων ἄγγέλων = ונשיהם של המלאכים החוטאים. -
 כאנשי שלומן. כך בכושי. אבל G¹: εἰς σεργήνας (=לסירינות). וקשה להכריע מי
 טעה, אולי היווני שקרא כך במקום ὡς εἰρηναῖαι (ועל סירינות ע' חזון
 ברוך הסורי י' ח'). -

כ. שמות שבעת המלאכים הראשים ותפקידיהם.

ב ועל שאול. כך G¹, G²: Ταρτάρου. ובכושי רעד (=τράμου). ואינו -
 על תפקידו של אוריאל ע' פרק יט, וכן כיא ה' וט', כיז ב', ליג ג'-ד'. ועל השגחתו
 ג בתבל ע"ב ואילך. חזון עזרא ד' א'. - רסאל. ע' י' ד' וז', כיב ג' וז'. אבל ליב
 ד הוא עושה מלאכתו של גבריאל (לקמן בפ"ז). - רעואל = עושה רצונו של אל. -
 ה המאורות. כן G^{1,2}. בכושי: ומן המאורות. - להמלצה. בכושי: סני. זהו תפקידו של
 מיכאל שהוא שומרם ומליצם של ישראל (למן דניאל [י' יג וכיא, י"ב א'] ואילך). -
 ועל העם. כן בכושי, ומשובש נוסח G^{1,2}: ἐπὶ τῷ χάρῳ (=על התהו ובהו). במקום
 ג-ו ε. τ. λαφ. - שרקאל. G^{1,2}: Σαρούλ (=שריאל). - והתנינים. בכושי: אַצְיָקָת. -
 ח פסוק זה הוא על פי G² ועיקרו בפרשה זו, כמו שנראה מן התוספת בנוסחאות G^{1,2}:
 שמות המלאכים הראשים שבעה (ἐπτά). - רמיאל. ע' עליו חזון ברוך הסורי נ"ה ג'.
 חזון עזרא ד' ליז ועוד. -

כא ב ואַעֲבַר אֶל־אֲשֶׁר שָׁם בְּהוֹ: וְאָרָא שָׁם מַעֲשֵׂה נֹרָא גַם שְׁמַיִם
 ג מִמַּעַל גַּם אֲרָץ מוֹסְדָה לֹא רָאִיתִי כִי אִם־מְקוֹם בְּהוֹ וְנֹרָא: וְשָׁם
 ד רָאִיתִי שְׂבָעָה כּוֹכְבֵי שְׁמַיִם קְשׁוּרִים יַחְדָּו מִלְמַעְלָה כְּהָרִים גְּדוֹלִים
 ה וּבַעֲרִים בָּאֵשׁ: וְאָמַר מָה חֲפֹאֲתָם כִּי נֶאֱסְרוּ וְעַל מָה הִשְׁלַכְנוּ הַגָּה:
 ו וַיֹּאמֶר אוֹרִיאֵל אַחַד הַמַּלְאָכִים הַקְּדוּשִׁים אֲשֶׁר אִתִּי לְגַחֹתִי וַיֹּאמֶר
 ז סְנוּךְ לְמָה תִּשְׂאֵל וְלְמָה תִּחְקֹר וְתִדְרֹשׁ: אֵלֶּה הֵם מִן־הַכּוֹכְבִּים
 ח אֲשֶׁר עָבְרוּ מִצְּנוֹת יְיָ וְהֵם אֲסוּרִים פֹּה עַד־אֲשֶׁר יִכְלוּ עֲשֶׂרֶת אֲלֹפֵי
 ט שָׁנָה שְׁיַעֲבְרוּ מִסְפַּר יְמֵי חֲפֹאֲתָם: וּמִשָּׁם הִלְבֵּתִי אֶל־מְקוֹם אַחַר
 י אֲשֶׁר הִגִּיד נֹרָא מִזֶּה וְאָרָא דְבָר נֹרָא אֵשׁ גְּדוֹלָה שָׁם בַּעֲרַת
 וְלִהְיֹת וְהַמְקוֹם שָׁם בְּקוֹעַ עַד־תִּקְלִית תְּהִים וְהוּא מְלֵא עַמּוּדֵי־אֵשׁ
 ח גְּדוֹלִים מוֹרְדִים וְלֹא יִכְלְתִי לְהִשְׁקוּף עַל־דְּרָחְבוֹ וְעַל־גְּדָלּוֹ וְלֹא
 ט יִכְלְתִי לְשַׁעַר אֶת־הַקְּפּוֹ: וְאָמַר מִה־נֹּרָא הַמְקוֹם הַזֶּה וּמָה אֵיִם
 י לְהַבִּיט אֵלָיו: וַיַּעֲנֵנִי אוֹרִיאֵל אַחַד הַמַּלְאָכִים הַקְּדוּשִׁים אֲשֶׁר אִתִּי
 י וַיֹּאמֶר אֵלַי סְנוּךְ לְמָה תִּיָּדָא בְּכָה וְתִרְשַׁד וְאַעֲזוּ מִשְׁנֵי הַמְקוֹם הַנּוֹרָא
 י וּמִשְׁנֵי מִרְאָה הַצֶּעֵר הַזֶּה: וַיֹּאמֶר אֵלַי הַמְקוֹם הַזֶּה הוּא בֵּית
 אֲסוּרִים לְמַלְאָכִים וּפֹה יִהְיוּ אֲסוּרִים לְעוֹלָם:

כב וּמִשָּׁם הִלְבֵּתִי אֶל־מְקוֹם אַחַר וַיִּרְאֵנִי בְּמַעֲרַב הַר גְּדוֹל וְאָרְךְ
 ג וְסֻלַּע קָשָׁה: וְאֲרַבְעָה מְקוֹמוֹת יָסִים וּבְתוֹכָם עֲמֻק וְרֹחַב וְחֶלֶק
 ד מְאֹד בְּגִלְגָּל חֶלֶק וְעַמֻּק וְחֶשֶׁךְ לְהַבִּיט שָׁמָּה: וַיַּעֲזוּ רַפְּאֵל אַחַד
 ה הַמַּלְאָכִים הַקְּדוּשִׁים אֲשֶׁר אִתִּי וַיֹּאמֶר אֵלַי הַמְקוֹמוֹת הַיָּסִים הָאֵלֶּה
 וְהַמְקוֹמוֹת הַחֲלוּלִים הָאֵלֶּה לְמַעַן יִבְאוּ בָהֶם הַרוּחֹת לְנַפְשׁוֹת
 ז הַנְּפִתִים וְיִבְרְאוּ פֹה שְׂכָל־נַפְשׁוֹת בְּנֵי הָאָדָם וְאֶסְפּוּ הַגָּה: וְהַמְקוֹמוֹת
 ח הָאֵלֶּה נַעֲשׂוּ לְהוֹשִׁיב אוֹתָם עַד־יוֹם דִּינָם וְעַד [בא] עַתָּם עַד־[בא]
 ט הַדִּין הַגְּדוֹל עֲלֵיהֶם: רָאִיתִי אֶת־רוּחֹת בְּנֵי־הָאָדָם שְׁמַתּוֹ וְקוֹלָן

ג כא-לו: ההלוך השני.
 כא-כב. מקום בית האסורים למלאכים (=כוכבים).

כא ב הו. כן G^{1.2}: ἀκατασκεύαστο והוא תרגום הע' לבהו ברא' א' ב'. ובכּוּשִׁי:
 אֲשֶׁר שָׁם לֹא נַעֲשֵׂה דָבָר. —
 כב ג ו ארבעה מקומות. שנים לצדיקים (בפיה-ס') ושנים לרשעים (בפי-יג). —
 י פים. בנוסח G²: חֶלְקִים, אולי κοῖλοι ב-καλοί נחלף לו לכּוּשִׁי. — צורת הכתוב
 בנוסח G²: וארבעה מקומות שם חלולים ועמק להם וחלקים מאד שלשה מהם חשכים
 ואחד מאיר ומעין מים בתוכו ואמר מה־חלקים המקומות החלולים האלה ועמק וחשך
 לראות. — צורתם של שני פסוקים אלו בנוסח G²: ראיני [רוח] אדם מת מתאוונן וקולו

ו הָיָה מְגִיעַ עַד לַשָּׁמַיִם וְהוּא קוֹל נְקָאִים : וְאִשָּׁאֵל אֶת־רִפְאֵל
 ז הַמִּלְאָךְ אֲשֶׁר אֵתִי וְאָמַר אֵלָיו לְמִי הָרוּחַ הַזֹּאת וּלְמִי הַקּוֹל הַמְגִיעַ
 ח וּמִתְאוֹנֵן : וַיַּעֲנֵנִי לֵאמֹר הִיא הָרוּחַ הַבָּאָה מֵאֵת הַקֵּל אֲשֶׁר הִרְגֵנוּ
 ט קִוֵּן אֲחִיו וְהוּא מִתְאוֹנֵן עָלָיו עַד־שִׁינֹתָ וְרָעוּ מֵעַל שָׁנֵי הָאָרֶץ וְרָעוּ
 י וַיִּסְתַּחֲרֵם מִתּוֹךְ וְרַע אֲנָשִׁים : וְאִשָּׁאֵל עַל־זֶה וְעַל־כָּל־מַקְוֹמוֹת הַדָּיָן
 יא מִדְּוַע נִבְדְּלוּ הָאֲחֵר מִן־הַשְּׁנִי : וַיַּעֲנֵנִי וַיֹּאמֶר אֵלַי שְׁלֹשָׁה אֵלֶּה נִגְשׂוּ
 יב לְמַעַן תִּבְדְּלֶנָּה נִגְשׂוֹת הַמֵּתִים וּלְהַסְרִיד נִגְשׂוֹת הַצְּדִיקִים אֲשֶׁר בּוֹ
 יג מִצֵּן מַיִם מְאִידִים לָהֶן : וְכֵן נִעֲשֶׂה לְרָשָׁעִים בְּמוֹתָם וַיְבַהֲקֵבְרָם
 יד בְּאָרֶץ וְדָיִן לֹא־נִעֲשֶׂה בָהֶם בְּחַיֵּיהֶם : פֶּה תִבְדְּלֶנָּה נִגְשׂוֹתֵיהֶם
 יו בְּעַנְוֵי הַגְּדוֹל הַזֶּה עַד־יוֹם הַדָּיִן הַגְּדוֹל וְהַמְצֹוּקָה וְהַעֲנִי לֹאֵלֶּה
 יז אֲשֶׁר יִקְלְלוּ עַד־עוֹלָם וְגַמּוּל לְנִגְשׂוֹתֵיהֶם פֶּה יִסְתַּחֲרֵם לְעוֹלָם :
 יח וּלְהַסְרִיד אֶת־הַנִּגְשׂוֹת הַמִּתְאוֹנְנוֹת אֲשֶׁר רָאוּ אֶת־הַשְּׁמָדָן בְּשִׁנְהִרְגֵנוּ
 יט בַּיָּמִי הַחֲטָאִים : כֵּן נִעֲשֶׂה לְנִגְשׂוֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר לֹא הָיוּ צְדִיקִים
 כ כִּי אִם אֲשֶׁר הָיוּ חוֹטְאִים גְּמוּרִים וְאֶל־פּוֹשְׁעִים כְּמוֹתָם הַתְּחַבְּרוּ
 כא אֶבֶל נִגְשׂוֹתֵיהֶם לֹא־תִהְרַגְנָה בַּיּוֹם הַדָּיִן וְלֹא תוֹקְמָנָה מְזָה : אִזּוֹ
 כב בְּרַבְתִּי לְאֲדוֹן הַכְּבוֹד וְאָמַר בְּרוּךְ אֱדָנִי אֱדֹנֵי־הָעֶדְקָה הַמוֹשֵׁל
 כג עַד־עוֹלָם :

כג מְזָה הַלְבָתִי אֶל־מְקוֹם אַחַר מִעֲרָבָה לְקִצּוֹת הָאָרֶץ : וְאִרְאֵ אִשׁ
 כד בַּעֲרַת הַזְּרָמַת בְּלִי־הַסְּגוּת וְלֹא עֲמָדָה בְּמִרוּצָתָהּ יוֹמָם וְלַיְלָה כִּי אִם
 כה תָּמִיד וְתָרוּץ : וְאִשָּׁאֵל לֵאמֹר מִדְּוַע לֹא תָנוּחַ : וַיַּעֲנֵנִי רְעוּאֵל אַחֲרֵי
 כו הַמִּלְאָכִים הַקְּדוּשִׁים אֲשֶׁר אֵתִי וַיֹּאמֶר אֵלַי מְרוּצַת הָאִשׁ הַזֹּאת אֲשֶׁר
 כז רְאִיתָ הִיא אִשׁ הַמִּעֲרָב הַדֹּלְקַת אֲחֵרֵי כָל־מְאֹרוֹת הַשָּׁמַיִם :
 כח וּמְזָה הַלְבָתִי אֶל־מְקוֹם אַחֲרֵי בְּאָרֶץ וַיִּרְאֵנִי הַרִי־אֵשׁ הַבְּעֻרִים
 כט יוֹמָם וְלַיְלָה : וְאֵלַךְ לְעִבְרוֹ וְאִרְאֵ שְׂבָעָה הַרִים נִהְדָּרִים וְכָל־

היה מגיע עד לשמים והוא מתאונון. ואשאל את־רפאל המלאך אשר היה אתי ואמר
 ח אליו הרוח הזאת המתאוונת למי היא למי הקול המגיע ומתאונון עד־השמים. - על זה.
 ט G⁸ : המקומות החלולים כלם. - לאדון הכבוד. השווה התאר מלך הכבוד בתהלי' כ"ד. -

כג. האש המערבית הדולקת אחרי מאורות השמים.

ד הדולקת. נראה שכך היה במקור העברי. בנוסח G⁸ ניתנה המשמעות הנכונה
 כאן : ἔαδωῶλον = הירודפת. אבל בכושי נמסר בלשון שריפה. ואפשר להסיק מכאן שלפני
 הכושי היה תרגום יווני אחר. -

שונים זה מזה והאבנים נהדרות ונפות וקלן נהדרות במראה נקבד
 ופניהן נסים שלשה לפאת מזרח ומחזקים זה על-זה ושלשה לפאת
 דרום זה על-זה וניאיות עמקים עקומים ולא קרב זה אל-זה:
 ונהר השביעי בתוך אלה בנבקה נמשלו לכסא מלכה [והם]
 מקסים עצי-בשם: וביניהם עץ אשר לא-הריחתי עוד ריח קריחו
 ולא הנה-עוד אחר בדם כמהו ולא היו אחרים כמהו ויהי ריחו
 טוב מקל-ריח ועלהו וסרחו ועצו לא יכלו לעולם וסריו נסה
 וסריו דומה לתמר: ואמר מה-נסה העץ הנה ומה-טוב מראהו
 ועלהו נאה וסרחו עדין מאד למראה: וישן מיכאל אחר המלאכים
 הקדושים והנקבדים אשר אתי והוא עליהם:

כה ויאמר אלי חנוך למה זה תשאלני על-ריח העץ הנה ולמה
 תשאל ותפצר לדעת: ואענהו לאמר אני חנוך רצוני לדעת הכל
 ועל הכל וברצוני לדעת על-העץ הנה: וישן לאמר הנה הנבזה
 הנה אשר ראית אשר ראשו בכסא אלהים הוא כסאו אשר ישב
 עליו הקדוש והגדול ארון הכבוד מלך העולם בדרתו לפקד את-
 הארץ בתקד: ועץ-הבשם הנה לא-יוכל לנעת בו כל-בשר בלי
 רשות עדי-יום הדין הגדול אחרי אשר ישרע והביא [וכל] עדי-
 תבליתו לעולם ואז ימתן לצדיקים וענויים: משריו ינתנו חיים
 לבחירים וצפונה אל-מקום קדוש אל-עבר בית יי מלך העולם
 ישתל: אז יגילו בשמחה וישלחו בקדש וריחו יבא בעצמותיהם
 והאריכו ימים על-הארץ כאשר חיו אבתיה ובימיהם לא-ינע בדם
 כל-יגון ומסלה ותלאה ונגע: ואברך את-אלהי הכבוד מלך העולם
 אשר הבין כאלה לאנשים צדיקים וברא כאלה ואמר למת להם:
 כו ואלך משם אל-טבור הארץ וברא מקום מברך נטוע ובו
 ב עצים ודליות קומות וצצות מתוך עץ-ברות: ושם ראיתי הר-

כד-כה. שבעת ההרים שבצפונית-מערבית ועץ החיים.

כד ב בארץ. בארץ המערב. ביתר דיוק: לצפונית-מערבית הלך. - והאבנים. אותם
 ג הרים כעין סלעים של אבנים יקרות היו. - שלשת ההרים כנגד השלשה הם כמשענות
 ד לכסא והתיכוני הוא כעין עצם הכסא. - ולא היו אחרים. כלו מחוץ לאותם עציר
 בשם גיכ לא היה כאילן זה. -

כו. ירושלים והריה ועמקיה ונחליה.

טבור הארץ. ירושלים היא טבור הארץ. - עץ כרות. כוונתו כרות לגזרים,

חנוך א כו ג-ל א

- ג קדוש ומתחת להר לצד מזרח מים והנחל לצד דרום: וארא לצד
- ד מזרח הר אחר גבוה מזה וביניהם נזא עמק ולא רחב גס-בו מים
- ו נזלים לעבר ההר: ולמערב משם הר אחר שפל מזה ולא גבוה
- ה ונזא מתחתיו ביניהם ונזא אחר עמק ויבש לצד שלשת הקצוות:
- ו וכל-הנזיאיות עמקים ולא-רחבים משלע קשה ועצים אינם נטועים
- ז עליהם: ותמהתי על-הסלעים ותמהתי על-הנזיאיות תמה היתי מאד:
- ח ואמר למה הארץ המברכת הזאת המלאה קלה עצים והנזיא
- ט המקלל הזה בתוך: וישן אוריאל אחר המלאכים הקדושים אשר
- י אתי ויאמר הנזא המקלל הזה הוא למקללים לעולם פה נאספו
- יא נחד כל-המבטאים בשפתיהם דבר-בלע נגד יי ועל-קבורו ודברו
- יב קשות פה נאספו וחרו ופה מקום דינם: באחרית הימים יהיה להם
- יג מסוה דין-צדק בפני הצדיקים לעולם כל-הימים ההם ויברכו
- יד המרחמים לארון הקבור מלך העולם: בימי דינם ויברכו על-
- יה הרחמים אשר חלק להם: אוד-ברכתי לארון הקבור ואדבר אליו
- וואמר נדלו ביאה:
- כח ומזה הלכתי לצד מזרח בין הרי המדבר וארא כפר ונהוא
- כז-ג שוממה: מלאה עצים ונרעים וימים זרמים ממרום: זרם נראה
- כט קשטף כביר לצד צפון ולצד מערב מעלה מים וטל מהם:
- ל ומשם הלכתי אל-מקום אחר במדבר ואקרב לצד מזרח ההר
- ב הזנה: ושם ראיתי עציר-רים המלאים רים לבונה וזר והעצים
- דומים לצע שקר:
- ל וממעל להם על-הר המזרח לא רחוק ראיתי מקום אחר

וירמו אל בית ישראל שהם קרוצים ביניהם לכמה קרעים של מפלגות (השוה כיו א').
 כז-ג הר קדוש. הר ציון. - והנחל. הוא השילוח. - הר אחד. הר הזיתים. - גיא עמק.
 ד עמק יהושפט. - מים נזלים. נחל קדרון. - הר אחר. לפי דאלמאן (Jerusalem u. sein Gelände, 186) הוא ההר הנקרא בפי הערביים ג'בל אבו תור (וע"ש 147).
 ו גיא מתחתיו. גיא בן-הנום. -

כו. חשישו של הגיא המקולל.
 כז ג הגיא. היווני מסר דרך טראנסקריפציה ומלה יוונית כאחת: ἤγ. -
 כח-לג. המשך הילוכו לצד מזרח.
 כח ג וזרעים. כוונתו לפרי העצים. -
 כט ג עציר-רים. כך מגיה Ch במקום κρίσεως δένδρα (=עצי דין) שבכושי ונוסח G^s.
 המלאים. כך בכושי (=πλέοντα). אבל G^s: πνεόντα = הנותנים, ונכון. - שקד. כך G^s.

ב נָא מֵלֹא מִיּוֹם אֲשֶׁר לֹא יִחַרְבוּ: וְאָרָא עַץ יָסָה וְהוּא דָמָה לְעֵצֵי
 ג רִים כְּעַץ שָׁרָף: וְלִסְאֵת הַגְּאֵיּוֹת הָאֵלֶּה רָאִיתִי כְּנִמְרֹדִים וְאֲחֵרֵי
 אֵלֶּה כְּרִבְתֵי אֶל-הַמְּזוּרָח:

לא וְאָרָא הָרִים אֲחֵרִים וּבִינֵיהֶם עֲצִים וּמֵהֶם נִזַּל כְּעִין נִקְשָׁר
 ב הַנִּקְרָא אָרִי וְחַלְבֻנָּה: וּמַעֲבָר לְהָרִים הָאֵלֶּה רָאִיתִי הַר אֲחֵר לְמִזְרַח
 קְצוֹת הָאָרֶץ אֲשֶׁר שָׁם עֲצֵי-אֲהִלִּים וְכָל-הָעֲצִים הָיוּ מִלְּאִים שְׂקָרִים
 ג כְּשֵׁים: וְכַאֲשֶׁר יָקַח אִישׁ מִן-הַסָּרִי הַזֶּה יִיטַב-לוֹ מִכָּל-בָּשָׂם:

לב וְאֲחֵרֵי הַבָּשָׂמִים הָאֵלֶּה כַּאֲשֶׁר הִשְׁקַפְתִּי אֶל-הַצִּפּוֹן מֵעַל לְהָרִים
 וְאָרָא שְׂבָעָה הָרִים מִלְּאִים גֵּרָךְ גִּבְחָר וְעֲצֵי-בָשָׂם וְקִנְמוֹן וְסַלְסֵל:

ג וּמִשָּׁם הִלַּכְתִּי מֵעַל רְאִשֵׁי כָל-הַהָרִים הָאֵלֶּה הַרְסַק לִסְאֵת מִזְרַח
 הָאָרֶץ וְאֲעֹבֵר עַל-יַם-סוּף וְאֵהִי הַרְסַק מִמֶּנּוּ וְאֲעֹבֵר מֵעַל הַמַּלְאָךְ
 ג זְוִיאוֹל: וְאָבֹא אֶל-גִּן-הָעֵדֶן וְאָרָא מֵאֲחֵרֵי הָעֲצִים הָאֵלֶּה עֲצִים

גְּדוֹלִים צְמַחִים שָׁם וְרִיחָם טוֹב יָפִים מְאֹד וְיָקָרִים וְעַץ הַדַּעַת אֲשֶׁר
 ד מִמֶּנּוּ יֹאכְלוּ וְיָדְעוּ דַעַת רָבָה: וְהָעַץ הַהוּא דָמָה כְּנִקְהוֹ לְאֲשׁוּחַ

ה וְעֵלִיּוֹן דּוֹמִים לְעֵלֵי חֲרוֹב וּסְרִיף לְאֲשֻׁבָלוֹת נֶפֶן יָסָה מְאֹד וְרִים
 ה הָעַץ גִּדְרָף לְמַרְחֹק: וְאָמַר מַה-יָסָה הָעַץ וּמַה-יִּנְחַמְד מִרְאֵהוּ:

ו וַיַּעֲנֵנִי רַבְעֵל הַמַּלְאָךְ הַקְּרוֹשׁ אֲשֶׁר אֲתִי וַיֹּאמֶר אֵלַי הוּא עַץ הַדַּעַת
 אֲשֶׁר מִמֶּנּוּ אָכְלוּ אָבִיךָ הַזֶּה וְאִמִּיךָ הַזֹּקֵנָה אֲשֶׁר הָיוּ לְפָנֶיךָ וַיִּלְמְדוּ
 דַּעַת וְעִינֵיהֶם נִקְחָחוּ וַיָּדְעוּ כִּי עֵרְוָה הֵם וַיִּגְרָשׁוּ מִן-הַגֵּן:

לב וּמִשָּׁם הִלַּכְתִּי אֶל-קְצוֹת הָאָרֶץ וְאָרָא שָׁם חַיּוֹת גְּדוֹלוֹת וְשָׂנֹת
 זו מִזוּ וְעוֹפוֹת שׁוֹנִים לְמַרְאֵה וְלִיָּסִי וְלִקְוִל הָאֶחָד שׁוֹנֵה מִן-הָאֲחֵר:

ג וּמִזְרָחָה לַחַיּוֹת הַזֶּה רָאִיתִי כַּנְגִי הָאָרֶץ אֲשֶׁר שָׁם יְנוּחוּ הַשָּׁמַיִם
 ג וְשַׁעֲרֵי הַשָּׁמַיִם פְּתוּחִים: וְאָרָא בְּצֵאת כּוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְאֶסְפֵּר אֶת-

הַשָּׁעֲרִים אֲשֶׁר בָּהֶם יֵצְאוּ וְאֶכְתֹּב אֶת-כָּל-מוֹצְאֵיהֶם כָּל-אֶחָד וְאֶחָד
 לְמִסְפָּרָם וְלִשְׁמוֹתֵיהֶם מִהִלְכָּם וּמַעֲמָדָם וּמוֹעֲדֵיהֶם וְחֻדְשֵׁיהֶם כַּאֲשֶׁר

ד הִרְאֵנִי אֱוִיאל הַמַּלְאָךְ הַקְּרוֹשׁ אֲשֶׁר אֲתִי: הוּא הִרְאָה כָּל-דְּבָר
 וְכַתְּבָם לִי גַם שְׁמוֹתֵיהֶם כְּתַב לִי וְחִקִּיהֶם וְחִבְרָתָם:

לד וְאַלְךָ מִשָּׁם לִסְאֵת צִפּוֹן אֶל-קְצוֹת הָאָרֶץ וְשָׁם רָאִיתִי סֵלָא
 ב גְּדוֹל וְנִכְבָּד כְּכַנְגִי כָל-הָאָרֶץ: וְשָׁם רָאִיתִי שְׁלֹשָׁה שַׁעֲרֵי שָׁמַיִם

פְּתוּחִים בְּשָׁמַיִם בְּכָל-אֶחָד מֵהֶם תִּצְאָנָה רִחוּת הַצִּפּוֹן בְּנִשְׁבָּן יְהִיָּה

ג קר בָּרַד קָרַח שֶׁלֹּג טַל וּמָטָר: וּמִתּוֹךְ שֶׁעַר אֶחָד תִּשְׁבְּקָה לְמוֹבָה
אָבֵל בְּנִשְׁבֵּן דֶּרֶךְ שְׁנֵי הַשָּׁעָרִים הָאֲחֵרִים וְתִשְׁבְּקָהּ בְּכֵם וּבְסַנֵּעַ עַל-
הָאָרֶץ וְהֵן נִשְׁבּוֹת בְּכַח:

לה וּמִשָּׁם הִלַּכְתִּי לְפָנֶיךָ מִמֶּרְבַּע אֶל-קִצּוֹת הָאָרֶץ וְאָרָא שָׁם שְׁלֹשָׁה
שָׁעָרִים שְׁמֵינִים פְּתוּחִים בְּאֲשֶׁר רָאִיתִי בַּמִּנְרָח הוּא הַמְּקַסֵּר לַשָּׁעָרִים
וְהוּא הַמְּקַסֵּר לַמוֹצָאִים:

לו וּמִשָּׁם הִלַּכְתִּי דְרוֹמָה אֶל-קִצּוֹת הָאָרֶץ וְאָרָא שָׁם שְׁלֹשָׁה
שָׁעָרִים פְּתוּחִים בְּשְׁמֵינִים וּמִשָּׁם יָבֵא קָדִים טַל וְנִשָּׁם וְרוּחַ: וּמִשָּׁם
הִלַּכְתִּי מִן-רְחֹק לְקִצּוֹת שְׁמֵינִים וְאָרָא שָׁם שְׁלֹשָׁה שָׁעָרִים מִן-רְחֹק

נ בְּשְׁמֵינִים פְּתוּחִים וְשָׁעָרִים קְטַנִּים עֲלֵיהֶם: דֶּרֶךְ כָּל-אֶחָד מִן-הַשָּׁעָרִים
הַקְּטַנִּים הָאֵלֶּה יַעֲבְרוּ כּוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְיָצִיּוּ בְּמַהֲלָכָם מִעֲרֵבָה בְּדֶרֶךְ
אֲשֶׁר הֵם מְרָאִים: וּמִדֵּי רְאוּתִי אוֹתָם בְּרַכְתִּי אֶת-אֲדוֹן הַכְּבוֹד

ד וּמִבְּרֶךְ הַיְיָתִי אֶת-אֲדוֹן הַכְּבוֹד אֲשֶׁר עָשָׂה נִסְלֵאוֹת גְּדוֹלוֹת וְנִהַדְרוֹת
לְהִרְאוֹת גְּדוֹל מַעֲשָׂהוּ לְמַלְאָכָיו וּלְנַפְשוֹת הָאָדָם לְמַעַן לִשְׁבַּח
מַעֲשָׂהוּ וְכַל-בְּרִיּוֹתָיו וּתְרַאֲיֶנָּה כַח מַעֲשָׂהוּ וְשִׁבְחוֹ מַעֲשָׂה יְדִיו הַגְּדוֹל
וּבְרַכְהוּ עַד-עוֹלָם:

לו הַמְּרָאָה הַשְּׁנִי אֲשֶׁר רָאָה מִרְאֵה הַחֲקִמָה אֲשֶׁר רָאָה חֲנוּךְ בְּד
ב גֵּר בְּדִמְהַלְלָאֵל בְּדִקְרִינָן בְּדִאֲנוּשׁ בְּדִרְשַׁת בְּדִאֲדָם: וְזֹאת רְאוּתִי
דְּבָרֵי הַחֲקִמָה אֲשֶׁר נִשְׁאַתִּי קוֹלִי לְדָבָר וּלְהַגִּיד לְיוֹשְׁבֵי אָרֶץ

ג שָׁמְעוּ רְאוּשׁוֹנִים וְרְאוּ אֲחֵרוֹנִים אֶת-דְּבָרֵי הַקִּדְשׁ אֲשֶׁר אָדָּבֵר לְאֵנִי
ד אֲדוֹן הַרְוַחוֹת: טוֹב לְהַגִּידֶם לְרְאוּשׁוֹנִים וְלֹא נִחְשֵׁךְ רְאוּתִי הַחֲקִמָה
גַּם-מִן-הָאֲחֵרוֹנִים: עַד-הַיּוֹם לֹא נִתְּנָה מַעוֹלָם מִלְּאֵנִי אֲדוֹן הַרְוַחוֹת

בְּחֲקִמָה הַזֹּאת אֲשֶׁר קִבַּלְתִּי בְּהַתְּאֲמָצִי בְּרִצּוֹן אֲדוֹן הַרְוַחוֹת אֲשֶׁר

לד-לה. הילוכו לצד צפון.

לו. הילוכו לצד דרום.

ק ד י מ. אָזַב (כך מתורגם בכושית קדים בשמות י יג, תהלי עיח כיו, איוב ל יח כיד). -

חלק ב': ספר החכמה (לו-עא).

לו. פתיחה לספר החכמה הכולל שלשה משלים.

לו המראה השני. אין לשון זה אלא רשימה התחלית כעין שער שעשה בעל הספר לחלק זה על סמך מה שנאמר ליט ד'. ומכאן שחלק א' של הספר הוא לו המראה הראשון אשר הראוהו וספרו לו המלאכים (א' ב'). -

ה מאתו נמנלי חלק בנני העולם: שלשה משלים היו לי ואשאם ואביעם לשכני ארץ:

לח המשל הראשון כאשר תופיע עדת הצדיקים והחוטאים ב

בבטאיהם יהיו נדונים ונרשו מעל פני הארץ: וכאשר יופיע הצדיק לעיני הצדיקים אשר מעשיהם הנבחרים תלוויים בארון הרוחות

ג ואורה תופיע לצדיקים ולבחירים היושבים על-הארץ ואיפה משכן החוטאים ואיפה מקום מנוחה לאשר בקשו בארון הרוחות נוח

ד הנה להם שלא נבראו: כאשר יגלו מסתרי הצדיקים והחוטאים ידונו והרשעים ישררו מלפני הצדיקים והבחירים: ומאז מושלי

ה הארץ לא עוד יהיו תקיפים ונמים ולא יוכלו לראות את-פני הקדושים הצדיקים והבחירים: ואברו המלכים והתקיסים ונתנו

ו בידי הצדיקים והקדושים: ומני-אז איש לא עוד יבקש-הסוד להם מארון הרוחות כי קץ היתהם בא:

לט והנה בנמים ההם ונררו בננים הבחירים והקדושים ממרומי השמים ונרעם ויתאחד עם-בני האדם: ובנמים ההם קבל חנוך

ב ספרי קנאה וזעם וספרי רגז וטרוד ונחמים לא-יהיו להם אמר ארון הרוחות: ובנמים ההם נשאתני סערה מן-הארץ ותניחני

ד בקצה השמים: ושם ראיתי מראה שני משכנות הקדושים ומקמות מנוחת הצדיקים: שם ראו עיני את-משכנותיהם ומלאכי קדשו

ה ומקמות מנוחתם עם-הקדושים והם בקשו וסארו והתפללו בעד בני-האדם וצדקה היתה ששקת לשניהם כמים ונחמים כשל על-

ו ארץ כן יהנה בתוכם לעולמי עולמים: ובמקום ההוא ראו עיני את-בחיר הצדקה והאמינה וצדק יהנה בנמיו ובצדיקים והבחירים

ז יהיו לפניו בלי מספר לעולמי עולמים: וארא את-משכנו תחת כנפי ארון הרוחות וכל-הצדיקים והבחירים לפניו יאירו במארות

ח אש ופיהם מלא ברכה ושפתותיהם משבחות שם ארון הרוחות וצדק לא-יעבר מלפניו וישר לא-יעבר מלפניו עד-עולם: שם

לח-מד. המשל הראשון.
 לח. משפט הרשעים לעתיד לבוא.
 לט. משכן הצדיקים והבחיר ושכחי הכבוד.

חמדתי לשלון ורוחי אונסה את-המשכן שהוא שם הנה חלקו מקדם
 כ-רבן קום עלי מלפני ארון הרוחות: בימים ההם שבתתי ועליתי
 את-שם ארון הרוחות בברכות ושבתים כי ועדני לברכה ולקבוד
 כרצון ארון הרוחות: רבות הביטו עיני אל-המקום שהוא ואברכהו
 ואשבחהו לאמר ברוך הוא וברוך יהי מראשית ועד-עולם: ולסגיו
 אין תקלה הוא נדע עד-לא נבראה מכל את אשר יהיה לעולם
 ומדור לדור: אשר אין שנה לסניהם הם נעמדו לפני כבודך
 ויברכוך ושבחוך ועלוך לאמר קדוש קדוש קדוש ארון הרוחות
 כל-הארץ ומלא רוחות: ושם נאו עיני את-כל-אשר אין שנה
 לסניהם הם נעמדו לפני וברכו ואמרו ברוך אתה וברוך שם ה'
 לעולמי עולמים: וסני שנו עד אשר לא-יכלתי להביט עוד:
 ואסר-רבן ראיתי אלסי אלים ורבו רבבות המון לאין מספר
 והשבון העמד לפני ארון הרוחות: ועל-ארבעת עברי ארון
 הרוחות ראיתי אך-עדה סנים שונים מאשר אין שנה להם ואלמד
 את-שמותיהם כי המלאך החלף אתי הודיעני את-שמותיהם
 והראני את-כל-הנסתרות: ואשמע קול ארבעת הסנים ההם
 משבתים לפני ארון הכבוד: הקול הראשון בך את-ארון הרוחות
 לעולם ולעולם: הקול השני שמעתי מברך את-הבחיר ואת-הבחירים
 התלויים בארון הרוחות: והקול השלישי שמעתי מככש מתפלל
 על-כל-יושבי ארץ ומתחנן בשם ארון הרוחות: ואשמע את-הקול
 הרביעי המגרש את-המשמינים ועוצר בעדם לבוא לפני ארון
 הרוחות להאשים את-יושבי הארץ: אסר-רבן שאלתי את-מלאך
 השלום החלף אתי אשר הראני את-כל-הנסתרות מרהם ארבעת
 הסנים אשר ראיתי ואשר דבריהם שמעתי וכתבתי: ויאמר אלי
 הראשון הוא מיכאל הרחום וארך-האפים והשני הממנה על-כל-
 ממלה וקצע בגיהאדם הוא רסאל והשלישי הממנה על-כל-
 גבורה הוא נבריאאל והרביעי הממנה על-התשובה והתחלת לנחלי
 סיר-נצח פנואל שמו: אלה הם ארבעת מלאכי ארון הרוחות
 וארבעת הקולות אשר שמעתי בימים ההם:

מא ואסרתי אשר ראיתי את-מסתרי השמים ואיך תחלק הממלכה
ב ואיך מעשי האדם ישקלו במאוננים: ראיתי שם את-משכנות
הבחירים ומשכנות הקדושים ועיני ראו שם את-כל-החוטאים
המגדלים משם הבורים בשם ארון הרוחות והנסתכים משם ואין
ג להם תקומה מפני הגמול היוצא מאת ארון הרוחות: ושם ראו
עיני מסתרי הברק והרעם ומסתרי הרוחות איך יחלקו לנשב על-
הארץ ומסתרי העבים והשל ושם ראיתי המקום אשר-יצאו ממנו
ד והמקום אשר ממנו ישבעו עפר הארץ: ושם ראיתי סדרים סגורים
אשר מתוכם יחלקו הרוחות סדר הברק והרוחות סדר האד
ה והעבים ואת-העב הפס משם על-הארץ מראשית העולם: וארא
סדרי השמש והירח אשר משם יצאו ושמה ישובו ומבואם הנהדר
ואיך האחד גבוה מעל השני ומהלכם הקבוע ואיך לא יעזבו את-
מהלכם ולא יקיסו על-מהלכם ולא יגרעו ממנו והם שומרים
ו אמונתם זה לזה בשבועה אשר התקשרו בה זה לזה: ובראשונה
יצא השמש ועשה את-דרךכו במצות ארון הרוחות יגדל שמו
ז לעולמי עולמים: ואסרתי-כן ראיתי את-דרך הירח הנסתר והגלוי
והוא משלים את-מהלך דרכו במקום שהוא בינם וכלילה האחד
בנים מול השני לפני ארון הרוחות והם מודים ומשפחים ולא ינחוו
ח כי תודתם היא מנוחתם: והשמש מרבה תקופתו לברכה או
לקללה ומרוצת דרך הירח היא אור לצדיקים וחשך לחוטאים
בשם יי אשר הבדיל בין האור ובין החשך ויחלק בין רוחות
ט האדם וינסוק את-רוחות הצדיקים בשם צדקו: וכל-מלאך לא
יעצר וכל-יפת לא-יוכל לעצר כי יסקר דגן לקלם והוא ידון את-
קלם בשגויו:

מב החקמה לא-מצאה לה מקום לשכנה וינתן-לה מקום בשמים:
ב החקמה יצאה לשפן בין בני-האדם ולא מצאה לה משכן ומשב-
ג לה החקמה אל-מקומה ומשב בין המלאכים: והחכם יצא מסדריו
ואשר לא-חשב עליהם מצא וישפן עמהם פגשם בערבה ובשל
בארץ צחיתה:

מג ועוד ראיתי בקרקים וכוכבי השמים וארא איך יקרא לקלם
 ב בשמותיהם והם נשמעים לו: וארא איך ישקלו במאזני צדק למדת
 אורם ורחב שטחיהם ויום הוסיעם ואיך מהפכתם תוציא בקרב
 ומהפכתם היא למקסר המלאכים והם שומרים אמונתם זה לזה:
 ג ואשאל את-המלאך ההולך אתי אשר הראני את-הנסתרות מה
 ד אלה: ויאמר אלי ארון הרוחות הראה את-משלם אלה הם שמות
 הקדושים יושבי הארץ ומאמינים בשם ארון הרוחות לעולמי
 עולמים:

מד ועוד ראיתי בקרקים איך מן-הכוכבים יקומו והיו לבקרקים
 ולא יוכלו להסטר מדמותם:

מה ובמשל השני הזה על-הבוקרים בשם משכן הקדושים וארון
 ב הרוחות: ואל-השמים לא יעלו ואל-הארץ לא יבאו זה גורל
 החוקאים הבוקרים בשם ארון הרוחות ועל-כן נשמרו ליום צרה
 ג ומצוקה: ביום שהוא נשב בחירי על-כסא הכבוד ובחר את
 ד מעשיהם ומקומות מנוחתם יהיו לאין-מקסר ונשמותיהם בקרבם
 ד מתזקנה למראה בחירי ותקראים בשם כבודי: ביום שהוא אשכנ
 א את-בחירי בתוכם והתלפתי את-השמים ועשיתים ברבת-קצח ואור:
 ה והתלפתי את-הארץ ועשיתיה ברבה ושכנתי את-בחירי עליה
 ו והחוקאים ועושי הרע לא ידרכו עליה: והשנתתי אל-צדיקי
 ו והשבעתים שלום ושכנתים לקני ולחוקאים משפט ערוך עמדי
 להשמידם מעל פני הארץ:

מו וארא שם את אשר הוא ראש-הימים וראשו כצמר לבן ואתו
 אחר והוא שקניו כמראה אדם ושקניו מלאים מן קאחד המלאכים
 ב הקדושים: ואשאל את-המלאך ההלך אתי ומראני את-כל-
 ג הנסתרות על-בן-האדם שהוא מיהוא ומאין הוא ומדוע הלך עם
 ראש-הימים: ויען ויאמר אלי הוא בן-האדם אשר לו הצדקה

מג-מד. שוב מסתרי האסטרונומיה.

מה-מו המשל השני

מה. גורלם של הכופרים - השמים החדשים והארץ החדשה.

ו בחר. לשון בחינה הוא (ולא כמו שתרגם היווני, וממנו הכושי, בלשון בחירה ממש).

מו. ראש הימים ובן-האדם.

ראש-הימים. השוה מין ג', מ"ח ב' ג'.

ואתו תשכן צדקה והוא מגלה את כל אוצרות הבתרים פי ארון
 הרוחות בחר בו ולתלקו יתרון לפני ארון הרוחות בצדקה לעולם:
 ד וכן האדם הזה אשר ראית יסיר את המלכים ואת המקושים
 ממשבותיהם ואת בעל הבית מכסאותיהם ופתח מוקרות התקנים
 ה ושבר שני החופאים: והוא יוריד מכסאותיהם וממלכותיהם את
 המלכים אשר לא ירוממו וישבחו אותו ולא יודו מאין נתנה להם
 ו הממלכה: והוא ישיל שני התקנים ומלא אותם בשת וחשך יהי
 ו משקנם ורמה תהי משקכם ולא יקוו לקום ממשקכם יען כי שם
 ז ארון הרוחות לא עלו: והם השקטים את כוכבי השמים וירימו
 ודיהם נגד עליון ויךכו על הארץ וישבו עליה וכל מעשיהם
 יוכיחו רשעתם וחילם בעשןם ונאמונתם באלהים אשר עשו ודיהם
 ח ובשם ארון הרוחות יכחשו: והם רופים את קמיותיו ואת
 הדבקים בשם אלהי הרוחות:

מז ובימים ההם תעל תפלת הצדיקים ודם הצדיקים מן הארץ
 ב לפני ארון הרוחות: בימים ההם הקדושים היושבים בשמים ממעל
 ותאמרו בקול אחר והתמננו והתפללו וישבחו והודו ובכרו את
 שם ארון הרוחות על דם הצדיקים אשר נשפך ותפלת הצדיקים
 לא תתנה לריק לפני ארון הרוחות ומשפטם יעשה פי לא לעולם
 ג יסבלו: בימים ההם ראיתי את דאש הנמים והוא ישב על קסא
 ד קבורו וספרי החיים נסתחים לפניו וכל צבאותיו אשר בשמים
 ממעל ומסביב לו עמדים עליו: ולבות הקדושים מלאים שמחה
 כי מספר הצדיקים קרב ותפלת הצדיקים נשמעה ורמי הצדיקים
 נדרשו לפני ארון הרוחות:

מח ובמקום ההוא ראיתי את מענן הצדקה אשר לא ידל ומסביב
 לו הרבה מעינות חקמה וכל הצמאים ישתו מהם ומלאו חקמה
 נ ומשקנם עם הצדיקים והקדושים והבחורים: ובשעה ההיא אשר
 בן האדם יקרא בשם אל לפני ארון הרוחות ושמו ראש הנמים:

מז. תפלת הצדיקים ושמחתם לורישת דמיהם.

ק ר ב. אל קצו. -

מח. מקור הצדק - בן האדם עמוד הצדק - משפט במלכים ותקופים.

נ ראש הימים. בכושי: ראשית ראש הימים (אולי ב' נוסחאות). מתוך פ"ב-ג

נראה שכן האדם = ראש הימים. -

- ג ובקטרם השמש והאותות יבראו בקטרם בוכבי השמים יעשו נקרא
- ד שמו לסני אדון הרוחות: הוא יהנה משה לצדיקים לתקדבו
- ה לעמר ולא לקפל ואור לגוים יהנה ותקנה לגשברי-לב: קל-יושבי
- אדן לסניו יפלו והשתחוו ושבתו וברכו וזמרו לאדון הרוחות:
- ו-ז ועל-כן נבחר ונקטר לסניו בקטרם תקרא מכל ועד-העולם: והקמת
- אדון הרוחות וקמה אתו לקדושים ולצדיקים כי ישמר את-הללם
- יען שקאו וימאסו בעולם הרשע הזה וישקאו את-כל-מעשיו ודרכיו
- ה בשם אדון הרוחות בשמו וישעו ובקצו יחיו: בנימים ההם מלכי
- הארץ והסוקים מושלי הארץ יפלו פניהם בעד מעשיו ידיהם כי
- ט כיום סתדם וצרתם לא-יצילו את-נפשם: ומסרתים בנדר-בחירי
- פקש באש יבערו לסני הקדושים בעוסרת במים יאללו לסני
- י הצדיקים ושארת לא תמצא להם: וכיום צרתם תהי מנוחה על-
- הארץ ולפניהם יפלו ולא יקומו עוד ואין ממזיק בידם להקיים
- פי באדון הרוחות ובמשיתו שקרו יהי שם אדון הרוחות מבךד:
- מט פי חקמה נשפכה כמים וקבוד לא תהיה לסניו עד-עולם:
- כ פי אדיר-הוא בכל-מסתרי הצדק והרשעה כצל מעבר ולא מעמר
- פי הבחיר יעמר לסני אדון הרוחות וקבודו לעולמי עולמים
- ג ונבחרתו לדור-דור: ובו תשפן רוח החקמה והרום אשר תמן בינה
- ד ורום דעת ונבונה ורום הנאססים בצדק: והוא ידון את-הנוסטרות
- ואיש לא-יוכל לדבר שקר לסניו כי הוא הבחיר לסני אדון
- הרוחות אשר רצה בו:
- ז ובנימים ההם תהי שיבה לקדושים ולבחירים ואור בנימים
- ח עליהם ינה ותסארת וקבוד ישובו אל-הקדושים: כיום צרה אשר
- זו יוצא הרע על-החוסאים מתוך-קאוץ והצדיקים ינצחו בשם
- אדון הרוחות והוא יוכיח לאחרים כי ישובו ויעזבו מעשיו ידיהם:
- ג קבוד לא-יהי להם מאת שם אדון הרוחות אף בשמו וישעו ואדון
- ד הרוחות ירמם פי רבים רממו: והוא צדיק נס-בדינו ובקני
- קבודו לא-יעמדו הפשעים ואשר לא ישובו יאבדו לסניו בדין:
- ה ומעטה לא ארמם אמר אדון הרוחות:

מט. כחו וחכמתו של הבחיר.

ג. על חסרתם ונצחונם של הצדיקים - תשובת הרשעים.

נא ובגמים הבהם תשיב גם הארץ את-פקדונה ושאל תשיב גם
 ב היא את אשר קבלה ואכדון ישיב את-חובו: וקחר את-הצדיקים
 ג ואת-הקדושים מתוכם כי קרב היום בו ינשעו: והבחיר ישוב
 ד בגמים הבהם על-בסאי וסיו יסיק כל-מסתרי חכמה ועצה כי אדון
 ה הרוחות נתן-לו (ואלה) ונסארהו: ובגמים הבהם יקרוו הקרים כאילים
 ו והבקעות כבני צאן שבעי חלב ודלגו וקלם כמלאכים יהיו בשמים
 ז והאירו פניהם משמחה: כי בגמים הבהם יקום הבחיר והארץ תגיל
 ח והצדיקים ישקנו עליה והבחירים יהיו מהלכים עליה:
 ט ואחרי הגמים הבהם במקום אשר בו ראיתי את-כל-חיוניות
 י הנסמרות כי העליתי בסערה וביאוני לצד מערב: ראו שם עיני
 יא את-כל-סתרי השמים אשר יהיו הר-ברזל והר-גושית והר-בסוף
 יב והר-הקב והר-מתכת מן-קקת והר-עופרת: ואשאל את-המלאך
 יג החלף אתי לאמר מה-הם הדברים אשר ראיתי בסתר: ויאמר
 יד אלי הדברים האלה אשר ראית כלם ישרתו את-ממשלת משיחו
 טו לבעבור יהנה מושל ומקיף על-הארץ: ומלאך השלום שנה
 טז ויאמר אלי שבה מעט ונגלו-לך כל-הנסמרות העפרות לאדון
 טז הרוחות: והקרים האלה אשר ראו עיניך הר-הברזל והר-הגושית
 טז והר-הבסוף והר-הקב והר-המתכת המן-קקת והר-העופרת כל-אלה
 טז יהיו בסני הבחיר כדונג בסנראש וכמים המגרים במורד מעל
 טז הקרים הבהם ואין-אונים יהיו לסני נגליו: והנה בגמים הבהם לא
 טז ינשעו לא בזהב ולא בבסוף ולא יוכלו להמלט: ולא יהנה ברזל
 טז למלחמה ולא ילכש איש שריון ובדיל לא יועיל ולא יחשב
 טז ועופרת לא יהי חסך ביה: וכל-אלה יקחרו מעל סני האדמה
 טז כהוסיע הבחיר לסני אדון הרוחות:
 נג שם ראו עיני נחל רחב וסיוחיו עמקים וכל-היושבים על-
 נג הארץ ועל-הים ועל-אני-הים יביאו אליו מתנות ואשכרים ומנחות

נא. תחית המתים והפרדת הצדיקים מן הרשעים.

נג. שבעת הרי-מחצב והבחיר.

מתכת מזקת. מתוך פיה אפשר לחשוב שכוונתו לבדיל, אולם מתוך סיה
ז'-ח' נראה שמתכת מזקת לחוד ובדיל לחוד.

נג. עמק המשפט (=עמק יהושפט) - מלאכי הפרענות - עדות הבחיר.

ב והנחל העמק שהוא לא יקלא: וידיהם תעשינה מעשי פשע
 והחוקאים יאכלו את כל-אשר דבאו בפשע והחוקאים יקדו
 מלפני ארון הרוחות ונרשו מעל פני ארמתו ואבדו לעולמי עולמים:
 ג כי ראיתי את-כל-מלאכי הפרענות יושבים ומכינים את כל-קלי
 ד הששן: ואשאל את-מלאך השלום ההלך אתי למי יבינו את-
 ה הכלים האלה: ויאמר אלי את-אלה יבינו למלכים ולתקופי הארץ
 ז הזאת למען יקדו בהם: ואחר-כך יגלו הצדיקים והבחיר את-
 ח בית-גרתו ולא יהיו נסרעים עוד בשם ארון הרוחות: והקרים
 ט האלה בארץ לא יעמדו לפני אדקתו והבקעות תהינה במענינים
 י והצדיקים ינחו מלחץ החוקאים:

נד ואביש ואסן אל-חלק הארץ האחר וארא שם נחל עמק בער
 ב פאש: וביאו את-המלכים ואת-התקופים וישליכום אל-הנחל העמק
 ג הנה: ושם ראו עיני בעשותם את-קליהם בבלי ברנל ואין שעור
 ד למשקל: ואשאל את-מלאך השלום ההלך אתי לאמר למי מכינים את-
 ה הבבלים האלה: ויאמר אלי את-אלה מכינים לצבאות עזאל לקחת
 ו אותם ולהשליכם אל-תחתית כל-העגש וכפו את לחניהם באבנים
 חרות באשר צנה ארון הרוחות: ומיכאל ונבריאל ורסאל וסנואל הם
 י תקפשו בהם ביום הגדול שהוא והשליכום ביום שהוא אל-התנור
 ז הבער למען ישרע ארון הרוחות מהם בשל-עונם בשמקם אל-
 ח הששן ובהתעוהם את-ישובי הארץ: ובמים ההם תבא סרענות
 ט מאת ארון הרוחות והוא יסתח את-כל-אוגרות המים אשר בשמים
 י ממעל והמענות אשר מתחת לארץ: וכל-המים יקברו אל-המים
 כ אשר בשמים ממעל הם וקרים והמים אשר מתחת לארץ הם
 ט וקבות: ומחו את-כל-הישוב עלי-הארץ ואת-כל-הישובים תחת
 י קצות השמים: ובהבירם ברעמיהם אשר עשו עלי-הארץ ואבדו בה:
 נה ואחר-כך נחם ראש-המים ויאמר לשון אבדתי את כל-
 ב יושבי הארץ: וישבע בשמו הגדול לא אוסוף לעשות-כך ל-כל-
 י יושבי הארץ ושמתי אות בשמים ונהיה לעד עולם ביני וביניהם

ג ג ו הגבעות תהיינה כמעין מים. על דרך יואל ד' יח והגבעות תלכנה חלב-
 נד-נה. הכנת גיהנום לצבאות עזאל ונבואה על בוא המבול וסוף דינו של עזאל.
 נה ל עד עולם. בכושי: לאמונת עולם.

ג כימי השמים על-הארץ וזאת במצותי: פאשר הספתי להגן עליהם
 בידו המלאכים ביום מצוקה וקאב בכה אעשה בהם משפטי ואפי
 ד אמר אלהים אדון הרוחות: מלכים אדירים היושבים על-הארץ
 תראו את-בחירי בשבתו על-פסא הכבוד ודן את-עגזואל וקל-
 עדתו וקל-צבאותיו בשם אדון הרוח:

נו וארא שם צבאות מלאכי המשפט בלבתם והם אחזים משפט
 ב וכבלי ברזל ונחושה: ואשאל את-מלאך השלום ההולך אתי לאמר
 ג אל-מי אלה ואלה האחזים משפט הולכים: ויאמר אלי אל-בחיריהם
 ד ואהביהם להשליכם אל-תהום הנחל העמק: וכאשר ימלא הנחל
 בחיריהם ואהביהם וימי חניהם יתמו וימי התעותם לא יבאו
 ה במספר: בנימים ההם ושובו המלאכים אל-מנרח אל-בני הפרתים
 ובהדירים והרגיזו את-המלכים ורוח סדרה תבא עליהם והודיעונו
 במסאותם והתקצצו באריות מתוך מרצם וכוזאים רעבים בתוך
 ו עדריהם: ועלו ודרכו על-ארץ בחיריו וארץ בחיריו תהנה
 ז לסניהם במסלול ודרך: ועיר צדיקי תהי מקשול לסוניהם ועשו
 מלקמה ביניהם וימינם תחוק על-נשמותיהם ואיש לא-ידע את-
 אחיו ולא בן את-אביו ואת-אמו עד-אשר לא-יהנה מספר לסגרי
 ח חלליהם ומשפטם לא יהנה לשוא: בנימים ההם תסתח שאול סיה
 והם ידרו לתוכה ולהשמדם יבא הפקן וקלעה שאול את-החושאים
 לשיני הבחירים:

נו ויהי אחר-כך וארא שנית שפעת עגלות והן נושאות אנשים
 ב אשר באו על-הרוחות ממנרח וממערב דרומה: והר שאון עגלותיהם
 ג נשמע ובהיות הרעש הרגישו הקדושים מן-השמים ועמידו הארץ
 געו אשיותיהם וישמע מקצה השמים ועד-קציהם יום אחר: וישלו
 קלם וישתחוו אל-אדון הרוחות ונה סוף המשל השני:
 נח ואחל לשאת את-המשל השלישי על-הצדיקים ועל-הבחירים:
 ב ברוכים אתם הצדיקים והבחירים כי מפאר יהנה גורלכם:
 ג והצדיקים יהיו באור הסמה והבחירים באור חני-נצח וימי חניהם

11. מלחמה אחרונה - כעין מלחמת גוג ומגוג - לאומות העולם בישראל.

ד יהיו בל-רקע וימי הקדושים לאין מספר: ובקשו את-האור ומצאו צדק
 ה נאדון הרוחות ושלום יהנה לצדיקים בשם אדון עולם: ואחר-כך
 ויאמר לקדושים בשמים לבקש מסתרי הצדקה נחלת האמונה פי
 האיר בשמש על-הארץ והחשך חלף: והנה אור אשר לא יסוף
 ובמספר הנמים לא יבאו פי בראשונה יבחר החשך והאורה תבונן
 לפני אדון הרוחות ואור הישר יבון עד-עולם לפני אדון הרוחות:
 נט בנמים ההם ראוי עיני את-מסתרי הברקים והמארות ומשפטים
 ב והם מאירים לבקרה או לקללה כחשך אדון הרוחות: וארא שם
 את-מסתרי הרעם וברקעמו ממעל בשמים ישמע קולו ויראני את-
 משקנות הארץ אם-הם לשלום ולבקרה או לקללה כדבר אדון
 ג הרוחות: ואחר-כך כל-מסתרי המארות והברקים הראיתי והם
 מאירים לבקרה ולשבע:
 ס בשנת חמש מאות בחדש השביעי בארבעה עשר לחדש
 לחני חנוך במשל שהוא ראיתי איך הרעישו את-שמי-השמים
 רעש גדול וצבא העליון והמלאכים אלפי אלפים ורבו רבבות
 ב הודעו וזעזעו רב: וראש-הנמים ישב על-כסא כבודו והמלאכים
 ג והצדיקים עמדו מסביב-לו: ורעה גדולה אהזתני וסחד החזיקני
 ד ומתני התחלחלו וכליותי נסתחו ואפל על-סיני: ומיכאל שלח
 מלאך אחר מן-הקדושים ונקימני ובהקימו אותי שבה רוחי כי לא
 ה יכלתי לשאת את-מראה הצבא הזה ואת-תנועת השמים ורעשם:
 ו מיכאל אמר אלי מה-לך כי נרעשת ממראה כזה עד-היום הנה
 ו יום רחמי והוא הנה רחום וארר-אפים אל-יושבי הארץ: וכאשר
 יבא היום והשלטון והגמול והמשפט אשר הכין אדון הרוחות אל-
 כל-אשר לא יקנעו למשפט הצדק ואל-הבוקרים במשפט הצדק
 והנושאים את-שמו לשוא היום שהוא הוכן ולבחירים ברית
 ז ולחוטאים סקרה: וכיום שהוא יהיו שני תנינים נספרים תנין נקרה
 ח הנקרא לונתן לשפן בתהמות ים על-מעונות הנמים: והקר אשר
 שמו בהמות והוא ממלא בתוהו מדבר שממה ושמו דונדון אשר

נס. המאורות והרעם.

ומשפטים. על דרך מהייתה משפטהנער ומעשהו (שופ' י"ג י"ב). -

ס. רעד השמים - בהמות וליתן - היסודות.

מקדם לָנֹן וְשֵׁם יִשְׁכְּנֵי הַבְּחִירִים וְהַצְדִּיקִים אֲשֶׁר מִשָּׁם לָקַח אָבִי
הַגֶּזֶן הַשְּׂבִיעִי לְאָדָם הָאָדָם הָרֵאשׁוֹן אֲשֶׁר בָּרָא אֲדֹנָי הַרְוּחוֹת:
וְאֵבֶקֶשׁ מֵאֵת הַמַּלְאָךְ הָאֵמֶר לְהִרְאוֹתֵנִי אֶת־כַּחַת הַתַּיִנִּים הַהֵם אִיךְ
נִכְרְדוּ בַיּוֹם אֶחָד וְהִשְׁלִכּוּ הָאֶחָד אֶל־תְּהוֹמוֹתָיִם וְהַשְּׁנִי אֶל־אֶרֶץ
יִבְשֶׁת הַמִּדְבָּר: וַיֹּאמֶר אֵלַי אֶתְּהָ בְּרִיאָדָם בְּזֶה בִקְשָׁתְךָ לְדַעַת אֵת
אֲשֶׁר נִסְתָּר: וְהַמַּלְאָךְ הָאֵמֶר הַהוּלֵךְ אִתִּי וּמְרַאנִי אֶת־הַנְּסֻמֹּת הַגִּיד־
לִי מִהָרֵאשׁוֹן וְעַד־הָאֲחֵרוֹן בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל וּבְעַמְקֵי הָאֶרֶץ מִתַּחַת
וּבְקִצְוֵי הַשָּׁמַיִם וּבְמוֹסְדוֹת הַשָּׁמַיִם: וְאוֹצְרוֹת הַרְוּחוֹת וְאִיךְ נִחְלְקוּ
הַרְוּחוֹת וְאִיךְ יִשְׁקְלוּ וְאִיךְ נִחְשְׁבוּ הַרְוּחוֹת כְּל־אֶחָד לְפִי כַח הַרוּחַ
וְכַח מְאֹרוֹת הַיָּרֵחַ וְלִפִּי הַכַּח כְּמִשְׁשֵׁמוֹ וְנִחְלָקַת הַכּוֹכָבִים לְשִׁמוֹתֵיהֶם
וְאִיךְ כְּל־הַתְּלָקוֹת נִחְלָקוֹת: וְהִרְעַמִּים לְפִי יְרִידָתָם וְכְל־הַתְּלָקוֹת
שֶׁנֶּעֱשׂוּ בֵּין הַבְּרָקִים לְבָרֵק וּצְבָאָם יִמְהַר לְהַשְׁמִיעַ: כִּי לְרַעְמִים יִשְׁ-
שָׁם מְקוֹמוֹת מְנוּחָה לְחַכּוֹת בְּמַתָּן קוֹלָם וְהִרְעַם וְהַבְּרָק אֵינָם
נִחְלָקִים וְגַם־כְּל־אֶחָד מֵהֶם וּשְׁנֵיהֶם יִלְכוּ יַחְדָּו דְרָךְ הַרוּחַ וְלֹא
יִפְרְדוּ: כִּי כֹּאֲשֶׁר יִבְרַק הַבְּרָק יִמֵּן הִרְעַם אֶת־קוֹלוֹ וְהַרוּחַ בְּעֵתוֹ
יָנוּחַ וּבְד־בְּבָד יִחְלַק בֵּינֵיהֶם כִּי אוֹצֵר עֲמִיחָם הוּא כְּחוֹל וְכֹל־
אֶחָד מֵהֶם יֵאָחַז בְּמַתָּג וְשָׁב לְאֲחוֹרָיו בְּכַח הַרוּחַ וְנִהְיֶה לְפָנָיו
לְפִי רֵב גְּבוּלוֹת הָאֶרֶץ: וְרוּחַ הַיָּם כְּאִישׁ גְּבוּרָתוֹ וְלִפְי־כַח גְּבוּרָתוֹ
יִדְחַסְהוּ לְאֲחוֹרָיו בְּמַתָּג וְכִּהְיֶה נִהְיֶה גַם־לְפָנָיו וְהַתַּסְפּוֹר אֶל־כְּל־הַרִי
הָאֶרֶץ: וְרוּחַ הַקֶּדֶה הוּא מִלְאָךְ לְנִפְשׁוֹ וְרוּחַ הַבְּרָד הוּא מִלְאָךְ
טוֹב: וְרוּחַ הַשֶּׁלֶג עוֹב מִפָּנָיו גְּבוּרָתוֹ וְאֶת־אוֹצְרוֹ לֹא רוּחַ מִיָּחָד
וְהַעוֹלָה מִמֶּנּוּ בְּעֵשֶׂן הוּא וְקֶדֶה שְׁמוֹ: וְרוּחַ הָעָד לֹא יִחְבֵּר אֶל־יָהּ
בְּאוֹצְרוֹתֵיהֶם כִּי אוֹצֵר מִיָּחָד לֹא וּמִהִלְכוֹ בְּנִסַּח בְּאוֹר וּבַחֲשָׁךְ
וּבַחֲרָף וּבִקְרוֹץ וּבְאוֹצְרוֹ מִלְאָךְ: וְרוּחַ הַטָּל מִשְׁכְּנֵי לְקִצְוֵי הַשָּׁמַיִם
וּיִחְבֵּר אֶל־אוֹצְרוֹת הַמָּטָר וּמִהִלְכוֹ בַחֲרָף וּבִקְרוֹץ וּבְעֲנָנָיו עֲנֵי הָעָד
מִחְבְּרִים וְהָאֶחָד יִמֵּן אֶל־הַשְּׁנִי: וּבְגִית רוּחַ הַמָּטָר מְאוֹצְרוֹ וּבְאוֹ
הַמִּלְאָכִים וְהַרְחִיבוּ אֶת־הָאוֹצֵר וְהוֹצִיָּאֵהוּ וּבְסוּצוֹ עַל־כְּל־הָאֶרֶץ יִחְבֵּר
כב אֶל־מִי הָאֶרֶץ וְכֹאֲשֶׁר יִחְבֵּר בְּכֹל־עֵת אֶל־מִי הָאֶרֶץ[---]: כִּי
הַמִּים הֵם לְמַעַן יוֹשְׁבֵי הָאֶרֶץ כִּי מִתְּהֵה הֵם לְאֶרֶץ מֵאֵת הַעֲלִיּוֹן

כא-כב כא י ש גבורתו. בכושית: זכר הוא וגבור. - סכיא נראה קטוע בסופו (וכן סכיד). -

כג אשר בשמים ועל-כן יש מדה למקר ותמלאכים קבלו זאת: וכל
 כד אלה ראיתי ער-גן הצדיקים: ומלאך השלום אשר אתי אמר אלי
 כה אלה שני התנינים הערוכים בגדל יי: וספרו [— —]: פאשר גנות
 עליהם משפט ארון הרוחות גנות לכל-יהו' משפט ארון הרוחות
 לשוא והמית את-הבנים עם-אמותיהם והבנים עם-אבותיהם ואמר
 כז יהנה המשפט ברחמיו וכארך אפו:

סא וארא בנים הים והנה נתנו מקלים ארבים אל המלאכים
 ב הים ויקחו להם בנשים ויעשו וילכו אל-צד צפון: ואשאל את-
 המלאך ואמר אליו למה לקחו אלה את-המקלים וילכו ויאמר אלי
 ג הם הלכו למד: והמלאך ההלך אתי אמר אלי הן מדות הצדיקים
 וקשר הצדיקים לצדיקים למען ישענו על-שם ארון הרוחות
 ד לעלמי עולמים: ושבו הבחירים ושקנו עם-הבחירים ואלה הן
 ה המדות אשר תגמנה לאמונה ואשר תסונקנה את-הצדקה: והמדות
 האלה תגלינה כל-מסתרי עמק הארץ ואשר נקדו במדבר ואשר
 נקדו על-ידי החיות ואשר נאכלו על-ידי רגת הים למען ישובו
 וישענו ביום הבחיר כי איש לא-יבחר לפני ארון הרוחות ואיש
 ו לא-יוכל להבחר: ואל-השוכנים בשמים ממעל יצא צו וכח וקול
 ז אהר ואור אהר הדומה לאש: לקרכו בדבר הראשון ולעלה
 ח ולשבת בבקמה ולהיות סקמים בדבור וברוח החיים: וארון
 הרוחות הושיב את-הבחיר על-כסא הכבוד ושפט את-כל מעשי
 ט הקדושים בשמים ממעל ובמשקל ישקלו מעשיהם: וכאשר ישא
 סניו לשפט את-דרכיהם הנסתרים בדבר שם-ארון הרוחות ואת-
 ארחותיהם במשפט הצדק אשר לארון הרוחות: ודברו כלם בקול
 י אהר וברכו ושבחו ועלו וקדשו את-שם ארון הרוחות: וקרא לכל
 צבא השמים ולכל-הקדושים ממעל וצבא יי: הכרובים השרפים
 והאוספים וכל-מלאכי כח וכל-מלאכי השלטנות ואת-הבחיר ואת
 יא הכחות אשר על-הארץ ועל-המים: וביום ההוא ירימו קול אהר
 וברכו ושבחו ועלו ברוח אמונה וברוח חקמה וברוח ארף אפים
 וברוח רחמים וברוח משפט ושלום וברוח חסד ואמרו כלם קול

ס ט נראית דעתו של Ch הקובע פסוק זה קודם פסוק ז'. —
 סא. מלאכים הולכים למד את-הגן — משפט הצדיקים על ידי הבחיר — שבת הבחיר והאלהים.
 מלאכי השלטנות. כלו השרים הממונים על האומות. —

יב אַחַד בְּרוּךְ הוּא וּבְרוּךְ שֵׁם-אֲדוֹן הַרוּחוֹת לְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים: כָּל-
 אֲשֶׁר לֹא יִישָׁנוּ בְּשֵׁמִים מִמַּעַל וּבְרַבְהוּ כָּל-הַקְּדוּשִׁים אֲשֶׁר בְּשֵׁמִים
 וּבְרַבְהוּ וְכָל הַבְּחִירִים הַשּׁוֹכְנִים בְּגוֹנֵה־חַיִּים וְכַלְרוּחַ אוֹרָה אֲשֶׁר
 תּוֹכַל לְבָרֵךְ וּלְשַׁבַּח וּלְעַלֵּה וּלְקַדְּשׁ שְׁמָהּ הַמְבָרָךְ וְכַל-בְּאֶשֶׁר יִשְׁבַח
 יג וּיְבָרֵךְ בְּרַב-כַּחוֹ אֶת-שְׁמָהּ לְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים: כִּי רַבִּים רַחֲמֵי אֲדוֹן
 הַרוּחוֹת וְהוּא אֲרֵךְ אַפַּיִם וְכַל-מַעֲשָׂיו וְכַל-מִדְּת מַעֲשָׂיו וְגַלְיָה לְצַדִּיקִים
 וְלְבְחִירִים בְּשֵׁם אֲדוֹן הַרוּחוֹת:

סב וְכֵן צִוָּה אֲדָנִי לְמַלְכִּים וְלַתְּקִיפִים וְלְרַמִּים וְלַיּוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ
 וַיֹּאמֶר בְּקַחוּ עִינֵיכֶם וְהַרְיֵמוּ קוֹרְנֵיכֶם אִם-תּוֹכְלוּ לְהַבִּיר אֶת-הַבְּחִיר:
 ב וְאֲדוֹן הַרוּחוֹת הוֹשִׁיבוּ עַל-כֶּסֶף כְּבוֹדוֹ וְרוּחַ הַצָּדֵק נִשְׁפָּר עָלָיו
 ג וְדַבֵּר סִיו נְמִית כָּל-הַחוֹטְאִים וְכַל-הַרְשָׁעִים יִקְדְּרוּ לְסָנְיוֹ: וְקָמוּ
 בָּיּוֹם הַהוּא כָּל-הַמַּלְכִּים וְהַתְּקִיפִים וְהַרַמִּים וְשִׁכְנֵי הָאָרֶץ וְרָאוּהוּ
 וְהִבְיָדוּהוּ בְּשִׁבְתּוֹ עַל-כֶּסֶף כְּבוֹדוֹ וּבְצָדֵק יִשְׁפֹּטוּ לְסָנְיוֹ וְכַל-דְּבַר
 ד שְׁקֵר לֹא יֵאמָר לְסָנְיוֹ: וְכֹא עֲלִיהֶם חֵיל כְּאִשָּׁה בְּצִינְיָהּ בְּחוּלָהּ
 ה לְלֶדֶת בָּבֶא וְלִדְהָ עַד-סִי־דָתָם וְהִיא חָלָה בְּלִדְתָהּ: וְהַבִּיטוּ קִצְתָם
 אֶל-קִצְתָם וְחַתּוּ וְהוֹרִידוּ אֶת-סָנְיָהֶם וְחֵיל יִאֲחַזְמוּ בְּרֹאוֹתָם אֶת-בְּךָ
 ו הָאָדָם יוֹשֵׁב עַל-כֶּסֶף כְּבוֹדוֹ: וְהַמַּלְכִּים וְהַתְּקִיפִים וְכָל מוֹשְׁלֵי
 ז הָאָרֶץ יִבְרָכוּ וְיִשְׁבָּחוּ וְיִרְוּמֵמוּ אֶת-הַמוֹשֵׁל עַל-כָּל-נַעֲלָם: כִּי מִקְדָּם
 ח הָיָה בְּזִדְהָאָדָם נַעֲלָם וְהַעֲלִיזוֹן שְׁמָרְהוּ לְסָנֵי כַחוֹ וַיְנַלְהוּ אֶל-הַבְּחִירִים:
 ט וְעַד־תַּבְּחִירִים וְהַקְּדוּשִׁים תִּזְרַע וְכַל-הַבְּחִירִים יַעֲמִדוּ לְסָנְיוֹ בָּיּוֹם
 י הַהוּא: וְכַל-הַמַּלְכִּים וְהַתְּקִיפִים וְהַרַמִּים וּמוֹשְׁלֵי הָאָרֶץ יִשְׁלּוּ לְסָנְיוֹ
 עַל-סָנְיָהֶם וְהַשְׁתַּחֲוּוּ וְקוּי לְבִדְהָאָדָם וּבְקַשְׁתּוֹ וְשִׂאלוּ רַחֲמִים מֵאֲתוֹ:
 יא וְאֲדוֹן הַרוּחוֹת יֵאֵץ בָּהֶם כִּי יִמְהַרוּ לְצִאת מִלְּסָנְיוֹ וּסְנִיָּהֶם יִלְבָּשׁוּ
 יב בְּשֵׁת וְצִלְמֹת יִכְסֶה סְנִיָּהֶם: וְנִמְסְרוּ אֶל-מַלְאָכֵי הַמִּשְׁפָּט לְהַשְׁרֵעַ
 מֵהֶם עַל-דְּבַאֵם אֶת-בְּנֵי וְאֶת-בְּחִירָיו: וְהָיוּ לְרֹאשֵׁי לְצַדִּיקִים
 יג וְלְבְחִירָיו וְשִׁמְחוּ עֲלֵיהֶם כִּי סָרוֹן אֲדוֹן הַרוּחוֹת יְגִיחַ עֲלֵיהֶם וְרוּחָהּ
 יד מִדְּמַם חֲרָבוֹ: וְהַצַּדִּיקִים וְהַבְּחִירִים יִמְלִטוּ בָּיּוֹם הַהוּא וְלֹא יוֹסִיפוּ
 יו לְרֹאוֹת סָנֵי הַחוֹטְאִים וְהַרְשָׁעִים: וְאֲדוֹן הַרוּחוֹת יִשְׁכַּח עֲלֵיהֶם וְעַם-
 טו בְּדִהָאָדָם הַהוּא יֵאָכְלוּ וְשִׁבְכוּ וְהַקִּיצוּ לְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים: וְהַצַּדִּיקִים
 וְהַבְּחִירִים יִנְשְׂאוּ מִדְּהָאָרֶץ וּבְנִיָּהֶם לֹא-יִשְׁלּוּ עוֹד וְלָבָשׁוּ בְּגָדֵי

- טו תפארת : ואלה יהיו בגדיהם בגדי חיים מאת ארון הרוחות ובגדיכם לא יבלו ותפארתכם לא תחלה מלפני ארון הרוחות :
- טז בגדים יהם יבקשו התקייסם והמלכים מושלי הארץ מאת מלאכי החבלה אשר נקשרו בידיהם לטת להם מנוחת-מעט למען יוכלו לנפל ולהשתחוות לפני ארון הרוחות ולהתודות על-חטאיהם לפניו : ובכחו ושבחו לארון הרוחות ואמרו ברוך ארון הרוחות וארון המלכים וארון התקייסם וארון העשירים וארון הקבוד וארון התקמה : ונהדר כל-דבר-סתר בכלה מדור לדור ובכורה לעולמי עולמים עמקים כל-מסתריה ואין להם מספר וצדקה אין סקר לו :
- יז עתה הכרנו לשאר ולקרה ארון המלכים ואשר הוא מלה כל המלכים : ואמרו מי יתן-לנו מנוחה לשאר ולהודות ולהאמין לפני כבודה : ועתה נכססנו למנוחת-מעט ולא מצאנו רדסנו אחריה ולא מצאנוה ואור חלה מלפנינו וחשך משכן לנו לעולמי עולמים כי לא-האמנו לפניו ולא סארנו שם ארון הרוחות ולא סארנו אדוננו כי תקוננו היתה בשבט ממלכתנו ובתפארתנו : וביום עמלנו וצרתנו לא יושענו ולא נמצא מנוחת אמונה להודות כי נאמן אדוננו בכל מעשיו ובמשפטיו ובצדקתו ומשפטיו לא ישאו פני-איש : ואנחנו חולקים מלפניו מפני מעשינו וכל-חטאינו נחשבו בעדק : ועתה יאמרו לנששם נשוחיניו מלאות המון רשע ולא ימנע אותנו מרדת אל-בטן שאול : ואמרו מלאות פניהם חשך ובשת לפני כוה-האדם ונרשו מלפניו והתרכב תשכון בתוכם לפניו : פה אמר ארון הרוחות זאת הסקדה והמשפט על-התקייסם והמלכים והקמים ומושלי הארץ לפני ארון הרוחות :
- סז וסנים אחרים ראיתי במקום-סתר ההוא : שמשתי קול המלאך לאמר אלה הם המלאכים אשר נדרו אל-הארץ ונגלו את אשר נסתר מפני האדם וניתעו את-פני האדם לחטא :
- סח ובגמים יהם ראה נח את-הארץ והנה שקעה וקרוב יום השקמה : וישא את-רגליו משם וילך אל-קצוני הארץ ויקרא בקול

ג. תשובת המלכים והתקייסם בגלוי.

ד. מראה הנפילים במקום הסודנות.

סח—סח א—כעין זכרונות שמספר נח (השוה הלשון בראש המסוקים ג. ה. ט.)

סח. חנוך מתנבא לנח על ביאת המבול ועל הצלתו.

אֶל-חֲנוּךְ אָבִיו הִזְקֵן וַיִּקְרָא נֹחַ שְׁלֹשׁ שָׁעִמִּים בְּקוֹל מַר שְׁמַעֲנִי
 שְׁמַעֲנִי שְׁמַעֲנִי: וַיֹּאמֶר אֵלָיו הַגִּידָה-לִּי מַה-קָּרָה עֲלֵי-הָאָרֶץ שֶׁהָאָרֶץ
 כָּבֵדָה עֲנֹשָׁה וְתִגְזַע כִּי יִרְאֵתִי שֶׁן-אֲבֹד אִתָּהּ: וְאַחֲרֵי-כֵן הִנֵּה רַעַשׁ
 גָּדוֹל עֲלֵי-הָאָרֶץ וְקוֹל נִשְׁמַע מִן-הַשָּׁמַיִם וְאָפֵל עַל-פָּנָי: וְחֲנוּךְ אָבִי
 הִזְקֵן בָּא וַיַּעֲמֵד עַל-גְּרִי וַיֹּאמֶר אֵלָי מִדּוּעַ אָעֲקֹת אֵלַי אָעֲקֹת מִרְהָ
 וּבְבִכּוֹ: וַיִּקְרָה וַיָּצֵא מִלִּפְנֵי אָדָמִי עַל-יִשְׁבִּי הָאָרֶץ כִּי-מָלְאָהּ
 שְׁחִיתוֹתָם וַעַן אֲשֶׁר לָמְדוּ אֶת-כָּל-מִסְתָּרֵי הַמַּלְאָכִים וְכָל-חֲמָם בְּנֵי-
 הַשָּׁמַיִם וְכָל-מִסְתָּרֵי כַחוֹמֵיהֶם וְכָל-כַּחַם הַמַּכְשָׁפִים וְכַח הַחֲבָרִים וְכַח
 עוֹשֵׂי חֲסִילֵי מַסְכָּה לְכָל-הָאָרֶץ: וְאֵיךְ מוֹצִיאִים בְּסַחַם מִעֵסֶר הָאָרֶץ
 וְאֵיךְ מִתְכַּת מִן-קִקְלֵת טַעֲשָׁה מִן-הָאָרֶץ: כִּי עוֹסֶרֶת וּבְדִיל אֵינָם
 מוֹצִיאִים מִן-הָאָרֶץ כְּמוֹ הַקּוֹדְמִים מִעַן הוּא הַמוֹצִיא אוֹתָם וּמִלְאָךְ
 עֹמֵד בְּתוֹכָם וְנִעְלָה הוּא הַמַּלְאָךְ הַהוּא: וְאַחֲרַי אֲשֶׁר אֶחָזְנִי חֲנוּךְ
 אָבִי הִזְקֵן בְּגִדֵי וַיִּקְרַמֵּנִי וַיֹּאמֶר אֵלַי לֵךְ כִּי שְׁאַלְתִּי מֵאֵת אֲדֹנָי
 הַרוּחֹת עַל-הַרְעַשׁ הַזֶּה עַל-הָאָרֶץ: וַיֹּאמֶר אֵלַי בְּרַשְׁעֹתָם גָּחַתָם
 מִשְׁפָּטָם וְלֹא יִחְשְׁבוּ לִפְנֵי הַחַדְשִׁים אֲשֶׁר חִקְרוּ וַיַּדְעוּ כִּי הָאָרֶץ
 תִּבְחַד וְכָל-הַיּוֹשְׁבִים עִלְיָהּ: וְלֹא תְהִי לָהֶם פְּלִיטָה לְעוֹלָם עַל-
 הוֹרֹתָם לָהֶם אֶת-הַנִּסְתָּרוֹת וְהֵם גְּדוֹנֵי וְאִתָּהּ בְּנֵי אֲדֹנָי הַרוּחֹת יַרְעוּ
 כִּי טְהוֹר הַקֶּה וְנִקְי מֵאֲשָׁמָה זֹאת בְּנִסְתָּרוֹת: וְהוּא חוֹזֵק אֶת-שִׁמְךָ
 לְהִיּוֹת בֵּין הַקְּדוֹשִׁים וַיִּשְׁמְרֶךָ בֵּין הַיּוֹשְׁבִים עַל-הָאָרֶץ וַיַּחֲזֵק אֶת-
 יַרְעֵי אֲדָרְכָה לְמַלְכוּת וּלְכַבּוֹד גָּדוֹל וּמְרֻעָה וַיֵּצֵא מִעַן הַבְּדָרְכָה
 וַיַּקְדֵּשׁהּ בְּלִי מִבְּסַר לְעוֹלָם:

וְאַחֲרֵי-כֵן הִרְאֵנִי אֶת-מַלְאָכֵי הַחֲבָלָה הַנְּכֹנִיִּם לְבוֹא וּלְסַתֵּחַ
 אֶת-כָּל-שִׁפְעַת הַמַּיִם אֲשֶׁר בְּאָרֶץ מִתְחַת לְהִבְיֹא מִשָּׁפַט וּבְלִיּוֹן עַל-
 כָּל-יּוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ וְשׁוֹבְנֵיהָ: וְאֲדֹנָי הַרוּחֹת סָקַד עַל-הַמַּלְאָכִים הַיּוֹצֵאִים
 כָּל-בְּנֵי-יָמֵם אֶת-הַגְּבִיִּם כִּי אִם-יִגְיָחוּם כִּי הַמַּלְאָכִים הָהֵם הָיוּ עַל-
 שִׁפְעַת הַמַּיִם: וְאֵצֶא מֵאֵת פְּנֵי-חֲנוּךְ:

וּבְנָיִם הָהֵם הִנֵּה דָבָר יְיָ אֵלַי וַיֹּאמֶר אֵלַי נֹחַ חֲלָקָה בָּא

ג
 ד
 ה
 ו
 ז
 ח
 ט
 י
 יא
 יב
 סו
 ז
 ג
 ג
 סו

סה ■ כמו הקודמים. כמו כסף ומתכת מוזקקת. שנזכרו קודם לכן. —
 10. מלאכי המים נצטוו לעצור בהם.
 ■ הידים. ברור לפי ההמשך שהידיים הללו עיקרם המים. —
 10. הבטחת ה' לנח — מקומות הפרצנות למלאכים ולמלכים.

ב לקני חלק בקלי אשם חלק אהבה וישר: ועתה יעשו המלאכים
 ומכתו עץ ויהיה בהשליכם את המלאכה ושמתי את ידיו עליה
 ג ושמרתיה וממנה נצא גרע חיים ותליסה תבא רבה והארץ לא תשאר
 ד בקלי יושב: ואני אחזק את-זרעה לקני לעולמי עולמים ותביאותי
 ממשם את-השוכנים אתך ולא נדחיו ואת-זרעו על-אדמה-ארץ פי
 ה אס-יברך וירב על-הארץ בשם יי: וכלא את-המלאכים אשר
 ו הראו רשע בנחל הבושר אשר הראני לסגורן סגור אבי הזון
 ז במערב בין הרי זרב וקסח וברזל ומתכת מןקקת ועיסרת: וטרא
 ח את-הנחל שהוא אשר-בו היתה המיה גדולה והמת המים: וכאשר
 ט היה כל-זה מדהמתכת ההיא הנמשה באש שהמיה אשר נאאה
 י במקום שהוא היה שם בית נפרית וזקבר אל-המים ההם ונחל
 יא המלאכים אשר הקטיואו בער מתחת לארץ ההיא: וכןקלים האלה
 יב משכו נהרות-אש אשר בהם גרונו המלאכים אשר התעו את-
 יג יושבי הארץ: והמים ההם יהיו בימים ההם למלקים ולתקיסים
 יד ולרמים וליושבי הארץ למרשא הקשר ולמוטר הרוח פי רוחם
 טו כלא מאנה למען יקרו בקשרם פי כחשו באדון הרוחות והם
 טז יראו מוקרם יום יום ובשמו לא יאמינו: וקרב קרסת גיוותיהם בן
 יז וישנה רוחם לעולמי עולמים פי לקני אדון הרוחות לא-יודבר איש
 יח דבר-דסי: פי המשפט וביאם על-האמינם בתאות קשרם וקשרם
 יט ברות יי: והמים ההם ישנו בימים ההם וכאשר יהונו המלאכים
 כ ההם במים ההם ישנו מעוני המים ההם את-חמם וכעלות המלאכים
 כא ההם ישנו מי המעננות ההם והתקררו: ואשמע את-מיכאל ענה
 כב ואומר המשפט הזה אשר-בו ישמטו המלאכים עד הוא למלקים
 כג ולתקיסים מושלי הארץ: פי מדהמשפט האלה מרשא לקשר
 כד מלקים ותאות קשרם והם לא יראו ולא יאמינו פי המים ההם
 כה ישנו והיו לאש הבושרת לעולם:

סח ואסגריכון נתדלי סגור אבי הזון את-תורת קל-הנסתרות
 בספר ובמשלים אשר נתגדלו ויאססם יחד למעני קדברי ספר

סז-ג לא תשאר בלי יושב. בכושי: לא תשאר ערומה. - מלכים. הגהת חסך
 הלוי במקום מלאכים (שבכושי). -

ב המשלים: וכיום ההוא ענה מיכאל לרסאל ויאמר כח הרוח נעבירני
 ג ונרגיזני משני קשי דין הנקטרות דין המלאכים מידוכל לשאת את-
 הדין הקשה אשר נחרץ ואשר נמוגו בקניו: ומיכאל ענה שנית
 ויאמר אל-רסאל מידהוא אשר לבו לא-יבדך מזה וכליותיו לא
 ד ושתוקן בדבר המשפט הזה אשר יצא עליהם בשל אשר הביאום
 ה לזאת: ויהי בעמדו לפני ארון הרוחות ויאמר מיכאל אל-רסאל
 אני לא אהיה בעדם לעיני הארון כי ארון הרוחות קצף עליהם
 ח וען ששותם בדמות הארון: ועל-כן כל-הנעלם יביא עליהם לעולמי
 עולמים כי גם-מלאך גם-אדם לא יקחו חלק והם לבדם קבלו
 משפטם לעולמי עולמים:

ס ט ואמרי המשפט הזה נסחידום ונרגיזום על-הראותם זאת אל-
 ב יושבי הארץ: ואלה שמות המלאכים הבה הראשון בהם הוא
 שמחזי השני ארסקוסא והשלישי ארמן והרביעי כוכבאל החמישי
 שוראל הששי רומיאל השביעי דנגאל השמיני נקאל התשיעי ברקאל
 העשירי עזאל האחד עשר ארמם השנים עשר בקריאל השלשה
 עשר בססאל הארבעה עשר חנגאל החמשה עשר מראל והששה
 עשר ספסיאל השבעה עשר יתראל השמונה עשר תומאל התשעה
 ג עשר קראל והעשרים רומאל והעשרים ואחד עזאל: ואלה הם
 ראשי מלאכיהם ושמותיהם מהם שר מאה ומהם שר תמשים
 ד ומהם שר עשרה: שם הראשון יקן הוא אשר התעה את-כל-בני
 ה המלאכים ויורידם על-הארץ ונתעם בבנות האדם: והשני הנה
 ה שמו עזביאל הוא יעץ לבני המלאכים הקדושים עצה רעה ונתעם
 ו עד-שמאם את-בשרם בבנות האדם: והשלישי הנה שמו עדריאל
 ו הוא אשר הראה לבני האדם את-כל-חבלי המות והוא התעה את-
 ח הנה והראה את-כלי המות לבני האדם ואת-השריון ואת-המגן
 ואת-חרב המלקמה ואת-כל-כלי המות לבני האדם: ומירו יצאו
 ח על-יושבי הארץ למן-היום שהוא ועד-עולם: והרביעי הנה שמו

ס ט ב בשל אשר. כלר בסבת אותם המלאכים ראשיהם שהביאום לידי כך. -
 ד בדמות הארון. ריל כאילו הם הארון בעצמו. -

ס ט. שמותיהם ותפקידיהם של המלאכים שקלקלו - ענינה של שנועת הסתרים.

ס ט ב ואלה שמות המלאכים ההם. בכושית יש כאן חזרה: ואלה הם שמותיהם. -

פנמואה הוא הורה לבני האדם את המר ואת-המקטוק והוא הורה
 להם את כל-תעלמות חקמתם: והוא למד את-האדם לכתב בדיר
 ט עפצים ובגנר וקנה חטאו רבים מן-העולם ועד-היום
 י הנה: כי בני האדם לא-יבכרו לשם-זה לחזק את-אמונתם בעט
 יא ובדיר-עפצים: כי לא-יבכרא האדם בדרך אחרת מן-המלאכים כי
 אם להיות שהורים וצדיקים והמות המכלה כל לא-יגיע אליהם
 יב ורק ברעמתם יאבדו וכלם זה יבלעני אותי: והחמישי שמו הנה
 כשדגא הוא אשר הראה לבני האדם כל-מפות הרוחות והשדים
 הרעות ומפות העקר בפטן אשר יפל ומפות הנקש גשיכות הנקש
 יג והמפות הבאות בצורהים [הוא] בן-הנקש הנקרא טבעת: וזאת
 פקדת קנביאל שר השבועה אשר הראה לקדושים כאשר הנה
 יד שוכן במרום בקבור ושמו ביקא: הוא אמר למיכאל להראותו את-
 השם הנעלם למען יוכל להזכירו בשבועה להחרידם מפני השם
 שהוא והשבועה אלה אשר הראו לבני-האדם את-כל-אשר הנה
 טו נעלם: ונה-לם השבועה הזאת כי כבירה ועצומה היא וישם את-
 טז השבועה הזאת בנד מיכאל: ואלה הם מסתרו בשבועה הזאת
 והוא אמיץ בשבועתו וקה נתלה הנקיע עד-לא נבכרא העולם
 יז ועד-עולם: והארץ נוסדה על-המים וממסתרי הקרים יבאו מים
 יח ימים למן-קריאת תבל ועד-עולם: ובשבועה ההיא נבכרא הים
 ואת-החול שם-לו גבול לעת-קצף ולא יעבר למן-קריאת תבל

ח-יא לשמות המלאכים יש להשוות ו' ז' - פנמואה. חשיבותו בשמו: מלאך המנים. - ובכח
 זה יבלעני אותי. בכח דעתי שקניתי מן הספרים שבכתב בלע המות גם אותי.
 יב לשון זה עושה רושם של הערה בדרך הומור. - טבעת. בכושית: תבצט. לשון זה -
 [הוא] בן-הנחש הנקרא טבעת - נראה כגליון ביאורי למכות הבאות בצהרים. שהכוונה
 להקשתו של אותו מין נחש. שאולי הוא נקרא טבעת על שם צורת התקפלותו (השוה.
 למשל. ישעי' כ"ז א' נחש בריח ונחש עקלתון). - משפט. בכושי: מנין. וכבר עשה Ca
 יג ממנין ענין. - כזביאל (=פסבאל בכושי). קודם נפילתו היה שמו בקא. כל' שלם ונאמן (ע'
 Guidi Vocabolario Amarico-Italiano) ולאחר
 קלקלתו הוסב שמו לגנאי. ואודיבירג (p. 49) ממשך לכאן שמו של קפציאל=קפציאל
 המלאך (שבס' חנוך לר' ישמעאל כ"ג. פרק א'). - נראה שענינו של כזביאל כך היה:
 מתחלה היה שוכן במרום בין הקדושים והיה ממונה על אותה השבועה (כעין השבעה)
 שבה סידר הבורא את העליונים והתחתונים, והראה אותה לקדושים שבמרום. ואח"כ
 נמלך וברמאותו נטל ממיכאל את השם המפורש ובצירוף של שניהם - השבועה והשם
 המפורש - עשה מה שעשה ולפיכך נהפך שמו לגנאי. -

ועד-עולם: ובשבוּעה הַיָּא הָקִוּ תְּהַמּוֹת וַיַּעֲמְדוּ וְלֹא יָנוּעוּ מִמְּקוֹמָם
 לְמַן־הָעוֹלָם וְעַד־הָעוֹלָם: וּבְשִׁבּוּעָה הַיָּא יִשְׁלִימוּ הַשְּׂמֵשׁ וְהַגֶּבֶר
 מִהֲלָכָם וְלֹא יִסּוּרוּ מִשְׁקַבְתָּם לְמַן־הָעוֹלָם וְעַד־הָעוֹלָם: וּבְשִׁבּוּעָה
 הַיָּא יִשְׁלִימוּ הַבּוֹכִיִּים אֶת־מִהְלָכָם וְקָרָא לָהֶם בְּשִׂמּוֹתֵיהֶם וְהֵם
 יַעֲנֶהוּ לְמַן־הָעוֹלָם וְעַד־הָעוֹלָם: וְכֵן רוּחוֹת הַמַּיִם וְהַגְּשִׁיבוֹת וְכָל־
 הַרוּחוֹת וְדַרְכֵיהֶם מִכָּל־אַגְדוֹת הַרוּחוֹת: וְכֵּה מְשַׁמְרִים קְלוֹת הַרְעַם
 וְאוֹר הַבְּרָק וּמְשַׁמְרִים כֵּה אוֹצְרוֹת הַבְּרָד וְאוֹצְרוֹת הַכֶּסֶף וְאוֹצְרוֹת
 הָאֵד וְאוֹצְרוֹת הַמָּטָר וְהַטָּל: כָּל־אַלֶּה נְאֻמִּינוּ וַיִּדְוּ לִפְנֵי אֲדוֹן
 הַרוּחוֹת וַיִּשְׁבַּחְהוּ בְּכָל־כֹּחָם וּבְכָל־לִבָּתָם בְּכָל־הַיּוֹדֵאָה זֶה הֵם יוֹדוּ
 וַיִּשְׁבַּחוּ וַיְרוּמְמוּ אֶת־שֵׁם אֲדוֹן הַרוּחוֹת לְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים: וַעֲלִיָּהֶם
 קִנְיַת כָּל־הַשְּׁבּוּעָה הַזֹּאת וְכֵּה הֵם מְשַׁמְרִים וְדַרְכֵיהֶם מְשַׁמְרִים
 וּמִהְלָכָם לֹא יִפְרָע: וְתִהְיֶה שְׂמֵחָה גְדוֹלָה לָהֶם וַיִּבְרְכוּ וַיִּשְׁבַּחוּ
 וַיְרוּמְמוּ כִּי שֵׁם בְּיָהוָה הוּא נִגְלָה אֲלֵיהֶם: וְהוּא יֵשֵׁב עַל־
 כֶּסֶף כְּבוֹדוֹ וְכָל־הַמְשַׁשֵּׁם נִתְּנָלוֹ לְבְּיָהוָה וְהוּא הַסִּיר אֶת־
 הַחוּמָאִים וַיַּחֲדִים מֵעַל פְּנֵי הָאָרֶץ וְאֲשֶׁר הִתְעוּ אֶת־הָעוֹלָם:
 בְּבָבֶלִים יִאָּסְרוּ וּבְאַסְסַת שְׁחִיתֹתָם יִהְיוּ כְּלוֹאִים וְכָל־מַעֲשֵׂיהֶם
 יִאָּבְדוּ מֵעַל־פְּנֵי הָאָרֶץ: וּמַעֲתָה לֹא יִהְיֶה עוֹד מְשַׁחַת כִּי בְּיָהוָה
 הוֹפִיעַ וַיֵּשֶׁב עַל־כֶּסֶף כְּבוֹדוֹ וְכָל־רָע יִמָּלֵךְ וַיַּעֲבֵר מִפְּנֵי וּמֵאִמֵּר
 בְּיָהוָה יָקוּם לִפְנֵי אֲדוֹן הַרוּחוֹת זֶה מִשְׁלֵחַ־נוֹךְ הַשְּׁלִישִׁי:

וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן כַּאֲשֶׁר הָיָה שְׁמוֹ נִשְׂאָ כָּל־יָמָיו מִנְּיוֹ עַד־בְּרַךְ
 הָאָדָם הַיָּהוּ וְעַד־אֲדוֹן הַרוּחוֹת מִתּוֹךְ יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ: וַיִּנְשֵׂא בְּרַבְרֵי
 רוּחַ לְמַעַלָּה וַיִּאָּסֶף שְׁמוֹ מִתּוֹכָם: וּמִן־הַיּוֹם הַהוּא לֹא־הִתְחַשְּׁבִיתִי
 עוֹד עִמָּהֶם וַיּוֹשִׁיבֵנִי בֵּין שְׁנֵי הַרוּחוֹת בֵּין הַצָּפוֹן וְהַמַּעֲרֵב אֲשֶׁר
 שָׁם לְקַחוּ הַמַּלְאָכִים אֶת־הַמַּקְבָּלִים לְמַדְּלֵי מְקוֹם־בְּחִירִים וְקַדוּשִׁים:
 וְשֵׁם רְאִיתִי אֶת־רֵאשׁוֹנֵי הָאֲבוֹת וְאֶת־הַצַּדִּיקִים שׁוֹכְנֵי הַמְּקוֹם הַיָּהוּ
 מִרְאִשִׁית:

יט
 כ
 כא
 כב
 כג
 כד
 כה
 כו
 כז
 כח
 כט
 ע
 ב
 ג
 ד
 עא

וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן כַּאֲשֶׁר נִעְלְמָה רוּחִי וּמֵעַל הַשְּׂמִימָה וְאָרָא אֶת־
 בְּנֵי הַמַּלְאָכִים הַקְּדוּשִׁים וְהֵם הוֹלְכִים עַל־לְבַבֹת־אֵשׁ מִלְּבוּשֵׂיהֶם

סט כז-כט. חתימת הפסל השלישי.

ע. הסתלקותו של חנוך.

עא. מראה חנוך לאחר הסתלקותו.

ב לקנים ועמיסיהם וסניהם מאירים כשילג: ונארא שני נהרות-אש ואור
ג האש מאיר כברקת ואפל על-שני לסני אדון הרוחות: ומיקאל
המלאך אחר מראשי המלאכים אחוני ביד ימיני ויקימני ויביאני
ד אל-כל-המקטרי וינאני כל-מקטרי הרמנים וינאני את-כל-מקטרי
ה הצדק: וינאני את-כל-מקטרי קצות השמים וכל-אוצרות הכוכבים
ה והמארות אשר משם יצאו לסני הקדושים: ויעלם את-רוחי בשמי
ו השמים ונארא שם קעין (בגנון) עשוי אבני אלגביש ובתוך האבנים
ז לשונות אש טיה: ורוחי נאמה את-האזור האור את בית-האש
ח שהוא ועל-ארבעת קצותיו נהרות מלאים אש טיה והם ארזים
ט לבית שהוא: ומסביב שרפים קרובים ואוסנים והם אשר לא יישנו
י ושמרו את-קסא כבודו: ונארא מלאכים לאין מספר אלפי אלפים ורבו
יא רבבות סובבים לבית שהוא ומיקאל ונגריאל ורפאל וסנואל והמלאכים
יב הקדושים אשר ממעל לשמים יוצאים וקאים בפית שהוא: ויצאו
יג מן-הבית שהוא ומיקאל ונגריאל רפאל וסנואל ומלאכים קדושים
יד לרב בלי מספר: ואתם ראש-הימים ראשו הנה לבן ונקו כצמר
טו ולבושו לא ותאר: ואפל על-שני וכל-בשרי נמם ורוחי נהקפה
טז ונאקרא בקול גדול ברוח-עז ונאברך ונאשבח ונארוםם: והברכות הן
יז אשר יצאו מפי היו לרצון לסני ראש-הימים: וראש-הימים בא עם-
יח מיקאל ונגריאל רפאל וסנואל אלפי אלפים מלאכים בלי מספר:
יט והוא נגש אלי וישאל לי לשלום בקלו ויאמר אלי אתה הוא בן
כ האדם אשר נולד לצדקה וצדקה סגנון עליה וצדקת ראש-הימים
כא לא מעזבה: ויאמר אלי הוא שואל לה לשלום בשם העולם
כב הבא בי משם יצא שלום למן-בריאת העולם וכן יהי לה לעולם
כג ולעולמי עולמים: וקלם ילכו בדרךיה ויהצדקה לא מעזבה לעולם
כד אתה יהיו משקנומיהם ואתה חלקם ולא ישרדו מאתה לעולם
כה ולעולמי עולמים: וכן יהנה ארד-ימים עם-בן-האדם ההוא ולצדיקים
כו יהי שלום ולצדיקים דרך ישרה בשם אדון הרוחות לעולמי
עולמים:

עא ב כברקת. בכושי: יכנת (=δαιμόνων), ולמדתי שברקת=יקינתון מכלל דבריהם
יד שבשמיר סוף ליח: לוי דייקינתון... על ברקת היה כתוב לוי. - והוא. כלו מלאכי
טו מנהיגי. - ויאמר. המלאך-המנהיג. -

עב

ספר מִהַלֵּךְ מֵאֲרוֹת הַשָּׁמַיִם בְּלִאֲחֻז וְאֲחֻז לְמִשְׁחֹמֹתֵיהֶם
 לְמִשְׁחֹמֹתֵיהֶם וְלִנְמוֹנֵיהֶם לְשִׁמּוֹתֵיהֶם וְלִמְקוֹמוֹת מוֹלְדֹתָם וְלִחְדָשֵׁיהֶם
 אֲשֶׁר הִרְאֵנִי אוֹרִיָּאֵל הַמִּלְאָךְ הַקְּדוֹשׁ אֲשֶׁר אֲתִי וְהוּא מְנַהֵלָם וְהוּא
 הִרְאֵנִי אֶת-כָּל-מִבְּתֵיבֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁהֵם לְכָל-שָׁנוֹת תָּכֵל וְעַד-הָעוֹלָם
 עַד-תִּשְׁלַם הַבְּרִיאָה הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר תַּעֲמַד לְנַצַּח: וְזֶה חֻקְהֵם מֵאֲרוֹת
 הִרְאֵשׁוֹן מֵאוֹר הַשָּׁמַשׁ מוֹצֵאוֹ בְּשַׁעֲרֵי מוֹרַח הַשָּׁמַיִם וּמְבוֹאוֹ בְּשַׁעֲרֵי
 מַעְרָב הַשָּׁמַיִם: וְאֵרָא שְׁשֵׁה שַׁעֲרִים אֲשֶׁר בָּהֶם יֵצֵא הַשָּׁמַשׁ וְשֵׁשֶׁה
 שַׁעֲרִים אֲשֶׁר בָּהֶם יֵעָרִיב הַשָּׁמַשׁ וְהַיָּרֵחַ יוֹרֵחַ וְיַעֲרִיב בְּשַׁעֲרִים
 הָאֵלֶּה וּמְנַהֲלֵי הַכּוֹכָבִים עִם-אֲשֶׁר יִנְהַלּוּ אוֹתָם שְׁשֵׁה בְּמוֹרַח וְשֵׁשֶׁה
 בְּמַעְרָב וְכָלֵם הוֹלְכִים זֶה אַחֲרֵי-זֶה בְּמִשְׁמַר וְיֵשֶׁר וְגַם-חֲלוֹנוֹת רַבִּים
 מִיָּמִין הַשַּׁעֲרִים הָאֵלֶּה וּמִשְׁמֵאלָם: וְרֵאשׁוֹנָה יֵצֵא הַמָּאוֹר הַגָּדוֹל
 וְשֵׁמוֹ שָׁמַשׁ וְסַבִּיבָתוֹ כְּסַבִּיבַת הַשָּׁמַיִם כְּלוֹ מְלֵא אֵשׁ מֵאִירָה וּבַעֲרַת:
 וְהַמְּרַבֵּת אֲשֶׁר יַעֲלֶה עָלֶיהָ יִגְהִיג הַרוּחַ וְהַשָּׁמַשׁ יֵעָרִיב מִן-הַשָּׁמַיִם
 וְשָׁב דְרָךְ צָפוֹן לְבֹא אֶל-הַמּוֹרַח וְנִהַל עַד בּוֹאוֹ אֶל הַשַּׁעַר הַהוּא
 וְיִרְחַח עַל-סֵנִי הַשָּׁמַיִם: כֵּן יֵצֵא בַחֲדָשׁ הִרְאֵשׁוֹן בְּשַׁעַר הַגָּדוֹל וְהוּא
 הַרְבִּיעִי מִשְׁשֵׁת הַשַּׁעֲרִים בְּמוֹרַח: וּבְשַׁעַר הַרְבִּיעִי אֲשֶׁר מִשְׁמַם יֵצֵא
 הַשָּׁמַשׁ בַּחֲדָשׁ הִרְאֵשׁוֹן שְׁנַיִם עָשָׂר חֲלוֹנוֹת פְּתוּיִחִים לְרִוְחָה שְׁמָהֶם
 מֵצֵא אֵשׁ בְּשָׁהֶם נִסְתָּחִים בְּעַתָּם: כְּשֶׁהַשָּׁמַשׁ זָרַח בְּשָׁמַיִם יְבֹא
 דְרָךְ הַשַּׁעַר הַרְבִּיעִי שְׁלֹשִׁים בְּקָר וְיִרְדַּ וְיֵשֶׁר בְּשַׁעַר הַרְבִּיעִי
 בְּמַעְרָב הַשָּׁמַיִם: וּבַעֲתָה הַיּוֹם יִלְךְ הַיּוֹם וְאֲרָךְ וְהַלְוִילָה יִלְךְ וְקִצֵּר
 עַד-הַבֶּקֶר הַשְּׁלֹשִׁים: בַּיּוֹם הַהוּא יֵאָרֵךְ הַיּוֹם מִן-הַלְוִילָה בְּתִשְׁעֵית
 וְהַיּוֹם יִיָּע לְנִכּוֹן לַעֲשָׂרָה מִלְּקוּיָה וְהַלְוִילָה לְנִכּוֹן לְשִׁמּוֹנָה מִלְּקוּיָה:
 וְיֵצֵא הַשָּׁמַשׁ מִן-הַשַּׁעַר הַרְבִּיעִי וְהַעֲרִיב בְּרַבִּיעִי וְשָׁב אֶל-שַׁעַר
 הַמּוֹרַח הַחֲמִישִׁי שְׁלֹשִׁים בְּקָר וְיֵצֵא מִמֶּנּוּ וְהַעֲרִיב בְּשַׁעַר הַחֲמִישִׁי:
 וְאִזּוּ יֵאָרֵךְ הַיּוֹם בְּשֵׁנֵי מִלְּקוּיָה וְהַיּוֹם לְאַחַד עָשָׂר מִלְּקוּיָה וְהַלְוִילָה
 יִקְצֵר וְהַיּוֹם לְשִׁבְעָה מִלְּקוּיָה: וְשָׁב אֶל-הַמּוֹרַח וְיָבֹא אֶל-הַשַּׁעַר הַשְּׁשִׁי
 וְיֵצֵא וְהַעֲרִיב בְּשַׁעַר הַשְּׁשִׁי שְׁלֹשִׁים בְּקָר וְאֲחֻז עַל-פִּי הָאוֹת שְׁלוֹ:
 בַּיּוֹם הַהוּא יֵאָרֵךְ הַיּוֹם מִן-הַלְוִילָה וְהַיּוֹם יִהְיֶה פִּי-שְׁנַיִם מִן-הַלְוִילָה
 וְהַיּוֹם יִהְיֶה לְשָׁנַיִם עָשָׂר מִלְּקוּיָה יִקְצֵר וְהַיּוֹם לְשֵׁשֶׁה מִלְּקוּיָה:

ב
ג
ד
ה
ו
ז
ח
ט
י
יא
יב
יג
יד

חלק ג': ספר מהלך מאורות השמים (עב-סב).

עב. פתיחה כללית ועל השמש.

טו והשמש יעלה לקצר את-היום ולהאריך את-הלילה ושב השמש
 למזרח וקא אל-השער הששי וזרח משם והעריב שלשים בקר:
 טז וכעבר שלשים בקר יחסר היום חלק אחד לזבון והנה לאחד
 יז עשר חלקים והלילה לשבעה: ויצא השמש מן-השער הששי
 במערב והלך למזרח וזרח בשער החמישי לשלשים בקר והעריב
 יח במערב שנית בשער המערב החמישי: ביום ההוא יחסר היום
 שני חלקים והנה היום לעשרה חלקים והלילה לשמונה חלקים:
 יט ויצא השמש מן-השער החמישי והעריב בשער החמישי במערב וזרח
 בשער הרביעי לשלשים בקר ואחד לסי האות שלו והעריב במערב:
 כ ביום ההוא ישנה היום ללילה והנה לנו והלילה יתנה לתשעה
 כא חלקים והיום לתשעה חלקים: ויצא השמש מן-השער ההוא והעריב
 במערב ושב למזרח ויצא שלשים בקר בשער השלישי והעריב
 כב במערב בשער השלישי: וביום ההוא יאריך הלילה מן-היום ולילה
 יאריך מלילה ויום יקצר מיום עד-הבקר השלשים והלילה יתנה לזבון
 כג לעשרה חלקים והיום לשמונה חלקים: ויצא השמש מן-השער
 השלישי והעריב בשער השלישי במערב ושב אל-המזרח ושלשים
 בקר יצא בשער השני במזרח וקמזכין יעריב בשער השני במערב
 כד השמים: וביום ההוא יתנה הלילה לאחד עשר חלקים והיום
 כה לשבעה חלקים: ויצא השמש ביום ההוא מן-השער השני והעריב
 במערב בשער השני ושב אל-המזרח אל-השער הראשון לשלשים
 כו בקר ואחד והעריב בשער הראשון במערב השמים: וביום ההוא
 יאריך הלילה והנה פי-שנים מן-היום והלילה יתנה לזבון לשנים
 כז עשר חלקים והיום לששה: וקנה ישלים השמש את-מחלקותיו
 ושב והקיף את-מחלקותיו וקא בשער ההוא שלשים בקר והעריב
 כח גם-כן במערב ממולו: ובלילה ההוא ימעט הלילה בארבו בתשיעית
 והוא חלק אחד והנה הלילה לאחד עשר חלקים והיום לשבעה
 כט חלקים: ושב השמש וקא בשער השני במזרח ושב במחלקותיו
 ל הנה שלשים בקר בזרחו ובהעריבו: וביום ההוא ימעט הלילה
 לא בארבו והנה הלילה לעשרה חלקים והיום לשמונה: ויצא השמש
 ביום ההוא מן-השער ההוא והעריב במערב ושב למזרח וזרח
 בשער השלישי לשלשים בקר ואחד והעריב במערב השמים:

ביום ההוא יתמעט הלילה והנה לתשעה חלקים ותשעה חלקים והיום לתשעה חלקים וישנה הלילה ליום והשנה היא בנימיה לנכון שלש מאות ושלשים וארבעה: וארך היום והלילה וקצר היום והלילה נבדלים הם בתקופת השמש: ועל-כן יאריך מהלכו מיום ליום ויקצר מהלכו מלילה ללילה: וזה חקר השמש ומהלכו ותשובתו בשובו לשמים פעם ונצא המאור הגדול שהוא שנקרא שמש לעולמי עולמים: ואשר נצא הוא המאור הגדול וכן יקרא לתופעתו כאשר צוה אדני: כצאתו בן זבא ולא יתמעט ולא ינוח כי אם-ירוח יומם ולילה ואורו שבקטנים מאור היום ובגדל ישו שניהם:

ואחרי החק הזה ראיתי חק אחר למאור הקטן ושמו ירח: ותיקופתו בתקופת השמים ומרפבתו אשר ירכב עליה תנשא על-ידי הרוח ואור נתן-לו במדה: ובכל-חדש ישנה צאתו ובאו וימיו כימי השמש וכשימלא אורו יהנה לחלק השביעי מאור השמש: וכן ירח וראשונה נצא במנחה בבקר השלשים וביום ההוא נראה והוא לקם ראש החדש ביום השלשים יחד עם השמש בשער אשר בו נצא השמש: ונציו האחד יתרחק בחלק שביעי וכל-עגולו ריק בלי אור מלבד חלקו השביעי החלק הארבעה אשר מאורו: ובעת-קבלו חלק שביעי מחצי אורו יהנה אורו לחלק שביעי אחד וחצי: והעריב עם השמש ובנחה השמש ירח היום אתו וקבל החצי מחלק-אורו ובלילה ההוא בתחלת בקרו בתחלת יום היום יעריב היום עם השמש והחשיך בלילה ההוא בשבעה ושבעה חלקים וחצי החלק מהם: ונרח ביום ההוא בחלק שביעי לנכון ונצא ונטה מנחת השמש וביתר ימיו יאיר בששה ושבעה חלקים:

וארא מהלך אחר וחקלו ואיר לפי החק ההוא יעשה מהלך חדש: ואוריאל המלאך הקדוש והוא מנהיג לקבלם הראני את כל-אלה ואת-מושבותיהם ואת-מושבותיהם כאשר הראני ואת-חשיהם כמו שהם ומראה אוריהם עד-עבר חשיה

עג. הירח ותקופותיו.
ראש המסוק בכושי: וחצי-מרחקו שבעה חלקים אחד. —
עד. שנת הירח.

ג עָשָׂר יוֹם: בַּשְּׁבִיעִיּוֹת שְׁבִיעִיּוֹת יְחִידוֹת וְשָׁלִים אֶת-כָּל-אוֹרוֹ בַּמִּזְבֵּחַ
ד וּבַשְּׁבִיעָה שְׂבַע מִלְּקִיּוֹם יְחִידִים וְשָׁלִים אֶת-כָּל-הַשְּׂבִיעִי בַּמִּזְבֵּחַ:
ה וּבַחֲדָשִׁים מִזְעָרִים וְשִׁנָּה אֶת-הַעֲרֻכְתּוֹ וּבַחֲדָשִׁים מִזְעָרִים יִלְךְ
ו בַּמִּהְלָכוֹ אַחֵר לְאַחֵר: בַּשְּׁנֵי חֲדָשִׁים יַעֲרִיב הַזֶּרֶחַ עִם-הַשֶּׁמֶשׁ בַּשְּׁנֵי
ז הַשְּׁעָרִים הַתְּיֻכּוֹנִים הֵהֵם בַּשֶּׁעַר הַשְּׁלִישִׁי וְהַרְבִּיעִי: וַיֵּצֵא לַשְּׂבִיעָה
ח יָמִים וַיִּסַּב דְּרֹךְ הַשֶּׁעַר אֲשֶׁר שָׁם יֵצֵא הַשֶּׁמֶשׁ וְהַשָּׁלִים אֶת-
ט כָּל-אוֹרוֹ וְנָטָה מִן-הַשֶּׁמֶשׁ וּבַשְּׂמוֹנָה יָמִים יָבֵא בַשֶּׁעַר הַשְּׁשִׁי אֲשֶׁר
י מִמֶּנּוּ יֵצֵא הַשֶּׁמֶשׁ: וּבַצֵּאת הַשֶּׁמֶשׁ מִן-הַשֶּׁעַר הַרְבִּיעִי יֵצֵא לַשְּׂבִיעָה
יא יָמִים עַד-אֲשֶׁר יֵצֵא מִן-הַחֲמִישִׁי וְשָׁב עוֹד הַפֶּעַם בַּשְּׂבִיעָה יָמִים
יב בַּשֶּׁעַר הַרְבִּיעִי וְהַשָּׁלִים אֶת-כָּל-אוֹרוֹ וְנָטָה וַיָּבֵא בַשֶּׁעַר הַרְאִשׁוֹן
יג בַּשְּׂמוֹנָה יָמִים: וְשָׁב עוֹד הַפֶּעַם בַּשְּׂבִיעָה יָמִים בַּשֶּׁעַר הַרְבִּיעִי אֲשֶׁר
יד מִמֶּנּוּ יֵצֵא הַשֶּׁמֶשׁ: כֵּן רָאִיתִי אֶת-מוֹשְׁבֹתֵיהֶם בְּזֶרֶחַ הַזֶּרְחִים
טו וּבְהַעֲרִיב הַשֶּׁמֶשׁ בַּיָּמִים הֵהֵם: וּבְהַתְחַבֵּר חֲמֵשׁ שָׁנִים יֵגִיעַ לַשֶּׁמֶשׁ
טז שְׁלֹשִׁים יוֹם וְכָל-הַיָּמִים הַנוֹקְסִים לוֹ בְּאַחַת מִחֲמֵשׁ הַשָּׁנִים הַזֶּה
יז כְּשֶׁתִּמְלֶאנָה תְּהִינָה שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשָׁשִׁים וְאַרְבָּעָה יָמִים: וְעַד
יח הַשֶּׁמֶשׁ וְהַכּוֹכָבִים יֵגִיעַ לַשָּׁשָׁה יָמִים בְּחֲמֵשׁ שָׁנִים שֵׁשֶׁת הַיָּמִים
יט יֵגִיעוּ לַשְּׁלֹשִׁים יוֹם וְחֲסָרוּ הַשֶּׁמֶשׁ וְהַכּוֹכָבִים חֲדָשׁ שְׁלֹשִׁים יוֹם:
כ וְהַשֶּׁמֶשׁ וְהַכּוֹכָבִים יוֹצִיאוּ אֶת-כָּל-הַשָּׁנִים לְקָבוֹן וְלֹא יַעֲדִיפוּ אוֹ
כא יַחֲסִירוּ אֶת-מוֹשְׁבוֹתָם יוֹם אַחֵר עַד-עוֹלָם וְשָׁלְמוּ אֶת הַשָּׁנִים בְּצַדִּיק
כב קָבוֹן בְּשֹׁלֵשׁ מֵאוֹת וְשָׁשִׁים וְאַרְבָּעָה יָמִים: בְּשֹׁלֵשׁ שָׁנִים יִהְיוּ אֵלֶּף
כג וְחֲשָׁעִים וּשְׁנַיִם יָמִים וּבְחֲמֵשׁ שָׁנִים אֵלֶּף וּשְׂמוֹנֶה מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים
כד יוֹם אִם-כֵּן בַּשְּׂמוֹנָה שָׁנִים יִהְיוּ אֶלְפִים וְחֲשָׁעִים מֵאוֹת וּשְׁנַיִם עֶשְׂרִים
כה יוֹם: לְזֶרֶחַ בְּלִבָּד יֵגִיעוּ יָמֵינוּ אֵלֶּף וְשָׁשִׁים וְשָׁנִים בְּשֹׁלֵשׁ שָׁנִים
כו וּבְחֲמֵשׁ שָׁנִים יַחֲסֵר חֲמֵשִׁים יוֹם כִּי בָצֵאתוֹ מוֹסִיפִים לְמִסְפַּר אֵלֶּף
כז וּשְׂבַע מֵאוֹת וְשָׁבְעִים אֵלֶּף וְשָׁשִׁים וּשְׁנַיִם יָמִים: וּבְחֲמֵשׁ שָׁנִים
כח יִהְיוּ אֵלֶּף וּשְׂבַע מֵאוֹת וְשָׁבְעִים יוֹם וּבַשְּׂמוֹנָה שָׁנִים יִהְיוּ לְזֶרֶחַ
כט אֶלְפִים שְׂמוֹנֶה מֵאוֹת וְשָׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם יָמִים: כִּי בַשְּׂמוֹנָה שָׁנִים
ל אַחֵר שְׂמוֹנִים יוֹם כָּל-הַיָּמִים אֲשֶׁר יַחֲסֵר בַּשְּׂמוֹנָה שָׁנִים שְׂמוֹנִים
לא יוֹם: וְהַשָּׁנָה תִּשְׁלַם לְקָבוֹן לְפִי מוֹשְׁבוֹת הָעוֹלָם וּמוֹשֵׁב הַשֶּׁמֶשׁ
לב הַזֶּרֶחַ מִן-הַשְּׁעָרִים אֲשֶׁר בָּהֶם יִנְרַח וַיַּעֲרִיב שְׁלֹשִׁים יוֹם:
לג וּמִגְדְּלֵי שָׂרֵי הָאֱלֹסִים אֲשֶׁר עַל-כָּל-הַבְּרִיאָה וְעַל-כָּל-הַכּוֹכָבִים

עם-ארבעת הניקסאים לא-ישרדו ממקומם לסיח-שבון השנה והם
 ישמשו לארבעת הנמים אשר לא-נחשבו בחשבון השנה: ובהם
 יקעו האנשים כי המאורות ההם ישמשו באמונה למושבות העולם
 אחר בשער הראשון ואחר בשער השמים השלישי אחר בשער
 הרביעי ואחר בשער הששי וסדר העולם נשלם בשלש מאות
 וששים וארבעה מושבות העולם: כי האותות והזמנים והשנים והנמים
 הראני אוריאל המלאך אשר אדון הכבוד שמהו לעולם על-כל
 מאורות השמים בשמים ובתבל למשל על-פני השמים ולהראות
 על-הארץ ולהיות מנהיגי היום והלילה והם השמש והירח והכוכבים
 וכל-הבריות הפוכבות בכל-מרקבות השמים: כמורכן הראני אוריאל
 שנים עשר שיערים פתוחים לרוחה מסביב למרקבת השמש בשמים
 אשר מתוכם תצאנה קרני השמש ומהם יצא חם על-פני הארץ
 כשיסתחו בעמיהם המזמנות: ובעד הרוחות ונשיבת הפל כשיסתחו
 לרוחה בשמים בקצות: כאשר יסתחו שנים עשר השערים בשמים
 בקצות הארץ אשר מהם יצא השמש הירח והכוכבים וכל-מעשי
 השמים במזרח ובמערב: ותלויות רבים פתוחים משמאלם ומימנם
 ותלון אחר בעתו מוציא חם בשערים ההם אשר מהם יצאו
 הכוכבים כאשר סקר עליהם ואשר שמה יעריבו במספרם: וארא
 מרקבות בשמים רצות בתבל ממעל לשערים אשר בהם יסבו
 הכוכבים אשר לא יעריבו: ואחר יגדל מקלם והוא יסובב
 בתבל כלה:

ובקצות הארץ ראיתי שנים עשר שיערים פתוחים אל-כל-
 הרוחות אשר מהם תצאנה הרוחות ונשבו על-הארץ: שלשה מהם
 פתוחים אל-פני השמים ושלשה במערב ושלשה אל-זמין השמים
 ושלשה אל-השמאל: ושלשת הראשונים הם ממזרח ושלשה מצפון
 ושלשה אחריו אלה משמאל לדרום ושלשה במערב: בארבעה
 אלה תצאנה רוחות ברקה ושלום ומשמונה ההם תצאנה רוחות
 מחבלות כשהן משתלחות והביאו שחיתה לכל-הארץ ולמים אשר
 עליה: והרום הראשונה מן-השערים ההם הנקראת מזרחית תצא דרך

עו. על ארבעת הימים שמחץ לחשבון ועל הכוכבים ועל השמש.

עו. על שתיים עשרה הרוחות ושעריהן.

ו השער הראשון אשר במנחה בנמוחה דרומה מקנה נצא שקמון
 בצרת חרב ושחיתה: ומן השער השני בתוך נצא במדה ומקמו
 נצא קטר וקרה ושלום ושל ובשער השלישי אשר לצד צפון נצא
 ח וּבְצֶרֶת: ואמרי אלה תצאנה הרוחות הדרומיות בשלשה שערים
 ח בשער הראשון מהם הנוטה למנחה נצא רוח חמה: ובשער
 ט התיכון קרוב אליו נצאו מתוכו רוחות טובים ושל ומטר ושלום
 ט ומימי: ובשער השלישי אשר מצד מערב נצא מתוכו של ומטר
 י וארבה ושקמון: ואמרי אלה רוחות מצד צפון מן השער השביעי
 יא מצד מנחה נצא מתוכו של ומטר וארבה ושקמון: ומן השער
 התיכון אשר נצאו תיים קטר של ושלום ובשער השלישי מצד
 יב מערב נצאו מתוכו ענן וקפור ושלג ושל וארבה: ואמרי
 אלה ארבע הרוחות אשר מצד מערב בשער הראשון אשר לצד
 יג צפון נצאו מתוכו של וקפור וקר ושלג וקרח: ומן השער התיכון
 נצא של ומטר ושלום וקרבה ובשער האחרון אשר מצד דרום
 יד נצא מתוכו בצרת ושקמון וחרב ושחיתה: וקנה ותמו שנים אשר
 השערים לארבע רוחות השמים וכל-הקיהם וכל-שגסם וכל-שלוםם
 הראיתיה מתושלח בני:

עז הרום הראשונה קדם קרא לה כי קדמונית היא ובהשגה
 קרא לה דרום כי לרב גרד שם וקרום המכרך לעולם גרד שם:
 ב והרום ממערב מערב שמה כי שם כל-מארות השמים מתמעטים
 ג ויורדים: והרום הרביעית ושמה צפון נחלקה לשלשה חלקים
 ד מהם הראשון הוא למשכן האנשים והשני במימימים ותהמות
 ויערות וקירות וחשך וענן והחלק השלישי בגן הצדק: ראיתי
 ה שבקה הרים גבוהים והם גבוהים מכל-ההרים אשר על-הארץ
 ומהם קפור נצא וימים מוצרים ושנים יחלפו: ראיתי שבקה
 וקרות על-הארץ גדולים מכל-הקרות מהם אחד נצא מן-המערב
 ו השפך מימיו אל-הים הגדול: ושנים מהם מצפון עד-הים וכו'

עז. ארבע רוחות העולם - שכעת ההרים - שכעת הנהרות - שכעת האיים.

עז ב דרום... הוא דורש דרום=נדרד דם (=העליון). - מערב... הוא דורש מערב לשון
 פחיתה וירידה (=נתג כבושית=demptus, exemptus. - כך במילונו הכושי של דילמן). -
 ג-א צפון. דרש כך משום שכמה ענינים צפונים שם. - הים הגדול. ים התיכון (ע'
 במד' ליד ו-י). -

וְשָׁבוּ מִימֵיהֶם אֲלֵי-סוּף בְּמוֹרָחַ: וְאֶרְבַּעַת הַנּוֹתָרִים יָבֹאוּ בַצֶּדֶד-
 צָפוֹן עַד-יָמִים [מֵהֶם שְׁנַיִם] אֲלֵי-סוּף וְשְׁנַיִם אֲלֵי-הַיָּם הַגָּדוֹל וְהֵם
 ח מִשְׁתַּפְּקִים שָׁמָּה (וַיֵּשׁ אֲמָרִים אֶל-הַמֶּלֶךְ): שִׁבְעָה אַיִם גְּדוֹלִים
 רָאִיתִי בַיָּם וּבָאָרֶץ שְׁנַיִם בָּאָרֶץ וּמִשָּׁה בַיָּם הַגָּדוֹל:
 עח ב וְאֵלֶּה שְׁמוֹת הַשָּׁמַשׁ הַרְאִישׁוֹן אֹרֶחְרָם וְהַשְּׁנִי חַמָּה: וְלִגְרַם
 אֶרְבָּעָה שְׁמוֹת הַשֶּׁם הַרְאִישׁוֹן אִישׁוֹנִיָּה הַשְּׁנִי לִבְנָה הַשְּׁלִישִׁי קָדַר
 ג כְּסָה וְהַרְבִּיעִי יָרַח: אֵלֶּה הֵם שְׁנֵי הַמְּאֹרֹת הַגְּדוֹלִים עֲגוּלָם קַעְגוּל
 ד הַשָּׁמַיִם וְשְׁנֵיהֶם גְּדָל עֲגוּלֵיהֶם שְׁנֵיהֶם: קַעְגוּל הַשָּׁמַשׁ שִׁבְעָה חֲלָקֵי
 אֹרֶךְ הַנוֹסְפִים לוֹ עַל-הַיָּרֵחַ וּבַמֶּלֶךְ קָצְבוּ-לוֹ עַד-אֲשֶׁר יִתֵּם הַחֶלֶק
 ה הַשְּׁבִיעִי שֶׁלְשָׁמֶשׁ: [וְהֵם] מַעְרִיבִים וְבָאִים בְּשַׁעְרֵי הַמַּעְרָב וְסָבוּ
 ו בָּצִפוֹן וַיָּבֹאוּ בְּשַׁעְרֵי הַמּוֹרָחַ עַל-פְּנֵי-הַשָּׁמַיִם: וְכַעֲלוֹת הַיָּרֵחַ יִרְאֶה
 חֲצִי הַשְּׁבִיעִית בְּשָׁמַיִם וְאֹרֹךְ יִתְמַלֵּא בַיּוֹם הַאֶרְבָּעָה עָשָׂר יְמֵלֵא
 ז אֹרֹךְ: וְשִׁלְשָׁה סִרְתַּמְשָׁה אֹרֶךְ נִקְצְבוּ-לוֹ עַד יוֹם הַחֲמִשָּׁה-עָשָׂר
 בְּשִׁיתְמַלֵּא אֹרֹךְ לְפִי אוֹת הַשְּׁנֵי וְהָיָה לְשִׁלְשָׁה סִרְתַּמְשָׁה וְהָיָה
 ח הַיָּרֵחַ לְחֲצִי-שְׁבִיעִית הַחֶלֶק: וּבְהִתְמַעְמֵוֹ יִקָּטֵן בַּיּוֹם הַרְאִישׁוֹן לְאֶרְבָּעָה
 עָשָׂר חֲלָקֵי אֹרֹךְ בְּשְׁנֵי יִתְמַעַט לְשִׁלְשָׁה עָשָׂר חֲלָקֵי אֹרֶךְ בְּשִׁלְשִׁי
 יִתְמַעַט לְשְׁנַיִם עָשָׂר בְּרְבִיעִי לְאַחַד עָשָׂר חֶלֶק בְּחַמִּישִׁי יִתְמַעַט
 לְעֶשְׂרֵה חֲלָקִים בְּשִׁשִּׁי יִתְמַעַט לְתֵשְׁעָה חֲלָקִים בְּשִׁבְעִי יִתְמַעַט
 לְשְׁמוֹנֶה חֲלָקִים בְּשִׁמִּינִי יִתְמַעַט לְשִׁבְעָה בְּתֵשִׁיעִי יִתְמַעַט לְשָׁשָׁה
 בְּעֶשְׂרִי יִתְמַעַט לְחַמְשָׁה בְּאַחַד עָשָׂר יִתְמַעַט לְאֶרְבָּעָה בְּשְׁנַיִם עָשָׂר
 יִתְמַעַט לְשִׁלְשָׁה בְּשִׁלְשָׁה עָשָׂר יִתְמַעַט לְשְׁנַיִם בְּאֶרְבָּעָה עָשָׂר
 יִתְמַעַט לְחֲצִי-שְׁבִיעִית וְכֹל-חֲלָקֵי אֹרֹךְ בַּיּוֹם הַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יִתְמַעַט
 ט כֹּל-הַנּוֹתָר: וְלְחֲדָשִׁים אֲחָדִים יִהְיוּ עָשָׂרִים וְתֵשְׁעָה יָמִים לְחֲדָשׁ
 י וַיֵּשׁ מֵהֶם לְשְׁמוֹנֶה וְעָשָׂרִים יוֹם: וְחֶק שְׁנֵי הַרְאֵה-לִי אֹרִיאֵל מְתִי
 יא יִקְצָב אֹרֶךְ לַיָּרֵחַ וְנִתְּן-לוֹ מֵאֵת הַשָּׁמֶשׁ: כֹּל-הַעֵת אֲשֶׁר יִתְקַדֵּם
 הַיָּרֵחַ בְּאֹרֹךְ יִנָּק אֵלָיו לְפָנֵי הַשָּׁמֶשׁ עַד-אֶרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם אֹרֹךְ
 יב יִתְמַלֵּא וּבְקִשְׁהוּא מֵאִיר כֵּלֹ אֹרֹךְ נִשְׁלַם בְּשָׁמַיִם: וּבַיּוֹם הַרְאִישׁוֹן

עח. השמש והירח - גידול הירח והתמעטותו.

ואלה שמות. בנוסח הכושי נשתבשו שמות השמש והירח מרוב העתקת. -
 אור-חרס. בכושי ארְיִס. - חמה. בכושי חֶמֶס (חית בתיו נשתבשה והיא בסמך). -
 אישׁוֹנִיָּה. בכושי אֶסְנִי. - לבנה. בכושי אַבְלִי. - בן-כסה. בכושי בְּנִס. - ירח.
 בכושי אַרְא. -

עח

ג

יג יקרא מולד כי ביום ההוא יעלה עליו האור: והנה היום מלא
 בעצם היום שהשמש ירד במערב ומן המזרח הוא עולה בלילה
 וכל הלילה יאיר היום עד-ליום השמש ממולו והיום נראה מול
 יד השמש: במקום אשר משם יצא אור היום שמה ישוב להעלם
 עד-העלם כל-האור וימי היום יחלפו והנה עגול ריק בלי אור:
 טו ושלשה חדשים של שלשים יום יעשה ובעתו בשיבת-מעט יעשה
 שלשה חדשים של עשרים ותשעה ימים החדש ואז יעשה
 סו התמעטותו במועדו הראשון ובשער הראשון למאה ושבעה ושבעים
 יום: ובעת צאתו יראה שלשה חדשים לשלשים יום החדש
 יז ולשלשה חדשים יראה תשעה ועשרים החדש: בלילה יראה
 בעין אדם עשרים יום בכל-פעם וביום יראה בעין הרקיע כי אין
 בו כל-דבר מלבד אורו:

עט ועתה בני הראיתיהו הכל ותקל-בוכבי השמים נשלם:
 ב ויראני את כל-חקי אלה לכל-יום ולכל-מועד ממשל ולכל-שנה
 ג ולצאתה ולמשקטה בכל-חדש ובכל-שבוע: והתמעטות היום אשר
 ד תהנה בששת השערים כי בששת השערים האלה ישלם אורו ויזה
 תהנה תחלת התמעטותו: [וההתמעטות] אשר תהנה בשער הראשון
 ה בעתה עד-אשר ישלמו מאה ושבעה ושבעים יום לסי חשבון
 השבעות עשרים ותמשה [שבעות] ושני ימים: הוא יתמעט מן
 ו השמש וממערבת הכוכבים תמשה ימים בזמן אחר בדיוק ובעת
 שיהקום הנה אשר ראית יגמר: זה מראה כל-מאור ופרשתו
 אשר הראני אוריאל המלאך הראש שהוא מנהיגם:

ס ובנימים קהם ענה אוריאל המלאך ויאמר אלי חנוך הנה
 הראיתיהו הכל ואגל-לך הכל למען תראה את-השמש ואת-
 היום ואת-מנהיגי כוכבי השמים וכל-המסוכבים אותם מעשיהם
 ב ועמיהם ומצאיהם: וכימי החושאים תקצרנה השנים וזרעם
 באדמותיהם ובשדותיהם יאחר וכל-דבר על-הארץ ושנה ולא
 ג יראה בעתו ונחשם יכלא והשמים יעצרו: ופרי האדמה בימים
 ד קהם אפיל והנה ולא יגדל בזמנו ופרי העץ בעתו יכלא: והיום

עט. חזרה על חקים אחרים.

פ. החוטאים גורמים במעשיהם לשינויים בחקי הטבע.

ה וְשָׁנָה אֶת-חֲקוֹ וְלֹא יִרְאֶה בָּעֵתוֹ: וּבַיָּמִים הֵהֵם יִרְאֶה [וְהַשְּׁמַשׁ]
 ו בְּשָׁמַיִם וּמִהַלֵּךְ יִהְיֶה [וְקַעֲרֻב] בַּקְּצוֹת הַמְּרַבֵּה הַגְּדוֹלָה בְּמַעֲרָב
 ז וְהַרְבֵּה לְהֵאִיר מִמְּשַׁשׁ הַמְּאֹר: וְרַבִּים מִרְאֵשֵׁי הַבּוֹכָבִים יַעֲבְרוּ
 ח חֲקָם וְשָׁנוּי אֶרְחוּסֵיהֶם וּמַעֲשֵׂיהֶם יִרְאוּ בְּמוֹעֲדֵיהֶם הַסְּקוּרִים עֲלֵיהֶם:
 וְכִלְ-מַעֲרֶקֶת הַבּוֹכָבִים תִּסְמַר מִן-הַחוּמָאִים וּמִחֻשְׁבֹּת [וְהַיּוֹשְׁבִים] עַל-
 הָאָרֶץ תִּתְעַה בָּהֶם וְסָרוּ מִקְל־דְּרָכֵיהֶם תּוֹעִים יִהְיוּ וְלֹא-לֵהִיִּם יִחְשְׁבוּם:
 וְרַבְתָּה הַרְעָה עֲלֵיהֶם מִשְׁשָׁם יָבֹא עֲלֵיהֶם לֹא-בַד הַכֹּל:

פא וַיֹּאמֶר אֵלַי חֲנוּךְ הַתְּבוּנָה בְּלַחֹת הַשְּׁמַיִם וּקְרֵאתָ הַכְּתוּב
 ב עֲלֵיהֶם וַיַּדְעַתְּ אֶת-הַכֹּל אֶחָד לְאֶחָד: וְאַתְּבוּנָה בְּלַחֹת הַשְּׁמַיִם
 ג וְאֶקְרָא אֶת-כָּל-הַכְּתוּב וְאָבִין הַכֹּל וְאֶקְרָא סֵפֶר כָּל-מַעֲשֵׂי הָאָדָם
 ד וְכִלְ-יְלִידֵי כֶּשֶׁר אֲשֶׁר יִהְיוּ עַל-הָאָרֶץ עַד דְּרוֹת עוֹלָם: וְאֶבְרַךְ
 ח אֶת-הָאָדָם הַגְּדוֹל מִלֶּךְ הַכְּבוֹד לְעוֹלָם עַל-עֲשֻׂתוֹ אֶת-כָּל-מַעֲשֵׂי
 ט תֵּבֵל וְאֲשַׁבַּח אֶת-אֱדֹנָי עַל-אֲרֶךְ אַפְסוֹ וְאֶבְרַכְהוּ בְּעַד בְּנֵי-הָאָדָם:
 י וַאֲמַר אֲשֶׁרֵי הָאִישׁ הַמֵּת בְּצַדִּיקָה וּבְטוֹב אֲשֶׁר אִין כָּל-כְּתָב אֲשַׁמָּה
 יא נִקְטָב עָלָיו וְאֲשֶׁר יוֹם הַדִּין לֹא-יִמְצָא נִגְדוֹ: וְשִׁבְעַת הַקְּדוֹשִׁים
 יב הֵהֵם הַקְּרִיבוֹנֵי וְנִשְׁיִמוֹנֵי עַל-הָאָרֶץ לִפְנֵי סַתַּח בֵּיתִי וַיֹּאמְרוּ אֵלַי
 יג הוֹדַע הַכֹּל לְבָנָה לְמַתּוֹשְׁלַח וְהַרְאֵיתָ לְכָל-בְּנֵיהָ כִּי כָל-כֶּשֶׁר לֹא-
 יד יַצְדִּיק לִפְנֵי אֱדֹנָי כִּי-הוּא בּוֹרְאָם: שְׁנָה אַחַת נַעֲזֹבָה עִם-בְּנֵיהָ עַד-
 טו צוֹתָהּ לְלַמֵּד אֶת-בְּנֵיהָ וְכַתְּבָתָּ לָהֶם וְהַעֲיִדוֹתָ בְּכָל-בְּנֵיהָ וּבְשִׁנָּה
 טז הַתַּחֲרַת יִקְחוּהָ מִקְרָבָם: וְאִמְעַן לָבָה כִּי הַטּוֹב יוֹדִיעַ צַדִּיקָה לְטוֹב
 יז צַדִּיק עִם צַדִּיק יִשְׁמַח וּבְרַכּוּ זֶה אֶת-זֶה: וְהַחוּמָאִים עִם-הַחוּמָאִים
 יח יִמּוֹתוּ וּפּוֹשֵׁעַ עִם-פּוֹשֵׁעַ יִטְבֹּעַ: וְעוֹשֵׂי צַדִּיקָה עַל-מַעֲשֵׂי בְנֵי הָאָדָם
 יט יִמּוֹתוּ וְעַל-מַעֲשֵׂי הַרְשָׁעִים יִאֲסֹפוּ: וַיְכַלּוּ לְדַבֵּר אֵלַי בַּיָּמִים הֵהֵם
 פא וְאָבֹא אֶל-עַמִּי בְּבָרְכֵי לְאֶדוֹן הָעוֹלָם:

פב וַעֲתָה מִתּוֹשְׁלַח בְּנֵי כָל-אֵלֶּה אֲסַפְרֶלְךָ וְכַתְּבֵתִי לָךְ וְגַלִּיתִי לָךְ
 הַכֹּל וְנִתְמִי לָךְ סְפָרִים עַל-כָּל-אֵלֶּה וְאַתָּה בְּנֵי תִשְׁמַר אֶת-הַסְּפָרִים
 ג מִיַּד אֲבִיךָ לְמַעַן תִּמְסְרֵם לְדְרוֹת הָעוֹלָם: הַקְּבֵה נִתְמִי לָךְ וּלְבְנֵיהָ

ו בימים ההם... הגדולה במערב. לשון זה מפריע את ההפוך העוסק בירח. ולפי צ'ארלס אין מקומו כאן. ואף הוא תיקן המוסגר במרובעים, ובנוסח הכושי שיעורו של הלשון: ובימים ההם יראה בשמים ובאה בצרת בקצות המרכבה הגדולה במערב. - פא. לוחות השמים ושליחותו של חנוך. פב. דברי חנוך אל מתושלח במסרו לו את ספרי החכמה.

ה ט

א אשר יהיו לה למען אשר יתנום לבניהם לדרות את-החכמה הזאת
 ג העולה על-משבתם: והמבינים זאת לא ינומו והאזינו ללמד את-
 ד החכמה הזאת ונעמה לאוכליה ממאכלי-תאנה: אשרי כל-הצדיקים
 ההולכים בדרך צדקה ואין בהם חטא כחוטאים מספר כל-ימיהם
 א אשר ילך השמש בשמים בבואו ובצאתו בשערים שלשים יום
 ע-שירי האלפים ממערבת הווכבים ועם-ארבעת הנוקסים המבדילים
 בין ארבעת חלקי השנה אשר נהיגום ויבאו אתם ארבעה ימים:
 ה ובהם יתעו אנשים ולא יחשבום בחשבון כל-העולם כי טועים הם
 ו האנשים ולא ידעום כמשפטם: כי הם בחשבון השנה יבאו ובאמת
 ו נרשמו עד-עולם אחד בשער הראשון ואחד בשער השלישי ואחד
 ז בריעי ואחד בששי והשנה תשלם בשלש מאות וארבעה וששים
 ח יום: ודברו קים והחשבון הרשום שלם כי המארות והחדשים
 ח והמועדים והשנים והימים הראני אוריאל ונגל-לי אשר אדון כל-
 ח בריאת תבל המקינהו על אבא השמים: ולו השלטון על-לילה
 ט יום בשמים להאיר האור לבני האדם שמש ירח וכווכבים וכל-
 ט פחות השמים הפוכבים בגלגליהם: ואלה מערכות הווכבים אשר
 י תבאנה במקמותיהן ובעמיהן ובמועדיהן ובחדשיהן: ואלה הם שמות
 מנהיגיהם השומרים הבאים בעמיהם אלה המנהיגים למקמותיהם
 יא למערכותיהם לעמיהם לחדשיהם כממשלתם ובמושבותיהם: ארבעת
 מנהיגיהם המבדילים את-ארבעת חלקי השנה יבאו בראשונה
 ואחריהם שנים עשר מנהיגי המערכות המבדילים את-החדשים
 ולשלש מאות וששים היום שרי אלפים המחלקים את-הימים
 ו לארבעת הימים הנוקסים עליהם מנהיגים המחלקים את-ארבעת
 יב חלקי השנה: ושירי האלפים האלה נוקסים בין מנהיג למנהיג כל-
 יג אחד מאחורי התנה ומנהיגיהם הם המחלקים: ואלה שמות
 המנהיגים המחלקים ארבעת חלקי השנה אשר קדרו מלביאל
 יד אלימלך ומלאיאל ונראל: ושמות מנהיגיהם אדנראל וישושאל
 ואלומיאל אלה השלשה ילכו אחרי מנהיגי המערכות ההולכים
 טו אחרי מנהיגי התחנות המחלקים ארבעת חלקי השנה: בראשית
 השנה ירח בראשונה ומשל מלביאל הנקרא בשמו תימני ושמש
 טז וכל-ימי ממשלתו אשר ישלש תשעים ואחד יום: ואלה אותות

הַיָּמִים הַנִּרְאִים עַל־אֶרֶץ בְּיָמֵי מִמְשַׁלְתּוֹ וְעַד הַחֵם וּמְנוּחָה וְכָל־
הָעַצִּים יַעֲשׂוּ סָרִי וְעָלִים יֵצְאוּ עַל־כָּל־הָעֲצִים וְכִשְׁל קָצִיר הַחֹשֶׁה
וּסְרִחֵי־וּרְדִים וְכָל־הַפְּרָחִים יֵצְאוּ בַשָּׂדֶה וְעֵצֵי הַחֶרֶף יִיבְשׂוּ: וְאֵלֶּה י"ז
שְׁמוֹת הַמְּנַהֲיִים אֲשֶׁר תַּחְמִיָּהֶם בְּרִבְעָל וְלִבְשָׂאֵל וְאַחַר הַנוֹסֶף שֶׁ־
הָאֵלֶּף שְׁמוֹ אֶלְיָקָף וַיְמִי מִמְשַׁלְתּוֹ תָּמוּ: הַמְּנַהֲיִג הַשְּׁנִי אֲחֶרְיוֹ הוּא יח
אֶלְיָמֶלֶךְ שֶׁנִּקְרָא שְׁמוֹ שְׁמֶשׁ זֹרֵחַ וְכָל־יְמֵי אוֹרוֹ אֶחָד וְתִשְׁעִים יוֹם:
וְאֵלֶּה אוֹתוֹת יְמָיו עַל־הָאֶרֶץ מְרֻרוֹת וַיִּבְשׂוּ הָעֲצִים וַיֵּצְאוּ סָרְנָם יט
גְּמוּר וּנְתָנוּ אֶת־כָּל פְּרָנָם גְּמוּר וְכִשְׁל וְהֵצִיאן תַּתְּחַבְּרָנָה וְתַעֲבַרְנָה
וְכָל־סָרֵי הָאֶרֶץ יֵאָסֶף וְכָל־אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה וּבְנֵת אֵלֶּה יִהְיוּ בְיָמֵי
מִמְשַׁלְתּוֹ: וְאֵלֶּה הֵם הַשְּׁמוֹת וְהַמְּעַרְכוֹת וּמְנַהֲיֵי שָׂרֵי הָאֱלֹסִים הֵהֵם כ
וְדָאֵל כָּאֵל וְהָאֵל וְשֵׁם שֶׁר־הָאֵלֶּף הַנוֹסֶף עֲלֵיהֶם אֶסְפָּאֵל וַיְמִי
מִמְשַׁלְתּוֹ תָּמוּ:

וְעַתָּה מִתּוֹשְׁלַח בְּנֵי אֶרֶץ אֶת־כָּל־הַמְּרָאוֹת אֲשֶׁר רָאִיתִי סג
וְאֶסְפְּרֶם לְסִנְיָה: שְׁנֵי מְרָאוֹת רָאִיתִי לְפָנַי נְשָׂאֵי אִשָּׁה וְהָאֶחָד לֹא כ
יָדָמָה לְשְׁנֵי הַרְאִשׁוֹן בְּלִמְדֵי לְכַתֵּב וְהַשְּׁנִי לְפָנַי נְשָׂאֵי אֶת־אִמָּה
וְאָרָא מְרָאָה נוֹרָא וְעֲלֵיהֶם הַתְּפִלְלָתִי אֵל אֲדֹנָי: שׁוֹכֵב הָיִיתִי בְּבֵית ג
מִהַלְלָאֵל אָבִי הַזֶּקֶן וְאָרָא בַּמְּרָאָה וְהִנֵּה הַתְּמוּסָטוֹ הַשְּׁמַיִם וַיִּבְקַעַו
וַיִּפְּלוּ לְאֶרֶץ: וְכַאֲשֶׁר נִפְּלוּ לְאֶרֶץ וְאָרָא וְהִנֵּה הָאֶרֶץ נִבְלָעָה בְּתֵהֶם ד
גְּדוּלָּה וְהָרִים נִתְּלוּ עַל־הָרִים וַיִּבְעוֹת עַל־גִּבְעוֹת סָבְעוּ וְעֲצִים
גְּבוּהִים נַעֲקְרוּ מִשָּׁרְשֵׁיהֶם וַיִּפְּלוּ וַיִּמְבְּעוּ בְּתוֹךְ תֵּהֶם: וַדָּבָר נִסַּל ה
אֲזַ לְתוֹךְ סִי וְאִשָּׁא קוּלִי לְקָרָא וְאָמַר הָאֶרֶץ נִחְרָבָה: וּמִהַלְלָאֵל ו
אָבִי הַזֶּקֶן הִעִירֵנִי כִּי שָׁכַבְתִּי אֲצִלּוֹ וַיֹּאמֶר אֵלַי לָמָּה תִּבְעַק בְּבָה
בְּנֵי וְלָמָּה בָּבָה תִּנְיָלִיל: וְאֲנִיד־לוֹ אֶת־כָּל־הַמְּרָאָה אֲשֶׁר רָאִיתִי ז
וַיֹּאמֶר אֵלַי נוֹרָאוֹת רָאִיתָ בְּנֵי מְרָאָה קָשָׁה בְּחִלּוּמָה מִסְתְּרֵי כָל־
חֲשָׂאת הָאֶרֶץ בְּתֵהֶם תִּמְבְּעַ וְחֶרְבָן גְּדוֹל תִּחְרַב: וְעַתָּה בְּנֵי קוּמָה ח
וְהִתְחַנְּנָתְ לְאֲדוֹן הַכְּבוֹד כִּי אֲמוּנָה בָּהּ לְמַעַן יִשְׁאָר שְׁאָר עַל־הָאֶרֶץ
וְלִבֵּל יִמְרִיב אֶת־כָּל־הָאֶרֶץ: בְּנֵי כָל־זֶה יָבֹא מִן־הַשְּׁמַיִם עַל־הָאֶרֶץ ט

חלק ד': שני מראות (היסטוריים) (פג-ז).

פג-ד. מראה החלום הראשון על המבול וחפלת חנוך.

שני מראות ראיתי. בחלום. אבל שאר מראות חנוך שבספר בהקיץ היו. שהראוהו המלאכים לאחר שהעלוהו למרום. - לפני נשאי אשה. חנוך נשא אשה בהיותו בן סיה (ברא' ה' כ"א) ושם אשתו עֲדָנָה (לקמן סיה ג'). -

י וחרבן גדול יהיה עליהם: אחריו בן קמתי ואתפלל ואתחנן
 יא ואשאל ואכתב את-תפילתי לדרות עולם ואראך הכל מתושלח
 בני: ובצאתי למשה וארא את-השמים ואת-השמש יוצא במזרח
 ואת-הים יורד במערב ובקבים אחרים ואת-הארץ קלה וכל
 דבר באשר הבינהו מבראשית ואברך את-אדון המשפט וארוממנהו
 אשר הוציא את-השמש מחלונת המזרח וישל ויזרח על-פני-
 השמים וינשא ויגדך בדרך אשר הראהו:

סד ואשא את-ידי בצדק ואברך את-הקדוש והגדול ואשים ברום
 סי ובלשון בשר אשר עשה אלהים לבני בשר-אדם למען ידברו
 ביה ויטן להם רוח ולשון ופה למען ישוחו בהם: ברחה אתה אדני
 במלך הגדול והגבור בגדלה אדון כל-בריות השמים מלך המלכים
 ואלהי כל-הארץ וממשלתה ומלכותה ונדרה נעמדו לעולם ולעולמי
 עולמים ושלמונה לכל-דורי הדרות וכל-השמים בסאה לעולם וכל-
 ג הארץ הדום רגליה לעולם ולעולמי עולמים: כי אתה עשית ואתה
 תמשל בכל וכל-דבר לא ישלא ממך חקמה לא תעבר ממכון
 בסאה ולא תחלף מפניה ואתה מדע ותראה ותשמע הכל ואין כל-
 דבר נסתר ממך כי אתה תראה הכל: ועתה מלאכי שמיך הרשיעו
 ה ועל-בשר-אדם יהיה אפה ער-יום הדין הגדול: ועתה אלהים
 ואדני ומלך גדול אתחנן ואשאל ממך לקבל תפילתי להשאיר לי
 שארית עלי-ארץ לבלתי השחית בשר-אדם ולעשות הארץ שממה
 ו להיות חרבן עולם: ועתה אדני מחה מעל הארץ את-הבשר אשר
 עורר אפה ובשר-הנצדק והישר תקים לגמע ורע עולם ואל-תסתמ
 פניה מתפלת עבדה אדני:

פה ואחריו בן ראיתי מלום אחר ואראך בני את כל-המלום:
 ב וישא חנוך את-קולו ויאמר אל-מתושלח בנו אליה בני אדרבך שמע

א הכינהו ברור שעיקרו הכינהו (בכ"ף). ובכושי הבינהו (בבי"ת). כי כ"ף בבי"ת נתחלפה לו למתרגם הראשון.

ד יחרה אפך בכושי: יהיה אפך.

פה—צ. מראה החלום השני של חנוך— תולדות העולם מאדם הראשון ועד ביאת המשיח.

בני האדם נמשלו בנעלי חיים אחרים: אבות האומה הישראלית נמשלו בפרים, והבאים אחריהם—בצאן. אומות העולם נמשלו בחיות רעות ובעופות דורסים. המלאכים— הנפילים— בכוכבים, ומלאכים שבשמים— בבני אדם. אף שם שמים נמשל באדוני הצאן.

סה. אדם וחוה ובניהם.

דְּבָרֵי הַטֹּה אֲזַנְךָ וְלִשְׁמֹעַ מִרְאֵה חַלּוּם אֲבִיךָ: לִפְנֵי נְשֵׂאֵי אֶת־עֲרֹגָה
 אִמְךָ וְאָרָא בַּמִּרְאֵה עַל־מִשְׁכְּבֵי וְהִנֵּה בֶן־בְּקָר יוֹצֵא מִן־הָאָרֶץ וְבֶן־
 הַבְּקָר הִנֵּה לָקַן וְאֶחָדָיו יִצְאֵה עֲגֹלַת־בְּקָר וְאִתָּהּ יִצְאוּ שְׁנֵי בְנֵי־
 בְּקָר אֶחָד מֵהֶם שָׁחֹר וְהַשֵּׁנִי אָדָם: וַיִּגַּח בֶּן־הַבְּקָר הַשָּׁחֹר אֶת־
 הָאָדָם וַיִּרְדְּסֵהוּ עַל־הָאָרֶץ וּמֵאֵז לֹא־יִבְלֹתִי לְרֵאוֹת עוֹד אֶת־בֶּן־
 הַבְּקָר הָאָדָם: וּבֶן־הַבְּקָר הַשָּׁחֹר גָּדַל וְעֲגֹלַת הַבְּקָר בָּאָה אִתּוֹ
 וְאָרָא שְׂרִים רַבִּים יִצְאוּ מִמֶּנּוּ אֲשֶׁר דָּמוֹ אֵלָיו וְהִלְכוּ אַחֲרָיו: וְהִסְרָה
 הָרֵאשִׁיטָה יִצְאֵה מֵאֵת שְׁנֵי בְנֵי־הַבְּקָר הָרֵאשִׁיטוֹן לִבְקֵשׁ אֶת־בֶּן־
 הַבְּקָר הָאָדָם וְלֹא מִצְּאֵתוֹ וְתִקְוֶנָה קִינָה גְדוֹלָה עָלָיו וְתִחַשְׁשֵׁהוּ:
 וְאָרָא עַד־אֲשֶׁר בָּא אֵלֶיהָ בֶּן־הַבְּקָר הָרֵאשִׁיטוֹן וַיִּנְיחָהּ וַיִּלְמַן הָעֵת
 הַהִיא לֹא־נִשְׁמְתָה עוֹד: וְאַחֲרֵי־כֵן יִלְדֶה בֶּן־בְּקָר לָקַן אֶחָד וְאַחֲרָיו
 יִלְדֶה בְנֵי־בְּקָר רַבִּים וּסְרוֹת שָׁחֹרוֹת: וְאָרָא בְּשִׁנְתִּי אֶת־בֶּן־הַבְּקָר
 הַלָּקַן הַהוּא וְהִנֵּה גָדַל גַּם־הוּא וַיְהִי לִבְנֵי־בְּקָר גְּדוֹל לָקַן וּמִמֶּנּוּ
 יִצְאוּ בְנֵי־בְּקָר לְקָנִים לְרֹב וַיִּדְמּוּ לוֹ: וְהֵם הִחִילוּ לְהוֹלִיד בְנֵי־בְּקָר
 לְקָנִים רַבִּים אֲשֶׁר דָּמוֹ אֵלֵיהֶם הָאֶחָד הַלָּךְ אַחֲרֵי הַשֵּׁנִי:
 וְאָרָא עוֹד בְּעֵינֵי בְּאֲשֶׁר יִשְׁנָתִי וְאָרָא אֶת־הַשְּׂמִימִם מִמְּעַל וְהִנֵּה
 כּוֹכָב נֹסֵל מִן־הַשְּׂמִימִם וַיִּקָּם וַיֵּאכַל וַיִּרְעַה בֵּין הַסְּרִים הַהֵם: וְאַחֲרֵי־
 כֵן רָאִיתִי אֶת־הַסְּרִים הַגְּדוֹלִים וְהַשָּׁחֹרִים וְהִנֵּה הִחֲלִיפוּ כָלָם אֶת
 רִסְתֵיהֶם וּמְרַעֲיָהֶם וְאֶת־בְּקָרָם וַיִּחֲלְפוּ לַחַיּוֹת הָאֶחָד עַם־הַשֵּׁנִי: וְעוֹד
 רָאִיתִי בַּמִּרְאֵה וְאֶבִּיט אֶל־הַשְּׂמִימִם וְהִנֵּה רָאִיתִי כּוֹכְבִים רַבִּים יוֹרְדִים
 וְנוֹסְלִים מִן־הַשְּׂמִימִם אֶל־הַכּוֹכָב הָרֵאשִׁיטוֹן הַהוּא וַיְהִיו לְבְנֵי בְּקָר בֵּין
 הַבְּקָר הַהוּא וַיִּרְעוּ עִמָּהֶם: וְאֶבִּיט אֵלֵיהֶם וְאָרָא וְהִנֵּה כָלָם מוֹצִיאִים
 עֲרוֹמֵיהֶם כְּסוּסִים וַיִּחֲלְפוּ לְעֹלֹת עַל־סְרוֹת הַסְּרִים וְתַעֲרַרְנָה כָלָן

ג
 ד
 ה
 ו
 ז
 ח
 ט
 י
 סו
 ב
 ג
 ד

סו ג בן־בקר. בכושי בא השם להקב. ושם זה משמעותו לפי ההמשך שבפרשה: פָּר או
 פרה. ובריבוי: פרים או פרות או בקר. - הכל לפי הענין. - לבן. סמל הצדק (השוה
 ישע' א' ייח. תהל' נ"א ז'). - הרמז שבפסוק זה הוא לאדם וחוה ולקין - השחור
 ולהבל - האדום (שנשפך דמו ע"י קין). - ועגלת הבקר באה אתו. אשתו של קין
 שגולדה אתו תאומים ושמה עון (ס' היובלים ד' א' וט'). - חוה יצאה לבקש את הבל.
 ע' היובלים ד' ז', שאדם וחוה התאבלו על הבל שמונה ועשרים שנה. - וארא עד־
 אשר... ארמיסמוס (השוה דנ' ז' ט'). - בן־בקר לבן. שת. - בפ"ט מדובר על שת. -
 פו. קלקול המלאכים עם בנות האדם.
 כוכב נסל מן השמיים. עזואל (השוה פ"ח א'). - פילים גמלים וחמורים.
 רמז לג' מיני הענקים (ע' בפ"י ז' ב'). -

סו ג
 ה
 ו
 ח
 ט
 פו א-ד

ה וּמִלִּדְנָה פִּילִים וְגַמְלִים וְחַמְזִים: וְכָל-הַבְּהֵמָה יָרָאוּ וַתִּרְדּוּ מִפְּנֵיהֶם
ו וַיִּחַלּוּ לְקַשֵּׁף בְּשֵׁנֵיהֶם וּלְקַבֵּץ וּלְגַנֹּחַ בְּקַרְנֵיהֶם: וַיִּחַלּוּ לְקַבֵּץ אֶת-
הַבְּהֵמָה הַהִם וְהָיָה כְּלִבְנֵי הָאָרֶץ הַחֲסִילוּ לְרַעַד וּלְחִיל לִפְנֵיהֶם
וּלְבָרִחַ מִפְּנֵיהֶם:
סו וְעוֹד רָאִיתִי בְּהַחֲלָם לְגַנֹּחַ זֶה אֶת-זֶה וּלְקַבֵּץ זֶה אֶת-זֶה
ב וְהָאָרֶץ הַחֲסִיָּה לְזַעַק: וְאִשָּׂא עֵינַי שְׁנֵית אֶל-הַשָּׁמַיִם וְאָרָא בַּמַּרְאֵה
ג וְהָיָה יָצְאוּ מִדְּשָׁמַיִם בְּדַמּוֹת אֲנָשִׁים לְבָנִים וְאֲרָבָעָה יָצְאוּ מִן-
ד הַמַּקּוֹם הַהוּא וַיִּשְׁלַשָּׁה אֹתָם: וְהַשְּׁלִישָׁה אֲשֶׁר יָצְאוּ בְּאֶתְרוּגָה
אֶתְרוּגֵי בְּנֵי וַיִּשְׁאוּנִי מֵעַם-מִשְׁפַּחַת הָאָרֶץ וַיַּעֲלוּנִי אֶל-מְקוֹם נְבוֹטָה
וַיִּרְאוּנִי מִגִּדְל נִשָּׂא מֵעַל לָאָרֶץ וְכָל-הַנּוֹבְעוֹת הָיוּ שִׁסְלוֹת מִמֶּנּוּ:
וַיֹּאמְרוּ אֵלַי שָׂבָה נָא עַד-אֲשֶׁר תִּרְאֶה אֶת כָּל-אֲשֶׁר יָבֵא עַל-
הַיְּסוּדִים וְהַגְּמָלִים וְהַחַמְזִים וְעַל-הַבּוֹקְבִים וְהַבְּהֵמָה וְעַל-קָלָם:
פח וְאָרָא אֶחָד מִן-הָאֲרָבָעָה הַהֵם אֲשֶׁר יָצְאוּ בְּרֵאשׁוֹנָה וְהוּא
אֲחִזּוּ אֶת-הַבּוֹקֵב בְּרֵאשׁוֹן הַהוּא אֲשֶׁר גָּסַל מִן-הַשָּׁמַיִם וַיֹּאמֶר אֶת-
גָּדִי וְאֶת-דִּגְלִי וַיִּשְׁלִיכֵהוּ אֶל-תְּהוֹמָם וְתַהֵם צָרָה הִיא וְעַמְקָה וְנוֹרְאָה
ג וְתִשְׁבָּה: וְאֶחָד מֵהֶם שָׁלַף חֶרֶב וַיִּתְּנָה אֶל-הַיְּסוּדִים וְהַגְּמָלִים
ג וְהַחַמְזִים וַיִּחַלּוּ לְהַבּוֹת זֶה אֶת-זֶה וְכָל-הָאָרֶץ רָעָדָה בְּגִלְגָּלָם: עוֹד
אֲנִי רוֹאֶה בַּמַּרְאֵה וְהָיָה אֶחָד מִן-הָאֲרָבָעָה הַהֵם אֲשֶׁר יָצְאוּ הַשְּׁלִיף
עֲלֵיהֶם [וְאֲבָנִים] מִן-הַשָּׁמַיִם וַיֹּאמֶר וַיִּקַּח אֶת כָּל-הַבּוֹקְבִים הַגְּדוֹלִים
אֲשֶׁר עָרוּסֵיהֶם בְּעָרוֹת סוּסִים וַיֹּאמְרוּ אֶת-קָלָם יָדֵיהֶם וְרָגְלֵיהֶם
וַיִּשְׁלִיכוּם אֶל-תְּהוֹם הָאָרֶץ:
סמ וְאֶחָד מִן-הָאֲרָבָעָה הַלֵּךְ אֶל-הַבַּיִת הַלְּבָן וַיּוֹדַע לוֹ מִן-מַבְלֵי
שְׁמַיָּה הוּא נוֹלַד פֶּר וַיְהִי לְאָדָם וַיִּבְרָא לוֹ טְבָה גְדוֹלָה וַיִּשָּׁב
ב בְּתוֹכָהּ וַיִּשְׁלַשָּׁה פָרִים וַיִּשְׁבּוּ אִתּוֹ בַּמַּבָּה וְהִיא מְכַסֶּה עֲלֵיהֶם: וְאִשָּׂא

פז. ביאת שבעת מלאכי הראש.

פז ב דַּמּוֹת אֲנָשִׁים לְבָנִים. הֵם הַמְּלָאכִים שֶׁלֹּא חֲטְאוּ. - בְּנֵי אָדָם נִמְשְׁלוּ בַחַיּוֹת.
וּמְלָאכִים - בְּבְנֵי אָדָם. -
פח. עֲנַשְׁם שֶׁל הַנְּפִילִים עַיִן מְלָאכִי הָרָאֵשׁ.
פח קְרוֹב לְמָה שֶׁנֶּאֱמַר כֹּאן נֶאֱמַר אֶף לְעִיל י' ד' -ח. - הַכּוֹכַב הָרֵאשׁוֹן. עוֹזֵאל
ג-ג שְׁהוֹשֵׁלךְ לְמַדְבַּר שֶׁל בֵּית חֲדוּדֵי (ע' שם). - הַשּׁוּה י' ט' -י'. - הַשּׁוּה י' י"א -י"ב. -
פס. א-ט: הַמְּבוּל וְהַצְּלַחַת שֶׁל נַח.
פס הַשּׁוּה י' א' -ג': אֲוִירֵאל מִשְׁתַּלַּח אֶל נַח לְגַלוֹת לוֹ עַל עֵינֵי הַמְּבוּל שְׁעֵתִיד
לְהִיוֹת. - וְשֶׁל שֶׁה פָרִים. שֵׁם חָם וַיִּפְתָּה. - מְכַסֶּה עֲלֵיהֶם. הַשּׁוּה בְּרֵא' ז' ט"ז וַיִּסְגַּר

עיני שנית לצד השמים וארא נג גבוה ועליו שבע ארבות והארבות
 מזלות מים רבים אל-תוך גדרה אמת: וארא עוד והנה מעונות
 נסתחו בארץ על-שני הגדרה הגדולה ההיא והמים ההם הסלו
 לגבר ולהתנשא על-הארץ וארא את-הגדרה עד-אשר קל-
 שניה קפו מים: והמים והמשקה והאר נברו עליה וארא את-גבה
 המים ויגבהו המים מעל גבה הגדרה ויזרמו מעל הגדרה
 ויעמדו על-הארץ: וכל-בקר הגדרה נאספו יחדו עד-אשר
 ראיתי בקבעם ויכלעו ויאבדו במים: והמכה שטה על-שני המים
 וכל-הסרים והסילים והגמלים והחמורים צללו עד-הקרקע עם-קל-
 המי עד-אשר לא יכלתי עוד לקאותם והם לא יכלו להמלט
 ויאבדו ויצללו בתהמות: וארא עוד במראה עד-אשר ארבות
 המים הרמקו מעל הנג גבוה ומעונות הארץ נקברו ותהמות
 אחרות נסתחו: ויחלו המים לרדת אל-תוכן עד-אשר נגלתה הארץ
 והמכה נחה על-הארץ והחשך חלה ויהי אור: והסר הלבן אשר
 הנה לאדם וצא מן-המכה ושלשת הסרים אתו ואחד משלשת
 הסרים הנה לבן וידמה לשר ואחד מהם הנה אדם כדם ואחד
 שחור והסר הלבן נסרד מאתם: ויחלו להוליד את-חנות השדה
 ואת-העופות ויהיו מהם קלם למשפחותיהם אריות ונמרים וזאבים
 וקלבים וצבועים וזוירי-ישר ושועלים ושסנים וזוירים ונצים ואיות
 ודיות ונקשרים ועורבים ובתוכם נולד סר לבן: ויחלו לנשך איש
 את-רעהו והסר הלבן שהוא אשר נולד בתוכם הוליד סרא וסר
 לבן אתו והסרא רבה: והסר שהוא אשר נולד ממנו הוליד זויר-
 יצר שחור ושה לבן וזויר-היצר שהוא הוליד זוירים רבים והשה
 שהוא הוליד שנים עשר צאן: וכאשר נדלו שנים עשר הצאן
 ההם ויתנו את-האחד מהם לחמורים והחמורים ההם נתנו גסהם
 את-השה שהוא לזאבים והשה גדל בין הזאבים: ואדני הביא את-

אלהים בעדו, ולעיל ס"ז ב'. - נפרד מאתם. נח מת. -
 י-כז: ממותו של נח ועד יציאת מצרים.

פר לבן. אברהם. - פרא. ישמעאל (ברא' ס"ז י"ב והשוה פ"ג וט"ז). -
 וסר לבן. יצחק. - זויר-יצר שחור. עשו (השוה סמ"ב פ"ג מ"ט. ס"ז). - ושה
 לבן. יעקב. ישראל נמשלו בצאן מרעיתו של הקביה (ירמ' כ"ג א', תהל' ע"ד א',
 ע"ט י"ג ק' ג'). - האחד מהם. יוסף. - לחמורים. למדינים שהם מצאצאיו של

אחד עשר הצאן להיות אתו ולרעות אתו בין הזאבים וירבו ויהיו
 לעדר-יצאן רבים: ויחלו הזאבים לרא מסניהם וילקצום עד-אשר
 אבדו את-בניהם וישליכו את-עולליהם אל-נהר מים רבים והצאן
 החלו לועק על-אדות עולליהם ולשוע אל-אדוניהם: ושה אשר נצל
 מן-הזאבים קרח וימלט אל-חמורי-הבר וארא את-הצאן בבכותם
 ובושעם ובבקשם את-אדוניהם בקל-כחם עד-אשר אלני הצאן וירד
 לקול הצאן מזבול מרום ויבא אליהם וירעם: ויקרא אל-השה
 אשר נמלט מן-הזאבים וידבר אליו על-הזאבים אשר יעיד בהם
 לבלתי נגע בצאן: והשה הלך אל-הזאבים כדבר אלני ושה
 אחר פגשו וילך אתו ושניהם הלכו ויבאו יחד אל-אספת
 הזאבים: וידברו אליהם ויעידו בהם לבל-יגעו עוד בצאן וארא
 אז את הזאבים בלחצם מאד את-הצאן בקל-כחם והצאן זקני:
 ויבא אלניהם אליהם אל-הצאן ויחלו להכות בזאבים בהם
 והזאבים החלו לנלל והצאן היו שקטים ויחדלו לועק מאז:
 וארא את-הצאן עד-אשר יצאו מבין הזאבים ועיני הזאבים חשכו
 ויצאו הזאבים בהם לרדף אחריו בקל-חילם: ואלני הצאן
 הלך אהם לקחותם וכל-צאנו הלכו אחריו וסגיו היו מאירים ונבדרים
 ונוראים למראה: ויחלו הזאבים לרדף אחריו עד-אשר הגיעו
 אל ים-מים: וים-המים נבקע והמים עמדו מזה ומזה לסניהם
 ואדוניהם הולכים ויעמד ביניהם ובין הזאבים: ולא ראו עוד
 הזאבים את-הצאן ההלכים בתוך ים-המים וירדפו הזאבים אחריו
 הבקשים וירוצו אחריהם אל-תוך ים-המים: ובראותם את-אלני
 הצאן וישובו ויברחו משגיו וים-המים התאסף ויהי עד-מהרה
 קמבר-אתו והמים שטפו ויגהו עד-כפותם את-הזאבים: וארא עד-
 אשר אבדו כל-הזאבים אשר נדפו אחריו הצאן וימקעו: והצאן
 עברו מתוך המים ויצאו אל-המדבר אשר אין-שם לא מים ולא
 דשא ויחלו לסקח עיניהם ויראו וארא את-אלני הצאן ברעותו

טו ישמעאל הפרא (ע' פיא.) - לזאבים. למצריים. - ושה אשר נצל. משה. - אדני
 י-כ הצאן. כינוי הוא בפרשה זו לאלהיהם של ישראל. - ושה אחר. - אהרן. - ויחלו.
 כא גראה שכוונתו למשה ואהרן. ולפי ההמשך צ"ל ויחלו, וחונר אל אדני הצאן. - יציאת מצרים. -
 כח-מ: ישראל במדבר - מתן תורה - כיבוש הארץ.
 כח-כט ויחלו לסקח את עיניהם. להשיג גודל השגחתו של ה' עליהם. - משה עלה

כט אותם ובתתו להם מים ונדשא ואת-השנה בלכתו ובנחותו אותם: והשנה
 ל עלה על-ראש הסלע הנבונה ואדני הצאן שלקחהו אליהם: ואחר-
 כן ראיתי את-אדני הצאן העומד לפניהם ומראהו גדול ונורא
 לא ונשגב וכל-הצאן ראהו וייראו משגיו: וקלם סחרו ורצרו משגיו
 ובצעקו אל-השנה אשר אתם אשר הנה בתוכם כי לא-נוכל לעמד
 לב לפני אדונינו להביט אליו: והשנה אשר נחם עליה על-ראש הסלע
 לג ועיני הצאן החלו להתעור ולסור מן-הדרך אשר הראה להם
 והשנה לא נדע: ויקצף אדני הצאן עליהם קצף גדול והשנה
 לד גרע זאת ונרד מראש הסלע ונבא אל-הצאן וימצא את-רבים עיניהם
 לה ערות והם סוררים: ובראותם אותו וייראו וירצרו משגיו ויחשצו
 לו לשוב אל-מקלאותיהם: והשנה לקח עוד צאן אתו ונבא אל-הצאן
 אשר סוררו וניחל להמיתם והצאן יראו משגיו וישב את-הצאן
 לו אשר סוררו וישבו אל-מקלאותיהם: וארא במראה הנה עד-אשר
 לה הנה השנה לאדם ויבן בית לאדני הצאן ונבא את-כל-הצאן אל-
 לו הבית ההוא: וארא עד-אשר ישב השנה אשר שגש את-השנה
 לח אשר נחם וארא עד-אשר כל-גדולי הצאן גנעו והקטנים עמדו
 לש במקומם ונבאו אל-מקצה ויקרבו אל-נחל מים: ואז השנה מנהלם
 לש אשר הנה לאדם נסרד מאתם וישבב וכל-הצאן בקשהו ויצעקו
 לש על-אדותיו צעקה גדולה: וארא עד-אשר חרלו מצעק על-אדות
 לה השנה ועברו את-נחל המים ויקומו אחרים מן-הצאן למנהלים תחת
 מ המנהלים אשר שגבו ויעזבוים: וארא עד-אשר באו הצאן אל-
 מא מקום טוב וארץ נחמדה ונקבדה וארא עד-אשר הצאן שבעו
 מב ותבית ההוא והנה בתוכם בארץ החמדה: ופעמים נקקחו עיניהם
 ופעמים עורו עיניהם עד-אשר קם שנה אחר וינהלם וישבבם קלם
 כב ועיניהם נקקחו: והגבלים והשועלים וחוירי הנער החלו לבלע את-

לה להר סיני וחזר אל ישראל במצות ה' (ככתוב בשמות י"ט). - בני ישראל צעקו אל
 לב-לז אהרן. - ישראל חטאו בעגל. - לשוב אל מכלאותיהם. כוונתו לחזור בתשובה. -
 לו השה הוא. משה. - בית. המשכן. - ויבא את כל הצאן. הביא את ישראל אל
 לו המשכן לעבודת שמים. - שכב. מת. - אהרן מת וכל דור המדבר. - אל מרעה. אל עבר
 לה-לז הירדן המזרחי. - נחל מים. הירדן. - פטירת משה. - אחרים מן הצאן. יהושע וכלב. -
 מ-מז וארץ נחמדה. ארץ ישראל. - על תקופת השופטים הוא מדבר. - שה אחד. בכוש: אחר
 מב (בריש). וברור שהיה בעברית: שה אחד (בדלית). וכוונתו לשמואל הרמתי. - והכל בים.
 פלשתים (השנה סמיו-מיו). - והשועלים. לפי דילמן כוונתו לעמלק. ולא נראה מפני שהשועלים

הצאן עד-אשר הקים אדני הצאן שֶׁה אחר איל אחר מקרבם אשר
 נהלם: והאיל החל לנגח מזה ומזה את-הקלבים את-השועלים
 ואת-חזירי היער דָּהֵם עד השמידו קלם: והשֶׁה שהוא אשר נחקחו
 עיניו רָאָה את-האיל אשר הִנֵּה בקרב הצאן אשר עֹב את-קבורו
 ויחל לנגח את-הצאן וירמס עליהם וילך בלא-דָּרֶךְ: וישלח אדני
 הצאן את-השֶׁה אל-שֶׁה אחר ויקימהו להיות לאיל ולנהל את-הצאן
 תחת האיל אשר עֹב את-קבורו: וילך אליו וידבר אליו לברו
 ויקימהו לאיל ויעשהו לנגיד ולמנהל הצאן ובקל-אלה הקלבים
 לְחַצוֹ את-הצאן: והאיל הראשון רָדף אחריו האיל השני ויקם
 האיל השני ויברח משניו וָאָרָא עד-אשר הפילו הקלבים את-
 האיל הראשון: והאיל השני קם וינהל את-הצאן ונהצאן וָדָלוּ
 ורבו וקל-הקלבים והשועלים וחזירי היער וראו ויברחו משניו
 והאיל נָגַח וינהג את-החיות הרעות והחיות הרעות לא הָיָה בָהֶן
 עוד קל-לֶפֶס בין הצאן ולא חָמְסוּ עוד מהם דָּבָר: והאיל הוליד
 קבשים רבים וישָׁקֵב וְשֶׁה קָשָׁן הִנֵּה מתחמו לאיל ויהי לנגיד ויהי
 מנהל את-הצאן והבית הָיָה גָדוֹל ורָחֵב ויָקֵה למען הצאן ומגָדֵל
 גְּבוּהַ וְגָדוֹל נִקְהָה על-בית אדוני הצאן והבית הָיָה שָׁסֵל והמגָדֵל
 הָיָה רָם וְגְבוּהַ ואדני הצאן שָׁכַן במגָדֵל ושלָחַן מְלֵא הקריבו לְסָנְיוֹ:
 ועוד ראיתי את-הצאן תועים שְׁנִית והולכים בְּדָרְכִים רַבִּים ויעֲבֹו
 את-ביתם שהוא ואדני הצאן קָרָא לאֲחֵרִים מקרב הצאן וישָׁלַחֵם
 אל-הצאן והצאן הסלו לְהַרְגָּם וְאֲחֵד מהם נָצַל ולא נָהַרְגוּ

אויבים לישראל כאן עד קרוב לזמן גלות בבל, ואילו עמלק אחרי זמן דוד לא מצאנוהו
 עוד בחולדות ישראל. ולפיכך תצדק דעתו של Charles שהשועלים הם העמונים. שהיו
 אויבים לישראל עד זמן החשמונאים. - וחזירי היער. אדום (השֶׁה פייב, מיג, מיט.
 מג-מד ס"ו). - השמידו כלם. בקטע היווני: רבים (πολλούς). - אשר נפקחו עיניו.
 לראות מעשי שאול. - בלא דרך. כך ביווני: ἀνοδία, השוה תהלי ויתעם בתהו לא-דרך.
 מה-מו ובכושי: שלא בדרך הישר. - דוד נמשח למלך עֵי שמואל. - שיעור הכתובים יתחן
 פחֶסֶט-כאן על פי Ch שהלך בעקבות הקטע היווני, ובכושי השיעור הוא כך: מיֶחֶם, מיֶחֶי.
 מה-מט. אחיכ הלשון: והצאן גדלו ורבו, ואחריו נ'. - את-הצאן. בכושי נוסף: המעסיים.
 מה-ג-ג וביווני אין, ונכון. - דוד מת ושלמה מלך במקומו. - כבר ראה דילמן (עיי השואה
 לפנ"ו, ס"ו ואילך) עיב ואילך) שהבית כאן הוא ירושלים והמגדל-בית-המקדש (ופרש כך
 בעל צוות לוי י' ד). - ושלחן מלא. קרבנות. - על עשרת השבטים הוא רומן. -
 קרא לאחדים... נביאי ישראל. - להרג בהם. אינבל אשת אחאב הכריתה את נביאי
 ה' (מלי"א י"ח ד). - אליהו הנביא ניצל והוכיח את ישראל ואחיכ עלה השמימה. -

ויברח ויפצעק על-הצאן ויבקשו להמיתו ואדני הצאן הציקוהו מיד
 הצאן וישעלוהו ויחשיבהו אצלו: ועוד אחרים שלח אל-הצאן מקרבם
 להעיד בהם ולקונן עליהם: ואחר-כך ראיתי בעקבם את-בית אדני
 ואת-מגדלו ויסורו קלם ושיניהם קרו וארא את-אדני הצאן בשלחו
 בהם הרג רב בערריהם עד-אשר נסקו הצאן על-ההרג ההוא
 וישבו אליו: ויתנם בידי האריות והנמרים והזאבים והצבועים
 ובידי השועלים וכל-החיות הרעות והחיות הרעות החלו לשרף
 את-הצאן: וארא והנה עוב את-ביתם ואת-מגדלם וימסרו קלם
 בידי האריות לשרף ולבלע אותם בידי כל-החיות הרעות: ואני
 החלתי לזעק בכל-פחי ולקרא אל-אדני הצאן ולהראות לו על-
 הצאן הנבלעים על-ידי כל-החיות הרעות: והוא החשה אסנם-
 ראה זאת וישמח כי הם נבלעים ונאכלים ונתחמסים וישכם להיות
 נבלעים בידי כל-החיות: ויקרא לשבעים רועים וימן להם את-
 הצאן לרעות אותם וידבר אל-הרועים ואל-נעריהם מעתה ירעה
 כל-איש מקם את-הצאן וכל-אשר אצונכם תעשו: ואני אמסר אותם
 לכם במקסר והגדתי לכם את-מי מהם תאבדו ואבדתם אותם
 וימסר להם את-הצאן: ויקרא אל-אחר ויאמר אליו ראה והתבונן
 אל-כל-אשר יעשו הרועים לצאן כי יאבדו מהם יותר מאשר
 צויתים: וכל-יתרה וכל-יון אשר יעשה בידי הרועים וכתבתם כמה
 יאבדו במצותי וכמה בשרירותם וכתבתם על-כל-רועה ורועה כל-
 אבדה אשר יעשו: וקראתם לפני את-המקסר אשר יאבדו וכמה
 ימסרו לאבד למען יהיה-לי לעדה נגדם ונדעתי כל-מעשה הרועים

ג:
 גר
 נה
 נו
 נו
 נח
 נט
 ס
 סא
 סב
 סג

האריות והנמרים. אשור ובבל. - והוא בים. מצרים (השוה פיג). - והצבועים. אולי
 לכושים הוא מתכוון. - מקובל מימי קדם שלאומות העולם - והן שבעים במנין - יש שרים
 ממונים עליהם בסמליא של מעלה: אומה ואומה ושר שלה (בס') חנוך לר' ישמעאל כיג פרק
 י"ד וס"ז ועוד הם מכוונים: שרי מלכיות שבמרום). כיון שגלו ישראל לבין האומות אסף
 הקב"ה. שהוא רועה ישראל, את שבעים השרים-הרועים ונעריהם וצוה עליהם להתנהג
 עם ישראל על דרך הכתוב בירמ' ה' י': עלו בשרותיה ושחתה, כלו' במדה, וכלה אל-
 תעשו (והשוה ירמ' ה' י"ח ל' י"א, מ"ו כ"ח ועוד). אבל מתוך שהוא יודע אכזריותם
 של אלו ביחס לישראל קרא אליו מלאך אחר מן הצד וצוה עליו לנהל חשבון-צדק
 ולהודיעהו. לקמן (צ' כ"א-כ"ה) נראה אותם השרים עומדים במחיצה אחת עם הנפילים.
 נראה שפרשה זו של שבעים הרועים בה שפעת זכריה י' ג' ויא' ד' ואילך נכתבה, אם גם
 אין זה דומה לזה. - אל-אחר. קרא אל מלאך אחר, מחוץ לאותם שבעים המלאכים-
 הרועים, ומינהו משגיח על התנהגותם עם ישראל. יתכן שהוא מיכאל (ע' צ' י"ד וכ"ב). -

נה
 נט
 סא

ומדתי ונראיתי את-אשר עשו אם ישמעו למצותי אשר צויתים
 טד אס-לא: ארבהם אל-נדעו זאת ואל-תודיעם ואל-תזכירם כי אם-
 תכתב כל-אברות הרועים איש איש בעתו והבאת הכל לפני:
 טה וארא עד-אשר הרועים רעו ואיש] עתו ויחלו להרג ולעבד יותר
 טו מאשר ציו ויתנו את-הצאן ביד האריות: והאריות והנמרים אכלו
 וקלטו את רב-הצאן וחזירי היער אכלו אתם וישרפו את-המגדל
 טז ויזריבו את-הבית: ואתעצב הרבה מאד על-המגדל כי נחרב בית-
 טח הצאן ואחר-כן לא-יכלתי לראות אס-באו הצאן אל-הבית: והרועים
 והגללים עליהם נתנו את-הצאן לכל-החיות הרעות לקלעם ואיש
 איש מהם בעתו במקסר קבל והאחר יכתב במקסר לאחד אחר
 טט את-הנשקמים: ואיש איש המית והשמיד יותר מחקו ואני החלותי
 ע לבבות ולגלל על-אדות הצאן: וארא במראה גם-את-הפוסר שהוא
 בכתבו אחת לאחת את-כל-הנשקמים בידי הרועים יום יום ויהי
 עולה ומניח ומראה את-כל אשר [נרשם] במקסרו לאדני הצאן כל-
 אשר עשו וכל-אשר אבד איש איש מהם וכל-אשר נתנו להשמיד:
 עא והמסר נקרא לפני אדני הצאן ויקח את-המסר מידו ויקרא בו
 עב ויחקמהו ויניחהו: ואחרי כן-ראיתי ברעות הרועים שמים עשרה
 שעה והנה שלשה מן-הצאן שבו ונבאו ויחלו לקומם כל-אשר
 עג נסל מן-הבית שהוא וחזירי היער נסו להסריע בעדם ולא יכלו:
 עד ויחלו לבנות שנית במקדם ויקימו את-המגדל ויקראו לו המגדל
 הרם וישבו לערף שלחן לפני המגדל אך כל-הקלחם אשר עליו היה
 עה טמא ולא מהור: ועם-כל-אלה נתעוררו עיני הצאן ולא ראו וגם-עיני
 רועיהם נתעוררו וימסרו אותם לרב בידי רועיהם להשמיד ויךמסו
 את-הצאן ברנליהם ויבלעים: ואדני הצאן החשה עד-אשר נפוצו כל-
 הצאן על-פני השדה ויתקרבו בתוכם והם לא-הצילו מדי החיות:
 עו והכתב את-המסר העלהו ונראהו ויקראו לפני אדני הצאן ויתחנן
 לפניו בעדם ויבקש ממנו עליהם ונראהו את כל-מעשי הרועים
 עז ויעד לפניו נגד כל-הרועים: ויקח את-מסרו וישימהו על-גדו ויצא:

טח-טו האריות. אשור (ע' בפניה). - והנמרים. בכל (שם). - וחזירי היער. אדום (ע')
 בפייב. והשוה ישע' סיג א'-ד', עובדיה י'-י"ב. יחזי כיה י"ב. תהלים קל"ז ז'.

טח-עא: למן גלות בבל ועד שיבת ציון.

עב-עז: למן כורש ועד אלכסנדר מקדון.

ז וארא עד-אֲשֶׁר שְׁלֹשִׁים וּמֵמֶשֶׁה רוּעִים רָעוּ כָּכָה אֶת-הַצֹּאֵן
 וְכֻלָּם בָּלוּ עַתּוּמֵיהֶם כְּרָאשׁוֹנִים וְאַחֲרֵים נִתְּנוּ בִיּוֹדֵיהֶם לְרַעוּתָם
 ב קַעֲתָם כָּל-רוּעֵה כַעֲתוֹ: וְאַחֲרֵיכֵן רָאִיתִי בְמַרְאֵי אֶת-כָּל-עוֹף
 הַשָּׁמַיִם בָּאִים הַנְּשָׁרִים הַבְּדִיּוֹת הָאֵיּוֹת וְהַעוֹרְבִים וְהַנְּשָׁרִים הָיוּ
 מְנַהֲלִים אֶת כָּל-הָעוֹפוֹת וַיִּחַלּוּ לְבַלֵּעַ אֶת-הַצֹּאֵן וּלְנַקֵּר אֶת-עֵינֵיהֶם
 ג וּלְבַלֵּעַ אֶת-בְּשָׂרָם: וְהַצֹּאֵן זָעַקוּ כִּי-נֹאכַל בְּשָׂרָם עַל-יְדֵי הָעוֹפוֹת
 וְאָנִי רָאִיתִי וְאָבְהָ בִשְׁנֵתִי עַל-הָרוּעֵה הַהוּא אֲשֶׁר רָעָה אֶת-הַצֹּאֵן:
 ד וְאָרָא עַד-אֲשֶׁר נִבְלָעוּ הַצֹּאֵן עַל-יְדֵי הַבְּלָבִים וְהָאֵיּוֹת וְלֹא הִשְׁאִירוּ
 לָהֶם בְּשָׂר וְעוֹר וְגִידִים וְלֹא הוֹתִירוּ רַק עֲצָמוֹתֵיהֶם לְבָדֵן וְגַם-
 ה עֲצָמוֹתֵיהֶם נִסְלוּ לְאֶרֶץ וַיִּמְעָטוּ הַצֹּאֵן: וְאָרָא עַד-אֲשֶׁר עָשְׂרִים
 וּשְׁלֹשָׁה הָיוּ רוּעִים וַיִּשְׁלִימוּ כַעֲתוּמֵיהֶם שְׂמוּנָה וּמְשִׁים זְמַנִּים:
 ו וְהִנֵּה טְלָאִים נוֹלְדוּ לַצֹּאֵן הַלְּבָנִים וַיִּחַלּוּ לִסְקַם אֶת-עֵינֵיהֶם וּלְרֹאוֹת
 ז וּלְקַרְא אֶל-הַצֹּאֵן: הֵם אָעֻקוּ אֲלֵיהֶם וְאֵלֶּה לֹא הֶאָזִינוּ אֶל-דְּבָרֵיהֶם
 ח כִּי תַרְשִׁים הָיוּ מְאֹד וְעֵינֵיהֶם כְּהוּ מְאֹד מְאֹד: וְאָרָא כַּמְרָאָה וְהִנֵּה
 ט הַתְּנַפְּלוּ הָעוֹרְבִים עַל-הַטְּלָאִים וַיִּתְּשׂוּ טְלָה מִן-הַטְּלָאִים וַיִּקְרְעוּ
 י אֶת-הַצֹּאֵן לְגוֹרִים וַיִּבְלָעוּם: וְאָרָא עַד-אֲשֶׁר אָמְחוּ קַרְנֵים לַטְּלָאִים
 י וְהַעוֹרְבִים גָּדְעוּ אֶת-קַרְנֵיהֶם וְאָרָא עַד-אֲשֶׁר אָמְחָה קַרְן גְּדוֹלָה
 יא לְאֶחָד מִן-הַצֹּאֵן וְעֵינֵיהֶם נִסְקָחוּ: וַיִּבַט אֲלֵיהֶם וְעֵינֵיהֶם נִסְקָחוּ
 וַיִּקְרָא אֶל-הַצֹּאֵן וְהָאֵילִים רָאָהוּ וְכֻלָּם רָצוּ אֵלָיו: וְעַם-כָּל-אֵלֶּה
 וְרֵאִיתִי עַד-אֲשֶׁר הַנְּשָׁרִים וְהַבְּדִיּוֹת וְהַעוֹרְבִים וְהָאֵיּוֹת הָיוּ מוֹרְסִים
 אֶת-הַצֹּאֵן וַיִּמְעָטוּ אֲלֵיהֶם וַיִּבְלָעוּם עַד-אֲשֶׁר נִדְּמוּ הַצֹּאֵן אֶף הָאֵילִים
 יב הֵם כָּבוּ וַיִּצְעְקוּ: וְהַעוֹרְבִים נִלְחַמוּ וַיִּרְיְבוּ אִתּוֹ וַיִּבְקָשׁוּ לְהוֹרִיד
 יג אֶת-קַרְנוֹ וְלֹא יָבִילוּ לוֹ: וְאָרָא עַד-אֲשֶׁר בָּאוּ הָרוּעִים וְהַנְּשָׁרִים
 וְהַבְּדִיּוֹת וְהָאֵיּוֹת וַיִּקְרָאוּ אֶל-הָעוֹרְבִים כִּי יִשְׁבְּרוּ אֶת-קַרְן הָאֵיל הַהוּא
 יד וַיִּלְחַמוּ וַיִּרְיְבוּ אִתּוֹ וְהוּא רַב אִתָּם וַיִּקְרָא לְעוֹרוֹ כִּי יִבֹּא: וְאָרָא עַד-
 אֲשֶׁר בָּא הָאִישׁ אֲשֶׁר כָּתַב אֶת-שְׁמוֹת הָרוּעִים וַיִּבְיֵאֵם לִפְנֵי אֲדֹנָי
 הַצֹּאֵן כִּי וַיַּעֲזְרֵהוּ וַיִּשְׁעֵהוּ וַיִּנְרָאָהוּ הַכֹּל הוּא יִרְדַּ לְעִנְיַת הָאֵיל:

3. א-ה: מזמנו של אלכסנדר מקדון ועד ממשלת היוונים-הסורים.

ש ל ש י מ ו ח מ ש ה ב כ ו ש י: שלשים ושבעה. -

ו-יב: מזמן ממשלת היוונים-הסורים ועד מרד החשמונאים.

ו י ר י ב ו א ת ו א ת ה א י ל . -

יב-יט: התנפלות-הגוים האחרונה על היהודים.

ט: וארא ער-אשר בא אלני הצאן אליהם בקריאתך וכל-אשר
 טז: ראהו נסוצו וקלם נסלו בצלו מלסגיו: כל-הנשדים והדיות
 יז: והעורבים והאיזות נקבצו יחד ויבאו אתם כל-צאן השדה קלם באו
 יח: יחד וישרו זה לזה לנדע את קרן האיל ההוא: וארא את-האיש
 יט: אשר כתב את-הספר במצות אלני ער-אשר שמת את-הספר על-
 השמד אשר הביאו שנים עשר הרועים האחרונים ונרא לפני אלני
 הצאן כי השמידו הרבה יתר מן-הראשונים: וארא ער-אשר בא
 אלני הצאן אליהם ויקח בגדו משה ועמו ויך את-הארץ והארץ
 נבקעה וכל-החיות וכל-עופות השמים נסלו מתוך הצאן ויבלעו
 ש: בארץ ותכם עליהם: וארא ער-אשר נתנה חרב גדולה אל-
 הצאן ויצאו הצאן אל-כל-חיות השדה להמיתן וכל-החיה ועוף
 השמים נסוצו לסניהם: וארא ער-אשר הוקם פסא בארץ החמדה
 ואלני הצאן ישב עליו [והאחר] לקח את-כל-הספרים החתומים
 כא: וישמת את-הספרים לפני אלני-הצאן: ויקרא אלני אל-האנשים
 ההם ואל-שבעת הלקנים הראשונים ויצו עליהם להביא
 לפניו למן-הפוכב הראשון אשר הלך בראש הפוכבים אשר
 כב: ערוסיהם היו בערות סוסים וביאו את-קלם לסגיו: ונדבר אל-
 האיש אשר כתב לסגיו והוא אחד משבעת הלקנים ההם ויאמר
 אליו קח את-שבעים הרועים אשר מסרתי בידם את-הצאן והם
 כג: לקחו אותם ונמיתו מהם יותר מאשר צויתים: וארא והנה קלם
 כד: אסורים והם עומדים לסגיו: והמשפט הנה בראשונה על-הפוכבים
 וימצאו חבבים וילכו אל-מקום הגזרה וישלכו אל-תוף עמק מלא
 כה: אש ולהקה וקלא עמודי-אש: ושבעים הרועים נשפטו וימצאו
 כו: חבבים וישלכו אל-תוף מעמקי האש ההיא: וארא בעת ההיא
 והנה נסמת עמק אחד קנה בתוך-הארץ והוא מלא אש ויבאו
 את-הצאן העורים ההם וישפטו קלם וימצאו חבבים וישלכו אל-
 תוף עמק-האש ההוא ויבשרו והעמק הנה מזמין לבית ההוא:
 כז-כח: וארא את-הצאן ההם והם בשרים ועצמותיהם בערות: ואקום

כ-כז: דין על הנסילים והרועים הכופרים.

[והאחר]. כך מגיה Charlee. - עמק אחד. גיא בן הנם (עי' לעיל כ"ו ד'). -

כ-כז

כח-לח: ירושלים החדשה - התיירות הנכרים שנשארו בחיים - תחית הצדיקים - המסית.

לראות עד-אשר כסו את-הבית הישן ההוא וישאו את-כל-העמודים
 ואת כל-קרות הבית וצעצוּעוּ ויכסו אתו וישאום וישליכום אל-
 מקום אחד מדרום הארץ: ואת עד-אשר הביא אדני הצאן בית
 כס
 קדש גדול ונבנה מן-הראשון ויקימהו במקום הראשון אשר קסה
 כל-עמודיו היו חדשים וצעצוּעוּ היו חדשים וגדולים מן-הראשון
 ל
 הישן אשר נשא משם וכל-הצאן היו בתוכו: ואת את-הצאן אשר
 נשארו וכל-החיות אשר על-הארץ וכל-העופות אשר בקרע השמים
 נוסלים ומשמתחים לצאן ומתחננים אליהם ונשמעים להם לכל-
 דבר: ואחר-כך אחוזני שלשת לבושי הלָבָן בָּדִי ויד-האֵל אָסְוָה-
 לא
 בי גם-כן ויקחוני ויעמידוני בתוך הצאן ההם לפני היות המשפט:
 לב-
 ויהצאן היו קלם לבנים וצמרם גדול וצח: וכל-האבדים והסוּוּרִים
 וכל-חיות השדה וכל-עוף השמים נאקפו בבית ההוא ואדני הצאן
 לד
 שמח שמחה גדולה כי קלם היו בטוב וישובו אל-ביתו: ואת
 עד-אשר הניחו את-התרב אשר נתנה לצאן וישיבוה אל-הבית
 ומתתם לפני אדני וכל-הצאן נקראו אל-הבית ולא הכיל אותם:
 לה
 ועיני קלם נסקחו ויראו את-הטוב ולא הָיָה בתוכם איש אשר לא
 לו-
 ראה: ואת כי הבית הָיָה גדול ורחב ומלא מאד: ואת והנה
 נולד סר אחד לבן ומרניו גדלות וכל-חַיַּת השדה וכל-עוף השמים
 לח
 יראו משניו ויתחננו אליו בכל-עת: ואת עד-אשר שָׁנוּ כל-משפחותיהם
 וקלם היו לשרים לבנים והראשון בהם הָיָה ולמלה והמלה הָיָה
 למנה גדולה וְהָיָה קרנים גדלות שחרות על-ראשה ואדון הצאן
 למ
 שמח עליהם ועל-כל-השרים: ואני ישנתי בתוכם ואיקץ ואת
 ס
 הכל: זה המראה אשר ראיתי בשנתי ואיקץ ואברך את-אדון
 כא
 הצדק ואמְדִּלוּ שְׁבַח: אחר בכיתי בבי גדול ודמעותי לא חָדְלוּ
 עד-אשר לא יכלתי נשא עוד ובקאותי גָלוּ על-אשר ראיתי כי
 סג
 הכל יבא וְקָם וכל-מעשי האדם בסדרם הראיתי: כלֵּלָה ההוא
 וברתי את-החלום הראשון ועליו בכיתי ואתֵּאבֵּל על-ראותי את-
 המראה ההוא:
 צא
 ועתה מתושלח בני קרא אלי את-כל-אחיה ואקסדה-לי את-

חלק ה: ספר חנוך לבניו על הקורות לעתיד לבוא (צא-ק).
 הפרקים בחלק ה' נסחרטו, ודאי מסכות סכניות - שנחלפו בכ"י הראשון דמיו, וכרומה - וברור שבעיקר
 חל הפירוט בפרשת עשרת השבועות שבהם נחלקה ההיסטוריה העולמית, היינו שפרק צ"ג (העוסק

ב-ל-בני אמר כי הדבר קרא אלי והרוח נשפכה עלי למען ארצכם
 ב את-כל אשר יקרה אתכם עד-העולם: ואחר ה'לך מתושלח ויקרא
 ג אליו את-כל-אחיו ויאסף את-בני משפחתו: וידבר אל-כל-בני
 ה'צדק ויאמר שמעו בני חנוך את-דברי אביכם והאזינו היטב
 ד לאמרי סי העידותי בכם ואנידה לכם אהובי אהבו ישר ולכרבו:
 ה ואל-תקרבו אל-ישר בלב ולב ואל-תתחברו אל-אנשי לב ולב
 ו רק בצדק תלכו בני ונחה אתכם בדרךים טובות וצדק יהיה
 ה מלנה אתכם: כי ידעתי חמם ירב בארץ ומשפט גדול יעשה על-
 ו הארץ וכל-הרשעה תתם ושרשה וכל-בניגה יחרם: והיתה עוד
 ז רשעה על-הארץ וכל-מעשי רשע וחמם ורשע ירבו פי-שונים:
 ח וכאשר ירבו חמם ורשע ונאצה וחמם בכל-המעשים וכחש וקשעה
 ט וקמאה יגברו תבא סרענות גדולה מן-השמים על-כל-אלה והארון
 י הקדוש יצא בועם ועברה לעשות משפט על-ארץ: בנימים הים
 יא יעקר החמם משרשיו והרשעה והתקמית מתחת השמים: וכל-
 יב צלמי הגוים והיכליהם ינתנו לשרפת אש והתחידום מכל-הארץ
 יג והם ושלכו אל-משפט האש ואברו בועם ובמשפט אים לעולם:
 יד וצדיקים יקיצו משנתם וחקמה תקום ונתנה להם: ואמרי העקר
 יו שרשי הרשע והחוטאים בתרב ישמדו והמחרפים בכל-מקום וקרתו
 יז וכל-חרשי חמם וכל-עשי מעשי חרוף בתרב יאברו: אז יהיה
 יח שבוע אחר השמיני שבת הצדק ותרב תנתן-לו לעשות משפט
 יט צדק בבני החמם והחוטאים ימסרו בידי הצדיקים: ובאחריתו
 כ יקנו בתים בצדקתם ובית יבנה למלך הגדול לתפארת עד-
 כא העולם: ואחר-יכן בשבוע התשיעי יגלה משפט הצדק לכל-
 כב העולם וכל-מעשי הרשעים יחלפו מכל-הארץ והעולם יכתב להשחת
 כג וכל-אדם יביט אל-דרך הישר: ואחר-יכן בשבוע העשירי בחלק
 כד השביעי בו יהיה משפט-עולם הגדול אשר בו יקח נקם מן-
 כה המלאכים: והרקיע הראשון יעבר ויחלף ורקיע חדש יראה וכל-
 כו צבא השמים יאירו שבטתם: ואחר-יכן יהיו שבעות רבים בלי

בשבעת השבועות הראשונים) היה המשכו צ"א י"ב-י"ז (על שלשת השבועות האחרונים), ונראית, דעתו
 של Ch ששיעורם של הפרקים כך היה: צ"ב (מתאים לפי סגנונו להיות פתיחה של ספר), צ"א א-י
 ויח-י"ט, צ"ב א-י, צ"א יא-י"ז, צ"ד.

מקסר עד-העולם וקלם יהיו בטוב ובצדק וחסא לא יקרה-עד
 עד-עולם: ועתה אנודה לכם בני וארצכם ורכי-צדק ודרכי חסם
 ונהראיתים לכם עוד השעם למען תרעו את-אשר בא: ועתה
 שמעו אלי בני ולכו בדרכי צדק ואל-תלכו בדרכי חסם כי כל-
 ההלכים בדרכי רשע לעולם יאבדו:

ססר כתוב ביד חנוך וויקתב חנוך את-תורת החקמה הזאת
 במהללה בפני כל-אדם והשופטת את-כל-הארץן לכל-בני הישבים
 על-הארץן ולכל-ההרות הבאים אשר יעשו ישר ושלום: אל-נא
 תרנו רוחכם על-העטים כי הקדוש והגדול זמן ימים לקלן: והצדיק
 יקום משנתו ויעבר בדרכי-צדק וכל-דרכו ימחלכו יהנה בטוב
 ובחסד עולמים: וזמן את-הצדיק וזמן לו ישר עולמים וזמן לו
 שלטון ונהנה בטוב ובצדק והלך באור עולם: ואבד החסא בחשך
 עד-עולם ולא עוד נראה למן-היום ההוא לנצח:

ואסר-יבן הואיל חנוך להגיד מתוך הספרים: ויאמר חנוך
 על-בני-הצדק ועל-בחיירי העולם ועל-נטע הישר אדבר אליכם
 בני אני חנוך ואודיעכם את-הדברים האלה כאשר נגלה אלי
 במראה השמים ואשר ידעתי מדברי מלאכי הקדש ואשר למדתי
 מעל לחות השמים: ויחל חנוך להגיד מתוך הספר ויאמר אני
 נולדתי השביעי בשבוע הראשון בהיות עוד משפט וצדק: ואסרי
 יקום בשבוע השני רשע גדול ותרמית תצמח ואז יהנה זמן
 הראשון ואז ינצל האדם ובכלותו תגדל הרשעה וחק יעשה
 לחטאים: ואסר-יבן בשבוע השלישי בסופו אדם יבחר לנטע
 משפט-צדק ואסר-יבן יצא נטע הצדק לנצח: ואסר-יבן בשבוע
 הרביעי בסופו מראות הקדושים והצדיקים יראו וחק לדורי ררות:
 ואסר-יבן בשבוע החמישי בסופו בית-התפארת והמלכות יבנה
 עד-עולם: ואסר-יבן בשבוע הששי כל-החיים בו יקרו ולב כלם
 ירשיע מבלי חקמה ובו אדם יעלה ובסופו בית-המלכות ישרף
 באש וכל-זרע השרש הנבחר יפוז: ואסר-יבן בשבוע השביעי
 יקום דור תהפכות ורבים יהיו מעשיו וכל-מעשיו יהיו מעשי

י מהשבות: ובסומו יבחרו הצדיקים הנבחרים מנשע צדק העולם
 יא אשר נתמן להם שבועתים חקמת כל-בריות: כי מי מקל-בגדי
 האדם אשר יוכל לשמע את-קול הקדוש ולא יחרד ומי יוכל
 לחשב מהשבותיו ומי הוא אשר יוכל לעזן בקל-מעשי שמים:
 יב ומי הוא אשר יוכל לעזן בשמים ומי הוא אשר יוכל להבין את-
 בריאת השמים ולראות נפש או רוח ויוכל לדבר ועליהם] או לעלות
 יג ולראות את-קל-קצותיהם ולהבירם או לעשות כמותם: ומי בקל-
 האנשים אשר יוכל לדעת מה רחב הארץ וארצה ואשר הראו
 יד לו את-מדת כל: הנש אדם אשר יוכל להשיג ארך השמים ונבדקם
 ועל-מה נוסרו ומה-מספר הכוכבים ואיפה נוחו כל-המאורות:
 צד ועתה אמר לכם בני אהבו צדק ולכו בו כי דרכי הצדק
 ג ראויים לאחוז בהם ודרכי הרשע יכלו סתאם ואבדו: ולאנשים
 ידועים גדוד: יגלו דרכי החקם והנאות והם ירחקו מהם ולא ילכו
 ג בהם: ועתה אמר אני לכם הצדיקים אל-תלכו בדרך רשע ובדרך-
 ד מנות ואל-תקרבו אליהם סדתאבדו: ובקשתם ובחירתם לכם צדק
 ותמים נבחרים והלקתם בדרך שלום ותויתם והויתם מאשרים:
 ה ושמרתם את-דברי במחשבות לבבכם ואל-ימחו מעל לבבכם ונדעתו
 כי החטאים יסתו אנשים לעשות רע להקמה לכל-ימצא לה מקום
 ו וכל-עצה לא תחסר להם: אוי להם לבונים רשע ושמו תרמית
 ז יסודום] כי סתאם יקרסו ואין שלום להם: אוי לבונים בתיהם
 בכתא כי מקל-יסודותיהם יקרסו ובתרב יפלו והרבלשים יקב וכתא
 ח סתאם במשפט יאבדו: אוי לכם עשירים כי בטחתם בעשרכם
 ט ומעשרכם תסדרו כי לא-זכרתם את-העליון בימי עשרכם: עשיתם
 נבלה גרשע ונלבן] תהיו גבונים ליום שסודדם ויום חשך ויום הדין
 י הנדול: כן אני אומר לכם ומודיע לכם כי בוראכם יסילכם
 יא ולמסלתכם לא-יהי רחמים ובוראכם ישמח לאבדנכם: וצדיקוכם
 יהיו בימים ההם תוכחה לחטאים וקלרשעים:
 צה מי יתן עיני ענן-מים ואבקה עליכם ושפכתי עליכם בענן מים
 ב למען ינוח לי מיגון לבדי: מי נתן לכם לעשות חרפה גרשע הלא
 ג משפט יבוא עליכם החוטאים: אל-תיראו מפני החוטאים אתם
 הצדיקים כי ישוב אלני ונתנם בנדכם ועשיתם בהם משפט כחטאכם:

ד אוי לָקַם הַמְּשִׁילִים חֲרָמִים שְׂאִין לָהֶם הַתְּרָה רְפוּאָה תִּרְחַק מִכֶּם
ה מִפְּנֵי חַטָּאתֵיכֶם: אוי לָקַם הַגּוֹמְלִים רָעָה לְשִׁכְנֵיכֶם כִּי כִמְעַשְׂיֵיכֶם
ו תִּגְמְלוּ: אוי לָקַם עֲדֵי שִׁקָּר וְהַשׁוֹקְרִים עַל חַמָּס כִּי סִתְּאִם תִּאבְדּוּ:
ז אוי לָקַם הַחוֹטְאִים עַל-רִדְדָתְכֶם צַדִּיקִים כִּי תִמְקְרוּ אֹתָם וְתִרְדְּפוּ
קָעַד רָשַׁע וְקָבַד עֲלֵיכֶם עֲלוּ:

צו קווי צַדִּיקִים כִּי סִתְּאִם יֵאבְדּוּ הַחַטָּאִים מִפְּנֵיכֶם וְלָקַם יְהִי
ב הַשְּׁלֵטוֹן עֲלֵיהֶם כְּחַטָּאתֵיכֶם: וּבְיוֹם מַצִּיּוֹת הַחַטָּאִים יִרְוּמוּ בְּנֵיכֶם
וְעָלוּ בְּנִשְׁרִים וְהִגְבַּהְתֶּם מִדִּיּוֹת קִנְיָתְכֶם וְעֲלִיתֶם וּבְאֵתָם בְּמַחְלוֹת
ג הַאֲדָמָה וּבְנִקְרוֹת סִלְעֵי עוֹלָם בְּשִׁפְנִים אֶל-פְּנֵי הַרְשָׁעִים וּכְשִׁעִירִים
ד וְיִלְלוּ בְּגִלְלָתְכֶם וּבְכוֹ: וְאֵתָם הַסְּבָלִים אֶל-תִּירְאוּ כִּי רְפוּאָה תִּהְיֶה
לָכֶם וְאוֹר קִהִיר יֵאִיר לָכֶם וְקוֹל מְנוּחָה תִּשְׁמַעוּ מִן-הַשָּׁמַיִם: אוי
ה לָכֶם חַטָּאִים כִּי עֲשָׂרְכֶם וְדָמָה אֶתְכֶם לְצַדִּיקִים אַךְ לָכֶם יוֹכִיחַ
ו לָכֶם כִּי חַטָּאִים אַתֶּם וְזֶה יַעֲדֵד נְגִדְכֶם לְזִכְרוֹן רַשְׁעֵתְכֶם: אוי לָכֶם
ז הַאֲבָלִים חֶלֶב חֶטֶה וְעוֹ-שֶׁרֶשׁ הַמַּעֲזוֹן יִשְׁתּוּ וְאֵת-עֲגוּיִם תִּרְמָסוּ
ח כְּלַחְכֶּם: אוי לָכֶם הַשֹּׁתִים מַיִם (מִכָּל מְקוֹר) כִּי סִתְּאִם יָבֹא גְמוּלְכֶם
ט וּבְלִיתֶם וּיְבַשְׁתֶּם כִּי עֲזַבְתֶּם מְקוֹר חַיִּים: אוי לָכֶם עֲשׂוּ רָשַׁע וְתִרְמִית
וְהַדּוֹסִים וְזָרוֹן יִהְיֶה נְגִדְכֶם לְרָעָה: אוי לָכֶם עֲרִיצִים הַמְּדַבְּאִים
ז צַדִּיקִים בְּכַחַם כִּי יוֹם מִסְּלַתְכֶם בָּא: בְּיָמִים הֵהֶם יָמִים רַבִּים וְמוֹבִים
ח יָבֹאוּ לְצַדִּיקִים בְּיוֹם מִשְׁפָּטְכֶם:

צו הַאֲמִינוּ צַדִּיקִים כִּי הַחַטָּאִים יִהְיוּ לְחִרְפָּה וְאָבְדּוּ בְּיוֹם (מִשְׁפָּט)
ב הַרְשָׁע: יְדוּעַ יְהִי לָכֶם כִּי הַעֲלִיּוֹן יִזְכֹּר לְהַשְׁמִידְכֶם וּמִלְאָכֵי שָׁמַיִם
ג יִשְׁמְחוּ לְמִסְּלַתְכֶם: מַה-תַּעֲשׂוּ חַטָּאִים וְאָנָּה תִּנוּסוּן בְּיוֹם הַמִּשְׁפָּט
ד כְּשִׁמְעֵכֶם קוֹל תְּסַלַּת הַצַּדִּיקִים: אַתֶּם תִּהְיוּ כְמוֹתֶם אֲשֶׁר נְגִדְתֶּם
ה תַּעֲדִיד זֹאת חֲבֵרִים הֵייתֶם לְחַטָּאִים: וּבְיָמִים הֵהֶם תָּבֹא תְּסַלַּת
ו הַצַּדִּיקִים אֶל-אֲדָנָי וְלָכֶם יָבֹאוּ יָמֵי מִשְׁפָּטְכֶם: וְכִלְדִּבְרֵי רַשְׁעֵתְכֶם
ז יִקְרְאוּ לְפָנָי הַגָּדוֹל הַקְּדוֹשׁ וּפְנֵיכֶם יִחַפוּ וְהוּא יִגְרֶה כָּל-מַעֲשֵׂה
ח נֹסֵד בְּרָשָׁע: אוי לָכֶם חַטָּאִים אֲשֶׁר בָּיִם וּבִיבֻשָׁה כִּי רָעָה סִקְדַּתְכֶם
ט נְגִדְכֶם: אוי לָכֶם הַאוֹצְרִים כֶּסֶף וְזָהָב בְּלֹא-אֲדָק וְאוֹמְרִים עֲשֵׂה
צו אֲשֶׁר יִזְמְנוּ לָנוּ רְכוּשׁ וְנִאֲצֵר כָּל אֲשֶׁר חִסְצָנוּ: וְעַתָּה נַעֲשֵׂה כָּל
ז אֲשֶׁר יִזְמְנוּ כִּי אֲצַרְנוּ כֶּסֶף וְאֲצַרְתִּינוּ מִלְּאִים כְּמוֹ מַיִם וְרַבִּים

וכש עיריכם. בכושי צדנת (=سیدة בערבית). - ועז-שרש המעין. כך בכושי.
לפי Ch יש להגיה: ויזן במזרקים ישתו. - (מכל מקור). בכושי: בכל עת. -

י חורש-אדמה בקתינו: אכן פנים ימפו שקריכם פי עשרכם לא יקום ומהרה יעלה מקם פי אספתם את-כל-אלה ברשע והייתם לקללה רבה:

צח ועתה הנני נשבע לכם החקמים והבסילים פי רבות תראו
 ב על-הארץ: וען אתם הנקרים תשימו עליכם עדוים יומר מדהנשים
 ג ורקמה יומר מן-הבתולות במלכות ובגדל ובשלטון ובקספת ובנהב
 ד ועל-כן יאבדו עם-עשרם יחד עם-כל-תפארתם ויבזוכם ויחרשו
 ה ויבהגו ויעני גדול תשלכנה נשמותיהם אל-תנור אש: נשבעתי
 ו לכם חטאים פי קהר אשר לא-יהנה לעבד וכנבצה לא-תהנה
 ז שפחת וקרת פן החטא לא-נשלח על-הארץ וקהאדם בנששו
 ח קרא אתו ובקללה רבה יהנה כל-עושהו: ועקרות לא-נתנה לאשה
 ט פי אם-בגלל מעשי נדיה תמות בלי בנים: נשבעתי לכם חטאים
 י בקדוש הגדול פי כל-מעשיכם הרעים גלוויים בשמים וממעשה
 יא להצבכם לא קשה ולא נסתר דבר: ואל-תדמו בנששכם ואל-תאמרו
 יב בלבבכם פי לא-יודעתם ולא ראייתם פי כל-חטא נקתב יום יום
 יג בשמים לפני העליון: וידעתם מעתה פי כל-להצבכם אשר תלחצו
 יד נקתב יום יום עד-יום דינקם: אוי לכם האוילים פי באנלקתכם
 טו תאבדו ואתם חוטאים לחקמים וטוב לא-יהנה לכם: ועתה תדעו
 יז פי נכונים אתם ליום אכדון ולכן אל-תקוו לחיות אתם החטאים
 יח פי אם-תחלפו ומתם פי לא-יודעתם כל-כפר פי נכונים אתם ליום-
 יט הדין הגדול ליום מצוקה וחרפה גדולה לנששומיכם: אוי לכם
 כ ערלי-לב עושי-רע ואבל-רדם מאין לכם לאכל דברים טובים
 כא ולשתות ולשבע מכל-הדברים הטובים אשר שם אדני העליון על-
 כב הארץ לרב לא יהי שלום לכם: אוי לכם אהבי מעשי רשע
 כג מאזן תקוו לטוב לכם דעו פי בידי הצדיקים תגמנו והם יערפוכם
 כד והמיתוכם ולא ירחמו עליכם: אוי לכם השמחים במצוקת הצדיקים
 כה פי כל-קבר לא יקרה לכם: אוי לכם השמים לאל דברי הצדיקים
 כו פי לא-תהי לכם כל-תקנה בחיים: אוי לכם פתבי שקר ודברי
 כז רשע פי יקתבו שקריהם למען ישמעו אליהם אנשים ופעלי רשע
 כח לשכנם: לא יהי להם שלום אך שתאם מות ימותון:

צט ואזי לָכֶם עֲשֵׂי-רָשָׁע וּמִתְּסַאֲרִים בְּדַבְרֵי שְׂקָר וּמִכְבָּדִים [אוֹתָם] ב
אָבֵד תֵּאבְדוּ וְתִנִּי אֲשֶׁר לֹא יְהִי לָכֶם: אוֹזִי לָהֶם הַחֲסִידִים וְדַבְרֵי-
יֵשֶׁר וְעֹבְרִים תִּזְרַת עוֹלָם וְעוֹשִׂים נֶפֶשׁ אֶת אֲשֶׁר לֹא-יְהִי לַחַטָּאִים ג
בְּרִגְלָיִם יִרְמָסוּ עַל-הָאָרֶץ: בְּיָמִים הָהֵם הַבּוֹנוֹ צַדִּיקִים לָשֵׂאת אֶת-
תְּפִלוֹתֵיכֶם וְלִשְׁמֹן לְעֵדָה לִפְנֵי הַמַּלְאָכִים לְמַעַן יִשְׁימוּ עֵינֵי הַחַטָּאִים ד
לְזַכְרוֹן לִפְנֵי הַעֲלִיּוֹן: וּבְיָמִים הָהֵם יִתְעוֹרְרוּ הַעַמִּים וּמִשְׁפָּחוֹת הַלְאָמִים ה
יָקוּמוּ בַיּוֹם הַבְּלִיּוֹן: וּבְיָמִים הָהֵם יִצְאוּ הַשְּׂדוּדִים וְיִטְרְפוּ אֶת-
יְלָדֵיהֶם וְעַבְבֹּים וְיַלְדֵיהֶם יֵאבְדוּ עַל-יָדָם וְאֶת-עוֹלְלֵיהֶם יוֹנְקוּ שְׂדִים ו
עַזְבוּ וְלֹא יִשׁוּבוּ אֲלֵיהֶם וְעַל-אֹהוּבֵיהֶם לֹא יִרְחֲמוּ: וְנִסְ-נִשְׁבַּעְתִּי ז
לָכֶם חַטָּאִים כִּי עוֹן נִכּוֹן לַיּוֹם שִׁפָּךְ דָּמִים בְּלִי הַסְּנוֹת: וְהַמִּשְׁתַּחֲוִים
לְאֲבָנִים וְעוֹשִׂים פְּסִילֵי זָהָב וְכֶסֶף וְעֵץ וְחֹמֶר וְהַמִּשְׁתַּחֲוִים לַרוּחֹת ח
רְעוֹת וְלַשְּׂדִים וְלַכְלֵ-אֱלִילִים בְּלֹא דָעַת לֹא יִמָּצְאוּ כָל-תְּשׁוּעָה ט
מֵהֶם: וְהַרְשִׁיעוּ בְּאֵלֹת לָכֶם וְעִינֵיהֶם תִּתְעַרְבֶנָּה בַּסֶּחֶר לָכֶם וּבְכַמְרֹת
חִלּוּמֹתֵיהֶם: בְּאֵלָה יִרְשִׁיעוּ וּפְחָדוּ כִּי כָל-מַעֲשֵׂיהֶם עָשׂוּ בְּשִׂקָר י
וַיִּשְׁתַּחֲווּ לְאֲבָן לְבֶן בַּהֶרֶף עֵינֵי יֵאבְדוּ: וּבְיָמִים הָהֵם אֲשֶׁרֵי כָל-לֶקְחֵי
דַּבְרֵי חֲכָמָה וּמִבְּיָנַיִם בָּהֶם וְשִׁמְרִים דַּרְכֵי עֲלִיּוֹן וְהוֹלְכִים בְּדַרְךְ יא
אֲדַקּוּ וְאֵינָם מִרְשִׁיעִים עִם-הַרְשָׁעִים כִּי הֵם יִנְשָׁעוּ: אוֹזִי לָכֶם מִסִּיּוֹ יב
רַע בֵּין שִׁבְנֵיכֶם כִּי בִשְׂאוֹל תּוֹמַתּוּ: אוֹזִי לָכֶם עֲשֵׂי מַדּוֹת תַּרְמִית יג
וְשִׂקָר וַיִּסְצִי וְרַעַה עַל-הָאָרֶץ כִּי בָזָה יִסּוּפוּ: אוֹזִי לָכֶם בּוֹנֵי בַיִתֵּיהֶם
בַּעֲמַל אֲחָרִים וְכַל-חֹמֶר בְּנִינָם לְבָנִים וְאֲבָנִים שֶׁל חֶטָּא אָמַר אֲנִי יד
לָכֶם לֹא-יְהִי שְׁלוֹם לָכֶם: אוֹזִי לָהֶם עֲנֹבֵי הַמֶּדָּה וְנִחַלַת עוֹלָם
מֵאֲבוֹתֵיהֶם וְנִשְׁוֹתֵיהֶם דַּבְּקוּ בְּאֱלִילִים כִּי לֹא-תְהִי לָהֶם מְנוּחָה: טו
אוֹזִי לָהֶם עֲשֵׂי-רָשָׁע וְעוֹרֵר-חֶמֶם וְהַרְגִי-שִׁבְנֵיהֶם עַד-יּוֹם הַדִּין הַגָּדוֹל: טז
כִּי הוּא יוֹרִיד אֶת-קִבּוּרְכֶם וְהִבִּיא כָאֵב אֶל-לִבְכֶם וְהִעִיר אֶת-חַרוֹן
אָפוֹ וְהִשְׁמִידְכֶם כְּלָכֶם בַּחֲרָב וְכַל-הַקְּדוֹשִׁים וְהַצַּדִּיקִים יִקְרְוּ אֶת-
חַטָּאֵיכֶם:

ק וּבְיָמִים הָהֵם יִהְיֶנּוּ אֲבוֹת וּבְנֵיהֶם בְּמִקּוֹם אֶחָד וְאֲחִים יִפְלוּ ב
יַחַד עַד-אֲשֶׁר יִשְׁטָפוּ נְחָלִים מִדָּמָם: כִּי אִישׁ לֹא-יִמְנַע אֶת-יָדוֹ
מִחֵמֶת אֶת-בְּנָיו וְאֶת-בְּנֵי בְנָיו וְהַחַטָּא לֹא-יִמְנַע אֶת-יָדוֹ מֵאֲחֵיו ג
הַנִּקְבָּד מַעֲלוֹת הַשָּׂמֶשׁ וְעַד-בּוֹאוֹ יְמִיתוּ אִישׁ אֶת-אֲחֵיו: וְהַפּוֹם עַד- ד
צִנּוֹר יִחַצֶּה בְּדַמֵּי הַחַטָּאִים וְהַעֲגִלָּה עַד-נִבְהָה תִּטְבָּע: בְּיָמִים הָהֵם

ירדו המלאכים אל-מקמות הסתר ואספו יחדו למקום אהר את-
 מורידי החסא והעליון יקום ביום הדין לעשות דין גדול בחסאים:
 ה ועל-כל-הצדיקים והקדושים יסקיד שומרים מתוך-מלאכי הקדש
 לשמרם בקבת-עין עד-שומו קץ לכל-רשע וחסא ואם-גם-יישנו
 ו הצדיקים שנה כבירה לא יסחרו: ויני הארץ יראו את-החכמים
 בבחונם והבינו את-דברי הספר הזה והכירו פי עשרם לא-יוכל
 ז להצילם במהסכת חטאתיהם: אוי לכם חסאים ביום מצוקה גדולה
 ח מעני-הצדיקים ושרפיהם באש פי גמול מעשיכם יעשה לכם: אוי
 לכם עקשיר-לב השוקדים לעשות רשע פחד יבא עליכם ואיש לא
 ט יעזר לכם: אוי לכם חסאים מדברי סיכם וממעשי ידיכם אשר
 י עשה רשעתכם בלהבת אש נושבת תשרפו: ודעו פי מרבה-מלאכים
 יא ידרש את-מעשיכם בשמים מר-השמש ומר-הגהר ומר-הכוכבים על-
 חטאתיכם בעד עשותכם על-הארץ משפט בצדיקים: והעיד בקם
 בל-עין נאד ושל ומקר פי קלם יקנעו בגללכם מרדת עליכם והם
 יב את-עונותיכם יסקרו: וענה הביאו שי אל-המקור פי לא יקנע
 מרדת עליכם ואל-הטל למען ירד על-קבלו זהב וקסף מאתכם:
 יג וכאשר ירדו עליכם הקסור והשלג בקרתם וכל-וספות שלג בקל-
 מכותיהן בימים ההם לא תוכלו לעמר בקניהן:

קא בני השמים התבוננו אל-השמים וכל-מעשה העליון ויראתם
 ב מסניו ואל-תבעו לסניו: אם יסגר את-חלונות השמים ועצר את-
 ג המקור ואת-הטל מרדת בגללכם על-הארץ מה-תעשו: ואם-ישלח
 את-זעמו עליכם בגלל מעשיכם לא-תוכלו לקרא אליו פי דברתם
 ד דברי גאון ובוז נגד צדקו לא יהי שלום לכם: הלא תראו מלחי
 ה האניות בנוע אניותיהם מסני הנגלים והן מסערות ברוחות והם
 ח בצרה גדולה: ולכן ייראו שן-יבד פלהונם וסובם אתם אל-הים
 ו פי טובות לא יבא להם לכם פי הים יבלעם ואבדו בתוכו: הלא
 ז הים פלו וכל-מימיו וכל-תנועתו מעשה העליון הם והלא הוא
 עשה חק למעשיו ושם חול גבול-לו: ומגעתו יירא ויבש וכל-

ק ו יבני הארץ. כוונתו לעמי הארץ העשירים. - בכושי שיעור הכתוב: ובעת יראו
 אנשי החכמה והבינו בני הארץ את כל דברי הספר הזה והכירו כי עשרם... -
 קא בני השמים. באירוניה הוא מכנה כך לאותם בני הארץ (השוה ק' ו) הרשעים
 ד והחסאים שבהם הוא נלחם. - מ לחי. הגהת יוסף הלוי. במקום פלגי שבכושי. -

דנתו תמות וכל-אשר בו ואתם החטאים אשר על-הארץ לא-
 תיראו מסגיו: הלא הוא עשה את-השמים ואת-הארץ וכל-אשר
 בהם מי נתן דעת ובינה לכל-מתנועע על-הארץ ובנים: הלא ייראו
 מלחי האניות את-הים והחטאים לא ייראו את-העליון:

בנים הים באשר ישלח עליכם אש נוראה אנה תנוסון

ואיפה תושעו וכאשר ישלח את-דברו נגדכם הלא תבהלו ותסחדו:

וכל המארות יבהלו בסחד גדול וכל-הארץ תבהל ורעה וחתה:

וכל-המלאכים ומלאו את-סקנתם ובקשו להסתר מפני הכבוד

הגדול ובני הארץ ירעדו ויחילו ואתם החטאים תקבלו לעולם

ולא יהי שלום לכם: ואתן נשמות הצדיקים אל-תיראנה וקויו אתם

אשר מתם בצדק: ואל-תעצבו אם נששכם לשאול נרדה בגוון ואם

בחיובם בשרכם לא-רעה בשוכה קראוי לשובכם וחיבתם ליום

משפט החטאים וליום קללה ותוכחה: ואמרו מותכם יאמרו עליכם

החטאים במומתו אנו מתו הצדיקים ומה-שקר יקבלו הם בעד

מעשיהם: הלא כמונו מתו גם-הם בגוון ובחשך ומה-יתרון להם

עלינו מעטה נשתינו: ומה-יקבלו ומה-יראו לעולם הנה מתו גם-

המה ומעטה ער-נצח לא יראו אור: אמר אני לכם חטאים רבי-

לכם לאכל ולשתות ולחמם ולחטא ולהקשים אנשים עירמים ולצפר

עשר ולראות ימים טובים: הראיתם את-הצדיקים מה-אמרתם

כל-חכם לא נמצא בהם ער-מותם: ויאבדו ויהיו כלא היו ונששומיהם

בגוון שאול תרדנה:

ועתה נשבעתי לכם הצדיקים בכבוד הגדול והמפאך והגבור

ובעו מלכותו ונגדלו נשבעתי לכם: ורעתי רז וקראתי לחות השמים

וראיתי בספרים הקדושים ומצאתי כתוב בהם ותקוק עליהם: כי

כל-טוב ושמחה ותפארת נכונו להם ורשומים לנששות המתים

בצדק וכי רב טובה נתתם לכם חלה שמלכם ורב חלקכם מחלק

החיים: ונששומיכם אתם המתים בצדק תחנינה ותשמחנה ותגלנה

ונששומיהם לא תאבדנה וזכרוכם לא-יסוף מלפני הגדול לכל-

הרות העולם ועתה אל-יחסדו מתרפתם: אוי לכם המתים חטאים

במותכם בכבוד חטאיכם והדומים לכם יאמרו עליכם מאשרים

החטאים הם ראו כל-ימיהם: ועתה מתו באשר ובעשר ולא ראו

צָרָה וְרֵצַח בְּחַיִּיהֶם וּמָוֹתוֹ בְּכַבּוּד וּמִשְׁפָּט לֹא-נִעְשָׂה כִּהְיֶה בְּחַיֵּיהֶם:
 ז וַיִּדְעֶתֶם כִּי נִשְׁוֹמְתֵיכֶם שְׂאוֹל תּוֹרְדֶנָּה וְאִמְלִלִים יִהְיוּ בְּמִצְוֹתֵיכֶם
 ח הַגְּדוּלָּה: וּבְחִשְׁבָּה וּבְזָקִים וּבְלִהְבֶּה בּוֹעֶרֶת אֲשֶׁר שָׁם מִשְׁפָּט גְּדוֹל
 ט תִּבְאֵנָה נִשְׁוֹמְתֵיכֶם וְהַמִּשְׁפָּט הַגְּדוֹל יִהְיֶה לְכַל־דְּרוֹת הָעוֹלָם אוֹי לָכֶם
 י כִּי לֹא-יִהְיֶה שְׁלוֹם לָכֶם: אֶל-תֹּאמְרוּ עַל-הַצְּדִיקִים וְהַטּוֹבִים אֲשֶׁר
 יא בְּחַיִּים בְּיָמֵי מִצְוֹתֵינוּ הִרְבֵּה עָמְלָנוּ וְכַל־צַעַר רָאינו וְרָעָה רַבָּה
 יב מִצְּאֵתָנוּ וְאֶבְלַתָּנוּ וּמַעֲשִׂים הֵינּוּ וְרוּחַנוּ קָצְרָה: וְנִכְרַתְנוּ וְלֹא מִצְּאֵנוּ
 יג עוֹר לָנוּ בְּאֶמֶר וּבְכַל־דְּבָר עָנִינוּ וְנִכְחַדְנוּ וְלֹא קוּיֵנוּ לְרֵאוֹת חַיִּים
 יד מַיּוֹם לַיּוֹם: קוּיֵנוּ לְהַיּוֹת הֵרָאֵשׁ וְנִהְיִי הַנֹּכַח רַבַּת עָמְלָנוּ וְלֹא הִנֵּה
 טו לָנוּ שָׂבָר בְּעָמְלָנוּ וְנִהְיִי מֵאֲכָל לַחֲטָאִים וְלַחֲוִמָּסִים וְהֵם הַכְּבִידוּ אֶת־
 יז עַלְמֵי עֲלֵינוּ: הֵם מְשַׁלְּחוּ בָנוּ הַשְּׂנְאִים אוֹתָנוּ וַיַּכּוּנוּ וְלִסְגֵי שִׁנְאֵינוּ
 יח בְּפִסְגּוֹ אֶת־עַרְפָּנוּ וְהֵם לֹא רַחֲמוּ עֲלֵינוּ: בְּקִשְׁנוּ לְלֶכֶת מֵאַתָּם לְהַמְלִט
 יט וְלָנוּחַ וְלֹא מִצְּאֵנוּ מָנוּחַ לְהַמְלִט מֵהֶם: וּבְרִיבֵם צָעַקְנוּ אֶל־הַמּוֹשְׁלִים
 כ בְּמִצְוֹתֵינוּ וְשׁוֹעֲנוּ נֶגֶד הַבּוֹלְעִים אוֹתָנוּ וְהֵם לֹא-רָאוּ צַעֲקֵתֵנוּ וְלֹא
 כא שָׁמְעוּ קוֹלָנוּ: וְהֵם עָזְרוּ לַחֲוִמָּסִים וְלַבּוֹלְעִים אוֹתָנוּ וְלֹאֲשֶׁר הִמְעִיטוּנוּ
 כב וְהֵם הִסְתִּירוּ אֶת־חַמְסָם וְלֹא הִסְתִּירוּ מִעֲלֵינוּ אֶת־עַל־הַבּוֹלְעִים אוֹתָנוּ
 כג וַיִּזְכְּנוּ וַיִּמְיָתְנוּ וַיִּסְתִּירוּ אֶת־דַּבְּרָתָם וְלֹא יָזְכְּרוּ כִּי הָרִימוּ אֶת־יְדֵיהֶם
 כד נִגְדְּנוּ:

קד גִּשְׁבַּעְתִּי לָכֶם כִּי הַמְּלֹאכִים וַיְכִירוּכֶם לְטוֹבָה בְּשָׁמַיִם לִסְגֵי
 ז הַכְּבוֹד הַגְּדוֹל וּשְׁמוֹתֵיכֶם כְּתוֹבִים לִסְגֵי הַכְּבוֹד הַגְּדוֹל: קוּי כִּי
 ח לִסְגֵי הַיּוֹתֵם עֲצוּבִים בְּצִרָה וּבְעָנִי וְעָתָה תִּזְהִירוּ כְּמֵאֲרוֹת שָׁמַיִם
 ט תִּזְהִירוּ וְתִרְאוּ וְשַׁעֲרֵי שָׁמַיִם יִשְׁתַּחוּ לָכֶם: וּבְזַעֲקָכֶם וְעַקְתִּי מִשְׁפָּט
 י יוֹסִיעַ לָכֶם כִּי כָל־מִצְוֹתֵיכֶם תִּבּוֹא עַל־הַמּוֹשְׁלִים וְעַל־כָּל־אֲשֶׁר
 יא עָזְרוּ לַחֲוִמָּסֵיכֶם: קוּי וְאֵל תִּעֲזָבוּ אֶת־תְּקוּנָתְכֶם כִּי שִׁמְחָה גְּדוּלָּה
 יב תִּהְיֶה לָכֶם בְּוַשְׁמַחַת מְלֹאכֵי שָׁמַיִם: מֵהַעֲלִיכֶם לַעֲשׂוֹת עֲלֵיכֶם
 יג לֹא לְהַתְּבֹא בַיּוֹם הַרִּיץ הַגְּדוֹל וְלֹא תִמְצְאוּ בְּחַטָּאִים וּמִשְׁפָּט עוֹלָם
 יד יִרְחַק מִכֶּם לְכַל־דְּרוֹת הָעוֹלָם: וְעָתָה אֶל־תִּירְאוּ צְדִיקִים בְּרֵאוֹתֵיכֶם
 טו אֶת־הַחַטָּאִים עוֹשִׂים חֵיל וּמַצְלִיחִים בְּדַרְכֵיהֶם אֶל־תִּתְחַבְּרוּ אֲלֵיהֶם
 ז כִּי אִם־תִּרְחַקוּ מִחַמְסָם כִּי אַתֶּם תִּתְחַבְּרוּ אֶל־צַבָּאוֹת הַשָּׁמַיִם: וְאִם־
 ח תֹּאמְרוּ אַתֶּם הַחַטָּאִים כָּל־חַטָּאֵינוּ לֹא יִדְרָשׁוּ וְלֹא יִבְתְּבוּ בְּכַל־זֹאת
 ט חַטָּאֵיכֶם נִבְתְּבִים יוֹם יוֹם: וְעָתָה הִרְאִיתִי לָכֶם כִּי אוֹר וְחֹשֶׁךְ יוֹם

ט וְלִלְךָ יֵרָאוּ אֶת־קַל־חַטָּאֵיכֶם: אֶל־תִּרְשָׁעוּ בְלִבְכֶם וְאֶל־תִּשְׁקְרוּ וְאֶל־תִּפְתְּרוּ מִמּוֹתַי וְאֶל־תִּבְחֹשׁוּ דַבְּרֵי הַקְּדוֹשׁ הַגָּדוֹל וְאֶל־תִּרְוַמְמוּ אֶת־אֱלֹהֵיכֶם כִּי כָל־שִׁקְרְכֶם וְכָל־רְשָׁעֵתְכֶם לֹא לַצְּדָקָה יִהְיוּ לָכֶם כִּי אִם־לְחַטָּאָה גְּדוֹלָה: וְעַתָּה יְדַעְתִּי אֶת־חַסְדֵּי הַזֶּה כִּי חַטָּאִים וְשָׁנִי הִרְבֵּה וְנִטְוֹ דַבְּרֵי־יִשְׂרָאֵל וַיְדַבְּרוּ דַבְּרֵי רָשָׁע וַיִּשְׁקְרוּ וַיַּעֲשׂוּ מַעֲשִׂים גְּדוֹלִים וַיִּקְתְּבוּ סִפְרִים עַל־דַּבְּרֵיהֶם: אָכֵן פֶּאֶשֶׁר יִקְתְּבוּ בְּאֵמוּנָה אֶת־קַל־דַּבְּרֵי בְלִשְׁנוֹתֵיהֶם וְלֹא יִשְׁנֹו וְלֹא יִחַסְרוּ מִדַּבְּרֵי כִּי אִם־יִקְתְּבוּם בְּאֵמוּנָה אֶת־קַל־אֲשֶׁר הַעֲוִדוֹתַי בְּרֹאשׁוֹנָה עָלֵיהֶם: אִזּוּ יְדַעְתִּי סוּר אַחַר כִּי סִפְרִים יִקְתְּנוּ לַצְּדִיקִים וְלַחֲקָמִים לַהֲיוֹת לְשִׁמְחָה וְלִישְׂרָאֵל וְלַחֲקָמָה רַבָּה: וְלָהֶם יִקְתְּנוּ הַסִּפְרִים וְהֵם יֵאֱמִינוּ בָהֶם וַיִּשְׂמְחוּ עָלֵיהֶם וְאִזּוּ קָל־הַצְּדִיקִים אֲשֶׁר לְמַדּוּ בָהֶם אֶת־קַל־דַּבְּרֵי הַיִּשְׂרָאֵל עַל־שִׁקְרָם:

קה בַּיָּמִים הָהֵם אָמַר אֱלֹהֵי לִקְרָא וּלְהַעֲדִיר בְּבִנֵי הָאָרֶץ עַל־חֲקָמְתָם הַרְאוּנָה לָהֶם כִּי אַתֶּם מְנַהֲלֵיהֶם וּשְׂקָרָם עַל־קַל־הָאָרֶץ: וְאֱלֹהֵי וּבְנֵי נִתְחַבֵּר אַתֶּם לְעוֹלָם בְּדַרְכֵי־יִשְׂרָאֵל בְּחַסְדֵיהֶם שְׁלוֹם יִהְיֶה לָכֶם שִׂמְחָה בְּנֵי הַיִּשְׂרָאֵל אָמֵן:

קו וְאַחַר יָמִים נָשָׂא מִתּוֹשְׁלַח בְּנֵי אִשָּׁה לְבָנֵי לְמֶדֶד וְנִתְחַבֵּר לֹו וְנִתְלַד בֶּן: וּבְשָׂרוֹ הָיָה לְבֶן כְּשִׁלְג וְאֵלֶם כְּסִרְחַ שׁוֹשָׁן וּשְׁעַר רֹאשׁוֹ וַיִּקְנֹצוּתָיו כְּצִמְרֵי אַחַר וְעֵינָיו יָסוּת וּבִסְקָחוֹ אֶת־עֵינָיו הַאִיר אֶת־קַל־הַבַּיִת כְּשִׁמְשׁ וְכָל־הַבַּיִת הָיָה מְאִיר מְאֹד: וַיָּקָם בְּיָדֵי הַמְּיַלְדָּת וַיִּסְמַח אֶת־סִפּוֹ וַיְדַבֵּר אֶל־אֲדוֹן הַצְּדָקָה: וְלִמְדָה אָבִיו יֵרָא מִסְּגוּי וַיִּנָּס וַיָּבֵא אֶל־מִתּוֹשְׁלַח אָבִיו: וַיֹּאמֶר אֵלָיו בֶּן מִיּוֹד נוֹלַד לִי מִשְׁנָה וְאֵינְנִי כְּאֲדָם וְהוּא דוֹמָה לְבָנֵי אֱלֹהִים כְּשִׁמְשׁ וּבְרִיתוֹ מִשְׁנָה וְאֵינְנִי דוֹמָה אֵלָיו וְעֵינָיו כְּקַרְנֵי הַשֶּׁמֶשׁ וְסִגְנוּ מְאִירִים: וְנִרְאָה לִי שֶׁהוּא אֵינוֹ מִמֶּנִּי כִּי אִם־מִן־הַמַּלְאָכִים וְאֵיךָא שָׂדֵי־יִהְיֶה אוֹת בְּגִמּוֹ עַל־הָאָרֶץ: וְעַתָּה אֲבַקֵּשׁ מִמֶּדֶד אָבִי וְאֶתְחַנֵּן לְסִגְנוֹ כִּי תִלְדֵּךְ אֶל־חַנּוּךְ אָבִינוּ וַיְדַעַת מִמֶּנּוּ אֶת־הָאֱמֶת כִּי עִם־הַמַּלְאָכִים שָׁבְתוּ: וַיְהִי כְּשִׁמְעַ מִתּוֹשְׁלַח אֶת־דַּבְּרֵי בְנוֹ וַיָּבֵא אֵלָי אֶל־קִצּוֹת הָאָרֶץ וְאָבּוֹא אֵלָיו

קה ב ואני ובני בכושי: כי והרבה ויזין עבריות יש שהן נמסרות ציי המתרגמים לפי המשך שהיה נראה להם. ונראה שבעל הספר לענין אבטוביוגרפי נתכוון: באותם הימים אף הוא ובנו יצטרפו אל הצדיקים והישרים. -

וַאֲמַר אֵלָיו הֲגִנִי בְנִי לָמָּה בָּאתָ אֵלָי: וַיַּעַן וַיֹּאמֶר בְּשֵׂאלָה גְדוֹלָה
 בָּאתִי אֵלֶיךָ וּמִסְגִּי מִרְאֵה קִשָּׁה קָרַבְתִּי: וְעַתָּה אָבִי שָׁמַעְנִי לְלַמֵּד
 בְּנִי נוֹלָד בֶּן אֲשֶׁר אֵין הוֹמָה לוֹ וּבְרִיתוֹ אֵינְנָה בְּכַרְתִּי אִישׁ וּמִרְאֵהוּ
 לָבֵן מִשְׁלֵג וְאֶדָם מִסְרַח שׁוֹשָׁן וְשִׁעַר רֹאשׁוֹ לָבֵן מִצְמֶר צֶחֶר וְעֵינָיו
 כַּקְרָנֵי הַשֶּׁמֶשׁ וּכְאֲשֶׁר סָקַח אֶת-עֵינָיו הַאִיר כְּלַיְהֻיָּת: וַיָּקָם בְּיַדִּי
 הַמְיֻלְדֹת וַיִּסְתַּח אֶת-פָּנָיו וַיִּקְרַךְ אֶת-אֲדָוֶן הַשָּׁמַיִם: וְלָמַד אָבִיו סִסְד
 וַיָּקָם אֵלָי וְלֹא יָאֻמִּין כִּי הוּא מִמֶּנּוּ רַקְדְּהוּא בְּדַמּוֹת מִלְּאֲכֵי שָׁמַיִם
 וְעַתָּה בָּאתִי אֵלֶיךָ לְמַעַן תּוֹדִיעַנִי אֶת-הָאֱמֶת: וְאַעַן אֲנִי חֲנוּךְ וַאֲמַר
 אֵלָיו אֲדַגִּי עוֹשֶׂה חֲדָשָׁה עַל-הָאָרֶץ וְאֲנִי כֹבֵד רְאִיתִי זֹאת בְּמִרְאֵה
 וְאוֹדִיעָה כִּי בִימֵי גֵרָד אָבִי עָבְרוּ (מִלְּאֲכֵי) מִמִּלְּאֲכֵי הַשָּׁמַיִם אֶת-
 דְּבַר אֲדָנִי: וַיִּחְסְאוּ וַיַּעֲבְרוּ חֵק וַיִּדְבְּקוּ בְּנָשִׁים וַיִּחְסְאוּ אִתָּן וַיִּשְׂאוּ
 מִתָּן וַיִּוְלִידוּ מִתָּן בָּנִים: וַיִּוְלִידוּ עַל-הָאָרֶץ גְּבוּרִים לֹא בָרוּם כִּי
 אִם-בְּבִשָׁר וּמִשְׁמַט גְּדוֹל יִהְיֶה עַל-הָאָרֶץ וְהָאָרֶץ תִּשְׁתַּבֵּר מִכָּל-סְמָאָה:
 [טז] וּכְלִיזוֹן גְּדוֹל יָבֹא עַל-כָּל-הָאָרֶץ וְהִנֵּה מִבּוֹל וּכְלִיזוֹן גְּדוֹל שָׁנָה אֶחָת:
 [טז] וְהֵבֵן הַנֶּהֱנֹלָד לָקָם יִשְׂאֵר עַל-הָאָרֶץ וּשְׁלֹשֶׁת בָּנָיו יִמְלְטוּ אִתּוֹ
 י"ח וּכְאֲשֶׁר יִגְדַע כָּל-אָדָם אֲשֶׁר עַל-הָאָרֶץ הוּא וּבָנָיו יִמְלְטוּ: וְעַתָּה
 הוֹדַע לְלָמַד בְּנֶהֱ כִי הַנּוֹלָד הוּא בְּנֵו בְּאֵמֶת וּקְרֵאתָ שְׁמוֹ נֵחַ כִּי
 הוּא יִשְׂאֵר לָקָם וְהוּא וּבָנָיו יִמְלְטוּ מִדְּהַכְּלִיזוֹן אֲשֶׁר יָבֹא עַל-הָאָרֶץ
 י"ט עַל-כָּל-הַחֲסָא וְעַל-כָּל-הַחֲקָם אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה עַל-הָאָרֶץ בְּיָמָיו: וְאַחֲרָי-
 כֵּן יִרְבֵּי הַחֲקָם עַל-הָאָרֶץ מֵאֲשֶׁר נַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁיטָה כִּי יִדְעַתִּי מִסְתַּרִּי
 הַקְּדוֹשִׁים כִּי הוּא הָאֲדוֹן הַרְאֵנִי וְהוֹדִיעַנִי וְאֶקְרָא אוֹתָם בְּלַחֹת הַשָּׁמַיִם:
 קז וְאֶרְאֵה כְּתוּב עֲלֵיהֶם כִּי מַדּוּר לְדוֹר יִחְסְאוּ עַד אֲשֶׁר יָקוּם
 דוֹר אָדָם וְהַרְשָׁעָה תִּקְלָה וְהַחֲסָא יַעֲבֵר מִדְּהָאָרֶץ וּכְלַטוֹב יָבֹא
 ב עֲלֵיהֶ: וְעַתָּה בְנִי לֵךְ וְהוֹדַעְתָּ אֶל-לָמַד בְּנֶהֱ כִי הֵבֵן אֲשֶׁר נוֹלָד
 ג הוּא בְּנֵו בְּאֵמֶת וְאֵינְנֵו שֹׁקֵר: וַיְהִי כַשֶּׁמֶע מִתּוֹשְׁלַח אֶת-דְּבָרֵי
 חֲנוּךְ אָבִיו כִּי הִרְאָהוּ כְּלַיְהֻיָּת עֲשִׂים בְּסוּד וַיִּשָּׁב וּגְרָאֵהוּ אֶת-שֵׁם
 חֲנוּךְ נֵחַ כִּי-הוּא וַיָּחַם אֶת-הָאָרֶץ אַחֲרָי כְּלַיְהֻיָּת:
 קח סִסְר שְׁנֵי אֲשֶׁר כְּתַב חֲנוּךְ לְמַתּוֹשְׁלַח בְּנֵו וְלֹאֲשֶׁר יָבֹאוּ אַחֲרָיו
 ב וְשִׁמְרוּ אֶת-חֲקֵי בְּאֵחֲרֵית הַיָּמִים: אִתָּם אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם טוֹב תִּחַבּוּ
 ג לַיָּמִים הֵהֶם עַד-אֲשֶׁר יָסוּפוּ עוֹשֵׂי רָשָׁע וַיָּסוּף כָּם הַרְשָׁעִים: וְאִתָּם

חבו ער-אשר תחלה החשא בי שמומיהם ימחו מספר החיים
 ומספרי הקדושים ונרעם יבחר לעולם ונקשומיהם תומתנה והילולו
 במקום מדבר שממה ובאש תשרפנה כי אין שם ארץ: וארא שם
 דצידענן בלתי נראה כי מרב עמקו לא-יכלתי להביט אליו וארא
 להבת אש בהירה נושבת וקצין הררי-והר סובבים ומעופפים הנה
 והנה: ואשאל אחד המלאכים הקדושים אשר הנה עמדי ואמר
 אליו מה-הדבר הזרם הנה אשר אינני רקיע כי אם-להבת אש
 בוערת בלבד וקול בבי וצעקה ויללה ובאב חזק: ויאמר אלי
 המקום הנה אשר תראה אליו תשלכנה נשיות החשאים והמנדסים
 ועושי רשע וההופכים כל-אשר דבר אלני בסי הנביאים את-
 הבאות: כי מהם כתובים וחקוקים ממעל בשמים למען יקראו
 בהם המלאכים וידעו את אשר יקרה לחשאים ולנשיות הענוים
 ואשר ענו את-בשרם ושקרו מאת אלהים ואשר נתנו לתרשה
 ביד אנשים רשעים: אשר נאדבו את-אלהים ולא אדבו זקב או
 כסף או כל-דבר טוב אשר בעולם ואך לענוים נתנו את-בשרם:
 אשר מעדם לא-התאוו למאכלי הארץ כי אם-חשבו את-נפשם
 לרוח עבר וישמרו זאת ואלני הרבה לנסותם ונקשומיהם נמצאו
 שהרות למען יברכו את-שמו: וכל-ברכותיהם הנכונות רשמתי
 בספרים והוא יעד להם את-שקרום כר-נמצאו אהבים לשמים
 מנקשומיהם ואם-גם-גרמסו ברגלי רעים וישמעו מסיבה כלמות
 ובוו ויהיו לתרשה ברכוני: ועתה אקרא לנשיות הטובים אשר
 לדור האור ואהפך את כל-אשר נולדו בחשך אשר בבשרם לא-
 קבלו את-הכבוד הראוי לאמונתם: והבאתי את-אהבי שם קדשי
 אל-אור זרם והושבתים איש איש על-כסא כבודו: וההירו לעתים
 אין מספר כי צדק משפט האלהים ולנאמנים הוא יתראמן במושב
 דרכי הישר: וראו את-אשר נולדו בחשך משלבים אל-חשך
 והצדיקים ונהירו: והחשאים יארחו וראו בנהרם וגם הם ילכו אל-
 אשר נכתבו להם שם ימים ועתים:

ספר חנוך ב

מבוא

א. לתולדות גילוי ספר חנוך הסלאבי.

ידוע שהספרים החיצוניים עברו מביזנטיה לארצות הסלאבים – בולגאריה, סירביה ורוסיה – בתחלת התהוותה של הספרות הסלאבית, היינו בזמן שבאו הסלאבים לידי הכרת הספרות הביזנטית. ביחוד הצטיינו בכך הרוסים, שמזמן התנצרותם ואילך היו מקבלים מביזנטיה את הספרים החיצוניים בתרגום סלאבי: אותם הספרים היו מביאים אליהם הכמרים היוונים, ואף הם, הרוסים עצמם, היו הולכים לפעמים קרובות לארץ יוון ושם היו מתעסקים שנים רבות בהעתקת ספרים ואף בתרגומם. הכרוניקן הרוסי מספר, למשל, על המלך יארוסלב א' (1054–1019) שהיה מאסף ספרים (כוונתו לספרים סלאביים), והספרים שלא היה להם תרגום היה מצוה לתרגמם לו מיוזמת לסלאבית.

ואע"פ שהגיעה מיוון לרוסיה הרשימה של הספרים הנדחים (ἀποθήματα—отреченныя). שנתחברה על סמך פסקי דינים שונים של הכנסייה הנצרית, ובתוך אותם הספרים הנדחים נמנו אף כמה מן הספרים החיצוניים, מכל מקום לא הפריעה אותה רשימה לספרים החיצוניים שיהיו רווחים בעולמם של הסלאבים.

בין הספרים הנדחים היה אף ספר חנוך. אבל איסורו של הספר לא עיכב הרבה בעד הפצתו, והעתקות וקיצורים וקטעים הימנו היו חוזרים בתוך העם הרוסי במדה מרובה. הספר היה חביב על קוראיו.

בפעם הראשונה הופיע בדפוס קטע של חנוך הסלאבי בשנת 1862 ע"י А. Н. Пыпин בשנת 1869 פרסם А. Н. Попов קטעים חדשים מספר חנוך. אח"כ, בשנת 1880, פרסם פופוב¹) נוסח שלם של הספר ריון של חנוך (Книга о тайнахъ Еноховыхъ) מתוך כ"י שנכתב בשנת 1679 בפולטאבה (מקבוצת הספרים של А. И. Хлудовъ). פופוב נדר לכתוב ספר חקירה על ספר זה ולא הספיק משום שקידמהו המות (1881).

בשנת 1884 הדפיס סטויאן נובאקוביץ' הסירבי (במאסף Starine, XVI) נוסח הספר חנוך מתוך כ"י No. 151 שבספרייה העממית בבילוגראד, מבלי שידע כלל על הוצאתו של פופוב. הנוסח שהוציא נובאקוביץ' הוא קיצור מנוסח סלאבי שלם. אבל הוא לא הרגיש בכך, ואף נעלם הימנו שבאותה ספרייה שבבילוגראד יש עוד כ"י מס' חנוך והוא מתוקן ושלם באמת.

בשנת 1896 הוציא R. H. Charles האנגלי (על פי תרגום שהכין בשבילו W. R. Morfill) ב' הנוסחאות של פופוב ונובאקוביץ', זה לעומת זה, עם מבוא והערות²). אבל השוואת ב' הנוסחאות הללו אין לה ערך אלא לתולדות הספר חנוך בתוך הספרות הסלאבית גופה.

1) Вмѣстѣ въ Императорскомъ Обществѣ Исторіи и Древностей Россійскихъ при Мос-ковскомъ Унивѣрситетѣ Библиографическіе матеріалы IV בתוך עבודתו הכללית (ספר ב') חנוך חזר Charles והדפיס מתוך הוצאתו זו את הספר במאספו (The Book of the Secrets of Enoch, Oxford 1896, II, 425–469). אחר כך חזר Charles והדפיס מתוך מבלי לידע על ההוצאות והחקירות שהופיעו ברוסיה אחר שנת 1896. ואע"פ שטוקולוב שלח לו קצת ידיעות במכתב (כך מספר טוקולוב בח"ב עמ' 154 מספרו Славянская книга Еноха Праведного) מכל מקום לא השתמש בהן. חוץ מחילומי קצת נוסחאות – הן ממה שהודיעהו טוקולוב והן ממה שנמצא בנוסח המקור מהוצאת נובאקוביץ' – שהוא מביא בגליון שבספריו. גם Bonwetsch הגרמני הוציא Das slavische Henochbuch (Abhandlungen d. Göttinger Gesellsch. d. Wiss., philol.-hist. Klasse, Neue Folge I, 3), Berlin 1896. הוא השוה עוד כ"י שנמצא בווינה. —

ולא לחקירת הנוסח היסודי. כלר' הנוסח היווני, שממנו נעשה בזמנו התרגום הסלאבי. לתכלית זו מועילות הרבה חקירותיו של M. И. Соколовъ הרוסי. לסוקולוב נגלה מה שהיה נעלם מעיני נובאקוביץ': בשנת 1886 מצא באותה הספרייה שבכילוגראד את הכ"י No. 321 הכולל נוסח מלא של ספר חנוך, והוא קדום בזמן מאותו של פופוב. את הנוסח המלא הזה הוציא סוקולוב לאור³ בשנת 1899 עם חילופי גירסאות לפי נוסח פופוב (II) וכ"י אובארוב (γ). ואף תרגום רומי עשה בצדו. חוץ מאלו נודמן לו לסוקולוב אחר כך עוד כ"י אחד של הנוסח השלם (הוא מסמנו α). שחשיבותו מרובה לבירור הנוסח⁴.

במחקרו הרחב על ספר חנוך הסלאבי עלה לו לסוקולוב לקבוע שהספר הסלאבי היה חוזר בעם ב' נוסחאות: בנוסח שלם ובנוסח מקוצר (שנעשה מן הנוסח הסלאבי השלם). ויש להעיר שאף סוקולוב, כאותם החוקרים הסלאבים שקדמוהו, עסק בעיקר בחקירת ערכם ומקומם של נוסחאות הס' חנוך בתולדות הספרות הסלאבית-הרוסית. מצד זה טרח הרבה לתאר באריכות את כל כתבי היד מבחינת תכנם וסגנונם, הרחיב הדיבור על השפעתו של הספר על הספרות הסלאבית-הרוסית ועל טיבו של חנוך הסלאבי ביחס לשאר שרידי הספרות הביזאנטית, המזרחית והמערבית, וכיוצא באלו העניינים. אף הוא, כפופוב, לא זכה להשלים ולפרסם את מחקרו בחייו, וספרו נערך ע"י M. Сперанскій⁵ כעין המשך לחלק העבודה שפרסם בחייו, ואף שער כללי ניתן לעבודתו: M. И. Соколовъ, Славянская книга Еноха Праведнаго, тексты, латинскій переводъ и изслѣдованіе. Посмертный трудъ автора приготовилъ къ изданію М. Сперанскій. Москва, Синодальная типографія, 1910 (IV×182×167 עמודים).

ב. על לשונו העיקרית של חנוך הסלאבי.

מצד הלשון וההרצאה נראה שהספר נכתב מתחלה עברית. הראיה הראשית היא שהספר ניתן להתרגם עברית כמעט תיבה בתיבה, אף על פי שאינו אלא תרגום מתוך תרגום. ואילו היה הספר כתוב מעיקרו יוונית הרי היה המתרגם העברי מוכרח לנהוג בו טראפראזה לא רק במסירת תכנם של הכתובים, אלא אף בתיבות בודדות היה מוצא קושיים בתירגומן כצורתן, שכך טיבה של הלשון היוונית המקורית מחייב, שהיא נוהגת להשתמש בהרכבת כמה מלין למלה אחת לשם הבעת מושג, ואף דרכי הצירוף ובנין המשפטים ביוונית אינם פשוטים כל כך כמו צירופן של המלים ובנין המשפט בעברית. כמו כן מעידים על העברית שמות החדשים העבריים: סיון וטבת ואייר (כ"ד ז') וניסן (כ"ד ט'), ולשונות עבריים מיוחדים, כגון אם טוב בעיניך חנוך ועשינו לחם לפניך (י"ד ב'), האדם מביא מן הבהמה הטהורה... מן העופות הטהורים (ט"ו י'). עמוד לפני (פרבд лицом) ה'... ולפני (в прѣд лицем) מוכח ה' (כ"א ב') וכדומה. חוץ מזה, יש בספר כמה טעויות שאינן מתפרשות אלא מתוך בחינה גראפית של המקור העברי שהיה לפני המתרגם היווני, כגון

י' ג'	קרא המתרגם היפים	במקום הַזְּךְ פִּים
י"א ח'	" " "	" אוריאל
י"ג כ"ב	" " "	" משכן הרוח (אולי)
כ' א' וכ"ג מ"ה	" " "	" אַבְרָהָה

3 במאסף Чтения и т. д. הנ"ל בשנת 1899 (ספר ד', עמ' 112-1).

4 בחלק ב' של ספרו (שיצא אחר מותו), עמ' 48-53.

5 במאסף Чтения и т. д. הנ"ל, שנת 1910, ספר ד' (ואף בספר כפני עצמו).

ואף על פי שהספר הוא כלו עברי, מכל מקום מצינו לו למתרגם היווני שהרשה לעצמו לעשות לו כאן ושם מסעמים שינעמו לחכו של הלועזי. כן, למשל, הרחיב את האגדה העברית שהקביה צבר את עפרו של אדם מארבע רוחות העולם (י"א ס"ג) והכניס לתוכה את הדרוש שהיה מפורסם בעולם ההיליניסטי שהשם אדם = ἄδαν נוטריקון שלו ביוונית ארבע רוחות העולם: ἀνατολή, δύσις, ἄρκτος, μεσημβρία (= מזרח, מערב, צפון, דרום)⁶. ממש על הדרך שהיו קדמונינו נוהגין אף בלשונות אחרים לדרשם על פי היוונית (ע"ש בפירושו).

כמו כן הוא נוהג למסור שמות עבריים בשמות יווניים שהיו ידועים לקוראיו. ואין לעמוד עכשיו על טיבם בעברית, כגון ארכס (י"א ט"ז), פוניכס וכלכידרה (ו' ר'). כיוצא בכך הן הסירינות שהכניסו המתרגמים היוונים של ס' חנוך א' (י"ט ב') וחזון ברוך הסורי (י' ח'). ואנו כבר קשה לנו להכריע מה היה כתוב במקור העברי.

ואף את תרגום הע' הוא מעדיף על המקור העברי והוא נותן (א' א') את מנין שנותיו של חנוך עד הולדת מתושלח מאה וששים וחמש שנים, ולא ששים וחמש ככתוב במקור העברי (ברא' ה' כ"א). ודרכו זה הוא כדרך שהיו נוהגין שאר המתרגמים, שהיה כל אחד יודע את הנוסח של הביבליה שלו, וכמו שעשה אף יוספוס (השוה קדמ' א' ג' ג').

ג. על טיבו של הספר ותכנו.

הסופר רצה ליתן דברי אגדה על השתלשלות הכהונה הגדולה מימי קדם, שהיא נמשכת והולכת למן דורו של נח ועד מלכי-צדק, כלר' עד זמנו של אברהם, ומכאן ואילך אין צורך עוד לבדיקה וסיפור, שהרי הכל יודע מן התורה. לתכליתו זו הוא מאריך הדיבור, בקשר עם תולדותיהם של הכהנים הגדולים והנפלאים שהיו מימי קדם, אף על חשיבותם של הקרבנות. לפי תכנו מחלק הספר בדרך כלל לשני ראשים:

(א) א-יט: על עלייתו של חנוך למרום והליכתו בז' הרקיעים וחזרתו אחר כך אל הארץ (א'-י"ב) ודבריו אל בניו ועלייתו שנית למרום (י"ג-י"ט).

בחלק זה השתמש הסופר בחומר של מוטיבים שהיה רווח ומשותף לכל הספרות החנוכית, כגון שהיה חנוך מהלך בשבעת הרקיעים וצופה שם מה שנסתר מעיניהם של שוכני ארץ, אלא שכל סופר וסופר היה מרצה אותם הענינים לפי חפצו והלך נפשו. (ב) כ-כד: הרצאה על השתלשלות הכהונה הגדולה מתנוך אל מתושלח וניר ומלכי-צדק ונח.

ד. המקום שבו נכתב הספר במקורו ותרגומו היווני.

נראה שהספר נכתב בארץ ישראל ובירושלים דוקא, במקום ובזמן שהיה בית המקדש קיים: דבר זה נשמע מתוך פרשת מעשה הקרבנות והחשבתם.

ותרגומו היווני של הספר במצרים נכתב: כך נראה מן ההערה הארכיאולוגית לשמות החדשים העבריים, שהוא מוסיף בצדם את שמותיהם המצריים (כ"ד ז' וט').

והואיל וידוע שהנוצרים לא היו מקבלים עוד שום ספר יהודי לאחר סופה של המאה הא' או תחלתה של המאה הב' למנינם, על כרחך תרגומו היווני של הספר קודם לאותו זמן נעשה.

ה. על התרגום העברי.

תרגום זה ניתן לפי הנוסח הביולוגראדי שהויל סוקולוב עם חילופי נוסחאות לפי כ"י ג (שנדפס בחלק ב' מספרו, עמודים 53-48). החלוקה לפרקים ופסוקים היא של סוקולוב.

ספר חנוך ב

ספרי רזי-קדש לחנוך לאיש חכם ואמן גדול אשר לקחהו ::
 ונאקהו למען יראה משקנות מרומים ומלכות התקמה הימרה
 והגדלה והנשגב ואי-המשמנה אשר לאל שדי והמעמד הנסלא
 מאד והנקבד והמאיר ומרבה-העינים של משרתי :: וכסא :: הבלתי-
 נע ומעלות והוסעות צבאות לא-קשר והמון רב של יסודות
 קמקרת אי-מבארת ומראות שונים ושירת צבאות הכרובים
 לא-מבטת ואור בלי-מדה ראה בעיניו:

א אמר חנוך קשת יהיא באשר מלאו לי מאה ותמש וששים
 שנה הולדתי את בני מתושלח ואחר-בן חיותי מאתים שנה
 ב ומלאו כל שנות חיי שלש מאות ותמש וששים שנה: בתדש
 הראשון ביום מועד לחדש הראשון ביום הראשון אני חנוך לבדי
 ג חיותי בבייתי ואנוח על-משקבי ואישן: וכאשר ישנתי ונעל עזב
 גדול על-לבי ואבך בעיני בשנה ולא וכלתי להבין מה-העצב הזה
 ד או מה-יהנה-לי: ונראו אלי שני אנשים גדולים מאד אשר לא
 ה ראיתי כמוהם מימי על-הארץ: וסניקם היו מזהירים כשמש
 עיניהם בוערות כלפידיים אש מסיקם יוצאת בגדיהם נוצות שונות
 למראה רגליהם בארנמן בגסיקם מזהב מזהירות וידיהם משלג נבות:
 ו-ו ונעמדו על ראש משתי ויקראו-לי בשמי: ואני הקיצותי משנתי
 וארא בקיקוץ את-האנשים ההם בעמדם על ידי ואמבר ואשתמה
 ח לסניקם ואסחד ומראה שני שנה מסחד: ויאמרו אלי האנשים
 חזק חנוך אל תירא אלהי-עולם שלחנו אליך והיום אתה עולה

ספרי רזי-קדש לחנוך. בנוסח Y: מן הספרים הנסתרים על העלאת חנוך
 הצדיק, ובנוסח Π: ספר רזי חנוך בן ירד. נראה שפתיחה זו על תכן הספר נכתבה
 בידי אחד הקוראים. - ואמן. художника. ובנוסח Y: книжника (=סופר). בנוסח II נוסף:
 וסופר. - יסודות. стихи. - במחברת אי-מבארת. нескажемааго сложенія. -

חלק א': העלאתו של חנוך למרום והחזרתו לארץ
 והעלאתו שנית (א'-ט).

ביום מועד לחדש הראשון. כוונתו: ראש חודש - יום מועד - היה ביום
 הראשון בשבוע. - שני אנשים. הם שני המלאכים שמואל ורעואל. הנקובים בשמותיהם

א ב
 ר

ט אָפֿנוּ הַשְׁמִימָה: וְעַתָּה צוּ אֶל־בְּנֵיהָ וְאֶל־קַלְבֵּי בֵיתָהּ אֵת אֲשֶׁר
 יַעֲשׂוּ בְלִעְדֵיהָ עַל־הָאָרֶץ בְּבֵיתָהּ וְאִישׁ אֶל־יְבִקְשָׁהּ עַד־אֲשֶׁר יִשְׁבֶּהָ
 י וְאֵלֵיהֶם: וְאִמְהַר לְשִׁמְעַם בְּקוֹלָם וְאִצֵּא מִבֵּיתִי הַחוּצָה וְאֶסְגֵר אֶת־
 יא הַדָּלֹת כַּאֲשֶׁר אָמְרוּ אֵלַי: וְאֶקְרָא אֶל־מְתוֹשְׁלַח וְאֶל־רַעִים וְאֶל־
 עִירֵד בְּנֵי וְאֶנִּיד לָהֶם אֶת־אֲשֶׁר דִּבְרוּ אֵלַי הָאֲנָשִׁים הַנּוֹסְלָאִים הָהֵם:
 ב שָׁמְעוּ בְנֵי לֹא אֶדַע אָנָּה אֲנִי הַלֵךְ אוֹ אֶת־אֲשֶׁר יִקְרָה אוֹתִי:
 ב וְעַתָּה בְנֵי אֶל־תְּסוּרוּ מֵאִחֵרֵי הָאֱלֹהִים הַתְּהַלְכוּ לִפְנֵי יְיָ וְאֶת־מִשְׁפָּחֵי
 ג תִּשְׁמְרוּ: אֶל־תִּמְנְעוּ מִתְּסַלָּה לְשִׁלּוּמְכֶם לְכֹל יַמְעִישׁ יְיָ אֶת־עַמְּל
 וְדִיכֶם וְאֵל תִּחְסְרוּ מִמִּנְחֹת יְיָ וְלֹא יִחְסַר יְיָ אֵת הַמְּבִיאִים לוֹ
 ד מִנְחָה מִדוֹן־אֶצְרוּמֵיכֶם: בָּרְכוּ אֶת־יְיָ גַם־בְּכִבְרוֹת עֲדְרֵיכֶם גַּם־
 ה בְּכִבְרוֹת בְּקַרְבְּכֶם וְהִיְתָה עֲלֵיכֶם הַבְּרָכָה לְעוֹלָם: אֶל־תְּסוּרוּ מֵאִחֵרֵי
 וְאֶל־תִּשְׁמְחוּ לֵאלֹהֵי הַקָּל לֵאלֹהִים אֲשֶׁר לֹא־עָשׂוּ אֶת־הַשָּׁמַיִם
 וְאֶת־הָאָרֶץ וְאֵת הַבְּרִיּוֹת כִּי הֵם יֹאבְדוּ וְאֲשֶׁר יִשְׁתַּחֲווּ לָהֶם
 ו וְחֹזֵק אֶת־לְבוֹמֵיכֶם בְּיָרְאָתוֹ: וְעַתָּה בְנֵי אִישׁ אֶל־יְבִקְשֵׁנִי עַד אֲשֶׁר
 יִשְׁבֵּנִי יְיָ אֵלֵיכֶם:
 ג וַיְהִי כְּכַלּוֹתִי לְדַבֵּר אֶל־בְּנֵי וַיִּקְרְאוּנִי הָאֲנָשִׁים הָהֵם וַיִּשְׁאֲלוּנִי
 ב עַל־כְּפִסְיָהֶם וַיַּעֲלוּנִי אֶל־הַרְקִיעַ הַרְאִשׁוֹן: וַיַּשְׁמִידוּנִי עַל־הַשָּׁנִים
 ג וַיִּלְכוּ וַאֲרָא עוֹד לְמַעְלָה אֵת הַרְוִם וְלְמַעְלָה [מִמֶּנּוּ] רְאִיתִי אֶת־
 ג הָאֲוִיר: וַיַּשְׁמִידוּנִי בְּרַקִּיעַ הַרְאִשׁוֹן וַיִּרְאוּנִי יָם רַב מְאֹד גָּדוֹל מִיָּם־

יא לקמן י"א פ"ח. - השוה ספר הישר: ואלה תולדות חנוך מתושלח ואלישוע ואלימלך
 בנים שלשה ואחיותיהם מלכה ונעמה. - רעים. perigma. השוה ברא' י' ז' רעמה=
 בע' Pégma. - עירד. гаидада (=עירד, וכן י"א ו'). וכן בע' לברא' ד' י"ח עירד=
 Γαιδάδ (ובפש' עירד). ויש להעיר שעירד (ע' בראשית שם) הוא בנו של חנוך בן קין.
 ג הרקיע הראשון. השוה חגיגה י"ב ב' (ושאר המקורות ע' בפירושו של תיאודור
 לביר 45): שבעה [רקיעים] ואלו הן (הוא מונה אותם מלמטה למעלה). וילון רקיע
 שחקים זבול מעין מכון ערבות. וילון אינו משמש כלום (וכן בצוואת לוי ג') אלא נכנס
 שחרית ויוצא ערבית (השוה סדר רבה דבראשית בבתי מדרשות של ווירטהיימר א'. סימן
 ל"ב: וילון דומה לפרגוד של משי שמכסין אותו ובשעה שהוא יוצא מעבירין אותו.
 כך וילון בשעה שיעלה עמוד השחר ותצא חמה לְשִׁמְשׁ עולה ומכסה פני רקיע ראשון
 מפני גלגל חמה. וכשתכנס חמה מעבירין אותו כדי שתעלה לבנה כוכבים וכל מזלות
 לְשִׁמְשׁ בעולם) ומחדש בכל יום מעשה בראשית. שנאמר [ישע' מ' כ"ב] הנוטה כדק
 שמים וימתחם כאהל לשבת. והשוה ברכות ג"ח ב' וילון הוא דמקדע דמגלגל ומיחזי
 נהורא דרקיעא. והוא שנקרא שמים. ע' ביר ר' ו' ברקיע השני שהוא למעלה
 מן השמים. - הרוח... האויר. (=ἀήρ) вѣдoux...аер (ע' לקמן י"א מ"ט). - ים
 ג- רב מאד. לפי צוואת לוי ב' נמצא אותו ים בין (ἀνάμεισον) רקיע ראשון לשני. -

ד הארץ: ויעבירו לשני את-ראשי משטרי הכוכבים ושריהם ונראוני
 מאתים מלאך המשלים על-הכוכבים ובגון השמים והם מעופפים
 ה בכנפיהם והולכים מסביב לכל-השמים: ושם ראיתי אוצרות השלג
 והקרח והמלאכים המזויקים את-אוצרותיהם הנוראים ואוצרות
 ו העננים אשר משם יצאו וקאו: ונראוני את-אוצרות הטל בשמן
 וזת ומראה צבעו ככל-סרחי האדמה ויותר מזה ואת-המלאכים
 השומרים על-אוצרותיהם ובקגרים אותם ובסתתם:

ד וישאוני האנשים ההם ויעלוני אל-הרקיע השני ונראוני ונרא
 ב משקה גדולה מחשבת הארץ: ואביט שם אל-האסורים בקבילים
 ג התלויים ושומרים מחכים למשפט בלי-מדה: והמלאכים ההם
 מראיהם חשך מחשבת הארץ והם בוכים בכל-שעה בלי-הפוגות:
 ד ואמר אל-האנשים אשר היו עמדי מדוע אלה נענים בלי-חשך:
 ה ושיבוני אלה הם האנשים אשר קרו מאחרי יי לא שמעו למצות
 ו נלכו בשרירות לבם ונסורו הם ושרם והנתונים ברקיע הסמישי:
 ו ונהמו מצי להם מאד והמלאכים ההם השתחוו לי ויאמרו אלי
 ז איש האלהים התפלל לנו אל יי: ואען אליהם ואמר מי אני
 בן-תמותה אשר אתפלל למלאכים מי יודע אנה אלך בגשמי ואת
 אשר יקרני או מי יתפלל-לי:

ה וישאוני משם האנשים ההם ויעלוני אל-הרקיע השלישי
 ב ונעמידוני בתוך הגן: ונאביט משם למטה ונרא את-המקום שהוא
 לא יקסר טובו ונרא את-כל-העצים פורחים וקפה ופרים בשל
 ג וריח נוחם לו וכל-מאכלים מביאים וריח נוחם הם שופעים:
 ו ובתוך עץ החיים במקום בו ינים יי מדי בואו לגן-עדן והעץ שהוא

ד הכוכבים. ואת השמש ואת הירח ראה ברקיע הרביעי (ע' פרק ו'). ובחגיגה י"ב ב':
 ר קיע-שבו חמה ולבנה כוכבים ומזלות קבועין. אבל השוה ביר ו' ו' איכן הן גלגל
 חמה ולבנה נתונים - ברקיע השני. שנאמר [ברא' א' י"ז] ויתן אתם אלהים ברקיע
 השמים - [ברקיע שהוא למעלה מן השמים. - פסיקתא דריכ כ"ט]. - השמים. כלו'
 ה- הכוכבים. - לפי י"ג י"ח-כ"א ראה שם יותר מאשר נאמר כאן. -

ד-ו לפיה ע' ז' ה' ואילך. וכן ליט-מ' ועיג-ע"ו. - מכל מקום משמע מסיפורו (לקמן
 ז' י"א. והשוה חנוך א' י"ב-ט"ו) שהתפלל בעדם. אלא שלא הועילה תפלתו לבטל
 את גזר דינם. -

ה בתוך הגן. по сре́д поро́ди. על הגן ע' דברי ה' לקמן י"א מיד וע"א ודבריו
 ג-ב של חנוך י"ג לי"ב. - התוספת בפי"ב היא לפי גוסס II. - ובתוך. ע' ברא' ב' ט'. והשוה

לא יתאר טובו ורית נוחו ויטה הוא מקל-נקרא משכבו מראהו
 זקב ואדם וקצין האש הוא ומכסה את-קל-הנו וכו מקל-העצים
 השתולים ומקל-הסרות ושרש לו בנן בקצה הארץ: ונזעזן הוא
 בין הסלוף ואי-הסלוף: ושני מעגנות יוצאים האחד שוטף רכש
 וקלב ונהשניו שמן וזון ונסרדים הם לארבעה ראשים סובבים
 ושקטים הם והולכים ונקטים לתוך נזעזן בין הסלוף ואי-הסלוף
 ומשם יצאו ונסרדו לארבעים חלק והולכים הם על-הארץ ומקלם
 קסבוקם בשאר יסודות הרים: ואין שם עץ חשוד-סרי וכל-עץ
 עשה סרי טוב וקל-המקום מברך: ושלש מאות מלאכים מאירים
 מאד והם שומרים לזן וקול קל-הסוגות וקשירה יטה עובדים
 ח-ט הם לזן קל-הימים: ואמר מה-טוב המקום הזה: ויאמרו אלי
 האנשים ההם חנוך המקום הזה הוכן לצדיקים אשר נשאו קל-
 הסגעים בתיבהם מן-המקרים לנפשותם סרו ומן השקר את-עניניהם
 הסבו ויששו משפט צדק מלהקם נתנו לרעים וצדקים בסו קנד
 ונוקלים הקימו ולעשוקים ויתומים עזרו ותמימים הלכו לפני יי
 ולו לבר עבדו להם הוכן המקום הזה נחלת עולם: ויוליכוני
 האנשים ההם לקאת צפון ושם הראוני מקום נורא מאד קל-נגע
 וענוי במקום ההוא חשך נורא וענן בלתי מאיר ואיך-שם אוד
 ואש-משכה בערת תמיד ונהראש משך בקל-המקום ההוא פה
 יא אש ושם קרח צרב ומקרה: וקמי-כלא קשים מאד ומלאכים חסרים
 יב קלי רחמים ונשאים הם נשק קשה ומענים הם באבן-ריות: ואמר אוי

ספר היכלות (בס' מרכבה שלמה. ירושלים תרפ"ה, ט' ב'): ביום שטרדו הקביה לאדם
 הראשון מגן עדן היתה שכינה שורה על כרוב תחת עץ החיים. - ומכסה את-
 כל-הגן... השוה פרק גן עדן (במחזור ויטרי עמ' 736): ועץ חיים באמצע וגופו מכסה
 על כל גן עדן, ויש בו שמונה מאות מטעמים. ואין זה דומה לדמותו של זה ולא טעמו
 של זה כטעמו של זה ולא ריח זה דומה לריחו של זה. - בין החלוף ואי-החלוף.
 ד
 inter corruptibilitatem et incorruptibilitatem. ברומית יתורגם: כוונתו: בין עולם שלמטה לבין עולם של מעלה. - ארבעה נהרות אלו עברו אל הקוראן
 מ"ז ס"ז-י"ז, אלא ששם נתחלף נהר השמן בנהר מים בלי ריח רע (غير آسن). והשוה
 פרק גן עדן (במחזור ויטרי, שם): וכל חופה וחופה מושכין ממנה ארבעה נהרות, אחד
 של חלב ואחד של יין ואחד של אפרסמון ואחד של דבש. - על טיבם של הצדיקים
 והרשעים ע' נאומו של חנוך לקמן י"ג ליה ואילך. - על גיהנם ע' לקמן י"ג כ"ד-ל"א
 בנאומו של חנוך. על הכנת המקומות בגן עדן ובגיהנם קודם הלידה י"ג ע"ז. - פה
 אש ושם קרח. השוה סדר רבה דבראשית י"ז: ושאל חציה אש וחציה ברד ורשעים

יג אוי מדה-נורא המקום הזה: ויאמרו אלי האנשים חנוך המקום הזה
 הוכן לרשעים לפני האלהים העושים רעות על-ארץ רשעים
 קסמים נחשו-שרדים המתהללים במעשיהם הרעים הנגבים נשמות
 אדם בסתר ומדבאים עניים וגזלים את-רכושם והם מעשירים
 מרכוש אחרים בהמקסם אותם ואשר בבתם להשביע נמיתו ברעב
 ואשר בבתם להלביש יוציאו עירמים והם לא ידעו את-בוראם
 ומשתמחים לאלהים אין בהם רוח אלהי הקל והם פסילים ומשתמחים
 למעשי-ידיהם הנתקבים לכל-אלה הוכן המקום הזה נחלת עולם:
 ויקחני האנשים ההם ויעלוני על-הרקייע הרביעי ויראוני שם
 ב-להמקלבים והמעקרים וכל קרני אור השמש והגרות: ואמר את-
 מהלביהם ואחשב את-אורם וארא והנה לשמש אור פי שבעה
 מאשר לגרם: [וארא] את-סבובם והמרקבה אשר בה ילך כל-אחד
 ברוח הולכים הם במהירות נקלאה מאד ואין להם מנוחה יומם
 וליילה בלבתם ובשוקם: וארבעה כוכבים גדולים ולכל כוכב
 תחתיו אלה כוכב הולכים לימין השמש וארבעה לשמאלו ולכל
 כוכב תחתיו אלה וקלם מספרם שמונת אלפים והם הולכים עם-
 השמש תמיד: ומוליכים אותו ביום חמשה עשר רבוא מלאכים
 ובלילה אלה מלאך ולכל-מלאך שש כנפים והם הולכים לפני
 המרקבה ואש נותנים לו מאה מלאך: ורוחות פורחים בדמות שני
 עופות האחד קעין חיל והשני קעין נחש-נחשת פניהם פני ארנה

י
 ו
 ב
 ג
 ד
 ה
 ו

שבתוכה כשהם יוצאים מן האש יוחץ אותם ברד וכשיוצאים מן הברד דולק אותם האש. -
 העושים על הארץ רעות. בנוסח II: נגד הסבע ניאוף והוא קלקול הילדים... כמעשה
 סדום... המתהללים במעשיהם הרעים בגנבה בשקר בלשון הרע בקנאה בנטירה
 בניאוף ברצח... ומשתחיים לאלהים אין בהם רוח אשר לא יראו ולא ישמעו
 אלהי הבל. -

י
 ג
 ה
 ו

הרקיע הרביעי. לפי חגיגה י"ב ב' הוא זבול שבו ירושלים ובית המקדש
 ומזבח בנוי ומיכאל השר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן. - והמרכבה. השוה פרקי
 ר' אליעזר הגדול ר': החמה רוכב במרכבה ועולה מעוטר כחתן. - ואש... בנוסח II:
 ומאירים ומחממים את השמש מאה מלאכים. - כחול. החול נזכר עוד בחזון ברוך
 היווני פרק ז' והוא עוף אנדי שלא אכל מעץ הדעת ולפיכך נשאר בן אלמות (ע' ב"ר
 י"ט ה'). נראה שנקרא בשם זה על שם מרוץ תקופת הזמנים (השוה בערבית - JL). הרבה
 יש על החול (Phoenix, Φοίνix) בספרות היוונית והרומית. הירודוטוס (II, 73) הקדיש לעוף
 הקדוש פרק מיוחד, שהוא מתחיל בזה הלשון: „אני לא ראיתיו רק בציור. ובאמת. לפי
 דברי בני היליאופוליס, הוא בא למצרים לעתים רחוקות. פעם בחמש מאות שנה. עוף זה

הַרְגֵלִים וְהַגֵּב וְהָרֹאשׁ קָשָׁל לִוְיָתָן מֵרֵאשִׁימָה אֲרֻמָּן דְּקָשָׁת הַשְּׂנַיִם
 וְדָלִם תִּשַׁע מֵאוֹת מֵדוֹת כְּנָפֵיהֶם כְּנָפֵי מַלְאָכִים וְלִקְל־אֶחָד מֵהֶם
 שְׁתַּיִם עֲשָׂרָה כְּנָפִים וְהֵם מוֹלִיכִים מִכְּרֶבֶת הַשָּׁמַשׁ וְנוֹשְׂאִים שָׁל
 חֶם: וְכֹאֲשֶׁר יֵצֵא לָהֶם אֱלֹהִים כֵּן יִסְכּוּ וַיִּוְרְדוּ וְעוֹלָיִם הֵם בְּשָׁמַיִם
 ח וְכֹאֲרֵץ בְּאוֹר קִרְנֵיהֶם וְנִרְצִים הֵם בְּלִי־הַרְרָף: וַיִּשְׂאוּנִי הָאֲנָשִׁים הָהֵם
 לְמִנְרַח הַרְקִיעַ הַהוּא וַיִּרְאוּנִי אֶת־הַשָּׁעָרִים אֲשֶׁר מֵהֶם יֵצֵא הַשָּׁמַשׁ
 לְעֵתִים מְזֻמָּנוֹת וְלִפִּי תְּקוּפַת הַיָּרֵחַ כֹּל־הַשָּׁנָה וְלִפִּי מִסְפַּר הַשָּׁעוֹת
 ט בַּיּוֹם וּבְלַיְלָה: וְאֵרָא שְׁשֵׁה שָׁעָרִים גְּדוֹלִים שְׂתוּחִים וְלִקְל־שַׁעַר
 שְׁשִׁים וְאֶחָד אֲסָפְדִין וְרִבַּע הָאֲסָפְדִין הָאֶחָד וְאֶמֶר כִּרְאוּנִי וְאֲבִין
 אֶת־גְּדֻלָּתָם הַרְבֵּה וְהֵם יֵצֵא הַשָּׁמַשׁ וְהַלֵּךְ לְמַעַרְב וְהַשְׁתַּנָּה וְהַלֵּךְ
 י כֹּל־הַיְהוּדִים: וּבְשַׁעַר הָרֹאשׁוֹן יֵצֵא שְׁנַיִם וְאַרְבָּעִים יוֹם וּבְשַׁעַר
 חֲמִשָּׁה וְשָׁלְשִׁים יוֹם וּבְשָׁלִישֵׁי חֲמִשָּׁה וְשָׁלְשִׁים יוֹם וּבְרִבְעֵי חֲמִשָּׁה
 וְשָׁלְשִׁים יוֹם וּבְחֲמִישֵׁי חֲמִשָּׁה וְשָׁלְשִׁים יוֹם וּבְשִׁשֵׁי שְׁנַיִם וְאַרְבָּעִים
 יוֹם וְעוֹד יָשׁוּב לְאַחֲרָיו מִן הַשָּׁעַר הַשִּׁשִּׁי לִפִּי תְּקוּפַת הַיָּמִינִים
 וְכֹא דֶרֶךְ הַשָּׁעַר הַחֲמִישִׁי חֲמִשָּׁה וְשָׁלְשִׁים יוֹם דֶּרֶךְ הַשְּׂנַיִם חֲמִשָּׁה
 וְשָׁלְשִׁים יוֹם וְכֵן יִכְלוּ יָמֵי כֹל־הַשָּׁנָה לִפִּי מִסְפַּר אֲרָבַע הַשָּׁעִים:
 יא וְעוֹד הִעֲלוּנִי הָאֲנָשִׁים הָהֵם לְמַעַרְב הַרְקִיעַ וַיִּרְאוּנִי שְׁשֵׁה שָׁעָרִים
 גְּדוֹלִים שְׂתוּחִים לִפִּי תְּקוּפַת שְׁעָרֵי הַמִּנְרַח לְעֵמֶתָם אֲשֶׁר בָּהֶם
 יִשְׁקַע הַשָּׁמַשׁ וְלִפִּי מִסְפַּר הַיָּמִים שֶׁלֹּשׁ מֵאוֹת וְשָׁשִׁים וְחֲמִשָּׁה וְרִבַּע
 יב כֵּן יִשְׁקַע בְּשַׁעַרֵי הַמַּעַרְב: וְכֹאֲשֶׁר יֵצֵא מִשַּׁעַרֵי הַמַּעַרְב וְלִקְחוּ
 אֲרָבַע מֵאוֹת מַלְאָךְ אֶת־עֲטֻרָתוֹ וּנְשָׂאוּהָ אֶל־אֱלֹהִים וְאֶת־הַשָּׁמַשׁ

בא. כך הם אומרים, כשימות אביו. גדלו ומראהו החיצוני כך הוא, אם רק מציירים אותו
 בדיוק: צבע נוצות החול קצתו זהב וקצתו ארגמן (purpureus, ע' פליניוס 2, N. H. XX). לפי
 גדלו ובנין גופו ידמה ביותר לנשר. הם מיחסיים לחול פעולה זו, שאין אני מאמין:
 כאילו הוא הולך מארץ ערב אל מקדש השמש [שבהיליאופוליס] ומביא שמה את אביו
 כשהוא מונח בתוך זפת של בשם ושם הוא קוברהו... לפי טאציטוס (Ann. VI, 28) אין
 לו לחול חבר בעולם (unus in terris). הפייטן היהודי יחזקאל אומר (V, 10) שקולו של
 החול הוא נעים מכל (φωνὴν δὲ πάντων εἶχεν εὐπρεπεστάτην). וכן אומר Pseudo-
 Laetantius שקולו הוא נפלא וצלצוליו אין לתאר (de Poenice 46). ויש סבורים - ונראה
 שסברה נדחית היא - שהחול מוזכר באיוב כ"ט י"ח - כנחש נחשת. Χαλκεδρία, והוא
 מן הכתוב לקמן בפ"ד. - שתיים עשרה כנפים. השוה פרקי דר"א י"ג והיה סמאל
 השר הגדול שבשמים וחיות ושרפים משש כנפים וסמאל משתיים עשרה כנפים. - התוספת
 בסוף פסוק ז' היא לפי נוסח Π. - ששה שערים במזרח וששה במערב. השוה י"א נ"א-נ"ג
 בדברי ה' על י"ב החיות, ודברי חנוך י"ג י"ד-ט"ו. - ולקחו... את עטרתו. כלומר

י' יסבו עם-מרכבתו וקבר בלראור שבע שעות הלילה: ובשעה
 השמינית בלילה יבואו המלאכים ארבע מאות מלאך את-העטרה
 יד ועפרוהו: ושרו היסודות הנקראים חיל ונחש-הנחשת והשיק בל-
 טו עוף בקקסיו ושקחו לקראת נותן האור ושרו בקולותיהם: וקא
 טז נותן האור ונתן אור לבריאתו: ונראוני את-חשבון מהלך השמש
 יז והשערים אשר בהם יבא ויצא: והשערים האלה גדולים הם אשר
 בראם אלהים לשעות השנה כי על-כן השמש בריאה גדולה הוא:
 יח ועוד חשבון של השמש הראוני האנשים ההם וכל-המחלקים
 והמשקרים ושערי הנצח הגדולים שנים עשר למנחה אשר בהם
 יט יבא ויצא (השמש) לעתים רגילות: בשער הראשון יבא ימים שלשים
 ואחד למקמות השמש כמשפט בשער השני ימים שלשים וחמשה
 כמשפט בשלישי ימים שלשים כמשפט ברביעי ימים שלשים
 כמשפט בחמישי ימים שלשים ואחד כמשפט בששי ימים
 שלשים ואחד כמשפט בשביעי ימים שלשים כמשפט בשמיני ימים
 שלשים ואחד כמשפט בתשיעי ימים שלשים ואחד כמשפט
 כ בשנים העשר ימים עשרים ושנים כמשפט: וכן בשערי מערב
 לפי הסבוב ולפי המספר אשר בשערי המנחה כן ילך והשלים
 כא את-השנה: לשנת-שמש ימים שלש מאות וששים וחמשה ורבע
 היום האחד ולשנת הירח שלש מאות ותששים וארבעה והיא עושה
 שנים-עשר חדש אם לחשבון עשרים ותשעה ימים וחסרו בכל-
 שנה אחד עשר יום לגרם התקופה הגדולה הזאת תכיל שנים
 כב חמש מאות שלשים ושתיים: הרביעית עוברת בשלש שנים ורביעית

יסלקו מן החמה את אורה לשעות הלילה. — שבע שעות הלילה. הוא נותן ללילה
 זמן קבוע אחד מבלי להשגיח על השתנות אורך הלילה לפי מהלך הזמנים. — הבריות.
 יח ctixia. — מן הלשון ועוד חשבון נראה שעדיין בשמש הוא עסוק ושבמקום הירח
 יט שבטלאבי ציל השמש (כמו שנתקן כאן בכתוב). ובאמת החשבון מתאים לחמה ולא ללבנה
 כא וכך הוא אומר בפירושו בפכיא. — בשער הראשון. II מוסף: למקומות מערב השמש. —
 בחמישי... שלא כמשפט. גיא כמשפט. — בעשירי... כמשפט. גיא שלא כמשפט. —
 בשנים העשר ימים עשרים ושנים. גיא עשרים ושמונה. — התקופה הגדולה
 הזאת תכיל שנים חמש מאות שלשים ושתיים. — ברור שלשון זה אין לו.
 המשך כאן. ובעיקרו הוא הערה בגליון לחשבון של התקופה המיטונית (=תקופה של
 י"ט שנות חמה=6,939,186 ימים=ר"ל"ה מולדות-לבנה=י"ט שנות לבנה ושבעה חדשים.
 מיסודו של Meton התוכן מאחונה. בערך 432 לפני ספ"ג). והמנין תקליב הוא מן

יד
 יח
 יט
 כא

חנוך ב ו כג-ז

נמלאת במשפט ולכן הוצאו מחוץ לרקיע בשלש שנים ולמספר
 הנמים לא יספחו ועל כן ישנו הם את-ומני השנים בשני ירחים
 כג
 חדשים למלוא ושנים אחרים לחסור: וכאשר יקלה שער המערב
 כד
 יחזר והלך אל-המזרח באורו: פן יהלך יומם ולילה בתקופות
 כה
 השמים בתוך קל-התקופות מהר מרום השמים: ורוחות פורחים
 כו
 שש קנאים לל-מלאך: שבקה השבונות יש למחזור הנהם וסבובו
 כז
 בתשע-עשרה שנה: ובתוך הרקיע ראיתי בני-חיל מננים עובדים
 לו: בתשים ובעונבים בקול בלי-הרה ובשידה יסה ואתענג לשמע:
 ז
 ויקחני האנשים ההם ויעלוני בכנסייהם אל-הרקיע החמישי
 ב
 וארא שם בני-חיל רבים הנקראים בשם צירים: ומראיהם כמראה
 אדם ונדלם רב מענקים גדולים ופניהם זועפים ושתיקת תמיד
 ג-ד
 בשפתותיהם: ולא היתה עבודה ברקיע החמישי: ואמר אל-האנשים
 אשר היו עמי מדוע הם ככה זועפים ופניהם עצובים ושפתותיהם
 ה
 שותקות ואין עבודה ברקיע הזה: ויאמרו אלי האנשים אלה הם
 י
 העירים אשר סרו מאת יי מאתים רבוא ושקנאל נשיאם: ואשר
 הלכו אחריהם אסורים בקבלים ברקיע השני וקביבותיהם חשכה
 ז
 גדולה: ומהם אשר ירדו על-הארץ מכשא יי למקום תרמון

הכסלה של תקופת החמה בייט שנים בתקופת הלבנה בכ"ח שנים (19X28=532). והיא
 התקופה הגדולה הנקראת תקופת היאוניסיוס או תקופת-הפסח הגדולה. שכל עיקרה
 הציעה וויקטוריוס מאקוויטניה (בערך ש' 457) לשם סידור החילופים שבנוגע לקביעת
 ראשי חדשים וחגים שחלים בימים קבועים בשבוע ובחדש כבשנות התקופה הקודמת. -
 כה-כו
 ורוחות. II מוסיף: ובריות ומלאכים. - מזוינים. מתוך צוואת לוי (ג' ג') משמע
 (אע"פ ששם הם נמצאים ברקיע השלישי, ולא ברביעי, כמו כאן) שהם מזוינים ליום
 הדין ליפרע מרוחות השקר ומן בליאר. -

הרקיע החמישי נקרא בחגיגה י"ב ב' בשם מעון, שבו כיתות של מלאכי
 השרת שאומרות שירה בלילה ומחשות ביום מפני כבודן של ישראל. ולפי צוואת לוי
 (ג' ז') נמצאים ברקיע החמישי, המלאכים המביאים תשובות למלאכי פנים של ה' -
 עירים. עיר הוא לשון שמירה בסורית, וכן השם rparope שבסלאבי (= Γρηγοροι) כוונתו
 Ereyirooi = שומרים (ע' ד' ה', ובנאומו של ה' לקמן יא ל"ט-מ' וע"ג-ע"ז). וכן
 תרגמו עקילס וסומ' את השם עיר (דניאל ד' י' י"ד וכו'). העירין (הרצאה מפורסת
 עליהם יש בחנוך א' ו-ט"ז י"ט ופ"ו) הם מנהיגי המרד והם עם שרם - שטניאל -
 נמצאים כאן. ברקיע החמישי, אבל אחיהם המוסתים למרד נתונים ברקיע השני (ע' פרק ד').
 למעשה זה המסופר כאן רומז בעל צוואת דן (ה' ה'): קראתי בס' חנוך הצדיק ששרכם
 הוא שטני. - ככה זועפים. =) ძրպառ 8'110 (זועפים מאד). - (ומהם). כך בנוסח II:
 ומהם ירדו שלשה. נראה שכוונתו לאותם שנתונים בשלשלאות ברקיע השני (ע'

וַיִּסְרוּ אֶת־הַשְּׂבוּעָה עַל־אֲדָמַת הַר הַרְמוֹן וַיִּרְאוּ אֶת־בְּנוֹת הָאָדָם
 כִּי יָסוּת הִנֵּה וַיִּקְחוּ לָהֶם נָשִׁים וַיִּשְׁמְאוּ אֶת־הָאָרֶץ בְּמַעֲשֵׂיהֶם:
 וּבְנוֹת הָאָדָם עֲשׂוֹת רָעָה רָבָה כָּל־הַנְּקָמִים בְּעוֹלָם הִנֵּה פוֹעֲלוֹת
 עוֹל עֲשׂוֹת תִּבְל וְנוֹלְדִים עֲנָקִים וְאִימִים גְּדוֹלִים וְהַשְּׂחָתָה רָבָה:
 וְעַל־כֵּן שָׁפַטְס אֱלֹהִים בְּדִין הַגְּדוֹל וְהֵם בּוֹכִים עַל־אֲחֵיהֶם וְהֵם
 וַעֲנָשׁוּ בְיוֹם־יְיָ הַגְּדוֹל: וְאָמַר אֱלֹהֵי־הָעִירִים רְאִיתִי אֶת־אֲחֵיכֶם וְאֶת־
 מַעֲשֵׂיהֶם וְאֶת־עַנְוֵיהֶם וְאֶת־תַּסְלוֹתֵיהֶם הַגְּדוֹלוֹת: וְאֶתְפַּלֵּל לָהֶם וַיְיָ
 גִּזַּר עֲלֵיהֶם וְלִהְיוֹת) תַּחַת הָאָרֶץ לְעוֹלָם עַד־בְּלַתִּי שָׁמַיִם וְאָרֶץ:
 וְאָמַר אֱלֹהִים וְלָמָּה תַצַּפּוּ לְאֲחֵיכֶם וְאֵינְכֶם עוֹבְדִים לִפְנֵי יְיָ הֲלֹא
 תַעֲרְכוּ אֶת־עַבְדֹתְכֶם וְעַבְדְתֶם לִפְנֵי יְיָ לְכַל־מַדְבְּעֵימוּ לְיְיָ אֱלֹהֵיכֶם
 עַד הַסּוֹף: וַיִּשְׁמְעוּ לְתוֹכַחְתִּי וַיַּעֲמְדוּ אַרְבַּע שׁוּרֹת בְּרַקִּיעַ הַהוּא
 וַיְהִי בְעַמְדֵי עַם־הָאֲנָשִׁים הָהֵם וַיִּתְקַעוּ אַרְבַּעַה שׁוּרֹת וַיַּחַד בְּקוֹל
 גְּדוֹל וַיִּשְׁרְוּ הָעִירִים בְּקוֹל יַחַד וַיַּעַל קוֹלָם לִפְנֵי יְיָ וַיַּעֲזִירוּ רַחֲמִים
 וְאַחֲרָהוּ:

ח
ט
י
יא
יב
יג
יד

וַיִּקְחוּנִי הָאֲנָשִׁים הָהֵם מִפֶּה וַיַּעֲלוּנִי אֶל־הַרְרָקִיעַ הַשָּׁשִׁי וְאָרָא
 שָׁם שְׂבָעָה גְדוּדֵי מַלְאָכִים מְזוּהָרִים מְאֹד וְנִבְרָדִים מְאֹד וַיִּסְנְיָהֶם
 מְזוּהָרִים יוֹתֵר מִקֶּרְנֵי הַשֶּׁמֶשׁ הַמְאִירוֹת וְאֵין שָׁנוּי לֹא בַסְנִיָּהֶם וְלֹא
 בְּדַמְוָתָם וְלֹא בְמַשְׁפַּט בְּגָדֵיהֶם: וְהֵם עוֹמְדִים בְּסֵדֶר וְלוֹמְדִים
 אֶת־מַהֲלַךְ הַכּוֹכָבִים וְתַקִּיפֹת הַשֶּׁמֶשׁ וְשָׁנוּי הַנֶּגֶם וְהַטְּבַת הָעוֹלָם
 וְהַרְעָתוֹ הֵם רוֹאִים וּמְסַדְרִים הֵם מִצּוֹת וְתוֹכַחוֹת וְשִׁיר נְעִימוֹת וְכָל־
 שְׂבַח נִבְרָד: הֵם הֵם רְאִשֵׁי הַמַּלְאָכִים אֲשֶׁר עַל־הַמַּלְאָכִים וְכָל־
 הַסְּמִיִּים כּוֹבְשִׁים הֵם בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ: וְהַמַּלְאָכִים אֲשֶׁר עַל־הָעֵתִים

ח
ט
י
יא
יב
יג
יד

פרק ד'). וודאי הוא רומז לחבורה של שמחוי ועזא ועזאל שקלקלו עם בנות האדם
 (ע' המקורות בפ' תיאודור לכיר 247). ועל האגדה שבני שת היה מושבם בהר הרמון
 ושנקרא ההר בשם זה על שם החרם שהטילו על נפשם בענין התחברות לבנות קין ע'
 חנוך א' ו' ו' וגרינבוים 1893, p. 73. Neue Beiträge - התוספת ויראו את בנות... היא
 לפי גוספאות א.א. - ואימים. и щюдове - אני ראיתי. ברקיע השני (ד' ה'). -
 ואתפלל בעדם. אע"פ שסירב בפניהם ואמר להם בענותנותו שאין תפלתו חשובה
 לפני המקום (ע' ד' ז'). - התוספת שבסוף מסוק ייג היא לפי ח. -
 הרקיע הששי לפי חגיגה י"ב ב' הוא, מכון שבו אוצרות שלג ואוצרות ברד
 ועליית טללים רעים ועליית אגלים וחדרה של סופה וסערה ומערה של קיסור ודלתותיהן
 אש"י. והשוה צוואת נפתלי ג'. - כובשים הם. смирѣют. - והמלאכים אשר על
 פרי האדמה. השוה ייג י"ז. ע' ביר י' ו' אמר ר' סימון אין כל עשב ועשב שאין

ח-
ט
י
יא
יב
יג
יד

חנוך ב ח ה-ט ה

והשנים והמלאכים אשר על-הנהרות והים והמלאכים אשר על-
 פרי האדמה ועל-קלדשא הנותן כל-מאכל לכל-חי: והמלאכים
 על-קלנששות אדם הפותבים כל-מעשיהן ומיניהן לפני יי: ובהם
 שבקה חולים ושבקה קרובים ושבקה בעלי שש קנפים וקול
 אחר הם שרים ואין לתאר את-שרים: ושמה יי: להרום רגליו:
 וישאני האנשים ההם משם ויצלני לרקיע השביעי וארא
 שם אור כביר מאד וקל-צבא אש של-שרי המלאכים וכחות לא-
 גוף ושלמנות שרים ומושלים קרובים ושרפים בקאות ומלאי-ענינם
 עשרה גדודים מעמד אור-האופנים: ואירא ואפחד שחד גדול:
 ויקחני האנשים ויוליכוני אל-תוכם ויאמרו אלי סוק סגור אל-
 תירא: ויראוני מרחוק את-יי: היושב על-קסאו הרם מאד וקל-
 צבא השמים קרבים ועומדים בעשר מעלות על-סדרם ומשפתיהם
 ליי ושוב מתרחקים למקומותיהם בשמחה וששון באור אינסוף
 אומרים שירה בקולות דקים ורבים ובהדר הם עובדים לו אינם
 נסוגים בלילה ואינם סרים ביום ועומדים הם לפני יי: ועושים
 רצונו קרובים ושרפים מסביב לכסא יעמדו ובעלי שש קנפים
 מכסים בקסאו שרים בקול נמוך לפני יי: וקדוש קדוש קדוש יי:
 ה אלחי צבאות מלא השמים והארץ קבודתך: וכאשר ראיתי את

ה
ו
ו
ט
ב
ג
ד

לו מול ברקיע שמכה אותו ואומר לו גדל, ומדרש תהלי קיד ג' אתה מוצא כל דבר
 ודבר מלאך ממונה עליו, וזה שמו קע"א ב' ולית לך עשבא ועירא בכל עלמא דלא
 שלטא עליה כוכבא ומזלא ברקיעא, ועוד. - השוה לפסוק ו' חגיגה י"ב ב' בערבות
 (=הרקיע השביעי) שם אופנים ושרפים וחיות הקדש ומלאכי השרת וכסא הכבוד מלך
 אל חי רם ונשא שוכן עליהם. -

ו
ט
ד

כסאות. прѣстоли (=Θρόνοι), והוא שם של מלאכים (ע' רשימת ט' מעלות
 של המלאכים לדיאונים האריאופגי, מביאו Charles בס' "Secrets of Enoch, p. 25).
 ומלאי-ענינים. השוה יחז' י' י"ב והאופנים מלאים עינים סביב. לשון זה מצוי בספרות
 האפוקליפטית המאוחרת, כגון מעשה מרכבה י"ט (בבתי מדרשות ב') ומלאי עינים, שם
 כ' וכל אחד ואחד מלא גופו עינים. - עשרה גדודים. מן ההמשך נראה שהאופנים
 בלבד היו מהם עשרה גדודים אלו (ואין הכוונה לעשר מעלות שבפסוק ד'). - אור-
 האופנים. כן בנוסח У: офанимское. - בעשר מעלות. השוה רמב"ם (הלכות יסודי
 התורה ב' ז'): שינוי שמות המלאכים על שם מעלתם הוא, ולפיכך נקראים חיות
 הקדש, והם למעלה מן הכל, ואופנים ואראלים וחשמלים ושרפים ומלאכים ואלהים ובני
 אלהים וכרובים ואישים. כל אלו עשרת השמות שנקראו בהן המלאכים על שם עשר
 מעלות שלהן הן. ומעלה שאין למעלה ממנה אלא מעלה האל ברוך הוא היא מעלת
 הצורה שנקרא חיות". - קדוש קדוש קדוש... לפי נוסח П. - בנוסח П יש תוספת

כל-אלה ויאמרו אלי האנשים חנוך ער-פה צוינו ללזותך וילכו
 ז מעמדי האנשים ולא יספתי לראותם: ואשאר לבדי בקצה השמים
 ז ואירא ואפל על-סני ואמר בלבי אזילי מה-הנה לי: וישלח יי
 ח את-אחד מנגבדיו את-גבריאאל שר-המלאכים ויאמר אלי חזק חנוך
 ח אל-תירא קום והלכת אתי ועמדת לפני יי לעולם: ואשיבהו
 ז ואמר אזני נפשי וצאה מקרבי מיראה וסחד קרא אלי את-האנשים
 י אשר הביאוני אל-המקום הנה כי בהם שמתי בטחוני ואתם אלך
 י אל-סני יי: וישאני גבריאאל בהנשא עליה ברום ויקחני ויעמידני
 י לפני יי: וארא את-יי בסקני וסקני סוקים ונגבדים נשלאים ונוראים
 יא זועפים ומבהילים: מי אני אשר אספר את-תבונת יי שאינה משנת
 י וסקני הנשלאים מאד ואינם מתארים והמקהלה המקמדה מאד ובעלת
 יב כלות הרבה: ואת-כסא יי הגדול מאד ואשר נעשה לא בנדים:
 יג ומעמד המקהלות מסביב לו הגרובים וצבא השרפים ושרתם אשר
 יד אינדלה דומיה: ודמות תפארתו שאינה משתנה ושאינה מתארה
 טו-ז ונגדל קבודו מי יספר: ואפל על-סני ואשתמוה ליי: ויי אמר אלי
 ז בסיו חזק חנוך אל-תירא קום ועמדת לפני לעולם: ויקמיני מיקאל
 ח שר צבאות יי ויקריבני לפני יי: ויי אמר אל-עבדיו להעמידם
 ט בפסיון וכל חנוך לעמד לפני לעולם: וישתחוו הנגבדים ליי
 כ ויאמרו וכל כדך: ויאמר יי אל-מיקאל ושהשטת את-חנוך
 בא-כב ונעש מיקאל כאשר דבר אליו יי וימשחני וילבישני: ומראה
 השמן שהוא מאיר מאור גדול ומשיחתו כטל הטוב וריחו כמר
 ג וקריני השמש הוא מזהיר: ואביט אל-נפשי ויהי כאשר נגבדיו
 ולא הנה כל-שנוי נקר:

לסוק ט': וארא את הרקיע השמיני הנקרא בלשון העברית מזלות (Μουσαλοε) משנה
 העתים יובש ורוטב שנים עשר כוכבים (зодиямъ=זודיאקין) אשר על הרקיע השביעי.
 וארא את הרקיע התשיעי אשר אנו קוראים לו בעברית כוכבים (коухавим) אשר שם
 בתי השמים לשנים עשר כוכבים. ברקיע העשירי ערבות (לפי חגיגה י"ב ב' הוא
 שם הרקיע השביעי). תוספת זו מתוכה היא מוכיחה שאינה מגוף הספר, שהרי אין
 לפי הספר יותר משבעה רקיעים, ומן הלשון אנו קוראים נראה שיהודי כתבה. —
 מיכאל שר צבאות ה'. השוה דניאל י"ב א' מיכאל השר הגדול (וכן חולין מ'
 א'—תוספתא חולין ב' י"ח מיכאל שר צבא הגדול). — בגדי הכבוד שהלביש מיכאל לחנוך
 של אש היו משום שנעשה מלאך השרת (ע' י"ד ד') ומלאכי השרת של אש הם.

יז כ

1 וַיִּקְרָא יְיָ לְאֶחָד מִשָּׂרֵי מַלְאָכָיו וַשְּׁמוֹ אוּרִיָּאל אֲשֶׁר הָיָה
 2 מְהִיר בְּחֻקָּהּ מִשָּׂאָר שָׂרֵי הַמַּלְאָכִים וְכַתֵּב בְּלִמְעָשָׁיו יְיָ: וַיֹּאמֶר
 3 אֶל־אוּרִיָּאל הִבִּיֵאָה אֶת־הַסְּפָרִים מֵאֲצֻרוֹתַי וְלִקְחָתָּ קְנָה וּמִמֶּהֱרַ
 4 לְכַתֵּב] וְנָתַתָּ לְחֲנוּךְ וְהִנֵּחְתָּ־לּוֹ אֶת־הַסְּפָרִים: וַיִּמְהַר אוּרִיָּאל וַיָּבֵא
 5 אֵלַי אֶת־הַסְּפָרִים הַנִּזְכָּרִים] מֵרַ וַיִּתֵּן־לִי קְנָה מִמֶּהֱרַ לְכַתֵּב מִיָּדוֹ:
 6 וַיְהִי מִדְּבַר אֵלַי אֵת בְּלִמְעָשָׁיו הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל־הַיְסוּדוֹת מִצִּדְּרָם
 7 וּמִקְלָכֶם וְרַעַם הַמַּגְלֹת וְהַשֶּׁמֶשׁ וְהַיָּרֵחַ וְהַכּוֹכָבִים וּמִהַלְכֶם וְשִׁנוּיֵיהֶם
 8 וְעֵתִים וְשָׁנִים וְיָמִים וְשָׁעוֹת וְעֲלֹת הַעֲנָנִים וַיְצִיאֵת־הַרוּחֹת מִגִּזְן
 9 הַמַּלְאָכִים וְשִׁירַת בְּנֵי־חַיִל הַמְּזֻנְגִים וְכָל־דְּבַר אָדָם וְכָל־לְשׁוֹן־שִׁירָה
 10 וְחַיֵּי בְנֵי־אָדָם וְהַמַּצּוֹת וְהַתּוֹכָחוֹת וְשִׁירִים גְּעִימֵי־הַקּוֹל וְכָל אֲשֶׁר
 11 מִשְׁשָׂמוֹ לְלִמְדָה: וַיְהִי אוּרִיָּאל מְסַפֵּר־לִי יָמִים שְׁלֹשִׁים וְלֵילוֹת שְׁלֹשִׁים
 12 וּפְסוּי אֵינִי פּוֹסֵק מִדְּבַר וְאֲנִי לֹא תִדְלַתִּי לְכַתֵּב בְּלִי־הָאוֹתוֹת לְכָל־
 13 בְּרִיאָה: וּבְכַלּוֹתִי אֶת־שְׁלֹשִׁים הַיּוֹם וּשְׁלֹשִׁים הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר אֵלַי
 14 אוּרִיָּאל: אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר סִפַּרְתִּי לָךְ וְאֲשֶׁר כָּתַבְתָּ וְעַתָּה שֵׁב
 15 וְכַתְּבָה אֶת־כָּל־נִשְׁמוֹת בְּנֵי הָאָדָם אֲשֶׁר לֹא נוֹלְדוּ וּמְקוֹמוֹתֵיהֶן
 16 אֲשֶׁר הוֹכְנֵנוּ לָסֵנִי בְּרִיאַת הָעוֹלָם: כִּי כָל־נִשְׁמוֹת הוֹכְנֵנוּ לָסֵנִי
 17 בְּרִיאַת הָעוֹלָם: וְאֲשֵׁב שְׁלֹשִׁים יוֹם וּשְׁלֹשִׁים לַיְלָה וְאֶעֱתִיק הַכָּל
 18 כַּמִּשְׁשָׂמָה וְאֶכְתֵּב שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁשָּׁה וְשָׁשִׁים סָסֶר:
 19 וַיִּקְרָאֵנִי יְיָ: וַיֹּאמֶר אֵלַי שֵׁב חֲנוּךְ לְשָׂמְאֵלִי עִם־גְּבַר־יִשְׂרָאֵל:
 20 ג- וְאֶשְׁתַּמְנָה לָּךְ וְיְיָ אָמַר אֵלַי: כָּל אֲשֶׁר תִּרְאֶה חֲנוּךְ וְכָל־הַמַּעֲשִׂוֹת

ולפיכך כשהיו צריכין להורידו לארץ היו מוכרחים לקרר את אשו כדי שיהא נהפך
 לבשר ודם (עי' י"ב ב'). —

אוריאל. Врѣвоила. (בנוסח Y: Прхвоуила : П. веревенили). — ממ מהר לכתב.
 כך נוסח P. — והגדת לו את הספרים. כוונתו: תמסור לו מה שכתוב בספרים
 (וכן עשה. עי' פסוק ז'). — הנדפים. במקור הניסים (взященнь). וברור שטעות גראפית
 יש כאן. — כל־הנשמות הוכנו לפני בריאת העולם. מתורתו של אפלטון היא
 דעה זו ומצויה היא אף במחשבה היהודית: כל הנשמות שהיו מן אדם הראשון ושהיו
 עד סוף כל העולם כולן נבראו בששת ימי בראשית (תנחומא, פקודי ג') והן ניתנות
 באוצר (ספרי דברים, סוף סימן שמ"ד) שהוא ברקיע השביעי (חגיגה י"ב ב'). והשוה חכמת
 שלמה ח' י"ט-כ': נער יפה מראה הייתי ונפש טובה נפלה בגורלי — יותר נכון.
 בהיותי טוב באתי לתוך גוף טהור. כמו כן מורה פילון (De soma. I, 22) שהאטמוספירה
 מלאה נשמות והקרובות מהן ביותר אל הארץ והנמשכות על ידי הגוף נכנסות לתוך
 בני תמותה. לפי יוספוס (מלחמות ב' ח' י"א) היו מחזיקים בתורה זו האיסיים. —
 ש.ב... לשמאל. השוה פרקי דר"א ד': מחנה שניה של גבריאלי על שמאלו. —

ד והמהלכים מאתי נעשו: ואני קראשונה אוריעה את-כל אשר קראתי
 ה מלא-הנה ונראה מלא-נראה: כי גם למלאכי לא-הודעת רזי ולא
 ספרתי להם על-תקומתם והם לא הבינו את-קריאת אין-סוף שלי
 ו אשר הודעת לי היום: כי עוד לפני היות כל-נראה אני לבדי
 עובר היתי בתוך לא-נראים בשמש ממזרח למערב וממערב
 למזרח אכל גם-השמש ושלו מנוחה ואני מנוחה לא מצאתי כי
 ז הכל היתי בורא: ואמר להעמיד את-היוםוד ולברא את-הקריאה
 ח הנראה: ואצו בעליונים כי יצא אחד נראה מלא-נראים ויצא
 ט-י אוריאל כביר מאד: ואראהו והנה אור גדול לו בקרבו: ואמר
 יא אליו המליקה אוריאל ויהי נראה הנוגד מקה: וימלט ויצא אור
 יב כביר ואני בתוך האור: ונרסף האור ויצא מתוך האור עולם
 יג גדול המראה את כל-הקריאה אשר אמרתי לברא: וארא כי-טוב
 יד ואעמיד לי כסא ואשב עליו: ולאור אמרתי עלה למעלה והתנצבת
 טו-טז ממעל לכסא והיית יסוד לעליונים: ואין כל ממעל לאור: ואשח
 עוד ואביט מעל כסאי ואקרא שנית בתחתונים ואמר יצא מלא-
 יז נראים מצק נראה ויצא ארכם קשה וקבד ושחור מאד: ואמר
 יח השתח ארכם והנוגד מקה יהי נראה: וימלט ויצא עולם-חשך
 יט כביר מאד הנושא את-כל-קריאות תחתיות: וארא כי-טוב ואמר
 כ אליו רד למטה והתנצבת והיית יסוד לתחתונים: ואין-כל מתחת
 כא לחשך ונרד ויתנצב ויהי יסוד לתחתונים: ואצו כי יקח מן-האור

ד בראתי מלא-היה ונראה מלא-נראה. לא די לו להביע שהקביה ברא יש מאין
 (השוה ביר א' ט' פילוסופוס אחד שאל את רבן גמליאל אמר לו צייר גדול היה
 אלהיכם... אמר ליה... כולם כתיב בהם בריאה...), אלא הוא מוסיף עוד שעשה נראה
 מלא-נראה. אולי מתוך שהיה מפרש את הלשון תהו (=ἀόρατος=לא נראה, בע') ובהו
 ח (=ἀκατασκεύαστος=לא עשוי, בע') כשני ענינים. - אוריאל. כך נראה שמו מתוך
 ההמשך, ובסלאבי =Адоил=אדאל (בדלית). ונראה שהוא מסעות המתרגם היווני שרייש
 יג בדלית נתחלפה לו. - ואעמיד לי כסא. כסא הכבוד קדם לבריאת העולם (ע' ביר
 א' ד'), וכן מספרת החכמה במשלי ח' כ"ז לפי הע': בהכינו שמים שם אני בשומו כסאו
 טז על-פני הרוחות. - ארכם. Архась. נראה שנגזר מן ἀρχή (=ראשית, תחלה). נראה
 שהוא מלאך החשך והוא ניגוד לאוריאל שבפסוק ח'. לפי ב-בהלול הסורי ארכס הוא
 רישא דרישנא דאאר (=ראש לראשי האויר), ולפי Audo (סימתא דלישנא סורינא)
 ו-Cardahi (Al-Iobab, בירות 1887) - תגמא דמן תגמא דמלאכא (=גדוד מגדודי המלאכים),
 וכן לפי Payne Smith הקטן (p. 29) הוא שם לגדוד השביעי של מלאכים. Cardahi מביא
 הלשון: וסחד ארכוס ושולטנא דהוא קשכא סטנא (עמ' ליב במכתבו 34-VIII-2). -

ומן-החשך ואמר יהי עֵבֶה ומִסְבָּב אֹרֶךְ וְאֶרְקַע אֶתֹּו וַיְהִי מָוֶם:
 כב וְאֶרְקַע מִמַּעַל לַחֲשָׁךְ מִתַּחַת לְאֹרֶךְ וְכֵן רַקַּעְתִּי אֶת־הַמַּיִם וְהָיָא תְהוֹם:
 כג וְאֶחָזֵק בְּאֹרֶךְ חוּג־מַיִם וְאֶבְרָא שְׂבָעָה חוּגִים בַּתֶּנֶךְ וְאֶצְוֹר בְּנִבְיֵשׁ
 רָטֹב וַיִּבֶשׁ וְהוּא וְכֹבֵית וְקָרַח מִסְבִּיב לַמַּיִם וְשָׂאֵר הַיַּסּוּדוֹת:
 כד וְאֶרְאֶה לְקַל־אֶחָד אֶת־דְּרָכֹו לְשַׁבַּעַת הַכּוֹכָבִים לְקַל־אֶחָד בְּרַקִּיעֹו
 כה וְכֵן יִלְכוּ: וְאֶרְאֶה כִּי־טוֹב וְאֶבְדִּיל בֵּין הָאֹרֶךְ וּבֵין הַחֲשָׁךְ לֵאמֹר
 בְּתוֹר־הַמַּיִם מִזֶּה וּמִזֶּה וְאֵמַר לְאֹרֶךְ הִנֵּה יוֹם וְלַחֲשָׁךְ צִוִּיתִי כִּי יְהִי
 כו-כז לְיָלֶה: וַיְהִי עֶרֶב וְעוֹד הִנֵּה בִקְרָ וְהוּא יוֹם אֶחָד: בֵּן קִבְעַתִּי חוּגֵי
 שְׁמַיִם וְאֵמַר כִּי יִקְוּ הַמַּיִם הַמַּחְתּוּנִים אֲשֶׁר מִתַּחַת הַשְּׁמַיִם אֶל־
 כח מִקְנֵה אֶחָד וַיִּבְשׂוּ גְלִיהֶם וַיְהִי כֵן: וּמִן הַגְּלִים בְּרֵאֲתִי אֶבְרָא קִשּׁוֹת
 כט-ל וַיְגַדּוּלוֹת: וּמִן־הָאֶבְרָא לַבְּרֵיתִי וּבָשָׂה וְאֶבְרָא לִבְשָׂה אֶרֶץ: וְלֵאשֶׁר
 לא בְּתוֹךְ הָאֶרֶץ קִרְאֲתִי עִמָּךְ וְהָיָא תְהוֹם: אֶת־הַיָּם אֶסְסַתִּי לְמִקּוֹם
 אֶחָד וְאֶקְשְׂרֵהוּ בְּחַזָּל וְאֵמַר לָיִם הִנֵּה שְׂמַתִּי לָךְ גְּבוּל עוֹלָם וְלֹא
 לב תִּשְׁבֵּר בְּמִימֶיךָ: וְכֵן קִבְעַתִּי אֶת־הַרְקִיעַ וְאֶיִסְדַּהוּ לְמַעְלָה מִן־הַמַּיִם:
 לג הַיּוֹם הַהוּא רֵאשִׁית הַבְּרִיאָה קִרְאֲתִיו לִי וַיְהִי עֶרֶב וְעוֹד בִּקְרָ
 לד-לה וַיְהִי יוֹם שְׁנִי: וְלְקַל־צָבָא הַשְּׁמַיִם וְצִרְתִּי תְכוּנַת־אֵשׁ: וְתַבַּט עֵינֵי
 על־אֶבֶן מִן־קֶה קֶשֶׁה מְאֹד וּמִבְּרַק עֵינֵי קַבֵּל הַבְּרַק תְּכוּנַת הַמַּיִם
 וְהָאֵשׁ הָיָא בְּמַיִם וְהַמַּיִם הֵם בְּאֵשׁ וְלֹא אֵלֶּה יָכֹחוּ לֹאֵת וְלֹא
 לו זֹאת תִּבְשֵׁשׁ לֵאמֹר: וְלָכֵן הַבְּרַק הוּא חַד וּמֵאִיר מִזֶּהֱרֵה הַשֶּׁשֶׁשׁ
 לז וּמַיִם רַבִּים קִשִּׁים מֵאֶבֶן קֶשֶׁה: וּמִן־הָאֶבֶן חֲצַבְתִּי אֵשׁ גְּדוּלָּה
 ומן־הָאֵשׁ בְּרֵאֲתִי מִשְׁמֵרוֹת צָבָא לֹא־בְּשָׂר עֲשִׂרַת רַבּוּא מִלְּאָכִים
 לח וַיִּשְׁקֶם אֵשׁ וּבְגִדֵיהֶם לְהִבָּה לֹחֶשֶׁת: וְאֶצְוֹ כִּי יַעֲמַד כָּל אֶחָד עַל־
 לט מִשְׁמֵרְתוֹ: וְאֶחָד מִמִּשְׁמֵר שְׂרִי־הַמִּלְּאָכִים סָר עִם־הַמִּשְׁמֵר אֲשֶׁר תַּחְתּוֹ
 וַיָּזֶם מִזְמָה לֹא־יִוָּכַל [וְהָיָא] לְהַעֲמִיד אֶת־בְּסָאוֹ מִמַּעַל לְאֶרֶץ לַהֲיוֹת
 מ פָּחוּ בְּכַחַי: וְאֶשְׁלִיכֵהוּ מִן־הַגְּבוּהָ עִם־מִלְּאָכָיו וַיְהִי פוֹרַח בְּאֹוִיר עַל־
 מא-מב שְׁנֵי תְהוֹם תְּמִיד: וְכִבְּהָ בְּרֵאֲתִי אֶת־כָּל־הַרְקִיעִים: וַיְהִי יוֹם שְׁלִישִׁי:
 מג וּבַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי צִוִּיתִי כִּי הֵאָדְמָה תַצְמִיחַ עֲצִים גְּדוּלִים וּפּוֹרִים
 מד וְהַיְהָרִים כָּל־מִין עֵשֶׂב מְתוּק וְכָל־יֵרֵעַ אֲשֶׁר יִנְרַע: וְאֶשְׁעַ גֵּן וְאֶבְרָהוּ

ל"א-ל"ז ב[חז"ל]. בסלאבי: בעל (игом), והוא טעות המתרגם היווני. — המלאכים נבראו ביום שני (והשוה ב"ר.
 ג' ח': ר' יוחנן אמר בשני נבראו המלאכים... ר' חנינא אמר בחמישי נבראו המלאכים) מאש (ע'
 פסיקתא דריב"ג א' הרקיע של מים והמלאך של אש והם דרים זה את זה ואינן מוזיקים זה
 את זה). — בפליט רמז למרד השטן (ע' לעיל פרקי ב' וז'). — ממעל לשחקים. выше облак.

מה-טו וְאֶעֱמִיד מִלְאֲכֵי אֵשׁ מְזַנְיִים: וְכָה עָשִׂיתִי חֲדָשׁ הָעוֹלָם: וַיְהִי עָרֵב
 מו וַיְהִי בִקְרַיּוֹם יוֹם רְבִיעִי: וּבַיּוֹם הַרְבִּיעִי אֲוִיֹּתִי לְהַיּוֹת הַמְאָרוֹת הַגְּדוֹלוֹת
 מח בַּחֲנֹנֵי הַשָּׁמַיִם: בַּחֲנֹן הַרְאִשׁוֹן הָעֲלִיוֹן הָעֲמֻדָתִי אֶת-הַכּוֹכָב שְׁבִמִי
 בשני לַמָּטָה הָעֲמֻדָתִי נָגַהּ בַּשָּׁלִישִׁי מֵאֲדָיִם בְּרִבְעִי הַשָּׁמֶשׁ בַּחֲמִישִׁי
 סט צָדֵק בַּשֵּׁשִׁי כּוֹכַב בַּשְּׁבִיעִי הַיָּרֵחַ: וּבַכּוֹכָבִים הַקְּטָנִים פִּסְאֲרָתִי אֶת-
 נ הָאָוִיר הַתְּחֵתוֹן: וְאֶעֱמִיד אֶת-הַשָּׁמֶשׁ לְהָאִיר הַיּוֹם וְאֶת-הַיָּרֵחַ וְאֶת-
 נא הַכּוֹכָבִים לְהָאִיר הַלַּיְלָה: וְהַשָּׁמֶשׁ יְהִי הוֹלֵךְ בְּכֹל-עֲגוּלֵי-הַמְּזֻלוֹת:
 נב-נג וְשָׁנִים עֶשֶׂר עֲגוּלֵי מְזֻלוֹת לְסֹב אֶת-הַיָּרֵחַ: וְאֲשִׁים שְׂמוֹתֵיהֶם וְרַעְמָם
 נד לְפִי עֲגוּלֵי-הַמְּזֻלוֹת וּמוֹלְדָם וּמִשְׁמַט שְׂעוֹתֵיהֶם לְפִי הַסָּבִב: וַיְהִי עָרֵב
 נה וַיְהִי בִקְרַיּוֹם חֲמִישִׁי: וּבַיּוֹם הַחֲמִישִׁי אֲוִיֹּתִי עַל-הַיָּם וַיּוֹצֵא דָגִים
 וְעוֹפוֹת שׁוֹנִים לָרֵב וְכָל-רֶמֶשׂ הָרֹמֵשׁ עַל-הָאָרֶץ וְהוֹלְכֵי עַל-אֲרָבֶעַ
 עַל-הָאָרֶץ וּמְעוֹסָסִים בָּרוּחַ זָכָר וּנְקֵבָה לְמִינֵיהֶם וְכָל-נֶפֶשׁ נוֹשְׁמַת
 נו-נז לְכֹל-חַי: וַיְהִי עָרֵב וַיְהִי בִקְרַיּוֹם שֵׁשִׁי: וּבַיּוֹם הַשֵּׁשִׁי אֲוִיֹּתִי עַל-
 חֲקֻמֹּתַי לְבָרָא אָדָם מִשְׁבָּעָה: וְסוֹדוֹת בְּשָׂרוֹ מֵאֲדָמָה דָּמוֹ מִטַּל וְשָׁמֶשׁ
 עֵינָיו מִתְהַם הַיָּם עֲצֻמוֹתָיו מֵאֲבָנִים מִחֲשָׁבְתוֹ מִמְהִירוֹת הַמִּלְאָכִים
 נח וְהַעֲנָנִים גִּידָיו וְשָׁעָרוֹ מֵעֶשֶׂב הָאֲדָמָה נִשְׁאוֹ מִנְשִׁימָתִי וּמְרוּחַ: וְשָׁבַע
 תְּכֻנוֹת נִתְתִּי-לוֹ הַשֹּׁמַע לְבָשָׂר הָרְאוּת לְעֵינָם הָרִיחַ לְנֶפֶשׁ הַמְּשׁוֹשׁ
 נט לְגִידִים הַטֶּעַם לָדָם הַסְּבָלָנוֹת לְעֲצָמוֹת הַנֶּעֱמַם לְמַחְשָׁבָה: וְאֶחָשֵׁב
 כִּי יֹאמֶר דָּבָר חֲקֻמָּה כִּי מִנְשׁוֹת לֹא-נִרְאָה וְנִרְאָה בְּרֵאתִי אֶת-
 הָאָדָם מִשְׁפִּיתֵהוּ מִנֹּחַ וְחַיִּים וְהַצֵּלֵם יוֹדַע דָּבָר וְאִין כָּל-בְּרִיאָה כְּמֵהוּ
 ס קָטָן בְּגִדֵל וּבְקֻטָּן גְּדוֹל: וְאֶעֱמִיד אֶתוֹ מִלְאָךְ שְׁנֵי בָּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל וְגְדוֹל
 סא-סב וְנִקְבַּד: וְאֲשִׁימֵהוּ מִלֵּךְ עַל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר לוֹ הַמְּלוּכָה בְּחֻקֵּי-חֵן: וְלֹא
 סג הִיָּה דוֹמָה לוֹ בָּאָרֶץ מִכָּל בְּרִיּוֹתֵי: וְאֲשִׁים אֶת-שְׁמוֹ מֵאֲרָבָעָה רוּחוֹת

ואין ספק שכוונתו לשחקים דוקא. ושם זה סובל ב' משמעות: עבים ורקיעים. - צוית
 על חכמת. האדם נברא על ידי החכמה האלהית. וכן הוא אומר לקמן בפסוק פיה:
 יועצי הוא חכמתי. השווה דברי החכמה במשלי ח' ל' ואהיה אצלו אמון. ודרשו רז"ל
 (ב"ר א' ד'): אבון=אומן - התורה אימרת אני הייתי כלי אומנותו של הקב"ה. והשוה
 תנחומא פקודי (סוף ג'): כשרצה הקב"ה לעשות האדם אמר לתורה נעשה אדם. -
 מ: שימתי ומרוח. от духа моего и от ветра. אולי צ"ל: מנשימתי ומרוחי. -
 תכונות. есствъ. - ואשים את שמו... הוא דורש נוטריקון מן השם אדם בכתב
 ובלשון של יוון: Αδამ=דרום) μεσημβρία (צפון) ἀρκτος (כערב) δύσις (מזרח) ἀνατολή.
 ור' יוחנן (סוטה ה' א') דרש נוטריקון מן השם אדם בעברית=אפר. דם מרה. ודרש
 זה היה רווח בין הנוצרים היוונים (ע' 97-98. Порфирьевъ, Апокриф сказанія, Казань 1872.

12
 13-14

סד ממנרחה ממערב מצפון מדרום: ואשמיר לו ארבעה כוכבים מצפונים
 סה ואקרא את שמו אדם: ואת-לו את רצונו ואת-אהו שמי דרכים
 אור וחשך ואמר אליו זו טובה לה וזו רעה למען אדע הנש-לו
 טו אהבה אלי אם שגאה למען יוסיע מצרעו אוהב אותי: ואני תבונתו
 וראיתי והוא את-תבונתו לא ידע ואי-הדעת היא רעת החסא ולכן
 סו לו החסא ואמר אחר החסא אין דבר מלבד המנות: ואשמיר לו
 סח אהל ואביא עליו תרדמה וישן: ואקח ממנו צלע בשנתו ואקרא
 טט- עלו אשה: למען יבא לו המנות על ידי האשה: ואקח את-האות
 האחרונה משמו ואקרא את-שמה אם היא חנה אדם ו[ואם האדמה
 עא והחיים: ואעש גן בעדן מקדם למען יקום את-הקברית וישמר:
 עב ואעש לו השמים שתוחים למען יראה את-המלאכים אומרים שירת
 עג נצח ואור בלי חשך הנה תמיד בגן: ויגן הששן פי עולם אחר
 בראוני לברא אשר יהיה נשמע לאדם על-הארץ ומשל ומלך עליו:
 עד והששן הוא השד במקומות המתוחים פי בקרחו מן-השמים געשה
 ששן ושמו היה שטנאל וקנה נבדל מן-המלאכים ואת-תבונתו לא
 שנה כי אם מחשבתו במחשבת הצדיקים והחוקאים ויגן את-דינו
 עה ואת-חסאו אשר חסא לקנים: ועל-כן זמם על-אדם וקנה קא אל-
 עו בגן וישא את-חנה וקאדם לא נגע: ובעד אי-דעתם קללתים:
 עז ואת-אשר ברבתי לקנים אותם לא קללתי ואת-אשר לא ברבתי
 לקנים גם-אותם לא קללתי ולא קללתי את-האדם ולא את-האדמה
 ולא את-שאר הקריות כי אם-את-נרע האדם הנרע ולכן בריאה

ואין ספק שרש זה הוא על סמך האגדה שהוצבר עפרו של אדם מארבע רוחות העולם.
 השוה תנחומא (פקודי ג'): התחיל מקבץ את גופו של אדם הראשון מארבע רוחות
 העולם (וע' ת"י לבראשית ב' ו', סנהדרין ל"ח ב'). ובאריכות גרינבוים Neue Beiträge 55
 גינצברג (Legends V, 72). ודרושים של לשונות יווניים שכיחים אצל רז"ל, כגון פרי עץ
 הדר (ויקרא כ"ג מ') תרגם עקילס שהוא דר על המים=δδω (ע' סכה ל"ה א').
 והשוה. Field, Origenis Exaplorum eto. במקומו). הן עם לבדד ישכן (במד' כ"ג ט') - א"ר
 פנחס הכהן בר חמא הן=εv בל' יון אחד (וע' עוד כמה דוגמאות בערוך השלם ערך קן).
 למס מרעהו חסד (איוב ו' י"ד). ועוד. - ארבעה כוכבים. מלאכים מאירים להורות לו את
 סד דרכו. - ואתן לו את רצונו. יש לו בחירה במעשיו. השוה תנחומא (פקודי ג'): וכן
 סח גוזר [הקב"ה] על כל קורותיו [של האדם]. אבל אם צדיק אם רשע לא. אלא הדבר
 ע הוא נותנו בידו של אדם בלבד. - אדם ו[ואם האדמה והחיים. נראה
 עב שכוונתו לפרש ענין שמותיהם של אדם וחיה: אדם ענינו אדמה וחיה - חיים. - שירת
 נצח. במקור שירת נצחון. ואין לזה טעם. ונראית סברתו של גינצברג (Legends VI, 159)

עח מוכה והיא] הסרי אסרי העבודה: ואמר עקר אמה ואל-העקר
 תשוב כי ממנו לקחתיה ולא אאבדה כי אם-אשלמה אל-אשר
 עט לקחתיה משם ואז אוכל לקחת אותה בבואי שנית: ואבדה את-
 6 קל-בריותי הנראות ואי-הנראות: [ואבדה] את-היום השביעי ובי
 סא שבת הוא אשר בו שבתתי מקל מלאקתי: וכיום השמיני קבעתי
 את-היום שהוא להיות השמיני היום הנקרא הראשון ללא-עבודתי
 ולמען יהפך [השבוש] לדמות שבעת האלפים והשמיני לראשית
 שמונת האלפים וכיום הראשון לשבוע יהיה חוזר תמיד היום
 סב השמיני בשבוע: ועתה חנוך את אשר אקדתי לך ואת אשר הבינות
 ואת אשר ראית בשמים ואת אשר ראית בארץ ואת אשר קמקמ
 בקסרים את-קל אלה לברא בקמקמתי בינותי ואבדתי למן-היסוד
 סג העליון ועד התחתון ועד-הסוף: ואין יועץ ואין יורש לבריותי:
 סד-סה אני הוא לנצח ולא נעשיתי בנדים: אין שנוי לממשקתי יועצי הוא
 סו קמקמתי ומאמרי הוא מעשה: ועיני רואות הכל ואם-אביט על-הכל
 סז ועמדו ונרעדו מפחד ואם-אסיר שני ואבדו כלם: שים לבך חנוך
 ונדעך את-המדבר אליה ולקחת את-הקסרים אשר קמקמתי אמה:
 סח באני הנני נותן לך את-שמואל ואת-רעואל אשר העלית אלי:
 סט ונרדת אל-הארץ והנדת לבנה את-אשר דברתי אליה ואת-אשר
 צ ראית למן-הרקיע התחתון ועד-קסאי: קל-הצבאות אני עשיתי וכל-
 הכחות ואין מתקומם נגדי או ממרה את פי כי כלם נשמעים
 צא לממשלתי הנהיגה ועובדים לממשלתי הנהיגה: ונתת להם את-
 הקסרים הכתובים בנדך וקראו והבירו אותי הבורא הכל והבינו

שעיקרו שירת נצח (וכן לקמן י"ג ל"ג). והשוה תפלת ש"ע ולנצח נצחים קדושתך
 עח-עט נקדיש. - ואור בלי חשך. כוונתו אור תמיד. - בבואי שנית. ע' ט"ו א'. - בסוף
 6 פסוק ע"ט יש הערת גליון: ויהי אדם בנן חמש שעות וחצי. - התוספת שבמרובעים בפסוק ט'
 סא היא לפי נוסחאות א.א. - לפסוק פ"א השוה סנהדרין צ"ז ב' א"ר קטינא שית אלפי שני הוו
 עלמא וחד חרוב (רש"י: שאלף שנה יהיה חרוב חוץ מששת אלפים אלו. דהיינו אלה שביעי)...
 אבבי אמר תרי חרוב (רש"י: תרי אלפים הוא הרב אלה שביעי ואלף שמיני)... תניא
 כוותיה דרב קטינא. כשם שהשביעית משמטת שנה אחת לז' שנים כך העולם משמט
 אלה שנים לז' אלפים שנה... ואומר [תהלי צ' ד'] כי אלה שנים בעיניך כיום אתמול
 כי יעבר. - השוה ביר מ"ד כ"ב אף מאמרו של הקביה מעשה. והוא על דרך הכתוב
 78 (תהלי ל"ג ט') כי הוא אמר ויהי הוא צוה ויעמד. - שמואל... רעואל. Самойла
 סח и рагоуила. נראית השערתו של גינצברג (שם. 160) ששני שמות אלו הורכבו

צב כי אין עוד מלבדי: ומסרו את-הספרים הבתובים בגדה בנים לבנים
צג ודור לדור ומשפחה למשפחה: ואמרו לה חנוך את-מיכאל שר
צד צבאותי להשגיח על-קרב ידה ועל קתב-ידי אבותיה אדם ושת
צה ואנוש וקינו ומהללאל ונר אביה ולא אאבדם עד-דור אחרון:
צז כי צויתי לאריות ופריות מלאכי אשר העמדתי בארץ לשומרים
צח עליהם ואת-העמים שקדתי לשמר עליהם שן-יאבדו במבול הוא
צט אשר אני עושה בקיפה: כי ידשתי את-דעת בני-האדם שאינם
צפ מושבים בעל אשר שמתי עליהם ויסירו את-עלי ויגחו להם על
צק אחר ויורשו גרע הקל וישמחו לאלהי הקל ויעבדו את-אחיהתי
צכ ותשחת כל-הארץ בעול וברשעה ובנאוף ובסבדות אלילים: ולכן
צז מביא אנכי את-המבול על-הארץ והארץ נס-היא תשחת בכל
צח הגדול: והשארתי משפחתה איש צדיק אתו וכל-ביתו אשר יעשה
צט רצוני: וקם מנעו דור אחר אחרון מאד ומהם רבים יהיו בלתי
ק שבעים מאד: ובאחרית הדור שהוא ארצה להם את-הספרים
ק הבתובים בגדה ובידי אבותיה ושומרי הארץ יראום לאנשי אמונים
ק עושי רצוני אשר לא יקראו בשמי לשוא והם יגידו לדור שהוא
ק והם אחריו אשר יקראו קהם יקבדו בסוף מבתחלה: ועתה אני נותן
ק לה חנוך מועד שלשים יום אספה ועשית בביתך והגדת לכל-
ק בניך ולכל-בני ביתך מלפני ושמעו אל-אשר תאמר אליהם וקראו
ק והבינו כי אין עוד מלבדי וכלם ישמרו את-מצותיה והסלו ולקרא
קא ולהבין בספרים הבתובים בגדה: ומקץ שלשים יום אשלח את-
קא מלאכי ונשאה מעל הארץ ומאת בני אלה:
קב ויקרא יי אל-אחד מוקני המלאכים נורא ואים ויעמידהו על-
קב ידיו: ומראה המלאך שהוא לבן בשלג וידיו מראיהן בקרח ולקח

זד מן שמיא וארעא (בארמית) והשם אל. והם שני מלאכים הממונים על השמים
ועל הארץ. - לאריון ופריון. וכן בנוסח א. ובנוסח ע: אריון ומריון. וקשה
להכריע על עיקר משמעותם. השם אריון נמצא בברא' יד א' וט', דניאל ב' יד. -
ק-קא [לקרא ולהבין]. כך בנוסח ב. - נוסח ע מוסיף בפסוק ק"א: אל המקום אשר הוכן לך
והיית לפני מהיום ועד עולם וראית את רזי והיית סופר עבד לי כי תהיה כותב את כל
מעשי הארץ ואשר בארץ ובשמים והיית לי לעד הדין הגדול לדור. הכל דבר ה' אלי
כדבר איש אל-רעהו. -

יב המלאכים הם משני מינים: אותן שהן לצורך שליחות הן של רוח... ואותן
שהן לצורך שירות הן של אש. שנאמר [עשה מלאכיו רוחות] משרתיו אש להסי'

ג קר גדול: ויקרר את-שני כי לא נשאתי את-מראהו באשר לא
 ד יוכלו לשאת את-אש הכבשן ושרב השמש וקר האויר: ויאמר
 ה :: אלי חנוך אם-לא יקרו את-שני פה לא יוכל כל-אדם להביט
 ו אל-שני: ואל-האנשים אשר העלוני בתחלה אמר :: ורר חנוך
 ז אתכם אל-הארץ וחיבתם-לו עד-יום המועד: וישוימוני בלילה על-
 ח מנתי: ומתושלח הנה מצפה לבואי ביום ובלילה שומר הנה
 ט משמרו על-יד-מנתי ויתסחר בשמעו את-בואי: ואגיד-לו כי יתאספו
 י כל-בני ביתי ואדבר אליהם:

יג ב שמעו בני את אשר ברצון :: אני נשלחתי אליכם היום
 להגיד לכם מפי :: את אשר הנה ואת ההנה ואת אשר יהנה עד-
 ג יום הדין: שמעו בני לא מפי אני מגיד לכם היום כי אם-
 ד מפי :: אשר שלחתי אליכם: ואתם שומעים את-דברי מפי ואני
 ה אדם אשר נברא כמוכם ואני שמעתים מפי-אש של :: פירסי ::
 ו כבשן אש ודבריו להקה יוצאת: ואתם בני רואים את-שני ואני
 ז אדם אשר נברא כמוכם ואני רואה היותי את-שני :: כברול מלבן
 ח באש אשר בהנשאו ניצוצות הוא משלם והוא שורף: ואתם רואים
 ט את-עיני בראות אדם הדומה לכם ואני ראיתי את-עיני :: והן
 י מאירות בקרני השמש ומתרידות את-עיני אדם: ואתם בני רואים
 יא אתם זמין עזרת לכם והיא של אדם נברא כמוכם ואני ראיתי
 יב זמין :: העזרת לי והיא מלאה את-השמים: ואתם רואים את-
 יג שעור קומתי דומה לשלכם ואני ראיתי את-שעור קומת :: ללא-
 יד מדה וללא-דמוי ואין-לו-סוף: הנה אתם שומעים את-דברי-פי
 יה ואני שמעתי את-דברי :: בקול-רעם גדול בתוך תנועת עננים בלי-
 יז הרף: ועתה בני הקשיבו שיחת אב בשר ודם נורא וקשה לעמד

(ר) יוחנן במדרש לתהלים קי"ד ג'). וחנוך בשמים נעשה מלאך השרת (ע' לעיל ט'
 כ'). לפיכך היה צורך לצננו. שיוכל לירד לארץ (והשוה דברי הפייטן. בפיוט אשנבי
 שחקים. יוצר לשמחת תורה: תקיף מטטרון [חנוך] שר - הנהפך לאש מבשר - מלמד
 מוסר - לילדי אור נמטר). על התמנותו של חנוך לשר הפנים (=מטטרון) ע' לקמן
 י"ח ב'.

שעור קומתי. обѣтія тѣла. - גינצברג (שם) משווה לכאן את דבריו
 של רבן יוחנן בן זכאי קודם מותו (ברכות כ"ח ב' אדר"ג כ"ה ע"ט): אילו לפני
 מלך בשר ודם היו מוליכין אותי. שהיום כאן ומחר בקבר. שאם כועס עלי אין כעסו
 כעס עולם ואם אוסרני אין איסורו איסור עולם ואם ממיתני אין מיתתו מיתת עולם.

יג ה

לפני מלך אים וקשה מאד כי רצון מלך מנת ורצון מלך חיים
 ומה גם לעמד לפני מלך המלכים וצבאות הארץ והשמים מי
 יא יעמד ביראת אינסוף ה היא: ועתה בני אני יודע הכל אשר מפי
 יב וי אשר עיני ראו למראש ועד-סוף ולמן הסוף ועד התשובה: הכל
 אני יודע והכל כתבתי בספרים השמים וקצויהם ומלואם וכל-
 הצבאות ומהלכם מדותי ואת-הבוכבים המון רב לאין מקשר
 יג רשמתי: מי האיש הרואה את-ההשכותיהם ומסבותיהם הלא
 המלאכים לא ידעו את-מקשרם ואני את-כל-שמותיהם כתבתי:
 יד את-תקופת היום מדותי ואת-קרגיו ספרתי ובאו בכל החדשים
 טו וצאתו ואת-שמותיהם אני כתבתי: את-תקופת היום מדותי ואת-
 התמעטותו בכל-הימים ואת-קנינותיו שהוא מתמעט בכל-יום
 טז ובכל-שעה: ארבע עתים שמתו ומן-העתים עשיתי ארבע תקופות
 ובתקופות שמתו את-השנים [ובשנים] שמתו את-החדשים ומן-
 החדשים ספרתי את-הימים ומן-הימים מדותי את-השעות ואמנה
 יז וארשם: אני כל אשר נאכל על-הארץ חקרתו ואכתב וכל-יודע
 אשר תוציא הארץ אשר ירע ואשר לא ירע וכל-צמח וכל-עשב
 יח וכל-שרח וריח-ניחחם ושמותיהם: ומשקנות העננים וחקותיהם
 יט וכנסיהם ומשפט נשאם קטר וקטר-מטר הכל אני חקרתו: ואכתב
 כ את-דרךך] הרעם והברק: ונראוני את-מסתחותיהם ואת-שוקריהם
 ומבואיהם ומוצאייהם אשר בהם ילכו במדה בשלשלת יעלו
 ובשלשלת ירדו שן-בכעם גדול ובקצה ילכו עני חרון ואברו
 כא כל-אשר בארץ: אני כתבתי את-אוצרות השלג וממורות הקרח
 ולך האויר ואת-עמיהם חקרתו אינה הדרך נושאי מסתחותיהם
 כב ומלאו בהם את-העננים ואינם מריקים את-אצרותיהם: אני כתבתי
 את-משקבי הרום ואת-הקרח ואת-נושאי מסתחותיהם וישאו את-
 המשקלות ואת-המדות ובראשונה ישימו במשקלות ואחר-כך
 במדות ובכשרון יוציאו במדה על-הארץ שן-בנשימה בבה נמיטו
 כג את-הארץ: אני מדתי את-כל-הארץ והריה והגבעות והשדות

ואני יכול לסיסו בדברים ולשחדו בממין אעפ"כ הייתי בוכה ועכשיו שמוליכין אותי
 לפני ממה הקביה שהוא חי וקיים לעולם ולעולמי עולמים ואיני יכול לסיסו בדברים
 ולא לשחדו בממון... ולא אבכה. - נסיגותיו שהוא מת מעט. אין זכר לכך קודם
 יט-כג לכן, אבל מדובר על ענין זה בפרטות בחנוך א' ע"ד. - דרך. כן פ. - משכב

כד והעצים והאבנים והנהרות וכל-המקצאים: אני כתבתי את-הנבואה
 כה למן-הארץ ועד-הרקיע השביעי ולמטה עד-שאול תחתיה: ומקום
 כו המשפט ושאול הגדולה מאד הסתוהה הבוכה: וארא את-עמל
 כז השבויים המספים לדין בלי-מדה: ואכתב את-כל-הנשפטים על-
 כח ידי השופט וכל-משפטם וכל-מעשיהם: וארא את-כל-האנשים
 מדור האבות הראשונים עם-אדם ומה ואננם ואכה על-אחריית
 כט רשעתם אוי-לי מחלשתי וחקלשתי אבותי הראשונים: ואחשב בלבי
 ואמר אשרי האיש אשר לא נולד או אשר נולד ולא תשא לפני
 יי כי לא יבא למקום שהוא ולא ישא את-על-המקום שהוא:
 ל וארא את נושאי המסכתות ואת-שומרי שאול העומדים בנחשים
 גדולים ופניהם כנרות כבויים ועיניהם אש ושמיהם גלויות עד
 לא סזומיהם: ואמר לפניהם מי ימן ולא ארצכם עוד ולא אשמע את-
 מעשיכם ואיש לא יביא את-בני עמי אליכם כמה מעטים היו
 לב חסאייהם בתים האלה ובתני-נצח יסבלו עמל תמיד: אני עליתי
 למנרח לנז-עזן אשר שם הוכנה מנוחה לצדיקים והוא קתום
 לג לרקיע השלישי ולצר העולם הנה הוא סגור: ושומרים העמרו
 על-יד-השערים הגדולים מאד ממנרח שקמש מלאכי להט שרים
 לד בלי-הרף שיבי נצח שמחים לבוא הצדיקים: ביום הביאה
 האחרונה יוציאו לאדם עם-האבות והביאום הנה למען ישמחו
 בקרא איש לאוהביו לאכל אתו לחם הצהרים והם באים בשמחה
 ומשוחחים לפני היכל האיש שהוא בשמחה ומחכים ללחמו ולענג
 לה טוב ועשר בלי-מדה ולששון וגיל בתוך אורה וסני-נצח: ואני
 אומר לכם בני אשרי האיש ירא את-שם יי ועובד לפניו תמיד
 ומביא מנחות בתרדה בתים האלה וכל-החיים האלה יחיה בצדק
 לו ומת: אשרי העושה משפט צדק לא במתן כי אם-בצמח ולא
 יקנה אחריו-כן לכל-דבר משפטו יבא לעתיד בלי משא פנים:
 לו-לח אשרי המבסה ערפים בגדים ולרעבים ימן לחמו: אשרי הדין

כד הרוח. אולי עיקרו: משכן הרוח. - שאול תחתיה. אולי אף לדעתו של בעל הספר
 ז' מדורות יש לשאול (השוה, למשל, סדר רבה דבראשית ס"ו כיח ואילך). אע"פ שלא
 כח דבר בספר על מנינם ותיאורם. - כל הראשונים, למן אדם וחוה ואילך, נפרעים מהם
 לג-לו בגיהנם בעד חטאותיהם. - שירי נצח. ע' לעיל י"א ע"ב. - לא במתן כי אם
 באמת. השוה דבריו של אנטיגנוס איש סוכו (אבות א' ג') אל תהיו כעבדים המשמשים

לט משפט-צדק ליתום ואלמנה ולכל-נדבא יעזר: אשרי השב מדרך
 הזמן בעולם ההבל הזה והלך בדרך הישנה המוליכה אל-חיי
 מ-טא אינסוף: אשרי הזרע ורע אמת כי שבעתים יקצר: אשרי האיש
 מב אמת בקרבו ודובר אמת לרעהו: אשרי האיש רמים בסויו ופנה
 כג בלבו: אשרי המבין לכל-מעשה :: אשר נברא והוא משבחו: כי
 מד מעשי :: אמת אכל מעשי אדם מהם טובים ומהם רעים ולפי מעשיהם
 מה יודעו האמנים: בני כל-מעשה וכל-מדה וכל-משקל אני מדתי
 כו ואכתב באשר צוני :: ובכל-אלה מצאתי שנויים: ובשנה נבדקה
 משנה בן נבדד אדם מאדם לאחד נסלה רבה ולאחד חקמת-לב
 רבה ולאחד בינת המעשה והאחד בתרשת המעשה והאחד בשתיקת
 שפתים והאחד בטבר והאחד בלחם והאחד ביופי והאחד בנער והאחד
 בתרופות והאחד במראה-הגוף והאחד בקרב-רגש ושמע בכל:
 מר-סה ואין יתרון לאיש מירא-:: הוא והלל מפל בדור ההוא: :: בידיו
 סט ברא את-האדם בדמות סגיו קטן וגדול ברא :: ואשר ינאץ סגני
 אדם ינאץ סגני מלך וסגני :: ימאס הקו לסגני אדם הוא לסגני ::
 נ יבוו: המבקשים לכל-אדם בלי רעה פעם גדול ורדפהו מאת ::
 נא-נג היודק בסגני אדם נאצה תרדפהו בדין-:: הגדול: אשרי האיש
 אשר לא יטה את-לבו להרע לכל-איש לנשפט יעזר ואת-הנדבא
 ירים ולמבקש יעשה אדקה כי ביום הדין הגדול וכל-מעשה אנוש
 ננ יתחדש בקתב: אשריהו ולו תהי מדת-צדק ומאזני צדק ומשקל
 צדק) כי ביום הדין הגדול כל-מדה וכל-מאונגם וכל-משקל כמו
 במאונגים לאמר בקנה יהיו תלוים ועומדים בקנה וכל-איש יכיר
 נד את-מדתו ובמדה יקבל את-גמולו: ואשר ימהר ועשה מנחה
 נה לסגני :: ימהר :: בקשת מעשהו ועשה לו משפט צדק: ואשר ירבה
 נו גרות לסגני :: והרבה-לו :: שמירתו במלכות שלמעלה: וכי דורש
 :: לחם או גר או איל או שור או קרבנות אחרים לא אלה כי

מח את הרב על מנת לקבל פרס. - ה' בידינו ברא את-האדם. השוה אותיות דר'
 עקיבא (בית המדרש ג' 59): שכל העולם נברא במאמרו של הקביה ואדם בכפו ורשי
 נב לבראשית א' כיו: שהכל נברא במאמר והוא [אדם] נברא בידים. - סוף הכתוב ניב הוא לפי
 נג נוסח י. - בקנה... בקניה. на мѣрилѣ повѣшена и на купли стоить. לשון נופל על
 לשון של קנה וקניה מוכיר את הלשון שבישעיה מיג כי' לא קנית לי בכסף קנה
 נד (אע"פ ששם קנה הוא מענין אחר). - איל. בסלאבי брѣва (=חזיר). ואין ספק שאיל

ז: אס-לב שְהוּר יִדְרֹשׁ וּבְכָל-אֵלֶּה הוּא מְנַסֶּה אֶת-לֵב הָאָדָם: אִם-
 נב: יבִיא אָדָם מְנַחֵה לְמַלְךְ בְּשֵׁר גֵּדָם וְהוּא בְּלִבּוֹ אֵי-אָמוּנָה וְחָשַׁב
 גח: הֲלֹא יִקְנֶנָּה הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר יִרְאֶה אֶת-מְנַחְתּוֹ וּמִסְרָהוּ לְדִין: אוֹ אִם-
 נט: יִתְנִיף אִישׁ לְרַעְהוּ בְּלִשׁוֹן טוֹבָה וּבְלִבּוֹ רָעָה הֲלֹא יִבִּין לִבּוֹ זֹאת
 ס: וּבְקָרֵב נִפְשׁוֹ יִשְׁפֹּט שְׂאִין מִשְׁפָּטוֹ בְּצַדִּיק: כֹּאֲשֶׁר יִשְׁלַח יְיָ אוֹר
 סא: גְּדוֹל וְהִנֵּה מִשְׁפָּט צַדִּיק וּבְלִי מִשָּׂא פְנִים לְצַדִּיקִים וּלְאִיגָם צַדִּיקִים
 סב: וְאִישׁ לֹא-יִסְתַּר אָז: וְעֵתָה בְּנֵי שִׁימוּ מַחְשָׁבָה עַל-לִבְכֶם וּשְׁמַעְתֶּם
 סג: לְדַבְרֵי אֲבִיכֶם כִּי מִסִּי יְיָ אֲנֹכִי דוֹבֵר אֲלֵיכֶם וּלְקַחְתֶּם אֶת-הַסְּסָרִים
 סד: הָאֵלֶּה הַבְּתוּבִים בְּיַדִּי אֲבִיכֶם וּקְרֹאתֶם בָּהֶם וּבָהֶם תִּדְעוּ כֹל-מַעֲשֵׂי
 סה: יְיָ: סְסָרִים רַבִּים הָיוּ מִתְחַלְתֵּת הַבְּרִיאָה עַד-סוֹף הַדּוֹרוֹת יִהְיוּ וְגַם
 סו: אַחַד מֵהֶם לֹא-יִוָּדְעֶכֶם כַּכְּתוּבֵי-דָוִד אִם-תִּחְזְקוּ בוֹ לֹא תִחְסְאוּ
 סז: לַיְיָ: כִּי אֵין מַלְכָּד יְיָ לֹא בַשָּׁמַיִם וְלֹא בָאָרֶץ וְלֹא בַשָּׂאוֹל וְלֹא
 סח: בְּכָל-יְסוֹד: יְיָ עָשָׂה יְסוֹד עַל-אֵי-יְדוּעִים וּמִתַּח אֶת-הַרְקִיעַ בְּנִרְאִים
 סט: וְאֶת-הָאָרֶץ הָעֲמִיד עַל-הַמַּיִם וְאֶת-הַמַּיִם יָסַד עַל אֵי-עוֹמְדִים
 ע: וְכָל-בְּרִואֵי אֵי-מִסְפָּר בָּרָא לְבַדּוֹ: מִי מָנָה עֶשֶׂר הָאָרֶץ אוֹ חוֹל
 עא: הַיָּם אוֹ גִטְפֵי הַמָּטָר אוֹ טַל הָעֲנָנִים אוֹ גְּשִׁיבַת הַרוּחוֹת: מִי
 עב: קָשַׁר אֶת-הָאָרֶץ וְאֶת-הַיָּם בְּקִשְׁרִים לֹא-יִתְרוּ וְאֶת-הַכּוֹכָבִים תַּצַּב
 עג: מִן-הָאֵשׁ וַיִּוּף אֶת-הַרְקִיעַ: וּבִתּוֹכֶם הָעֲמִיד אֶת-הַשֶּׁמֶשׁ לְמַעַן יִלְךְ
 עד: בְּשִׁבְעַת תְּקוּפוֹת הַשָּׁמַיִם מִי הָעֲמִיד מֵאָה וּשְׁנָיִם וּשְׁמוֹנִים בַּסָּא
 עה: לְמַעַן יֵצֵא בְּיוֹם קָטָן וְעוֹד מֵאָה וּשְׁנָיִם וּשְׁמוֹנִים בַּסָּא לְמַעַן יֵצֵא
 עו: בְּיוֹם גְּדוֹל: וּשְׁנָיִם בַּסָּאוֹת גְּדוֹלִים לוֹ וּלְשֶׁמֶשׁ לְמַעַן יָנוּחַ בָּהֶם
 עא: בְּשׁוּבוֹ כֹּה וְכֹה מִמַּעַל לְכֶסֶף הַיָּרֵחַ: מִיָּרַח תִּמְזוּן מִיּוֹם שַׁבְּעָה עָשָׂר
 עב: יָבֵא וְעַד יָרַח שַׁבַּת וּמִשַּׁבְּעָה עָשָׂר בְּטַבַּת יֵצֵא וְכֵן יִלְךְ הַשֶּׁמֶשׁ
 עג: בְּכָל-תְּקוּפוֹת הַשָּׁמַיִם: וְכֹאֲשֶׁר יִקְרַב אֶל-הָאָרֶץ וּשְׁמַחַה הָאָרֶץ
 עד: וְהוֹצִיָּא אֶת-סִרְיָהּ וְכֹאֲשֶׁר יִרְחַק וְהִתְאַבְּלָה הָאָרֶץ וְהַעֲצִים וְכָל-
 עה: קָרִי אֵין לָהֶם גְּדוֹל: כֹּל הַמְדוֹת הָאֵלֶּה וּמְדוֹת-הַשָּׁעָה לְסַלְקִים
 עו: הָעֲמִידָה תְּכַמְתּוּ אֶת-הַנִּרְאִים וְאֶת אֵי-הַנִּרְאִים: מִן-אֵי-הַנִּרְאִים
 עא: בָּרָא אֶת-כָּל-הַנִּרְאִים וְהוּא בְּעֲצָמוֹ אֵי-נִרְאָה: כֵּן אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם
 עב: בְּנֵי תַנּוּ אֶת-הַסְּסָרִים לְבִנְיָכֶם וּלְכָל מִשְׁפַּחַתֵיכֶם וּשְׂאֵרֵי בְּשִׁרְכֶם:

(2 брана) בחזיר נתחלף לו לאחד המעתיקים. וכן לקמן כ' ב', כ"א י"ד וי"ז. כ"ב ל"ד. Morfill
 (בהוצאת Charles) מוסר בשתיקה בלשון cattle (עמ' 84) או sheep (עמ' 86). - מירח תמוז.

עג למען יבינו ונראו את-י' וילקחום והיו טובים להם מקל מאכל
 עד טוב אשר בארץ וקראו להם וקרבו אליהם: כי אי-מבינים ואי-
 חושבים על-י' ואי-יראים את-י' הם לא יקבלום כי אם יסורו מהם
 עה וקבדים יהיו להם: אשרי הנושא משאם והקרוב אליהם הוא יגצל
 עו ביום הדין הגדול: ונשבע אני להם בני אכל אני לא אשבע את
 שבעה אחת לא בשמים ולא בארץ ולא בקריאה אחרת אשר
 קרא י' כי י' אמר אין בי לא שבעה ולא שקר כי אם-אמת
 עז ואם-אין אמת באדם ישבע בלשון הן הן או לא לא: ואני נשבע
 להם הן הן כי לא הנה לשנים אדם בעמי אמו אשר לא הבינותי
 לו מקום לנפש ומדה ומשקל אשר שתיד הוא לחיות בדור הזה
 עח למען וקשה-בו אדם: ועתה בני אל תסעו בי שם הוכן מקדם
 עט מקום לקל-נפש אדם: אני מעשי קל-אדם בקרב רשמתי ואיש
 מזה-הנוקדים בארץ לא יוכל להסתר ולא להסתיר את-מעשהו אני
 ס רואה הכל בקמראה: ועתה בני בסבלנות וענה ותשארו מקסר
 פא ומיכם למען תגמלו עולם אי-סוף לפתיד לבא: קל-תבורה וקל-
 שצע וקל-שחין וקל-דבר רע אשר יבואכם מן י' וסבלתם למען
 סב י': ואם תוקלו לגמל פרי-מאה אל-תגמלו לא לקרוב ולא לרחוק:
 סג כי י' הוא הגומל קף והוא ינקם להם ביום הדין הגדול ואל תהיו
 סד אתם נוקמים פה על ידי איש כי אם-שם על-ידי י': איש מקם
 אשר יאבד את-וקבו ואת-קספו למען אחיו יקבל אוצר מלא בעולם
 סה שהוא: ליתום ולאלמנה ולהלך תשלחו את-ידיכם קסו כחותיכם:
 סו עזרו לגאון בצרה ולא תבואכם צרה באצרותיכם וקצת עבודתכם:

במקור פמוז (памовоуса), ובנוסחאות א פא סיון (дивана). - השוה מדרש עשרת הדברות
 (בית המדרש א' 72): אפילו באמת אין אדם רשאי לישבע, כי כשמרגיל לשונו לישבע
 נשבע היום נשבע למחר ונעשית שבועה שגורה בסוה וקלה בעיניו. וכל המחלל שמו
 של הקב"ה ונשבע לשקר או אפילו באמת סוהו הקב"ה מגלה משכורתו (שקרוז) ורשעו
 לכל אדם. אוי לו בעולם הזה אוי לו לעולם הבא. וכתב בעל קמחא דאבישונא (במירושו
 לפיט אלהים בהנחילך, יוצר ליום ב' של שבועות): ומדרש אגדה דרשו בו, בא הכתוב
 להודיעך כמה חמורה השבועה שאפילו המוצרך להשבע בבית דין באמת בשם ה' יחן
 צדקה על השבועה שהוצרך לעשות (רע' שמידל בבית תלמוד א' 247-245, גינצברג
 3-672, 1912 MGWJ). - ללשון, אני לא אשבע... לא בשמים ולא בארץ ולא בבריאה
 אחרת יש להשוות באיבנגליון אגרת יעקב ה' י"ב לא תשבעו לא בשמים ולא בארץ
 ולא בכל שבועה אחרת ויהי הן שלכם הן ולא שלכם לא. - דבר רע. слово влое.

17

20

טו וקל-על עָצב וּכְבֹד כְּאִשֶּׁר יִבּוֹאֲכֶם לְמַעַן יִּי הַכֹּל תִּשְׂאוּ וְתִתְּרֶהוּ
טז וְכֵן תִּמְצְאוּ אֶת-שְׂכָרְכֶם בְּיוֹם הַדִּין: בַּבֶּקֶר וּבַצֶּהֳרָיִם וּבְעָרֵב טוֹב
טז לְבַא לְבֵית יִי לְהִלָּל לְבוֹרֵא הַכֹּל: כִּי כָל-נְשָׁמָה תִּהְיֶה לְהוֹי וְשִׁבְחָהּ
צ כָּל-בְּרִיאָה נִרְאָה וְאִי-נִרְאָה: אֲשֶׁרִי הָאִישׁ אֲשֶׁר שָׂמַח אֶת-פִּי לְהִלָּל
צא וְהִלָּל לִי בְּכָל-לְבוֹ: אֲרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׂמַח אֶת-לְבוֹ לְחַרְף וְחַרְף
צב אֶת-הַעֲנִי וְהוֹצִיא דָבָר עַל-רַעְיוֹ: אֲשֶׁרִי הַפּוֹמֵחַ אֶת פִּי לְכַרְךְ
צג וְלִהְלָל אֶת-יִי: וְאֲרוּר הַפּוֹמֵחַ אֶת-פִּי לְקַלֵּל וּלְחַרְף כָּל-יָמָיו לְפָנַי
צד-צה יִי: אֲשֶׁרִי הַמְּכַרְךְ אֶת-כָּל-מַעֲשֵׂי יִי: אֲרוּר הַמְּחַרְף אֶת-כָּל-
צו-צז בְּרִיּוֹת יִי: אֲשֶׁרִי הַחוֹשֵׁב לְכַלּוֹת מַעֲשֵׂי יִי: אֲרוּר הַמַּצְפֵּה לְאָכַל
צח-צט (עַמִּל) אֲחֵרִים: אֲשֶׁרִי הַשּׁוֹמֵר יְסֻדוֹת אֲבוֹתָיו וְאֲבוֹתָיו: אֲרוּר
ק הַמְּשַׁחֵת מִקְדוֹת אֲבוֹת-אֲבוֹתָיו וְאֲבוֹתָיו: אֲשֶׁרִי הַנוֹטֵעַ שְׁלוֹם-אֲהֶבְהָ:
קא-קב אֲרוּר הַהוֹרֵם הַשְּׁלוֹמִים בְּאֲהֶבְהָ: אֲשֶׁרִי שְׂאִינוּ מְדַבֵּר שְׁלוֹם [רַק]
קג בְּלִשְׁוֹנוֹ וּבְלִבּוֹ שְׁלוֹם לְכֹל: אֲרוּר הַמְּדַבֵּר בְּלִשְׁוֹנוֹ שְׁלוֹם וּבְלִבּוֹ
קד אֵין שְׁלוֹם: כָּל-אֱלֹהִים בַּמִּדּוֹת וּבַסְּפָרִים יִגְלוּ בְּיוֹם הַדִּין הַגָּדוֹל:
קה וְעַתָּה בְּנִי אֵל תֵּאמְרוּ אֲבִינוּ הוּא עִם-יִי וְהוּא יָגֵן עָלֵינוּ וְהַתְּסַלֵּל
קי בְּעַד חַטָּאתֵינוּ אֵין שָׁם עוֹזֵר לְכָל-אָדָם אֲשֶׁר חָטָא: רְאוּ מַעֲשֵׂי כָל-
אָדָם כָּלֵם כְּתִבְתִּי אֲנִי לְפָנַי הַעֲשׂוֹתֶם וְאֶתְבַּתְּבַת אֶת כָּל-אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה
קו בְּכָל-בְּנֵי הָאָדָם עַד-הָעוֹלָם: וְאִישׁ לֹא יוּכַל לְהַשְׁחִית אֶת-קְדֻשַׁת-
קח יִי: כִּי יִרְאֶה הַכֹּל וּמַחְשַׁבּוֹת אַנְשִׁים רָעִים כִּי הִקְלִי חַם אֲשֶׁר
קט יִשְׁכְּנוּ בְּחֻדְרֵי הַלֵּב: וְעַתָּה בְּנִי הַאֲוִינוּ לְכָל-דְּבָרֵי אֲבִיכֶם אֲשֶׁר
אֲנִי מְדַבֵּר אֲלֵיכֶם מִן תְּנַחֲמוּ וְאִמְרַתֶם מְדוּעַ לֹא אָמַר לָנוּ אֲבִינוּ
קי בְּעַת הַהִיא אֶת-אִי-דַעְתָּנוּ זֹאת: וְהָיוּ הַסְּפָרִים אֲשֶׁר נִתְּתִי לָכֶם
נְחֻלַת מְנוּחַתְכֶם אֶל-תִּסְתִּירוּם מִפָּנַי כָּל-הַחַסְּדִים וּבְאִרְתֶּם אוֹתָם
קיא לְמַעַן יִרְעוּ מַעֲשֵׂי יִי הַנִּסְקָלָאִים מֵאֵד: בְּנִי הִנֵּה הוֹלֵךְ וְקָרֵב יוֹם
הַמוֹעֵד וְהָעַת הַנְּתוּנָה לִי בָּאָה וְנִדְרָשׁ אֲנִי לְלָבֵת וְהַמְּלָאכִים הָרוֹצִים

סח-קא מסר השם דבר בשם דיבור, ואין זה כאן ענינו. - לבית ה'. לבית המקדש? - השוה ספרי דברים שמיט: אין אבות מצילים את הבנים... אחים את אחים מנין, ת"ל אח לא פדה יסדה איש [תהלי מ"ט ז']. ומדרש תהלים למזמור מ"ו א': אח, כמה קשה אותו היום ואין יכול לסדוהו. וכן אמרו (סנהדרין ק"ד א'): ברא מזכי אבא אבא לא מזכי ברא. דכתיב [דב' ל"ב] ואין מידי מציל, אין אברהם מציל את ישמעאל אין יצחק מציל את עשו. וכן הוא אומר (ישע' ס"ג ט"ו) כי אתה אבינו כי אברהם לא יקענו וישראל לא יכירנו. ויש להשוות מקיב ט"ו י"ד שירמיהו מגין על ישראל. -

קיב ללכת אתי עומדים על-הארץ שומרים את-פקודתם: ומחר אני
 קיג הולך למרומי השמים לגמלת-עולמי נצח: ולכן צויתכם בני כי
 תעשו את-הטוב לפני יי:

יד וישן מתושלח את-חנוך אביו ויאמר: אם-טוב בעיניך חנוך
 כ ועשינו לחם לפניך למען תקברך את-בתינו ואת-בניך ואת-כל
 ג-ד ילידי ביתך והתקברו אנשים בגלגלך ואמר-כן מלך כרצון יי:
 ה וישן חנוך לבנו ויאמר: שמע בני למן אשר משחני יי בשמן
 ה תפארתו לא בא אכל בקרבי ונעם ארץ אין נפשי זקרת ואי-דלי
 ו חסץ בדבר מדברי ארץ: אכל קרא תקרא אל-אחיה ואל-כל-בני
 ו ביתכם ואל-וקני העם ודברתי אליהם והלכת-לי כאשר הושם
 ו עלי: וימחר מתושלח ויקרא אל-רעים וריקן ועוכן ותרמיון ועירר
 ז אחיו ואל וקני כל-העם ויקרא אליהם אל-שני חנוך אביו: וישפתו
 כלם לפניו ויקראם חנוך ויקרבם וידבר אליהם לאמר:

טו שמעוני בני בימים ההם ירד יי למען אדם אביכם על-הארץ
 ויבקר את-כל-בריותיו אשר ברא בארץ השנים הקודמים ואמר
 ב כלם ברא לאדם: ויקרא יי לכל-בהמת הארץ ולכל-רמש האדמה
 ג ולכל-עוף המעופף ברוח ויבא את-כלם לפני אדם אבינו למען יקרא
 ג שמות לכל-הולכי על-ארבע: ויקרא אדם (שמות) לכל-החיים אשר
 ד על-הארץ: ויצמידהו יי מלך על-כלם ויבנע לפניו את-כלם
 ה-ו למשל [בהם] ויעשם אלקים וחרשים למשמעת ולכל-עבודה כמו
 ה-ו לכל-אדם: יי ברא את-האדם אדון לכל-קנינו: ואין יי דן כל-
 ז נפש בהמה מפני האדם אכל דן הוא נפש אדם מפני נפש בהמה
 ז ביום הנדול: כי הגדל מקום לבני אדם וכל-נפשות אדם הן
 ח במספר בנפשות בהמה ולא תאבד נפש אחת אשר ברא יי עד-
 ח הדין הנדול: וכל-נפש בהמה תלשין על-האדם אשר הרע לרעות
 ט-י אותה: המעול לנפש בהמה לנפשו הוא מעול: כי האדם מביא
 מן-הבהמה הטהורה ועושה קרבן למען תעלה תרוסה לנפשו:

יד-ו משחני ה'... ע' לעיל ט' כ'. - רעים ורימן ועוכן. אין זכר לשלשתם לעיל א' י"א. -

טו-יג לנפש בהמה אין שכל ואין נסרעין הימנה, אבל נפש אדם היא בעלת שכל ונסרעין הימנה בעד נפש בהמה, שלטי בעל הספר יש חשיבות לחייה. אולי מיוסדים כל הדברים הללו על אמונת הגלגול? - מהבאת קרבנות שבסוס י' נראה שהספר

יא כל אשר נתן לכם לאכל מאקרהו בארבע רגלים זו היא תרוסה
יב העושה טוב רוסא הוא לנקשו: הממית כל-בהמה בלי לאסרה
יג את-נקשו הוא ממית ועושה עולה לבשרו: העושה רשת-מה לכל-
יד בהמה בסתר עגל הוא ועולה הוא עושה לנקשו: העושה רעה
לו לנקש אדם רעה לנקשו הוא עושה ואיך-לוד-תרוסה לבשרו ואיך
טו לו סליחה לעולם: הרוצח נפש אדם את-נקשו הוא ממית ואת-
טז בשרו הוא רוצח ואיך-לו תרוסה לעולם: הדוחה אדם לרשת הוא
יז בנקשו ילכד ואיך-לו תרוסה לעולם: הדוחה אדם למשפט לא
יח ימעט עניו בדין הגדול לעולם: העושה רשעה או ידבר רעה
יט לכל-נקש לא מעשה-לו צדקה לעולם: ועתה בני שמרו את-
כ לבוטיכם מקל-רשעה אשר שגא יי: פאשר יבקש אדם לנקשו מאת יי:
כא פן יעשה לכל-נקש חיה: כי ביום הגדול אני יודע הפל אוצרות רבים
הוקנו לאדם טובים לטובים וקצרים רעים בלי מספר לרב:
כב אשרי מי שיבא לבתים טובים קרעים אין מנוחה ואין תשובה:
כג שמעו בני הקטנים עם-הגדולים אדם פי-יעלה דבר על-לבו
לדביא מנחות לפני יי וידין לא-תעשינה זאת והסיר יי את-סגיו
כד מעמל ידיו ולא ימצא פרי עמל ידיו: ואם ידיו תעשינה ולבו
כה יתאוזן לא תתדל מסלת לבו ובהתאוזנו תמיד לא יהי-לו כל-
פרי: אשרי האיש אשר בסבלו יביא מנחות לפני יי הוא יקבל
כו סליחה על-החטאים: ואם לפני הזמן ישיב את-דברו איך-לו תשובה
ואם-יעבר הזמן המועד ועשה איך-לו ברבה ואין תשובה אחר
כז המנות: כי כל-מעשה אשר יעשה אדם לפני זמנו ואחר זמנו בעם
כח הוא לפני בני-אדם ולפני יי הוא חוטא: אדם פי-יכסה ערם
כט ולרעב ימן מלחמו הוא גמול יקבל: ואם-לבו יתאוזן שמים רעות
ל יעשה לנקשו את אשר נתן אבד וקבלת שקרו אין לו: ועני פי-
השבע לבו או הלבש בשרו והתנאה הוא כל-סבל עניו ואבד ולא
לא-לנ יקבל ברבת הגמול: כי תועבת יי כל-אדם נאה: וכל-דבר-קוב
בעגל הוא מקדר ובהר הרב המנות הוא נקרת והקרימה בהיא אין
לה תרוסה לעולם:

נכתב בזמן הבית. - השוה תמיד ד' א' לא היו כופתין את הטלה (רשיי: בשעת שחיטה
ד' רגלים יחד) אלא מעקדין אותו (כלו יד ורגל, כדמפרש בגמרא, והשוה שבת נ"ד א'). -

טז ויהי כאשר בלה סנוף לדבר אל-בניו ואל-שרי העם וישמעו
 ב כל-האנשים הקרובים והרחוקים בקרא :: אל-סנוף ויתעצו לאמר
 ג גלכה ונשקנו לסנוף: ויתאספו קאלשים איש ויבאו אל-המקום
 ד ארונה אשר הנה שם סנוף ובניו: ויבאו וקני העם וכל-העם
 ה וישתטוו וישקו לסנוף ויאמרו אליו: ברוד תהנה סנוף אבינו לוי:
 ו מלך העולם: ועתה ברכה את-בניה ואת-כל-האנשים ונברכו
 ז לשניה ביום כי נברכת לפני :: לעולם: כי דה בחר :: מכל-
 ח האנשים על-הארץ וישמחה סוסר לבריותיו הנראות ושאינן נראות
 ט ומכסר הנאות אדם ועוזר לבני ביתה: וישן סנוף לאנשיו ויאמר
 י לקלם:

יז שמעו בני עד-אשר לא היו קלם ועד אשר לא נבראו כל-
 הברואים בקרא :: את-כל-הברואה הנראה ואי-הנראה כמה עתים
 חלפו ויעברו וידעתם כי אמרי כל-אלה יצר את-האדם בעלמו
 ג וברמותו ועש לו עינים לראות ואזנים לשמע ולב לחשב ושכל
 ד להבין: וירחב :: את-העולם למען האדם ויברא את-כל-הבריות
 ה למענו ויחלק לעתים ומן-העתים עשה שנים ומן-השנים קבע ירחים
 וימדה ירחים ימים ויקבע שבועה ימים ויבדל קבע שעות ואת-
 ו השעות מדרר למלקים למען יחשב האדם את-העתים ומנה את-
 ז השנים ואת-הירחים ואת-הימים ואת-השעות ואת-השנויים ואת-
 ח הבהמלות ואת-הקצים ומנה את-חניו מתחלה ועד-המנות וקשב על-
 ט סמאיו וכתב את-מעשהו הרע והשוב: כי אין דבר נעלם לפני
 ד :: ועל-כל-אדם לדעת את-מעשיו ואל-יעבר איש מצותיו ויברכת
 ה ידי יחזיק לדור ודור: וכאשר יכלו כל-הבריות הנראות ואי-
 ו הנראות אשר בקרא :: והלך כל-איש אל-דין :: הגדול: אז תאבדנה
 ז העתים ונס השנים לא-תהינה עוד ולא ירחים ובימים והשעות
 ח יתפוררו ולא ימנו עוד ועולם אחד יקום: וכל-הצדיקים אשר
 ט יקלמו מדין :: הגדול יתקבצו אל-עולם גדול והעולם הגדול
 י יהיה לצדיקים והנה לנצח: ולא-יהנה עוד בהם לא קאב ולא
 ז ממלה ולא דאנה ולא תוחלת קשה ולא עמל ולא לילה ולא

טז א ארונה עי לקמן כ' א'. - הכל נברא בשביל האדם (השוה, למשל, תוספתא סנהד' ח' ט'). - יז ב

חשך כי אם-אור גדול והיה להם חומה גדולה לא-תהרם וכן
 ח גדול כל-ישחת: כי כל-נשחת יחלף ואי-נשחת יבא והיה
 ט נג למעון-נצח: ועתה בני שמרו על-נשכם מכל-עולה אשר
 י-יא שגא :: ונהלכתם לסגיו ביראה ולו לכהו תעבדו: וכל-מנקה
 יב תביאו לסגיו :: בצדק ואשר לא בצדק שגא :: כי הכל יראה
 :: ואשר יחשב אדם בלבו שקלו יעוץ לו וכל-מחשבה בקאת-
 יג מנקה היא לסגיו :: אם-תביטו אל-השמים שם :: כי :: ברא את-
 יד השמים: אם-תביטו אל-הארץ שם :: כי :: יסד ארץ וישם עליה
 טו את-כל-בריותיו: אם-תחשבו על-עמק הזים וכל-תחתיות הארץ
 טז שם :: כי :: ברא הכל: אל-תשתחוו למעשי האדם ולא למעשי
 :: בעיניכם את-אדון כל-הבריות כי כל-דרך לא-יסתר משגי ::
 יז ונהלכתם בני בארץ-אפים בעגונה בניגון בראגה באמונה בצדק
 כהבשחה בקלשה בחרפה בסצעים בקשיון בקסר בעירום אוהבים
 איש את-רעהו עד-אשר תצאו מעולם הצער הזה להיות יורשים
 יח עולם איך-סוף: אשרי הצדיקים אשר ימלטו בדין:: הגדול כי
 יט שבעתים מן-השמש ואירו: כי בעולם ההוא הכל מקביל שבעתים
 כ אור וחשך ומתוק וקמ וכן וענוי: כל-אלה שמתי בכתב למען
 תקראו ותבינו:

יח ויהי כאשר בלה חנוך לדבר אל-אנשיו ויורד :: חשך על-
 ב הארץ ותהי אסלה ותכם את-האנשים העומדים עם-חנוך: וימרו
 כהמלאכים ויקחו את-חנוך ויעלהו אל-הרקיע העליון ושם קבלהו
 ג :: ויצמידהו לסגיו לעולם: ומעל האסלה מעל הארץ ויהי-אור ויראו
 יט האנשים ולא ידעו איך גלקח חנוך ויהללו את-:: וילכו אל-בתיהם:
 ג ותנוך נולד בששה לחדש תמוז ויהי שנים שלש מאות
 ג וששים ותמש: וילקח אל-השמים בחדש ניסן באחד לחדש ויהי
 ג בשמים ששים יום: ויכתב את כל-האמות לכל-בריאיה אשר
 ד ברא :: ויכתב שלש מאות וששים ושלשים ספרים וימסרם ביד-

חנוך נתמנה למלאך השרת בתורת שר הפנים (וע' לעיל י"ב ב.). - יח ב

חלק ב': על השתלשלות הכהונה הגדולה מחנוך ועד נח (כ' - כ"ד).

ט מ.ו. גם כאן п.м.о.в.о.у.с.а. ובנוסח П (כן בפ"ו): סיון (ц.и.в.а.н.а.) כמו לעיל י"ג
 ט-ד ס"ח. - בחדש ניסן באחד לחדש. וכן בנוסח Я. ונכון (השוה א' ב.). - שלש

ה-ו קניו: ויהי על-הארץ שלשים יום ונדבר אתם: וילקח אל השמים שנית בחדש תמוז שהוא ביום הששי שהוא אשר בו נולד ובשעה ההיא: כמו לקל-אדם תכונה דומה בקניו אלה כן גם ההריון והלדה והנציאה מן-המים האלה: בשעה שבה הורה בה נולד ובה מת:

ב וימחר מתושלח ואחיו וקל-קני חנוך ויבנו מזבח במקום ארונה אשר שם גלקח חנוך: וינבחו אילים וקרים ויקראו לקל-העם ויאכלו את-הקרבן לקני :: והאנשים אשר באו אליהם אל השמחה הביאו מתנות לקני חנוך ויעשו שמחה וגיילו וישישו שלשה ימים:

כא וביום השלישי לעת-ערב ויאמרו זקני העם אל-מתושלח לאמר: עמד לקני :: ולקני כל-העם ולקני מזבח :: ונקברת בתוך אנשיה: ויען מתושלח לאנשיו סבו קני אדם ער-אשר :: אלהי חנוך אבי יבחר לו הוא כהן מאנשיו: ויסכו האנשים עוד לילה לשוא שם במקום ארונה: וישאר מתושלח על-ידי-המזבח ויתפלל אל-:: ויאמר: רבון כל-העולם אמה לבדך אשר-קברת בחנוך אבי בקרנא כהן לאנשיה ולמדת את-לבותיהם ליראה את-קבורך

מאות וששים וששה ספרים. בס' Liber Johannis Apocryphus 890 (במקום שהשתמש בו בס' חנוך) ניתן מנין הספרים שכתב חנוך ששים וששה בלבד. - אשר בו נולד. הקביה יושב וממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום ומחדש לחדש (קידושין בבלי ל"ח א'). והם מסתלקים מן העולם ביום שנולדו בו. כגון משה שנולד ומת בשבעה באדר (תוספתא סוטה י"א ז'-ח'). - תכונה דומה. כך מסר סוקולוב ברומית: aequalum אבל בסלאבי: тъмно (=חשוכה). -

במקום ארונה. במקור: axoyzah = אחזן. לקמן כיג מ"ה-מ"ז נאמר שמקום זה הוא בטבור הארץ ושם נברא אדם ושם גיכ קברו ושם קבר אדם את הבל ושמלכי צדק הוא כהן ומלך במקום אחוזן. מכל אלו הסימנים נראה שכוונתו לירושלים. שהרי ירושלים היא טבור הארץ (ע' אגרת אריסטיאס פ"ג, והשוה תנחומא בוכר ויקרא 78: ארץ ישראל יושבת באמצעיתו של עולם וירושלים באמצע ארץ ישראל ובית המקדש באמצע ירושלים) ואדם הראשון ניטל עפרו ממקום שבו היה המזבח (ע' ב"ר י"ד ח' ובפירושו של תיאודור) והוא גופו היה הראשון שבנהו (השוה פסיקתא רבתי ק"ט ב': מיד הלך דוד... ומצא שם את המזבח שבו הקריב אדם הראשון ובו הקריב נח ובו הקריב אברהם. והשוה ת"י לויבן נח מזבח לה', ברא' ח' כ') והבל נקבר במקום בית המקדש (ע' ב"ר כ"ב ח' ויהי בהיותם בשדה - אין שדה אלא בית המקדש) ומלכי-צדק היה מלך שלם (ברא' י"ד י"ח) = ירושלים. מכל זה נראה שבמקור העברי היה, במקום ארונה (ע' ש"ב כ"ד י"ח). והמתרגם היווני ריש ויו' כח"ית נראו לו וקרא אחזה ומסר באקוטיבוס יווני אחזן (בגנין בסוף). -

ז ולעשות הכל כרצונה: וישן מתושלח ונרא אליו :: במראה הלילה
 ח-ט ויאמר אליו: שמע מתושלח אני :: אליה חנוך אביה: ושמעת
 לקול האנשים האלה ועמדת לפני מזבחי ואכבדה לפני כל-האנשים
 י והיות נבדד כל ימי חיה: וייקח מתושלח משנתו ויברך את-::
 יא הנראה אליו: וימחרו זקני העם אל-מתושלח ויש :: אליהם את-
 יב לב מתושלח לשמע בקול האנשים ויברך אליהם: :: אליהם זמן
 יג ברבה לאנשים האלה לנגד עיני היום: וימחר סרסן וסרמי וזם
 וקני העם וילבישו את-מתושלח בגדים יקרים וישימו כתר מזהר
 יד על-ראשו: וימחרו האנשים ויביאו אילים ופרים ומן-העופות כלם
 טו הידועים למען ויקריב מתושלח בשם :: ובשם האנשים: ועל
 מתושלח על-מזבח :: ונאירו סגיו בשמש בצהרים עולה וכל-
 מז האנשים הלכו בעקבותיו: ועמד מתושלח על-מזבח :: וכל-האנשים
 יז עמדו מסביב למזבח: ויקחו זקני העם את-האילים ואת-הפרים
 ונאסרו ארבע רגליהם וניחום בראש המזבח ויאמרו אל-מתושלח:
 יח-ט קח את-המאכלת הזאת ונבחת את-הידועים האלה לפני :: ויפרש
 כ מתושלח את-כסויו אל-השמים ויקרא אל :: לאמר: אָנָא :: מי
 כא אני כי אעמד בראש מזבחך ובראש האנשים האלה: ועסה ::
 השקיסה על-עבדך ועל-כל-האנשים האלה והיו מקנים כלם ונתת
 לעבדך חן לפני כל-האנשים למען יבינו כי אתה העמדת פהו
 כב לאנשיך: ויהי כאשר התפלל מתושלח וירעד המזבח ותתרוםם
 המאכלת מעל המזבח ותקפץ אל-נר-מתושלח לפני כל-העם:
 כג-כד ויחררו האנשים ויהללו את-::: ויקתב מתושלח לפני :: ולפני
 כה כל-האנשים למן-היום ההוא: ויקח מתושלח ויזבח את-כל-אשר
 כו הובא מאת האנשים: וישמחו האנשים ויגילו לפני :: ולפני מתושלח
 כז בגימם הים: ואחר-כך הלכו העם איש לאהלו:
 כח ויחל מתושלח לעמד על-המזבח לפני :: ולפני כל-האנשים
 למן-היום ההוא עשר שנים בקוותו לנחלת-נצח וכלמרו היטב
 ב לכל-הארץ ולכל-אנשיו: ולא נמצא איש סר אחר ההבל מאחרי
 ג :: כל-הימים אשר הנה מתושלח חי: ויברך :: את-מתושלח וירץ

כא יב סרסן וחרמיס וזם. сарсан и хармис и газась. - הידועים. כוונתו: המתרים באכילה. - אנא יי. במקור: שמע יי. ובנוסח IB: אוי לי יי. -

את-קרבנותיו ואת-מנחותיו ואת-קל-עבודתו אשר עבד לפני יי:
ד ויהי כֹּאֲשֶׁר קָרְבוּ יָמֵי מִתּוֹשְׁלַח לְמוֹת וַיֵּרָא אֵלָיו יי בְּמֵרְאֵה הַלְּוִלָה
ה-ו וַיֹּאמֶר אֵלָיו: שָׁמַע מִתּוֹשְׁלַח אֲנֹכִי יי אֵלֵהֶי עֲנוּךְ אֲבִיךָ: יָדַע סוֹדַע
ז אֹמֵר אָנֹכִי אֵלֶיךָ כִּי קָלוּ יָמֵי-חַיֶּיךָ וְקָרוֹב יוֹם שְׂכָרְךָ: קָרָא אֶל-
ח נִיר בֶּן-דָּלְמִיד בְּנֵה אֲשֶׁר נוֹלַד הַשָּׁנִי אַחֲרֵי-נָתַם: וְהִלְבִּשְׁתּוּ אֶת-בְּגָדֵי
ט דְּהַנְּתִיף וְהַעֲמִדְתּוּ עַל-יַד מִזְבְּחֵי: וְאָמַרְתָּ אֵלָיו אֵת קַל-אֲשֶׁר יִהְיֶה
י-יא הַנִּמְיוּ כִּי קָרַב וּמִן אֲבָרֹן קַל-הָאָרֶץ וְקַל-יָמֵי עַל-הָאָרֶץ:
וְאֲנָשִׁים עַל-אֲנָשִׁים יִתְנָאוּ וְלִשׁוֹן בְּלִשׁוֹן תִּלְחָם וּתְמַלֵּא קַל-הָאָרֶץ
יב חֲמָם נָדָם וְקַל-רֵעַ: וְנִם-עֲזָבוּ אֶת-בּוֹרְאָם וַיִּשְׁתַּחֲוּ לֵאלֹהֵי הַבַּל
יג וְלִרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם וְלִמְלַךְ הָאָרֶץ וְלַנְּלִי הַיָּם: וְהִתְנַאֲהוּ הָאוֹיֵב וְשָׂמַח
יד בְּמַעֲשָׂיו לְצַעֲרֵי הַגְּדוֹל: וְקַל-הָאָרֶץ סִמְלִיף אֶת-מִשְׁפָּרָהּ וְקַל-עַץ
טו וְקַל-חַרְטוּם וְהִלִּיף אֶת-וַרְעֵיו בְּצַפְנֵתָם לִקְחַן הַיָּמִים: וְקַל-הַלְּשׁוֹנוֹת יִשְׁתַּנּוּ
טז בְּאָרֶץ לְצַעֲרֵי: אִזּוּ אֲצַנָּה עַל-תְּהֵם לַהֲזַק אֵל הָאָרֶץ וְאוֹצְרוֹת מִי-
יז הַשָּׁמַיִם הַגְּדוֹלִים יִרְדּוּ עַל-הָאָרֶץ אֶל-הַחֲמֵר הָרַב וְלִסְוֵי הַחֲמֵר
יח הַרְאֵשׁוֹן: וְאֲבָד קַל-בְּגֵן הָאָרֶץ וְהִמְסַתָּה קַל-הָאָרֶץ וְהִיָּתָה נַעֲדַרְתָּ
יט אֶת-פִּתְחָהּ לְמִן-הַיּוֹם הַהוּא: וְאִזּוּ אֲצִיל אֶת-בֶּן-דָּלְמִיד בְּנֵה אֶת-נָתַם בְּנוֹ
כ הַבְּכוֹר: וּמִנְרַעוֹ אֲקוֹמֵם עוֹלָם אַחֵר וְנָרַעוּ יִהְיֶה לְעוֹלָם עַד-הָאָבָדָן
כא הַשָּׁנִי כֹּאֲשֶׁר יִהְיוּ הָאֲנָשִׁים חוֹטְאִים בְּמִרְבֵּן לִסְנֵי: וַיִּיָּקַץ מִתּוֹשְׁלַח
מִשְׁנֵתוֹ וַיַּעֲצִיבֵהוּ סְלוֹמוֹ מְאֹד: וַיִּקְרָא לְקַל-וֹקְנֵי הַעָם וַיִּסְפֵּר לָהֶם
אֶת-כָּל אֲשֶׁר דִּבֶּר יי אֵלָיו וְאֵת קַל-הַמֶּרְאָה אֲשֶׁר הִרְאָה מֵאֵת יי:
כב-כג וַיַּעֲזָבוּ הָאֲנָשִׁים אֶל-מֶרְאֵהוּ וַיַּעֲגֵדוּ: יי הוּא הַשְּׁלִיט לַעֲשׂוֹת בְּרָצוֹנוֹ:
כד-כה וְעַתָּה מִתּוֹשְׁלַח עֲשֵׂה כְּכֹל אֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלֶיךָ יי: וַיִּקְרָא מִתּוֹשְׁלַח
אֶל-נִיר בֶּן-דָּלְמִיד אַחֲרֵי-נָתַם הַקָּשָׁן וַיְלַבִּישֵׁהוּ אֶת-בְּגָדֵי הַבְּהֵמָה לִסְנֵי
כז קַל-הָעָם וַיַּעֲמִידֵהוּ עַל-יַד רֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ וַיְלַמְּדֵהוּ אֶת-כָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה
כח בְּאֲנָשִׁים: וַיֹּאמֶר מִתּוֹשְׁלַח אֶל-הָאֲנָשִׁים הִנֵּה נִיר לִסְנֵיכֶם וְהִנֵּה נָשִׂיא
כט וְמִלֶּךְ מִן-הַיּוֹם הַזֶּה וְקָמְעָלָה: וַיֹּאמְרוּ הָאֲנָשִׁים אֶל-מִתּוֹשְׁלַח וַיְהִי לָנוּ
לד בְּדָבָרְךָ וַיְהִי דָבָר יי כֹּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלֶיךָ: וְכֹאֲשֶׁר דִּבֶּר מִתּוֹשְׁלַח
אֶל-הָאֲנָשִׁים לִסְנֵי הַמִּזְבֵּחַ נְבוֹכָדְנֶצַּר רֹחוֹ וַיִּכְרַע עַל-בְּרָכָיו וַיִּפְרֹשׂ אֶת-
מט כַּפָּיו אֶל-הַשָּׁמַיִם וַיִּתְפַּלֵּל אֶל-יי: וְכַהֲתַפְּלִלוּ וַיִּצְאָה רֹחוֹ אֶל-יי:

ל-לא ונמרה גיר וכל-העם ויעשו קבר למתושלח במקום ארונה: יסה
 ונקבר מלכש בכל-הבגדים] הקדושים הלך גיר בקבוד רב והאנשים
 לב גשאו את-גנות מתושלח: ובהלל הניחהו בקבר אשר עשו לו
 לג ויבסוהו ויאמרו: קרוף הנה מתושלח לפני :: ולפני כל-העם:
 לז-לה וכאשר תפצו ללכת ולבטיהם] אמר גיר אל-האנשים: מהרו היום
 והביאו אילים ופרים ותורים ויונים והקרבתו לפני :: ואחר תלכו
 לו לבטיכם: וישמעו האנשים בקול גיר הבהן וימהרו ויביאו ויאמרום
 לו לראש המנבס: ויחן גיר את-המאכלת ויזבח את-כל-אשר הובא
 לח ויקרב לפני :: וישמחו כל-האנשים לפני :: ויהללו ביום ההוא
 עט את-:: אלהי השמים והארץ אלהי גיר: למן-היום ההוא הנה שלום
 ט ומשטר בכל-הארץ בימי גיר מאתים ושנים שנים: ואחר-כך סרו
 האנשים מעל :: ויחלו לקנא איש ברעהו ואנשים על-אנשים
 סא התקוממו ולשון על-לשון קמה למלחמה: ואם-גם-ששה אחת היתה
 סב להם לבבות שונים קבלו: כי השטן החל למלך בפעם השלישית
 בראשונה בטרם יהיה גן-עדן בשנית בגן-עדן ובשלישית מחוץ
 סג-טד לגן-עדן ועד-המבול המשיך: ותקם מלחמה ופרד גדול: וישמע
 טה גיר הבהן ויתעצב מאד ויאמר קלבו: אכן רואה אנכי כי קרב
 הזמן והדבר אשר דבר :: אל-מתושלח אבי למך אבי:
 כג ואשת גיר ושמה צופנימה היתה עקרה ולא ילדה לגיר
 כ מתיה: ותהי צופנימה לעת זקנתה ומהר בבטנה וגיר הבהן לא
 שכב אמה ולא נגע בה למן-היום אשר העמידהו :: לשרת לפני
 ג העם: ויהי כאשר ירעה צופנימה על-הריונה ותאדם ותבוש
 ד ותקתמר כל-הימים עד-אשר תלד ואיש לא-ירע: וכאשר קלאו
 מאתים ושמונים ושנים ימים ויום הילדה החל לקרב ויזכר גיר
 ה את-אשתו ויקראנה אליו לביתו לברך אמה: ותבא צופנימה אל-
 גיר אישה והנה יש-לה והריון בבטנה וקרוב היום מועד לדתה:
 ו ינרא אותה גיר ויבוש מאד ויאמר אליה מה-זאת עשית אשתי
 ז ותעמי עלי תרפה לפני האנשים האלה: ועתה לכי מעמדי
 והלכת אל-אשר הירית תרפת בטנך סן-אטמא את-ידי כך ותטאתי

צופנימה. сопанима. בנוסח УБ, Софонима: П, Софонима. — במקור: ותהי צופנימה
 לעת זקנתה וביום מותה, וברור מן ההמשך שהלשון וביום מותה אינו מעיקר הכתוב. —

ח לפני יי: ונדבר צופנימה אל-ניר אישה לאמר אדוני הנה עת
ט- זקנתי וקא יום מותי: לא אדע איך הרטה הרפת בשני: ולא
האמין ניר לאשתו ויאמר אליה שנית לכי מעמדי סן-אכך וחסאתי
יא לפני יי: ויהי כדבר ניר אל-צופנימה אשתו ותפל צופנימה אל-
יב רגלי ניר ותמת: ויתעצב ניר מאד ויאמר בלבו אולי הנה כן משני
יג קולי כי הדבר ובממשכה וחסא אדם לפני יי: ועתה ירחמי יי:
יד קאמת ודעתי בלבי כי ירי לא היתה קה: ועוד אמר ברוך אתה
טו יי כי-לא ידע איש על-המעשה הנה אשר עשה יי: וימהר ניר
ויוסגר דלת ביתו וילך אל-נח אחיו ויגד-לו כל-אשר הנה לאשתו:
טז וימהר נח וילך עם-ניר אחיו לבית ניר על-דבר מות צופנימה
יז וידברו ביניהם מה-היתה בטנה בשעת לדתה: ויאמר נח אל-ניר
יח אל-העצב ניר אחי כי יי בשה היום את-הרקטנו כי אין איש
יח יודע: ועתה נלך מחר וקברנוה בסתר ויי וקתיר את-בשת
יט הרקטנו: ויניחו את-צופנימה במטה וילבישוה בגדים שחורים
כ ויסגרוה בבית מוקנה לקבורה ויחפרו קבר בסתר: והנער יצא
כא מתוך צופנימה המתה וישב על-המטה מימנה: ונח וניר באו
לב לקבר את-צופנימה ויראו את-הנער יושב על-ידי צופנימה המתה
כב והוא משמש את-בגדה: ויספרו נח וניר סתר גדול כי-הנה
כג הנער שלם בגופו כבן-שלוש ומדבר בסיו ומקרב את-יי: ויביטו
כד עליו נח וניר והנה חותם הבהנה על-לבו ומראהו נקבד: ויאמר
נח וניר הנה אלהים מחדש את-בהגת הבית אחרינו כחצו:
כה וימהרו נח וניר ויחצו את-הנער וילבישוה בגדי בהנה ויתגורלו
כו-נו מלחם הבהנה ויאכל: ויקראו את-שמו מלכי-צדק: ויקח נח וניר
את-גנות צופנימה וישוימוה את-הבגדים השחורים ויקחצוה
כח וילבישוה בגדים מאירים נקבדים ויבנו בית: וילך נח וניר
כט ומלכי-צדק ויקברוה לעיני-כלל: ונדבר נח אל-ניר אחיו שמר על-
הנער הנה בסתר עד [בא] השת ביי-ערימו בני האדם בקל-הארץ
ל והסלו לסור מאחרי אלהים והנה אס-יבירוהו ובהגהו: ואסרי-בן
לא הלא נח למקומו: ויסלו רעות גדולות לרב בקל-הארץ בימי ניר:
לב ויחל ניר להתעצב מאד ויותר מפל על-הנער ויאמר או-ילי יי:
עולם בימי הסלו כל-הרעות לרב בארץ ורואה אנכי כי קרוב

לג קאצנו ויבכל-הארץ משני רעת האדם: ועתה ?? מה-המראה ימה-
 לד פשרו ומה אעשה-לו האמנם גם-הוא יפל אמתנו באבדן: וישמע ??
 לה אל-גיר ונרא אליו במראה הקילה ויאמר אליו: גיר את-הרעות
 הרבות אשר בארץ לא-אסבל עוד והנני חסע להביא אבדן גדול
 לו על-הארץ ואבד כל-הימים אשר בארץ: ואל-הנער אל-תעצב גיר
 כי עוד מעט ואני שולח את-מיכאל ראש מלאכי ולקח את-הנער
 לו והשיבהו בגן-עדן במקום אשר הנה בו לפניך אדם שבע שנים
 באשר הנה לו רקיע שתום תמיד עד-שלא חטא: והנער הנה לא
 יאבד עם-האובדים בדור הנה כי להיות פהן הפהנים לעולם מלפני
 צדק ועדתי וצעמיהו להיות ראש הפהנים באשר היו לפניך:
 לה-לט ויניק גיר משנתו ויבדד את-?? הנראה אליו ויאמר: ברוך ?? אל-הי
 אבותי אשר דבר אלי כיר-בחר פהן גדול בנמי בבטן צופנימה אשתי:
 מ כי אין לי נער אחר במשפחה הזאת להיות פהן גדול והוא בני
 מא ועבדך ואתה אלהים גדול אתה: כי מנית אותו עם-עבדיה הפהנים
 הגדולים עם-שתי ואנוש ורוש ועמילם ופרשודם ומהללאל ושרוג
 מב וארוסן ועלים וחנוך ומתושלח ועמדי גיר עבדך: ומלפני-צדק זה
 מג יהנה ראש לשלשת עשר הפהנים אשר היו לפניך: וגם בדור
 האחרון יהנה מלפני-צדק אחר ראשית לשנים עשר פהנים: ואמרי-
 מד בן יהנה ראש לקלם פהן גדול [בעל] דבר אלהים וכח אשר נעשה
 מה אותות גדולים ונבדדים מכל אשר היו: ומלפני-צדק ההוא יהנה
 כהן ומלך במקום ארונה לאמר בטבור הארץ אשר שם נבדא
 מו אדם ושם יהנה אחר-בן קברו: ועל הפהן הראש ההוא כתוב כי
 מז הוא יהנה קבור במקום שהוא טבור הארץ: כמדין קבר שם אדם
 את-הקבל בנו אשר הרגו קון כי הנה משלך שלש שנים בלי קבורה
 עד-אשר נראה עוף הנקרא ערבית אשר הנה קובר את-אפרו-חיו:
 מח ידעתי כי גדולה תהנה המהפכה אשר תבוא ובמהפכה יסוף הדור
 מט הנה ואבד הפל: מלבד נח אחי אשר ישאר ואחר-בן יהנה נטע

לג-לה ומה אעשה לו. לנער מלכי צדק. - היקום אשר בארץ. ставление земно. -
 מה-מ במקום ארונה. ע' לעיל כ' א'. - עורבית. галю. והוא галка ברוסית
 (=Corvus monedula ברוסית). השוה פרקי דריא כ"א: והיו אדם ועורו יושבים ובוכים
 ומתאבלים עליו ולא היו יודעים מה לעשות להבל שלא היו נהוגים בקבורה. בא עורב
 אחד שמת לו אחד מחביריו. לקח אותו וחסר בארץ וטמנהו לעיניהם. אמר אדם כעורב

ג ממלשפתו ובאנשים אחרים יהיו: ומלכ־צדק יהיה אז ראש הכהנים
 נא באנשים מולך ועובד את־: ויהי אסרי אשר הנה הנער ארבעים
 נב יום בבית ניר ויאמר : אל־מיכאל: רד על־הארץ אל־ניר הכהן
 ולקחה את־מלכ־צדק נערי אשר אתו ושמת אותו בגן־עדן
 נג למשמרת: כי קרובה העת אשר אני ממסיר את־כל־המוס על־
 נד הארץ ואבר כל אשר בארץ: וימחר מיכאל ויחד בלילה וניר ישן
 נה על־משקבו וירא אליו מיכאל וידבר אליו: כה אמר : שלח ניר
 גו אלי את־הנער אשר מסרתני בגדה: ולא הביר ניר את־הדובר אליו
 גז ויתעצב לבו ויאמר: הלא נעירו האנשים את־הנער ולקחהו ויבנהו
 נח כי לב האנשים האלה רע לפני : ויאמר ניר אל הדובר אין
 נט הנער אצלי וגם־לא אדע מי אמה: ונען הדובר אליו אל־תודא
 ניר ראש צבאות : אנכי וישלחני : והנני לוקח היום את־נערה
 ס והלכתי אתו ושמתיו בגן־עדן והיה שם ער־עולם: וכאשר יהיה
 הדור השנים עשר ואלף ושבעים שנה תעברנה ילד בודד שהוא
 אדם צדיק אשר : יאמר אליו לעלות על־הקר שהוא אשר שם
 עמדה תבת נח אחיה ומצא שם מלכ־צדק אחר אשר הנה סי
 שם שבע שנים מסתמר מבני אדם המקריבים לססילים לבלי
 יאבדו והוציאו והנה כהן ומלך ראשון בעיר שלם במלכ־צדק
 זה ראשית הכהנים ושלמו ער־העת והיא שלשת אלפים וארבע
 מאות ושתים ושלשים שנה מתחלה ומבריאת אדם וממלכ־צדק
 שהוא יהיו שנים עשר כהנים במנן ער־השן הגדול הוא המנהיג
 סא אשר נהיג את־כל־הנראים ואי־הנראים: ויזכר ניר את־חלומו
 סב הראשון ויאמן וישב למיכאל ויאמר: ברוך : אשר שלחה היום אלי
 ועתה ברך את ניר עבדה כי קרובה יציאתי מן־העולם הנה ולקחה
 סג את־הנער ועשית לו כאשר דבר אליה : ויבא מיכאל את־הנער
 סד בלילה שהוא אשר ירד־בו וישאהו על־קנסיו וישימהו בגן־עדן:
 סה וישפם ניר ממסרת וילך אל־האהל ולא מצא את־הנער ויהי לו עצב
 גדול מאד תחת שמחה כי לא־הנה לו בן אחר וילתו: וימת ניר ולא
 סו הנה אסריו כהן באנשים: ולמך־העת ההוא קם מרד גדול בארץ:

אני עושה. מיד לקח נבלתו של הבל וחסר בארץ וטמנה (וע' ב"ר תיאודור עמ' 215
 גינצברג 142, Legends V). פסוק ס' אינו בשאר כ"י.

כד ויִקְרָא יְיָ אֱלֹהֵי-נֶחֱם אֶל-הַר-אֲרָרֶט בֵּין אֲשׁוּר וְאֶרְמְנָה בְּאֶרֶץ
 ב עָרַב עַל-הַיָּם: וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי לַעֲשׂוֹת תִּבְּרָה שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אַמָּה אֲרָבָה
 וְרָחֳבָה חֲמֵשִׁים אַמָּה וְנִבְרְהָה שְׁלֹשִׁים וְקוֹמוֹת שְׁתַּיִם לָהּ בַּתְּנֹךְ
 : וְלָקָה אַמָּה: וְשֹׁלֵשׁ מֵאוֹת הָאֵמוֹת הָיוּ בְּאֵמוֹתֵינוּ חֲמִשָּׁה עָשָׂר
 אֵלֶּף וְכֵן שְׁלֹשִׁים הָיוּ בְּאֵמוֹתֵינוּ תִּשְׁעַ מֵאוֹת כִּי אַמָּה אַחַת
 ד הִיא בְּאֵמַתְנוּ חֲמֵשִׁים: וְלִפִּי הַמְּסָפֵר הִנֵּה הֵיחָדִים מִמְּזוּקִים
 בְּמִדַּת תִּבְּת נֶחֱם כַּאֲשֶׁר אָמַר אֱלֹהֵי יְיָ וְעוֹשִׂים קְלֵ-מִדָּה וְקְלֵ-מִשְׁקָל
 ה עַד-הַיּוֹם: וַיִּסְתַּח יְיָ אֱלֹהִים אֶת-אֲרָבּוֹת הַשָּׁמַיִם וַיִּמְטֵר עַל-הָאָרֶץ
 ו יָמִים מֵאָה וְחֲמֵשִׁים וַיִּגְזַע קְלֵ-בָשָׂר: וַיְהִי נֶחֱם בַּשָּׁנָה חֲמֵשׁ מֵאוֹת
 ז וַיִּוֹלֵד שְׁלֹשָׁה בָנִים שֵׁם חָם יָסָת: וּמֵאָה שָׁנָה אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת-
 שְׁלֹשֶׁת בָּנָיו בָּא אֶל-הַתִּבְּרָה בְּגֵרַח אִיֵּר לִפִּי הָעֵבְרִים וְלִפִּי הַמְּצֻרִים
 ח סְמִנּוֹת בְּיוֹם הַשְּׁמוּנָה עָשָׂר: וְתִשְׁטַם הַתִּבְּרָה אַרְבָּעִים יוֹם וְקְלֵ-הַיָּמִים
 ט אֲשֶׁר הָיוּ בַּתִּבְּרָה מֵאָה וְעֶשְׂרִים: וַיָּבֵא אֶל-הַתִּבְּרָה בֶן-שֵׁשׁ מֵאוֹת
 שָׁנָה וּבַשָּׁנָה שֵׁשׁ מֵאוֹת וְאַחַת לְחַיִּיו יָצָא מִן-הַתִּבְּרָה בְּגֵרַח סְרַמוֹת
 לִפִּי הַמְּצֻרִים וְלִפִּי הָעֵבְרִים נִיֶּסֶן בְּיוֹם הָעֶשְׂרִים וְשִׁמְנָה: וַיְחִי אַחֲרַי
 הַמְּבּוּל שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְחֲמֵשִׁים שָׁנָה וַיָּמָת אַחֲרָי אֲשֶׁר חֵי תִשְׁעַ מֵאוֹת
 וְחֲמֵשִׁים שָׁנָה:

בְּיָ אֱלֹהֵינוּ אֲשֶׁר תְּהַלְחֵנוּ מִתְּחִלָּה
 וְעַתָּה וְעַד סוֹף הָעוֹלָם בְּלוֹ אָפֶן:

כד ג נראה ששיעורו של פסוק ג' היה צריך להיות כך: שלש מאות האמות ההן
 באמותינו חמשה עשר אלף [וחמשים ההן באמותינו אלפים וחמש מאות] וכן השלשים
 ג-ד ההן באמותינו [אלף וחמש מאות] כי אמה אחת היא באמותינו חמשים. — הפסוקים ג'-ד
 ז הם הערה ארכיאולוגית מאת אחד המתרגמים או המעתיקים. — פ. φαρμοα. —
 ט פ. φαρμοα. —